

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

TEMEL BİLGİLER

3

IGMG – Islamische Gemeinschaft Millî Görüş e. V.
İslam Toplumu Millî Görüş | Eğitim Başkanlığı

Ders Kitapları Serisi

plural publications

PLURAL Publications GmbH
Colonia-Allee 3 | D-51067 Köln
T +49 221 942240-260 | F +49 221 942240-201
www.pluralverlag.eu | info@pluralverlag.eu

1. - 16. Baskı, IGMG – Islamische Gemeinschaft Millî Görüş e. V.

22. Baskı, Köln, Haziran 2020
© PLURAL Publications GmbH

Tüm hakları saklıdır. PLURAL Publications GmbH'nin yazılı izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınamaz.

Tasarım | Dizgi | Baskı
PLURAL Publications GmbH

ISBN: 978-3-944441-49-8

İ Ç İ N D E K İ L E R

TAKDİM	1
--------------	---

1. BÖLÜM: AKAİD

Akaidin Tanımı	2
İmanın Tanımı	2
İmanın Şartları	3
Allah'a İman	3
Allah'a İmanın Faydaları	4
Allah Sevgisi	5
Allah'ın Sıfatları	6
Esmâ-i Hüsnâ, Allah'ın Güzel İsimleri	8
Meleklerle İman	10
Meleklerin Vazifeleri	10
Kitaplara İman	12
İlahî Kitapların Gönderiliş Sebepleri	13
Suhuf	13
Büyük Kitaplar	13
Kur'ân-ı Kerîm'in İndirilmesi ve Korunması	15
Kur'ân-ı Kerîm'in Özellikleri	16
Peygamberlere İman	18
Peygamberlerin Görevleri	18
Peygamberlerin Sıfatları	18
Kur'an'da Adı Geçen Peygamberler	19
Peygamberlerin Tebliğ Ettikleri Dinlerde Ortak Olan Esaslar	19
Peygamberimiz'in Mucizeleri	20
Hz. Peygamber'in Son Peygamber Oluşu ve Özellikleri	21
Ahirete İman	22
Ahiret ve Hâlleri	23
Kaza ve Kadere İman	26
Tevekkül	26
Hayır ve Şer	28

2. BÖLÜM: 1. KISIM - FIKIH

Fıkıhın Tanımı, Fıkıh İlminin Bölümleri	29
İbadet	30
İbadetin Psikolojik Bakımdan Önemi ve Faydaları	30
İslam'ın Temizliğe Verdiği Önem	30

Temizliğin Çeşitleri	31
----------------------------	----

2. KISIM - NAMAZ

Namazın Dinimizdeki Önemi ve Günlük Yaşayışımızdaki Yeri	33
Cemaatle Namaz Kılmanın Dinimizdeki Yeri ve Fazileti	35
Namaz Vakitleri	35
Mekruh Olan Vakitler (Kerâhet Vakitleri)	36
Namazın Şartları (Dışındaki Farzları)	37
Namazın Rükünleri (İçindeki Farzları)	38
Namazı Bozan Şeyler	39
Namazın Mekruhları	39
Namazların Kazası	40
Cuma Namazının Farziyeti ve Önemi	41
Cuma Namazının Farz Olmasının ve Edasının Şartları	42
Nafile Namazlar	42
Cenaze Namazı	43
Bayram Namazı	44
Teşrik Tekbirleri ve Hükümü	45
İbadetlerdeki Kolaylıklar	46
Meshin Süresi	46
Meshi Bozan Durumlar	46
Sargı ve Yara Üzerine Mesh	46
Hasta Namazı	47
Yolculuk (Seferi) Namazı	47

3. KISIM - ORUÇ

Orucun Tanımı ve Önemi	49
Orucun Faydaları	50
Orucun Çeşitleri	50
Orucun Şartları	51
Orucu Bozup Bozmayan Durumlar	51
Oruç Tutarken Mekruh Olan Hâller	52
Oruç Tutmamayı Mübah Kılan Durumlar	52
Orucun Fidyesi	52

4. KISIM - ZEKÂT

Zekâtın Tanımı	54
Zekâtın İslam'daki Yeri	54
Zekâtın Farz Olmasının Şartları	54
Nisap Miktarı Ne Kadardır?	55

Zekât Kimlere Verilir?	55
Zekâtın Faydaları	56
Kimlere Zekât Verilmez?	56
Fıtır Sadakası	57
Zekâtı Vermemenin Acı Sonu (Okuma Parçası)	58

5. KISIM - HAC

Haccın Tanımı	61
Haccın Hükmü ve Delilleri	61
Haccın Önemi ve Faydaları	62
Hac Kimlere Farzdır?	62
Haccın Farzları	63
Haccın Vacipleri	63
Haccın Sünnetleri	64
Haccın Çeşitleri	64
Mîkât	65
İhram	66
Tavaf	67

3. BÖLÜM: TEFSİR

Tefsirin Tanımı ve Kur'ân-ı Kerîm	69
Kur'ân-ı Kerîm'in Yazılması ve Çoğaltılması	71
Ayet ve Surenin Tanımı	72
Kur'ân-ı Kerîm'in Özellikleri	73
Fîl ve Kâfirûn Sureleri ve Tercümelere	74
Nasr ve Nâs Sureleri ve Tercümelere	75
Kur'ân-ı Kerîm ve Vahiy Şekilleri	77
İlk ve Son İnen Ayetler	78
Fâtiha Suresinin Tefsiri	79
Âyetü'l-Kürsî ve Tercümesi	80
Türkçe Kur'an Tercümelere	81
Türkçe Kur'an Tefsirleri	81
Kur'an'da Nesih, Yemin, Kıssa ve Tarihî Olaylar	81
Bazı Konularla İlgili Ayetler	82

4. BÖLÜM: SİYER

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Çocukluk ve Gençlik Dönemi	87
Hz. Muhammed'in Ticaret ve Evlilik Dönemi	88
Kâbe'nin Tamirinde Hakemliği	89

İlk Vahiy ve Peygamberlik Dönemi	90
İslam'a Davet	91
Müşriklerin Kötülükleri	91
Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman Olmaları	93
Ebû Tâlib ve Hz. Hatice'nin Vefatları	94
Taif Yolculuğu	94
İsrâ ve Miraç Olayı	95
Miracı Haber Veren İsrâ Suresi'nde Müslümanlara Yönelik Emirler	97
Akabe Biatları	99
Birinci Akabe Biati	99
İkinci Akabe Biati	99
Peygamberimiz (s.a.v.)'in Hicreti	100
Kubâ Mescidi ve İlk Cuma Namazı	100
Peygamberimiz (s.a.v.) Medine'de	101
Medine'ye Hicret ve Hicretin Tarihteki Yeri	102
Hicretin 1. Yılı Olayları	102
Mescid-i Nebevî'nin İnşası	102
Ashâb-ı Suffe	103
Muhacir ve Ensar Arasında Kardeşlik	103
Müslümanlarla Yahudiler Arasında Vatandaşlık Anlaşması	103
Ezan	104
Medine'de İlk Nüfus Sayımı	105
Hicretin 2. Yılı Olayları	105
Kiblenin Değiştirilmesi	105
Savaşa İzin Verilmesi ve İlk Gazalar	106
Bedir Savaşı	106
Hicretin 3. Yılı Olayları	108
Uhud Savaşı	108
Hicretin 4. Yılı Olayları	110
Rec'i Olayı ve Bi'rimaüne Faciası	111
İçki ve Kumarın Haram Kılınması	112
Hicretin 5. Yılı Olayları	112
Hendek Savaşı	112
Hicretin 6. Yılı Olayları	114
Hudeybiye Antlaşması	114
Hicretin 7. Yılı Olayları	118
Hükümdarları İslam'a Davet	118
Hz. Peygamber'in İslam'a Davet Mektuplarından Bölümler	119
Hicretin 8. Yılı Olayları	120

Mûte Savaşı	120
Mekke'nin Fethi	121
Hicretin 9. Yılı Olayları	123
Tebük Seferi	123
Hicretin 10. Yılı Olayları	124
Arabistan'da Müslümanlığın Yayılışı	124
Hicretin 11. Yılı Olayları	125
Veda Haccı	125
Veda Hutbesi	127
Peygamberimiz (s.a.v.)'in Hastalanması ve Vefatı	130
Resûlullah (s.a.v.)'in Techiz ve Defni	130

5. BÖLÜM: HADİS

Hadis, Sünnet ve Sünnetin Çeşitleri	132
Sünnetin Önemi	133
Hadisin Bölümleri (Senet-Metin)	134
Hadislerin Çeşitleri	135
Sahih Hadisler	135
Hasen Hadisler	135
Zayıf Hadisler	135
Sahabe, Tâbiîn, Tebe'ut-Tâbiîn	137
Râvide Aranan Şartlar	138
Sahih Hadis Kaynakları ve Yazarları	139
Seçme Hadisler	140

6. BÖLÜM: AHLAK

Ahlakın Tarifi	150
İslam'da Ahlakın Kaynağı	150
İslam'da Ahlak Kurallarının Gayesi	150
Başlıca Ahlaki Görev ve Sorumluluklar	151
Aileye Karşı Sorumluluklar	152
Ailenin Önemi	152
Eşler Arasında Haklar ve Görevler	152
Anne-Babanın Çocuklarına Karşı Görevleri	152
Çocukların Anne Babalarına Karşı Görevleri	153
Akrabalar Arasında Haklar ve Görevler	154
Toplumsal Görev ve Sorumluluklar	154
İş ve Ticaretle İlgili Görev ve Sorumluluklar	154
Hz. Peygamber'in Örnek Ahlakı ve Şahsiyeti	155

Ahlakla İlgili Hadîs-i Şerifler	156
Ahlakla İlgili Bazı Görgü Kuralları	157
Diğer Bazı Önemli Görgü Kuralları	158
Hız. Peygamber'in Yüksek Ahlakı	159

7. BÖLÜM: TASAVVUF

Tarikat	161
Tarikatın Kaynağı	162
Tarikata Girmek	162
Şeriat	163
Şeriatın Temeli	163
Şeriatın Tarihi	165
Bidat ve Hurafeler	165
Bidat	165
Bidatlara Örnekler	166
Hurafeler	167
Hurafelere Örnekler	167
Cemaat	168
Biat	168

8. BÖLÜM: İSLAM TARİHİ

1. KISIM

a- Râşid Halifeler

Râşid Halifeler Dönemi (632-661)	170
Hız. Ebû Bekir (r.a.) (632-634)	170
Hız. Ömer (r.a.) (634-645)	171
Hız. Osman (r.a.) (645-657)	172
Hız. Ali (r.a.) (657-661)	173

b- Emevîler (661-750) 175 |

Emevîlerin Yıkılışının Sebepleri	176
İspanya'nın Fethi ve Endülüs Emevî Devleti (711-1492)	176

c- Abbâsîler (750-1258) 178 |

Abbâsîler'in En Parlak Dönemi Hârûn Reşit Devri (786-809).....	178
Abbâsî Halifeliğinin Parçalanması ve Yıkılması	179

2. KISIM

Müslüman Türkler

A- Türklerin İslamiyet'i Kabulü	180
B- Müslüman Türk Devletleri	181
Karahanlılar (840-1292)	181
Tolunoğulları (868-905)	181
Gazneliler (963-1186)	181
Eyyübîler (1171-1348)	182
C- Selçuklular	182
Tuğrul ve Çağrı Beyler	182
Selçuklu Devletinin Yükselme Devri	182
Alparslan (1063-1072)	183
Melikşah (1072-1092)	184
Yıkılışı	184
Anadolu Selçukluları (1077-1308)	184
D- Osmanlılar	184
Kuruluşu	184
Gelişmesi	184
Gerilemesi ve Yıkılışı	184

9. BÖLÜM: TÜRKÇE

Sözcük Türleri	186
İsimler	186
Sıfatlar	186
Zamirler	186
Zarflar	186
Edatlar	186
Bağlaçlar	186
Ünlemler	186
Fiiller	187
Kök, Ek, Gövde	194
Atasözleri ve Deyimler	195
Alıştırmalar	197

10. BÖLÜM: HİTABET

Hitabet	203
Hitabet Çeşitleri	203
Hitabetin Önemi	204
Hatibin Fiziki Olarak Dikkat Etmesi Gereken Hususlar	204

Hatibin Konu Olarak Dikkat Etmesi Gereken Hususlar	205
Hitabet Konusunda Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	206
Hutbe	206
Hutbe ve Planı	206
Hutbenin Şartları	207
Konu Bakımdan Hutbede Dikkat Edilmesi Gerekli Hususlar	207
Hutbe Örneği	208

11. BÖLÜM: İNSAN HAKLARI

İnsan Hakları	210
İnsan Hakları Mücadelesi	210
İnsan Hakları Perspektifimiz	211
Niçin İnsan Hakları?	212
İnsan Hakları Sorunları.....	215
Bir İnsan Hakları Örgütü Olarak: Hilfü'l-Fudûl	216
Hilfü'l-Fudûl'ün Kuruluşu	217
Hilfü'l-Fudûl'ün Faaliyetleri	218
Hilfü'l-Fudûl'ün Özellikleri	219

TEŞKİLAT DERSLERİ

Başkanlarımızı Tanıyoruz.....	220
IGMG ne demek? Millî Görüş nedir?.....	221
Mescitten Teşkilata	222
İslam Toplumu Millî Görüş'ün Hizmetleri	223
Eğitim Materyallerimiz ve Okullarımız	224
Teşkilat Yapılanmamızda Birimler ve Sorumluluk Alanları.....	224
İslam Toplumu Millî Görüş Marşı.....	226
Alıştırmalar	227

Sözlük	228
---------------------	-----

TAKDİM

Yüce dinimiz İslam'ın Avrupa'daki nesillerimize öğretilmesi için Temel Bilgiler kitaplarının üçüncüsünü hazırlama imkân ve fırsatını veren Cenâb-ı Allah'a sonsuz hamd ederiz.

IGMG, Türkiye'den Avrupa'ya göç eden ve yerleşen Müslüman azınlığın her alandaki sorunlarıyla yakından ilgilenen bir sivil toplum kuruluşudur. Bu ilgi alanlarının en mühimi ise eğitimidir. Çünkü yüce Rabbimiz ve O'nun sevgili peygamberleri katında eğitimin önemi fevkalade büyüktür. Şöyle ki;

Yeryüzü ve bütün kâinat Allah'ın mülküdür. Allah Teâlâ her türlü nimeti emrine verdiği insandan öncelikle kendisine iman etmesini ve tüm varlıklara şefkat göstermesini, diğer bir ifade ile kullarından iyi insanlar olmalarını istemektedir. İyi bir insan, yaratılış hikmetini anlayan ve ona göre hayat süren insandır. Bu ise eğitimle mümkündür. Allah, üstün vasıflı ve insanlara örnek olarak sunduğu peygamberlerini Cebriâl (a.s.) aracılığı ile gönderdiği kitaplarla bilgilendirmiş ve eğitimidir.

Müslümanlar, çocuklarına İslam dininin öğretilmesi için dinî kuruluşlara başvurmuş ve camilerde yapılan eğitimlerden yararlanmışlardır. Teşkilatımız, Avrupa'da yaşamakta olan ve artık üçüncü neslin eğitiminin yapıldığı bir dönemde insanımıza yardımcı olmanın yollarını aramıştır. Bu arayış sonucu üçüncü neslin anlayabileceği dilde yazılan "Temel Bilgiler 1", "Temel Bilgiler 2" ve "Temel Bilgiler 3" kitaplarını ortaya çıkarmıştır. Büyük beğeni ve takdirle karşılanan bu kitapların, henüz hazırlık safhasında iken ve daha kitap hâline getirilmeden pilot ders uygulamaları yapılmıştır.

İslam Toplumu Millî Görüş Eğitim Başkanlığı olarak, "Temel Bilgiler 1" ve "Temel Bilgiler 2" kitaplarının yeni baskılarından sonra, "Temel Bilgiler 3" kitabını tashih ederek hizmete sunmanın mutluluğunu yaşamaktayız.

IGMG olarak, yayımlanan kitaplarımızın konuları paralelinde, "Temel Eğitim Müfredat Programı" ve bu programla ilgili dökümanlar yayınlamış bulunuyoruz ve bütün camilerimizde sınıf sistemli eğitim çalışmalarını sürdürmekteyiz. Camilerimizde yapılan eğitimler, sahasında uzman kişiler tarafından içinde bulunduğumuz toplumların eğitim sistemi paralelinde yapılmaktadır.

Kitaplarımız, camilerimizde yapılmakta olan sürekli eğitimin yanı sıra okul tatillerinde de değerlendirilmektedir.

"Temel Bilgiler 3" kitabını tashih ederek sizlerin hizmetine sunmanın bahtiyarlığını yaşarken, herkes tarafından faydanılan bir kaynak olmasını ümit ediyoruz. Bu kitap ve diğer kitaplarımızla ilgili bizleri doğruya ve güzele sevkedecek yapıcı tenkitlere açık olduğumuzu belirtirken, bilgi ve birikimleriyle kitabın hazırlanmasında katkısı bulunan herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz.

IGMG Eğitim Başkanlığı

AKAİD

KONULAR

• Akaidin Tanımı• İmanın Tanımı• İmanın Şartları• Allah'a İman• Melekler İman• Kitaplara İman	• Peygamberlere İman• Ahirete İman• Kaza ve Kadere İman• Tevekkül• Hayır ve Şer

• Akaidin Tanımı

Akaid, bir Müslümanın inanması gereken iman ve inanç esaslarını anlatan ve öğreten ilim dalıdır.

• İmanın Tanımı

Sözlük anlamı: Herhangi bir şeye inanmak demektir.

Dinî terim olarak iman: Allah tarafından Peygamberimiz'e vahiyle gönderilen dinî esas ve hükümlerin doğruluğuna kalp ile inanmak ve bu inancı dil ile ifade etmekir. İmanın şartları Âmentü duasında toplanmıştır. Âmentü duası, Peygamberimiz (s.a.v.)'in aşağıdaki hadisi ile bizlere aktarılmıştır. Her Müslümanın Âmentü'yü anlamı ile birlikte öğrenmesi şarttır.

Âmentü

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ

خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى * وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ *

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ صَلَّى *

Anlamı: “Ben, Allah’a, Allah’ın meleklerine, Allah’ın kitaplarına, Allah’ın peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, iyilik ve kötülüğün Allah’ın yaratmasıyla olduğuna inandım. Öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna inandım. Ben şahitlik ederim ki, Allah’tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki Hz. Muhammed (s.a.v.) Allah’ın kulu ve resulüdür.”

• İmanın Şartları

İman;

- 1- Allah’a,
- 2- Allah’ın meleklerine,
- 3- Allah’ın kitaplarına,
- 4- Allah’ın peygamberlerine,
- 5- Ahiret gününe,
- 6- Kader ve kazaya inanmaktır.

• Allah’a İman

İmanın altı şartından birincisi, Allah’a inanmaktır. Akıl sahibi ve ergenlik çağına giren her insanın en önemli görevi, Allah’ın varlığına ve birliğine inanmaktır. Allah’a iman demek, Allah’ın var ve bir olduğuna, bütün üstünlük sıfatlarıyla nitelenmiş ve noksan sıfatlardan uzak olduğuna inanmaktır.

Kişi; yüce Allah’a bilerek ve isteyerek iman etmelidir. Bilerek ve isteyerek iman etmek, insana huzur ve güven verir. İnsanı hayata bağlar, sorumluluk duygusunu geliştirir, görev yapma isteğini artırır, dürüst olmasını sağlar. Çünkü Allah’a inanan, onun gözetim ve denetimi altında olduğunun bilincindedir.

Her İnsan Allah’a İnanmakla Yükümlüdür

Her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten tek bir Allah’a inanmak, ergenlik çağına girmiş ve akıllı her insana farzdır. Hiçbir dinden haberi olmadan hayat süren insanlar, itikattaki mezhep imamımız, İmam Mâtürîdî’ye göre akıllarıyla Allah’ın varlığını ve birliğini bulmakla yükümlüdürler.

“Gökleri ve yeri yaratan Allah hakkında şüphe mi vardır?”

(İbrâhîm suresi, 10. ayet)

Allah'a İmanın Faydaları

Allah'a inanmanın insanın pratik hayatında pek büyük değeri, kişiliğine ve mutluluğuna çok önemli ve olumlu katkıları vardır. Bunların başlıcalarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. Allah'a inanmak, insanın ruhunu yüceltir. Güzel ameller işlemeye ve doğru yola yöneltir.
2. Allah'a inanan bir kimse, her şeyi bilen, her şeyi gören ve gözetten bir varlığın bulunduğunu ve yaptıklarının her biri için bir gün hesap vereceğini düşünerek kötülüklerden uzaklaşır, Allah'ın emir ve hükümlerini yerine getirir.
3. Allah'a inanan kişi, başkalarını putlaştırmaktan, mal, mevki ve şöhrete tapmaktan, Allah ile insan arasına bir aracı koymaktan kaçınır.
4. Allah'a inanmış bir insan, adalet ve barış kavramını, dünyanın her yerinde, bütün insanlığı içine alacak şekilde kapsamlı anlar.
5. İnanç sahibi olan kişi, yaratılış gayesini daha iyi anlar.

Özetle söylemek gerekirse, Allah'a bilerek, anlayarak ve isteyerek inanan bir kişi; huzurlu, sorumluluk ve güven duygusuna sahip, dürüst, başkalarına zarar vermeyen, kardeşlik bağları kuvvetli bir kişidir.

ALLAH

İyilik yapanları,
Tövbe edenleri,
Adaletli davrananları,
Emirlerini yerine getirenleri,
Yasaklarından kaçınanları,
Alçak gönüllü olanları,
Cömert olanları,
Doğru olanları,
Sabırlı olanları

sever...

ALLAH

Bozguncuları,
Günahlarında ısrar edenleri,
Zalimleri,
Kendisine karşı gelenleri,
Haddi aşanları,
Kibirlileri,
Cimrileri,
Yalancıları,
Sabırsızları

sevmez...

Allah'ın kulumu sevmesi kulu için en büyük mutluluk kaynağıdır.
Allah'ım! Bizi de sevdiklerinden eyle!... Âmin

Allah Sevgisi

Gerçek mümin, Allah'ın güzelliğine ve büyüklüğüne inanan, lütfunu bekleyen, iyiliklerini ve nimetlerini bilen kimsedir. Bu düşüncedeki kul Rabbini sever, kalbi sürekli O'nunla meşgul olur ve davranışlarında sadece O'nun sevgisini kazanmayı hedefler.

Allah'ı sevmek müminin gerçek özelliğidir. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: **“Üç şey kimde bulunursa o imanın zevkine ulaşır.**

- 1- Allah ve resulünün kendisine her şeyden daha sevgili olması,
 - 2- Kişinin ancak Allah için sevmesi,
 - 3- Kâfirlîğe dönmekten, ateşe atılmaktan korktuğu gibi nefret etmesi.”
- (Buhârî, İman, 9)

Allah sevgisi;

- Kişinin hayatına yön verir.
- İnsanı iyiye, güzele ve doğruya yöneltir.
- İnsanlarla barış ve huzur içinde yaşamayı sağlar.
- Günlük hayatta yardımlaşma, **fedakârlık, sabır, sebat, metanet ve hoşgörü** duygularına dayalı ilişkiler içinde olmayı gerekli kılar.

Allah'ın İsimleri

Müminin Allah'ı tanınması amacıyla, Allah'ın zatını nitelendiren kavramlara isim veya sıfat denilmiştir. Hz. Peygamber bir hadisinde, yüce Allah'ın 99 isiminin bulunduğunu, bu isimlere inanan ve inancı doğrultusunda davranan kimsenin cennete gireceğini haber vermiştir: **“Şüphesiz Allah'ın 99 tane adı vardır. Her kim onları sayarsa cennete girer.”** (Kütüb-i Sitte, 17/508)

Allah Teâlâ şöyle buyurur: **“En güzel isimler (esmâ-i hüsnâ) ancak Allah'a mahsustur. Siz O'na onlarla dua ediniz.”** (A'râf suresi, 180. ayet)

Allah, Rahmân, Rahîm, Melik, Kuddüs, Selâm, Mü'min, Müheymin gibi isimler esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden) bazılarıdır. Bir grup İslam âlimi, Allah'ın isimlerinin hepsinin büyük ve üstün olduğunu söylemiş, ancak Allah, Zü'l-Celâl ve'l-İkrâm ve el-Hayyu'l-Kayyûm gibi isimlerini ise en büyük isimleri olarak belirtmişlerdir. Bunlara da en büyük ismi anlamına gelen “İsm-i a'zam” denilmiştir.

Allah'ın Sıfatları

Allah'ın Sıfatları: Bize, Allah'ı tanıtan özelliklerdir.

Allah, şanına layık olan bütün **kemal sıfat**lara sahiptir ve onlarla nitelenmiştir. Noksan sıfatlardan uzaktır. Allah'ın sıfatlarının hepsi **ezelî** ve **ebedî**dir. Allah'ın sıfatları yaratılmışların sıfatlarına benzemez.

“Gözler O’nu göremez; hâlbuki O, gözleri görür. O eşyayı pek iyi bilen, her şeyden haberdar olandır.” (En’âm suresi, 103. ayet)

Allah'ın Zatî (Özel) Sıfatları

1. **Vücut:** Var olmak demektir. Varlığı başkasından değil zatının gereğidir.
2. **Kıdem:** Ezelî olmak, başlangıcı olmamak demektir.
3. **Beka:** Varlığının sonunun olmaması, ebedî olması demektir.
4. **Muhâlefetün li'l-havâdis:** Sonradan olan şeylere benzememek demektir. Allah'tan başka her varlık sonradan olmuştur.
5. **Kıyam bi-nefihi:** Varlığı kendiliğinden olmak, var olmak için bir başka varlığa ihtiyaç duymamaktır.
6. **Vahdaniyet:** Allah'ın zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bir ve tek olması, eşi benzeri ve ortağının bulunmaması demektir.

“Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar bulunsaydı, yer ve gök kesinlikle bozulup gitmişti.” (Enbiyâ suresi, 22. ayet)

Allah'ın Subûtî Sıfatları

1. **Hayat:** Allah'ın diri ve canlı olması demektir. Her şeye hayat veren ve ölü toprağa can veren O'dur.
2. **İlim:** Bilmek demektir. Allah her şeyi bilen demektir. Olmuşu, olacağı, geçmiş, geleceği, gizliyi ve açığı bilir.
3. **Semî':** İşitmek demektir. Allah işiticidir. Gizli, açık, fısıltı hâlinde, yavaş sesle veya yüksek sesle ne söylenirse Allah işitir.
4. **Basar:** Görmek demektir. Yüce Allah her şeyi görür. Hiçbir şey Allah'ın görmesinden gizli olamaz.

5. **İrade:** Dilemek demektir. Allah dileyicidir. Allah varlıkların konumlarını, durumlarını ve özelliklerini belirleyen varlıktır.
6. **Kudret:** Gücü yetmek demektir. Allah sonsuz kudret sahibidir. O'nun her şeye gücü yeter.
7. **Kelam:** Söylemek ve konuşmak demektir. Allah kelam sahibidir. Sözü-nü peygamberlerine duyurmuştur. Kur'an Allah'ın sözüdür.
8. **Tekvin:** Yaratmak demektir. Kâinattaki her şeyi yaratan O'dur. Var olmasını dilediği bir şey, "ol" deyince hemen olur. Var olan bir şeyi de dilediği zaman yok eder.

Allah'ın Görülmesi

Ehl-i sünnet inancına göre müminler, ahirette cennete girdikten sonra Allah'ı göreceklerdir. Bu görmenin ne şekilde olacağı hakkında kesin bilgi yoktur.

"Yüzler vardır ki, o gün ışıltı parılayacaktır. Rablerine bakacaklardır (O'nu göreceklerdir)." (Kıyâme suresi, 22-23. ayetler)

"Muhakkak ki, siz şu ayı görüşünüz gibi, Rabbinizi de göreceksiniz ve o sırada kalabalıktan ötürü birbirinize zarar vermiş de olmayacaksınız." (Buhârî, Mevakit, 16)

Esmâ-i Hüsnâ

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ * الرَّحْمَنُ * الرَّحِيمُ * الْمَلِكُ * الْقُدُّوسُ *
السَّلَامُ * الْمُؤْمِنُ * الْمُهَيَّمِنُ * الْعَزِيزُ * الْجَبَّارُ * الْمُتَكَبِّرُ * الْخَالِقُ *
الْبَارِئُ * الْمُصَوِّرُ * الْغَفَّارُ * الْقَهَّارُ * الْوَهَّابُ * الرَّزَّاقُ * الْفَتَّاحُ *
الْعَلِيمُ * الْقَابِضُ * الْبَاسِطُ * الْخَافِضُ * الرَّافِعُ * الْمَعِزُّ * الْمَذِلُّ *
السَّمِيعُ * الْبَصِيرُ * الْحَكَمُ * الْعَدْلُ * اللَّطِيفُ * الْخَبِيرُ * الْحَلِيمُ *
الْعَظِيمُ * الْغَفُورُ * الشَّكُورُ * الْعَلِيُّ * الْكَبِيرُ * الْحَفِيظُ * الْمُقِيتُ *
الْحَسِيبُ * الْجَلِيلُ * الْكَرِيمُ * الرَّقِيبُ * الْمُجِيبُ * الْوَاسِعُ *
الْحَكِيمُ * الْوَدُودُ * الْمَجِيدُ * الْبَاعِثُ * الشَّهِيدُ * الْحَقُّ * الْوَكِيلُ *
الْقَوِيُّ * الْمَتِينُ * الْوَلِيُّ * الْحَمِيدُ * الْمُحْصِي * الْمُبْدِي * الْمُعِيدُ *
الْمُحْيِي * الْمُمِيتُ * الْحَيُّ * الْقَيُّومُ * الْوَاحِدُ * الْمَاجِدُ * الْوَاحِدُ *
الْأَحَدُ * الصَّمَدُ * الْقَادِرُ * الْمُقْتَدِرُ * الْمُقَدِّمُ * الْمُؤَخِّرُ * الْأَوَّلُ *
الْآخِرُ * الظَّاهِرُ * الْبَاطِنُ * الْوَالِي * الْمُتَعَالَى * الْبَرُّ * التَّوَابُ *
الْمُنْتَقِمُ * الْعَفُوفُ * الرَّؤُفُ * مَالِكُ الْمُلْكِ * ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ *
الْمُقْسِطُ * الْجَامِعُ * الْغَنِيُّ * الْمَغْنَى * الْمَانِعُ * الضَّارُّ * النَّافِعُ *
النُّورُ * الْهَادِي * الْبَدِيعُ * الْبَاقِي * الْوَارِثُ * الرَّشِيدُ * الصَّبُورُ *
جَلَّ جَلَالُهُ.

Hüvallahüllezî lâ ilâhe illâ hû,

er-Rahmân

er-Rahîm

el-Melik

el-Kuddûs

es-Selâm

el-Mü'min

el-Müheymin

el-Azîz

el-Cebbâr

el-Mütekebbir

el-Hâlik

el-Bârî

el-Musavvir

el-Gaffâr

el-Kahhâr

el-Vehhâb

er-Rezzâk

el-Fettâh

el-Alîm

el-Kâbiz

el-Bâsit

el-Hâfid

er-Râfi

el-Muizz

el-Müzill

es-Semî'

el-Basîr

el-Hakem

el-Adl

el-Latîf

el-Habîr

el-Halîm

el-Azîm

el-Gafûr

eş-Şekûr

el-Aliyy

el-Kebîr

el-Hafîz

el-Mukît

el-Hasîb

el-Celîl

el-Kerîm

er-Rakîb

el-Mucîb

el-Vâsi

el-Hakîm

el-Vedûd

el-Mecîd

el-Bâis

eş-Şehîd

el-Hakk

el-Vekil

el-Kaviyy

el-Metîn

el-Veliyy

el-Hamîd

el-Muhsî

el-Mubdi

el-Muîd

el-Muhyî

el-Mumît

el-Hayy

el-Kayyûm

el-Vâcid

el-Mâcid

el-Vâhid

el-Ehad

es-Samed

el-Kâdir

el-Muktedir

el-Mukaddim

el-Muahhir

el-Evvel

el-Âhir

ez-Zâhir

el-Bâtin

el-Vâli

el-Müteâli

el-Berr

et-Tevvab

el-Muntekim

el-Afuvv

er-Raûf

Mâlikü'l-Mülk

Zü'l-Celâli ve'l-İkrâm

el-Muksit

el-Câmi'

el-Ġaniyy

el-Muġnî

el-Mâni

ed-Dârr

en-Nâfi

en-Nûr

el-Hâdi

el-Bedî

el-Bâkî

el-Vâris

er-Reşîd

es-Sabûr

Celle Celâluh.

• Meleklerle İman

İmanın şartlarından ikincisi meleklerle inanmaktır. Melekler nurdan yaratılmış varlıklardır. Onlar yemezler, içmezler, erkeklik ya da dişilikleri yoktur. Nurdan yaratıldıkları için biz onları göremiyoruz. Fakat meleklerin varlığına inanıyoruz. Onların varlığını bize Kur'an-ı Kerim haber vermiştir. (Bakara suresi, 285. ayet)

Meleklerin Mahiyeti ve Özellikleri

Nurdan yaratılan bu varlıklar, duyu organlarıyla algılanamazlar ve gözle görülemezler. Allah'a sürekli kulluk eden, asla günah işlemeyen, son derece güçlü varlıklardır. Melekleri diğer varlıklardan ayıran birtakım özellikler vardır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Melekler yemezler, içmezler, evlenmezler ve çoğalmazlar.
2. Melekler nurdan yaratılmış nurani ve ruhani varlıklardır, gözle görülmezler.
3. Melekler Allah'a isyan etmezler, sadece Allah'ın verdiği emirleri yerine getirirler.
4. Melekler son derece süratli, güçlü ve kuvvetli varlıklardır.
5. Melekler Allah'ın emir ve izniyle çeşitli şekil ve varlıklara bürünebilirler.
6. Melekler sürekli iyilik yaparlar. Yani "iyiliğin temsilcileridirler."

Meleklerin Vazifeleri

Ayet ve hadislerde, sayıları hakkında bir bilgi bulunmayan, fakat pek çok oldukları anlaşılan meleklerin temel görevleri Allah'a kulluk ve emirlerini yerine getirmektir.

Meleklerin Çeşitleri ve Görevleri Şunlardır:

Cebrâil (a.s.): Allah tarafından vahiy getirmekle görevlidir. Cebrâil (a.s.)'a güvenilir anlamına gelen "Emîn" de denilmiştir.

Azrâil (a.s.): Görevi ölüm sırasında canlıların ruhunu almak olduğu için "Meleku'l-Mevt" (ölüm meleği) adıyla anılmıştır.

Mikâil (a.s.): Kâinattaki tabiat olaylarını ve bütün canlıların rızıklarını sevk ve idare etmekle görevlidir.

İsrâfil (a.s.): Görevi sûra üfürmektir. İsrâfil (a.s.) sûra iki kez üfleyecek, ilkinde kıyamet kopacak, ikincisinde ise tekrar diriliş meydana gelecektir.

Kirâmen Kâtibîn: Bunlar iki melek olup, biri insanın sağında, diğeri solunda bulunur. Sağdaki melek iyi iş ve davranışları, soldaki ise kötü iş ve davranışları tesbit etmek ve yazmakla görevlidir.

“İyi biliniz ki, üzerinizde bekçiler, değerli yazıcılar vardır. Onlar sizin yapmakta olduklarınızı bilirler.” (İnfîtâr suresi, 10-12. ayetler)

Münker ve Nekir: Ölümden sonra kabirde soru sormakla görevli iki melektir. Bilinmeyen, tanınmayan anlamındaki Münker ve Nekir, kabirde ölülere: “Rabbin kim? Peygamberin kim? Kitabın ne?” gibi sorular yöneltecekler, alacakları cevaplara göre ölüye iyi veya kötü hayatın yolunu açacaklardır.

Hamele-i Arş: Bunlar arşı taşıyan meleklerdir.

Hafaza Melekleri: Zikir ve ibadet ederken, insanları korumak, gözetlemek ve takip etmekle görevli olan meleklerdir.

Hazene-i Cennet ve Cehennem: Cennet ve cehennemde görevli meleklerdir.

Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Şeytan da, melek de insanoğluna sokularak kalbine birtakım şeyler getirirler, şeytanın işi kötülükle korkutup Hakk’ı yalanlamaktır. Meleğin işi ise iyiyi tavsiye edip Hakk’ı doğrulamaktır. İçinde böyle bir şeyi bulunan kimse onun Allah’tan olduğunu bilsin ve Allah’a hamd etsin. Şeytanınkini bulan ise, şeytandan korunması için Allah’a sığınsın.” (Tirmizî)

Ayrıca insanların kalbine doğruyu ve gerçeği ilham etmek, Kur’an okunurken yeryüzüne inmek ve müminlere rahmet okumakla görevli birçok melek vardır.

• Kitaplara İman

İman esaslarından kitaplara iman, Allah Teâlâ'nın kullarına yol göstermek ve onları aydınlatmak üzere peygamberlerine Cebrâil (a.s.) aracılığı ile vahyettiği ayetleri içeren yazılı belgelere inanmaktır. İlahî kitaplar konusu Allah'ın kelimeleri ile ilgilidir. Bizler bugün kitapların şu andaki şekillerine değil, Allah'tan gelen bozulmamış şekillerine inanmakla yükümlüyüz. Çünkü ilahî kitaplara inanmadıkça kişinin imanı gerçekleşmez.

“(Resulüm!) O, sana Kitab’ı hak ve önceki kitapları tasdik edici olarak tedricen indirmiş; daha önce de, insanlara doğru yolu göstermek üzere Tevrat ile İncil’i ve Furkân’ı indirmiştir. Bilinmeli ki, Allah’ın ayetlerini inkâr edenler için şiddetli bir azap vardır. Allah, suçlunun hakkından gelen mutlak güç sahibidir.” (Âl-i İmrân suresi, 3-4. ayetler)

Kur’ân-ı Kerîm’in dışında kalan ilahî kitapların bir kısmı tamamen kaybolmuştur. Tevrat, Zebûr ve İncil de zamanla tahrif edilerek (orjinalliği bozularak ve değiştirilerek) günümüze kadar gelmiştir.

Kur’ân-ı Kerîm Allah’ın vahyettiği şekilde orjinalliğini korumuş, hiçbir bozulma ve değişikliğe uğramadan günümüze kadar gelmiş ve kıyamete kadar da bu özelliğini koruyacak olan tek kitaptır.

Çünkü Allah, O’nu koruyacağını garanti altına almış, böylece hem hafızlara ezberletmiş, hem de yazılı olan, orjinali bugüne kadar elde kalmıştır.

“Kur’an’ı, kesinlikle biz indirdik, elbette O’nu yine biz koruyacağız.”

(Hicr suresi, 9. ayet)

Yukarıdaki ayette, Allah insanlara Kur’an’ın ilahî koruma altında bulunduğunu ve kıyamete kadar değişikliğe uğramadan kalacağını bildirmektedir.

İlahî Kitapların Gönderiliş Sebepleri

İnsanların peygamberlere ve kitaplara ihtiyacı vardır. Gerçi insan yaratılırken birtakım yeteneklerle donatılmıştır. Bu yetenekleri sayesinde insan kendi gayretiy-le kendisi, çevresi ve diğer yaratıklar hakkında bazı bilgiler edinebilir. Fakat bütün bunlar sınırlıdır. İnsanın gücünü aşan hususlarda, ilahî yardıma ve vahye olan ihtiyacı ortadadır. İnsanın bu ihtiyacını en iyi bilen yüce Allah, kuluna bir lütuf ve ikram olarak peygamberleri aracılığıyla kitaplar indirmiş ve yol göstermiştir. Dinin inanç esasları, amelî ve ahlaki hükümler, farz ve haramlar ilahî kitaplarda belirtilmiştir. Bu kitaplar doğrudan Allah katından gelen ilahî kelimelerdir.

İlahî kitapların gelişindeki ana sebep insanlığa yol gösterip sapıklıktan, onları kurtarmak, hidayete erdirmek, iyiliğe yöneltmek, aydınlığa çıkarmak, dünya ve ahiret saadetine kavuşturmadır.

İlahî kitaplar, suhuf ve kitaplar diye ikiye ayrılır:

Suhuf (Sahifeler)

İnsanların ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde indirilen, sayfalardan oluşan ilahî emirlere suhuf denir. Bugün bu sayfalardan elimizde hiçbir şey yoktur.

Bu suhuftan;

10 sayfa Hz. Âdem (a.s.)'a,

50 sayfa Hz. Hz. Şit (a.s.)'a,

30 sayfa Hz. İdrîs (a.s.)'a,

10 sayfa Hz. İbrâhim (a.s.)'a gönderilmiştir.

Büyük Kitaplar

Bu kitaplar, aslı bozulmuş kitaplar ve aslı korunmuş kitap olarak ikiye ayrılır.

a) Aslı Bozulmuş Kitaplar

Hz. Mûsâ (a.s.)'a indirilen Tevrat, Hz. Dâvûd (a.s.)'a indirilen Zebûr ve Hz. İsâ (a.s.)'a indirilen İncil'in vahyedildiği şekline inanmak imanımızın esaslarından. Ancak günümüzde bu kitaplar tahrif edilmiş şekilleri ile mevcuttur. Bu kitaplara inanıp, iman edenlere (Hristiyan ve Yahudilere) “Ehl-i kitab” denilir.

Kur'an'ın dışındaki kitaplarda bulunan bir hususun haber verilmesi durumunda eğer bu husus, Kur'an ve hadiselerdeki bilgilere uygunsuz Müslümanlarca da kabul edilir.

Tevrat: İbranice olarak Hz. Mûsâ (a.s.)'a indirilmiş olan ilahî kitaptır.

Tevrat, Hz. Mûsâ (a.s.) aracılığıyla İsrâiloğullarına gönderilmiştir. Ancak İsrâiloğulları tarihte yaşadıkları sürgün ve esirlik dönemlerinde Tevrat'ın Allah'tan gelen orjinal şeklini koruyamamışlardır. Sonradan, Yahudi bilginleri tarafından kaleme alınan Tevrat nüshaları ortaya çıkmıştır. Bugün elde mevcut olan Tevrat, Allah tarafından gönderilmiş Tevrat değil, insanlarca yazılmış, tahrif edilmiş olan Tevrat'tır. Bundan dolayı ilahî kitap olma özelliğini de kaybetmiştir. Tevrat'a "**Ahd-i Atik**" de denir.

Zebûr: İbranice olarak Hz. Dâvûd (a.s.)'a indirilmiş olan ilahî kitaptır.

Bugün elde mevcut olan Zebûr nüshaları çeşitli söyleyiş ve ilahilerden, Allah'a övgü ve hikmetli sözlerden ve birtakım nasihatlerden meydana gelmiştir. Mevcut olan Zebûr değiştirilmiş, ilahî kitap olma özelliğini kaybetmiştir.

İncil: Aramice olarak gönderilen İncil, Hz. İsâ (a.s.) aracılığıyla İsrâiloğullarına indirilmiş olan ilahî kitabın adıdır. Bugün İncil'in aslı da diğer bozulmuş kitaplar gibi elde yoktur. Bozulmuş ve insanlar tarafından yazılmış olan şekli vardır. İncil'e "**Ahd-i Cedit**" de denilir.

İznik Kosili'nde binlerce İncil nüshası arasından bugünkü dört incil seçilerek kabul edilmiştir. Bu inciller şunlardır:

- 1) Matta İncili
- 2) Markos İncili
- 3) Luka İncili
- 4) Yuhanna İncili

Anılan dört incil'den başka Hristiyan âleminde gizli tutulmak istenen bir incil daha var ki, buna "**Barnaba İncili**" adı verilmektedir. Bu incil 5. asırda okunması yasak kitaplar listesine alınmıştır. Orjinal nüshası Viyana Kütüphanesi'nde bulunan İngilizce, Almanca ve Arapçaya çevrilmiş olan bu incilin belirgin özelliği Peygamberimiz'in geleceğini müjdelemesidir.

b) Aslı Korunmuş Kitap

Kur'ân-ı Kerîm: Allah tarafından gönderilen ilahî kitapların sonuncusu olan Kur'ân-ı Kerîm, son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.)'e Arapça olarak indirilmiş, bizzat Allah tarafından koruma altına alınmış, insanlığın benzerini getirmekten âciz kaldığı, aslı korunmuş ilahî kelimedir.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

“Kur’an’ı kesinlikle biz indirdik, elbette yine onu biz koruyacağız.” (Hicr suresi, 9. ayet)

Kur’ân-ı Kerîm’deki bu ayet açıkça göstermektedir ki, Kur’ân-ı Kerîm Cenâb-ı Allah’ın koruması altındadır ve kıyamete kadar en ufak bir tahrife uğramaksızın aslını **muhafaza** edecektir.

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ
وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ
تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ *

“Eğer kulumuza (Hz. Muhammed’e) indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, haydi onun benzeri bir sure getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah’tan gayri şahitlerinizi (yardımcılarınızı) da çağırın. Bunu yapamazsınız ki, elbette yapamayacaksınız.” (Bakara suresi, 23-24. ayetler)

Kur’an’ın İndirilmesi ve Korunması

Kur’ân-ı Kerîm yüce Allah tarafından Cebrâil (a.s.) aracılığıyla Hz. Muhammed (s.a.v.)’e, vahiy yoluyla yaklaşık 23 senede, bölümler hâlinde indirilmiştir.

Kur’an ayetleri Peygamberimiz’e inince, Peygamberimiz onları bizzat ezberler ve yanında bulunan ashabına okurdu. Ezberlenen ayet ve sureler ayrıca vahiy kâtipleri tarafından yazılırdı. Ayetlerin hangi sureye konulacağını ve nasıl düzenleneceğini Peygamberimiz vahiy kâtiplerine söylerdi. Kur’an ayetleri beyaz taşlar, hurma dalları, işlenmiş deriler üzerine yazılırdı. Kur’ân-ı Kerîm, Resûlullah (s.a.v.) döneminde tamamıyla yazılmış ve sahabe tarafından ezberlenmiştir. Böylece Kur’ân-ı Kerîm’in korunması garanti altına alınmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) yaşadığı sürece vahiy devam ettiğinden, Kur’an’ın tamamının tek bir kitap hâlinde toplanması mümkün olmamıştır. Hz. Peygamber’in vefatından sonra, ilk halife Hz. Ebû Bekir (r.a.) döneminde Zeyd b. Sâbit başkanlığında bir komisyon kuruldu ve Kur’ân-ı Kerîm tek bir kitap hâline getirildi. Daha sonra Hz. Osman’ın devrinde, onun emriyle Kur’ân-ı Kerîm 8 adet çoğaltıldı ve gerekli bölgelere gönderildi. Bö-

lece yeryüzündeki bütün Kur'an nüshalarında farklılık olmaması sağlandı. Kolayca ezberlenebilme gibi mucizevi bir özelliğe sahip olan Kur'an-ı Kerim milyonlarca insan tarafından ezberlenerek günümüze kadar gelmiştir.

Kur'an'ın Kapsadığı Konular

İnsanları hem bu dünyada hem de ahirette mutlu etmek için gönderilmiş bulunan Kur'an-ı Kerim başlıca şu konuları kapsamaktadır.

1. **İtikat:** Allah'a, peygamberlere, meleklerle, kitaplara, kader ve kazaya, ölüm sonrası hayata iman etme ile ilgili konulardır.
2. **İbadet:** Müslümanların yapmakla yükümlü oldukları, namaz, oruç, zekât, hac gibi ibadetleri kapsayan konulardır.
3. **Muâmelât:** Alışveriş, emanet, bağış, vasiyet, miras, nikâh gibi toplum fertlerinin aralarındaki ilişkiyi düzenleyen hükümlerdir.
4. **Ahlak:** Ana, babaya hürmet, insanlarla iyi geçinme, iyiliği emretme, kötülüklerden sakındırma, adalet, doğruluk, merhamet, sevgi gibi konuları kapsayan hükümlerdir.
5. **Ukûbât:** İnsanların mutluluğa erişebilmesi, huzur içinde bir yaşam sürebilmesi için, toplumun düzenini bozan, insan haklarını çiğneyen kimselere verilecek cezalarla ilgili hükümlerdir.
6. **Kıssalar:** Geçmiş kavimlerin Kur'an'da anlatılan hikâyeleridir.

Kur'an-ı Kerim'in Özellikleri

1. Kur'an-ı Kerim lafız ve mana yönünden Allah'ın sözüdür.
2. Kur'an-ı Kerim, Peygamberimiz'e Arapça olarak, ayet ayet; sure sure gönderilmiştir.
3. Kur'an-ı Kerim günümüze kadar tevatür yoluyla hiç bozulmadan gelmiş ve kıyamete kadar da Allah'ın koruması altında kalacaktır.
4. Kur'an en son indirilen ilahî kitaptır. Ondandır başka kitap gelmeyecektir. Hüküm ve geçerliliği kıyamete kadar sürecektir.
5. Onun bir başka üstünlüğü kolayca ezberlenebilmesidir.
6. Kur'an-ı Kerim evrenseldir; bir millete, bir kavme değil, bütün insanlığa gönderilen tek ilahî kitaptır.

Kur'an-ı Kerim'e Karşı Görevlerimiz

1. Kur'an-ı Kerim'e abdestsiz dokunulmaz, ama ezbere okunabilir. (Vâkıa suresi, 79. ayet)
2. İstiaze (Eûzü besmele) ile okumaya başlanmalıdır.
3. Kur'an-ı Kerim, her fırsatta manası ile birlikte okunmalıdır.
4. Kur'an okunurken dinlemek farzdır.
5. Kur'an-ı Kerim, manası anlaşılacak okunmalıdır.
6. Okunduğu kadar, gereği ile de amel edilmeli, yaşanmalıdır.
7. Kur'an'ın haram dediği yasak sayılıp uzaklaşılmalı; farz dediği de itaat edilip tatbik edilmelidir.

“Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğreteninizdir.” (Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân, 21)

• Peygamberlere İman

Peygamberlere iman, altı iman esasından biridir. Yüce Allah her Müslümana, aralarında ayırım yapmadan bütün peygamberlere inanmayı farz kılmıştır. Kur'an'da belirtildiği üzere yüce Allah, asırlar boyunca peygamberler göndermiş, insanları onlar aracılığıyla gerçeği öğrenip yaşamaya çağırmıştır. Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmak için görevlendirdiği elçiye peygamber denir. Peygamberlik Allah vergisidir, Allah dilediğini seçer, o çalışma, ibadet, taat ve istekle elde edilemez. Allah tarafından kendilerine kitap verilen peygamberlere "**Resul**", diğer peygamberlere "**Nebi**" denir. Nebiler kendilerinden önceki peygamberlere gönderilen kitaplar ile amel etmişlerdir.

Peygamberlerin Görevleri

Peygamberler en doğru şekilde insanlara Allah'ı tanıtmışlar, inanç esaslarını, ibadet şekillerini öğretmişlerdir. Dinî hükümleri ve güzel ahlak esaslarını açıklamışlar, kendileri de söylediklerini yaşayarak insanlara güzel örnek olmuşlardır. Peygamberler zaman zaman Allah'ın izniyle olağanüstü olaylar gösterirler. Bunlara mucize denir. Allah'ın emirlerini yapanları cennetle müjdelemişler, yapmayanların ise cehennem azabı ile cezalandırılacaklarını haber vermişlerdir. Bu dünyanın bir imtihan yeri ve geçici olduğunu, ahiretin ebedî hayat yeri olduğunu bildirmişlerdir.

Peygamberlerin Sıfatları

Peygamberler de diğer insanlar gibi yiyip içerler, gezerler, evlenip çocuk sahibi olurlar, hastalanır ve ölürlür. Her peygamberde insan olmasının da ötesinde birtakım sıfatların bulunması gerekli ve zorunludur. Bunlara vacip sıfatlar denir. Bu sıfatlar şunlardır.

1. **İsmet:** Günah işlememek, günden korunmuş olmak demektir. Peygamberler masumdur. Büyük yada küçük günah işlemezler. Ancak, insan olmaları nedeniyle çok küçük hataları bulunabilir. Onların bu hatası Allah'ın kendilerini uyarması ile derhâl düzeltilir. Peygamberlerin bu küçük hatalarına "**zelle**" denir.
2. **Sıdk:** Doğru olmak demektir. Peygamberler doğru sözlü ve dürüst insanlardır. Onlar, asla yalan söylemezler. Bütün peygamberler peygamberlikten önce de sonra da yalan söylememiştir.

2. **Emanet:** Güvenilir olmak demektir. Peygamberlerin hepsi emin ve güvenilir kişilerdir. Emanete asla ihanet etmezler.
4. **Fetânet:** Peygamberlerin akıllı, zeki ve uyanık olmaları demektir.
5. **Tebliğ:** Peygamberlerin Allah'tan aldıkları emir ve yasakları ümmetlerine eksiksiz iletmeleri demektir.

Kur'an'da Adı Geçen Peygamberler

İlk peygamber Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.)'e kadar pek çok peygamber gelip geçmiştir. Peygamberlerin sayısı konusunda Kur'an'da herhangi bir rakam verilmemektedir. Çünkü Allah; **"Bazı peygamberleri sana daha önce anlattık, bazılarını ise sana anlatmadık."** buyuruyor. (Nisâ suresi, 164. ayet) Bu ayete göre İslam âlimleri peygamberlerin sayısı ile ilgili bir rakam belirlemenin uygun olmayacağı görüşünü benimsemişlerdir. Bu sebeple "Âdem (a.s.)'dan Hz. Muhammed (s.a.v.)'e kadar gönderilmiş olan peygamberlerin hepsine inandım" denilmesi daha uygundur.

Kur'an'da adı geçen 25 peygamber şunlardır. Âdem, İdrîs, Nûh, Hûd, Sâlih, Lût, İbrâhim, İsmâil, İshak, Yakûb, Yûsuf, Şuayb, Hârûn, Mûsâ, Dâvûd, Süleyman, Eyyûb, Zülkifl, Yûnus, İlyâs, Elyesa', Zekeriyâ, Yahyâ, Îsâ, Muhammed (s.a.v.). Bunlardan başka Kur'an'da üç isim daha zikredilmiştir. Fakat onların peygamber olup olmadıkları konusu ihtilafıdır. Bunlar; Üzeyir, Lokmân ve Zülkarneyn'dir.

Peygamberlerin Tebliğ Ettikleri Dinlerde Ortak Olan Esaslar

İlk peygamber Hz. Âdem (a.s.)'dan son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.)'e kadar bütün peygamberler ümmetlerine değişmeyen bazı esasları tebliğ etmişlerdir.

Bunlar:

1. İman esasları,
2. İbadetler,
3. Ahlak kurallarıdır.

Zamanın değişmesiyle bu hükümlerin bir kısmı değişmiş, iman esaslarında ise hiçbir değişiklik olmamıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in gelmesiyle son hak din İslam dini olmuştur.

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

“Allah katında hak din İslam’dır.” (Âl-i İmrân suresi, 19. ayet)

Mucize: Yüce Allah’ın peygamberlerini doğrulamak ve desteklemek için yarattığı, insanların benzerini getirmekten âciz kaldığı olağanüstü olaylardır. Mucize göstermek peygamberlere mahsustur. Allah’ın izni ve kudretiyle meydana gelir.

Keramet: Peygamberine sıkı ve gönülden bağlı olan ve ona titizlikle uyan Allah’ın veli kullarının gösterdikleri olağanüstü h llerdir.

Peygamberlerin Bazı Mucizeleri:

- Hz. İbrâhim (a.s.)’in ateşe atıldığında ateşin suya dönmesi ve onu yakmaması.
- Hz. Yûsuf (a.s.)’in gönderdiği gömleğin babası Hz. Yakûb (a.s.)’in k r olan gözlerini aması.
- Hz. Mûsâ (a.s.)’in asası ile Kızıldeniz’i ikiye ayırması ve kavmini buradan karşıya geçirmesi.
- Hz. Dâvûd (a.s.)’in kızgın demiri eliyle şekillendirmesi.
- Hz. Süleyman (a.s.)’in hayvanlarla ve cinlerle konuşması ve onları emrinde alıştırması.
- Hz. İş  (a.s.)’in hastaları iyileştirip, ölüleri diriltmesi.
- Hz. N uh (a.s.)’in gemisinin tufanda batmaması.
- Hz. Sâlih (a.s.)’in, kayadan deve çıkarması.

Peygamberimiz'in mucizelerinden bazıları:

Hiz. Peygamber (s.a.v.), Allah tarafından peygamber olarak gönderildiğini doğrulamak amacıyla birçok mucize göstermiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Peygamberimiz'in en büyük mucizesi Kur'ân-ı Kerîm'dir.
2. Peygamberimiz'in bir gecede Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya getirilmesi, oradan Cebrâil (a.s.) ile birlikte göklere yükselmesi olayı (İsrâ ve Miraç mucizesi).
3. Peygamberimiz'in parmaklarından su fıskırması.
4. Peygamberimiz'in üzerine çıkarak hutbe okuduğu hurma kütüğünün inmesi.
5. Peygamberimiz'in ayı ikiye ayırması.

Hiz. Peygamber'in Son Peygamber Oluşu ve Özellikleri:

Peygamberimiz Hiz. Muhammed (s.a.v.) en son peygamberdir. Ondan sonra bir daha peygamber gelmeyecektir. (Ahzâb suresi, 40. ayet) İnsanlık o son peygamberin getirdiği kitap ve din ile olgunluğa erişmiş, artık yeni dinlere ihtiyaç kalmamıştır. Toplumun gelişmesi ve ahlaken yükselebilmesi için yapılacak şey; Hiz. Peygamber'in getirdiği kitaptan hidayet aramak, ona sarılmak ve ona göre yaşamaktır.

1. Hiz. Peygamber (s.a.v.) yaratılmışların en üstünü, en hayırlısı ve Allah'ın en sevgili kuludur.
2. Peygamberimiz'in peygamberliği kıyamete kadar sürecektir.
3. O son peygamberdir. Ondan sonra peygamber gelmeyecektir.
4. O bütün insanların ve cinlerin peygamberidir.

"Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik."

(Sebe' suresi, 28. ayet)

"(Resulüm) Biz seni, bütün âlemlere, ancak rahmet olarak gönderdik."

(Enbiyâ suresi, 107. ayet)

• Ahirete İman

Sözlükte “son gün” anlamına gelen ahiret kelimesiyle bir yandan bu dünyanın sonu, diğer yandan ölümlle başlayan, dünya hayatından farklı ve sonsuz hayat kastedilir.

Ahiret, İsrâfil (a.s.)’ın Allah’ın emriyle kıyametin kopması için sûra üfleme- siyle başlayacak olan ebedî hayatın yaşanacağı yerdir. Ahirette insanlar yeniden diriltilecekler daha sonra cennetlikler cennete, cehennemlikler cehenneme girecek ve burada ebedî olarak yaşayacaklardır. İnananlardan hiçbir kimse ebedî olarak cehennemde kalmayacak, cezasını çektikten sonra cennete gireceklerdir. Buna göre ahiret; sûra üfûrülme, insanların yeniden diriltilmeleri, herkese dünyada işledik- lerinin yazılı olduğu amel defterlerinin verilmesi, amellerin değerlendirilmesi ve bu dünyadaki işlerinden dolayı herkesin hesaba çekilmesidir. Ahiret; şefaât, sırat, cennet ve cehennem hayatı gibi olayları içine almaktadır. Kur’an ahiret hayatını anlatırken, dünya hayatını da ihmal etmemiştir. Çünkü ahirette mutlu olmak, dünyadaki yaşayışa bağlıdır. Dünya, ahiretin tarlasıdır. Müslüman, dengeli ve düzenli yaşamayı prensip edinen kimsedir. Dünya ile ahiret arasındaki bu dengeyi kurmalı, ebedî mutluluk ve kurtuluşu sağlayacak davranışları bu dünyada sergile- melidir. Dünya imtihan yeri, ahiret neticeyi alma yeridir.

Ahirete iman, davranışlarımızı, hareketlerimizi ve başkalarıyla olan ilişkile- rimizi olumlu yönde etkiler. Yaptıklarından bir gün hesaba çekileceğini bilen bir kimse çevresiyle uyumlu yaşar, diğer insanları sever. Aşırı **hırs** ve **tamahtan** uzak- laşır, paylaşmasını bilir. Kalbi sevgi ve adalet duygusuyla dolar.

Ahiret gününe inanmak, insanlara sorumluluk duygusu kazandırır. Bu duy- guyu taşıyan insanlar davranışlarına dikkat ederler. Allah’ın emirlerini yerine getirip yasaklarından sakınmak suretiyle ahiret hazırlığını yapmış olurlar. Ahiret gününe inanmak, insanı teselli eder, üzüntüsünü azaltır, başıboş ve gayesiz yara- tılmadığını hatırlatır. Ahiret inancı, insanların dünyaya karşı aşırı bağlılıklarını önler. Başkalarına iyilik ve hizmet etmek fikrini geliştirir. Fertler arasında bu inanç ne kadar kuvvetli olursa, o toplumdaki ilişkiler o derece sağlıklı yürür. Bu inanç insanların ümitlerini yeniler, acılarını hafifletir. Zor durumlara katlanmasını sağ- lar, onları ölüm korkusundan kurtarır.

Ahiret ve Hâlleri:

1. **Kabir hayatı:** Ölümle başlayıp, yeniden dirilmeye kadar devam edecek hayata “**Kabir Hayatı**” denilir. Kabir hayatı, dünya ile ahiret arasında bir ara dönem olduğu için “**Berzah Hayatı**” diye de anılmıştır.

Her insan, ister ölerек toprağa gömülsün, ister boğularak denizde kalsın veya yanarak külü havaya karışsın, mutlaka kabir hayatını geçirecek ve kıyamet günü diriltilecektir.

2. **Sûr ve sûra üfleme:** Kıyamet koştuktan sonra bütün insanların **maḥşer** yerinde toplanmak üzere dirilmelerini sağlamak için İsrâfil (a.s.) tarafından üfürülecek olan boruya “**Sûr**” denilir.

Kur’an ayetlerinden anlaşıldığına göre İsrâfil (a.s.) sûra iki defa üfurecektir. İlkinde Allah’ın diledikleri hariç göklerde ve yerde olan her şey dehşetinden sarsılacak, her şey yıkılıp ölecek ve kıyamet kopacak, (*Zümer suresi, 68. ayet, Neml suresi, 87. ayet*) ikincisinde de insanlar dirilecek ve maḥşer yerine toplanmak üzere Rablelerine koşacaklardır. (*Yâsîn suresi, 51. ayet; Zümer suresi, 68. ayet*)

3. **Ba’s** (Yeniden dirilme): Öldükten sonra yeniden dirilme anlamına gelen ba’s, ahiret hayatının başlangıcı ve en önemli duraklarından biridir. İkinci üfleme ile bütün canlı yaratıklar tekrar diriltileceklerdir. Bu diriliş hem beden ve hem de ruhen olacaktır.
4. **Haşr ve Maḥşer:** Haşr, yüce Allah’ın insanları hesaba çekmek üzere dirilişten sonra tekrar bir araya toplamasıdır. İnsanların toplandıkları yere ise “**Maḥşer**” ve “**Arasat Meydanı**” denilir. O gün müminlerin yüzleri parlayacak, kâfirlerin ise karacaktır. (*Âl-i İmrân suresi, 106. ayet*)
5. **Mizan:** Ahirette hesaptan sonra herkesin amellerinin tartıldığı ilahî adalet ölçüsüdür. Tartıda iyilikleri, kötülüklerinden ağır gelenler kurtuluşa erecek, hafif gelenler ise cehenneme gideceklerdir. cehenneme gidenlerden mümin olanlar, işlediği suçun karşılığı olan cezayı çektikten sonra oradan çıkarılıp cennete alınacaktır. Müminler cehennemde ebedî kalmayacaklardır.
6. **Sırat:** Sırat cehennemın üzerine uzatılmış bir köprüdür. Herkes buraya uğrayacaktır. Müminler yaptıkları amellerine göre kimi hızlı, kimi daha yavaş olarak bu yoldan geçecek, kâfirler ve günahkarlar ise ayakları sürterek cehenneme düşeceklerdir. Peygamberimiz bir hadislerinde cehennemın üzerinde kurulacak sıratın ilk geçenin kendisi ve ümmeti olacağını, insanların iyi amelleri sayesinde oradan süratle geçeceklerini bildirmiştir.

7. **Şefaât:** Ahirette bütün peygamberlerin ve sâlih kişilerin, Allah'ın izniyle şefaât etmeleri haktır. Şefaât demek, günahı olan müminlerin günahlarının bağışlanması, olmayanların daha yüksek derecelere erişmeleri için Allah ile kul arasında yardımcı olmak, aracı olmaktır. İyi kullar hürmetine, af ve bağışlanmalarını istemektir. (*Bakara suresi, 255. ayet*)
8. **Amel defterlerinin dağıtılması:** İnsanlar hesaplarının görülmesi için toplandıktan sonra, kendilerine dünyada iken yaptıkları işlerin yazılı bulunduğu amel defterleri Kirâmen Kâtibîn tarafından dağıtılır. Amel defterleri cennetliklere sağdan, cehennemliklere soldan veya arkadan verilir. Defteri sağdan verilene "**Ashâbü'l-Yemîn**", soldan veya arkadan verilenlere "**Ashâbü'ş-Şimâl**" adı verilir. Defterin sağdan verilmesi bir müjde, soldan verilmesi ise azabın habercisidir.
9. **Hesap ve Sual:** İnsanlar defterlerini ellerine aldıktan ve yaptıklarını en ince detayına kadar yazıldığını gördükten sonra yüce Allah tarafından hesaba çekileceklerdir. Zerre kadar hayır işleyen mükâfatını, kötülük işleyen de cezasını göreceği ve hiçbir adaletsizliğin söz konusu olmayacağı sorgu ve hesap günü vardır. Burada insanlara öncelikle şunlar sorulacaktır:
- a) Ömrünü nerede tükettiği,
 - b) Gençliğini nasıl geçirdiği,
 - c) Malını nerede kazandığı,
 - d) Malını nereye harcadığı,
 - e) Bildiklerini uygulayıp, uygulamadığı.
10. **A'râf:** Cennet ile cehennem arasında bulunan azab ve rahmetin olmadığı yerin adıdır. (*A'râf suresi, 4-6. ayet*) A'râfta, aşağıdaki insanların bulunacağı belirtilmektedir:
1. Herhangi bir peygamberin tebliğini duyamamış olarak ölen insanlar,
 2. Küçükken ölen müşrik çocukları,
 3. İyi ve kötü amelleri eşit olan müminler bulunacaktır.

Bunlar cennete girmeden önce, a'râfta bir süre bekletilecekler, sonra Allah'ın lütfuyla cennete gireceklerdir. (*İbn Kesîr Tefsiri, 2/222*)

11. **Cennet:** Sözlükte "bahçe" anlamına gelir. Ahirette, çeşitli nimetlerle bezenmiş olan ve müminlerin içinde ebedî olarak kalacakları mükâfat yeridir. Amel defterleri sağdan verilen, imtihanını kazanmış iyi kulların varacağı son duraktır. Cennet ve oradaki hayat sonsuzdur. Kur'ân-ı Kerîm'de cennet için çeşitli isimler kullanılmıştır. Cennetü'l-Me'va, Cennât-i Adn, Dâru'l-Huld, Firdevs, Dâru's-Selâm, Dâru'l-Mukâme, Cennetü'n-Nâîm.

Kur'ân-ı Kerîm'de cenneti anlatan bazı tasvirler

- Serinliği olan, en güzel gölgelikler, tatlı bahar havası
- Tadı bozulmayan süt ve süzme bal ırmaklarının olduğu yer.
- Hiç sarhoş etmeyen ve dokunmayan leziz içeceklerle, zencefillle kokulandırılmış, tatlı ve temiz su pınarları.
- Türlü meyveler, hurmalık ve nar ağaçları.
- Salkım salkım üzüm bahçeleri, sarkmış muz ağaçları.
- Çeşit çeşit kuş etleri.
- Hizmet etmek için sayısız hizmetçiler.
- Canın istediği her türlü yiyeceklerin hazır bulunduğu, altından ırmakların aktığı, üst üste bina edilmiş köşkler, saraylar.
- Hiç yorgunluk ve zahmetin olmadığı yer.

Cenâb-ı Hak buyuruyor ki; **“Sâlih kullarım için, cennette hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve insanın kalbinden bile geçmeyen nice nimetler hazırladım.”** (Hadîs-i kudsi, Ahmed bin Hanbel c.2, 313, 407, 506)

Şüphesiz cennetteki nimetlerin en büyüğü Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak ve Allah'ın cemalini görmektir. Müminler, Allah'ı sabah ve akşam olmak üzere günde iki defa görecekler ve tüm nimetleri unutarak en büyük zevke erişeceklerdir.

12. Cehennem: Kelime olarak derin kuyu anlamına gelen cehennem, kâfirlerin sürekli olarak, günahkar müminlerin ise günahları ölçüsünde cezalandırılmak üzere kalacakları azab yeridir. Kur'ân-ı Kerîm'de cehennem için yedi isim kullanılmıştır. Cehennem (derin kuyu), nâr (ateş), cahîm (son derece büyük ateş), haviye (uçurum), sâir (çılgın ateş), lezzâ (dumansız alev), sakar (ateş) ve hutame (kızgın ateş). Bazı bilginler bu yedi ismin, cehennem için yedi tabakası olduğunu ileri sürmüşlerdir. Cehennem azabını ruh, beden ile birlikte çekecektir. Ancak cehennem hayatında sözü edilen azab, bu dünyadakilere benzemez. Bunların nasıl olacağını ancak Allah bilir. cehennemliklerin vücudu yanıp eritikçe, yeni vücuda dönüştürülerek hiç kesilmeden devamlı azap görecektir.

• Kaza ve Kadere İman

İmanın şartlarından altıncısı, kader ve kazaya, yani iyilik ve kötülüğün Allah'ın yaratmasıyla olduğuna inanmaktır.

Kader: Yüce Allah'ın ezelden ebede kadar olacak bütün şeylerin zaman ve yerini, özelliklerini, ezeli ilmiyle bilip takdir etmesidir.

Kaza: Cenâb-ı Hakk'ın ezelde dilediği ve takdir buyurduğu şeylerin zamanı gelince, her birisini ezeli ilim ve takdirine uygun biçimde meydana getirmesi ve yaratmasıdır.

Kader ve kazaya iman; Yüce Allah'ın ilim, irade, kudret ve tekvin sıfatlarına inanmak demektir. Bu durumda kader ve kazaya inanmak demek, hayır ve şer, iyi ve kötü, acı ve tatlı, canlı ve cansız, faydalı ve faydasız her ne varsa hepsini Allah'ın bilmesi ve onların Allah'ın dilemesi, kudreti, takdiri ve yaratması ile olduğuna, Allah'tan başka yaratıcı bulunmadığına inanmak demektir.

İnsanlar kaderi bahane ederek, kendilerini sorumluluktan kurtaramazlar. Bir insan, "Allah böyle yazmış, alın yazım buymuş, bu şekilde takdir etmiş ben ne yapayım?" diyerek günah işleyemeyeceği gibi, günah işledikten sonra da kendisini suçsuz gösteremez, kaderi mazeret olarak ileri süremez.

O hâlde kader ve kazaya güvenip çalışmayı bırakmak, İslam'ın kader anlayışıyla bağdaşmaz. Allah her şeyi birtakım sebeplere bağlamıştır.

İnsan bu sebepleri yerine getirirse Allah da o sebeplerin sonucunu yaratacaktır. Bu ilahî kanundur ve bir kaderdir.

Kader ve Kazaya İnanmanın Faydaları

Kadere inanan insan, her şeyin Allah'ın takdiri ve yaratmasıyla meydana geldiğini, ancak kendisine de bir seçme hürriyeti ve iş yapma gücü verildiğini bilir. Bu inanca sahip olan kişi, hayatta başarıya ulaşmak için bütün gücü ile çalışır. Hiçbir şeyden yılmaz. Kader inancına sahip insan çalışmalarında başarılı olmadığı veya bir felakete karşılaştığı durumlarda karamsarlığa düşmez. Böylece kader inancı bize, kâinatta her şeyin bir plan dâhilinde ve bir gayeye yönelik olarak var edildiğini, her şeyin bir sebebi olduğunu öğretir.

• Tevekkül

Sözlükte güvenmek, dayanmak, işi başkasına havale etmek anlamlarına gelir.

Terim olarak tevekkül, hedefe ulaşmak için gerekli olan maddi ve manevi sebeplerin hepsine başvurduktan ve yapacak başka bir şey kalmadıktan sonra Allah'a dayanıp güvenmek ve ondan ötesini Allah'a bırakmak demektir. Mesela

bir çiftçi önce zamanında tarlasını sürüp, ekime hazırlayacak, tohumunu ekecek, sulayacak, zararlı bitkilerden arındırıp ilacını atacak, gübresini de verecek, ondan sonra iyi ürün vermesi için Allah'a güvenip dayanacak ve sonucu O'ndan bekleyecektir. Bunların hiçbirisini yapmadan "Kader ne ise o olur!" tarzında bir anlayış tembellikten başka bir şey değildir ve İslam'ın tevekkül anlayışı ile bağdaşmaz.

Tevekkül, Müslümanların kadere olan ihtiyaçlarının bir sonucudur. Tevekkül eden bir kimse Allah'a kayıtsız şartsız teslim olmuş, kaderine razı bir kimsedir. Fakat kadere inanmak da tevekkül etmek de tembellik, miskinlik demek olmadığı gibi, çalışma ve ilerlemeye engel de değildir. Çünkü her Müslüman olayların, ilahî düzenin ve kanunların çerçevesinde, sebep sonuç ilişkisi içerisinde olup bittiğinin bilincindedir. Yani tohum ekilmeden ürün elde edilmez. İlaç kullanmadan tedavi olunmaz. Sâlih amel işlenmedikçe cennete girilmez. Öyleyse tevekkül; çalışıp çabalamak ve bu durumda Allah'ın bizimle beraber olduğunu hatırdan çıkarmamak, sonucu Allah'a bırakmaktır.

Allah Teâlâ bir ayette: **"Kararını verdiğin zaman artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah kendisine dayanıp güvenenleri sever."** (Âl-i İmrân suresi, 159. ayet) buyurarak müminlere bir başka varlığa değil, sadece kendisine güvenmelerini emretmiştir.

AZİMDEN SONRA TEVEKKÛL

"Allah'a dayandım" diye çıkma yataktan,
Mana-yı tevekkül bu mudur? Hey gidi nâdân,
Ecdadını zannetme asırlarca uyurdu;
Nereden bulacaktın o zaman eldeki yurdu?
Üç kıtada yer yer tanıyan izleri şahit,
Dinlenmedi bir gün, o büyük nesli mücahit.
Âlemde "tevekkül" demek olsaydı "atalet"
Miras-ı diyanette yaşar mıydı bu millet?
Çoktan kürenin meş'al-i tevhidi sönerdi;
Kur'an duramaz, nezd-i ilahîye dönerdi.

Mehmet Akif ERSOY

• Hayır ve Şer

Sözlükte, iyilik, iyi, faydalı iş ve fayda anlamına gelen hayır, Allah'ın emrettiği, sevdiği ve hoşnut olduğu davranışlar demektir.

Sözlükte, kötülük, fenalık ve kötü iş demek olan şer de, Allah'ın hoşnut olmadığı, sevmediği, meşru olmayan, işlenmesi durumunda kişinin cezaya müstehak olacağı davranışlar demektir.

Âmentü'de ifade edildiği üzere her Müslüman kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanır. İnsan hayrı da şerri de kendi iradesi ile seçer ve kazanır. Allah'ın hayra rızası vardır, şerre ise yoktur. Hayrı seçen mükâfat, şerri seçen ceza görecektir.

SORULAR

1. Akaid ne demektir?
2. İman ne demektir?
3. İmanın şartları nelerdir?
4. Allah'a inanmak ne demektir?
5. Allah'a inanmanın faydaları nelerdir?
6. Esmâ-i hüsnâ ne demektir?
7. Allah'ın zatî (özel) sıfatları nelerdir?
8. Allah'ın subûtî sıfatları nelerdir?
9. Allah kimleri sever, kimleri sevmez?
10. Peygamberimiz (s.a.v.): *"Üç şey kimde bulunursa o imanın zevkine ulaşır."* buyurmuştur. Bu üç şey nedir?
11. Kur'an'ın kapsadığı konular nelerdir?
12. Kur'ân-ı Kerîm'e karşı görevlerimiz nelerdir?
13. Peygamberlerin sıfatları nelerdir?
14. Peygamberimiz (s.a.v.)'i diğer peygamberlerden ayıran özellikler nelerdir?

FIKİH

KONULAR

1. KISIM GİRİŞ

- Fıkıhın Tanımı
- Fıkıh İlminin Bölümleri
- İbadet
- İslam'ın Temizliğe Verdiği Önem
- Temizliğin Çeşitleri

• Fıkıhın Tanımı

Fıkıh kelimesi Arapça bir kelime olup, anlamak, kavramak ve ince görüş manalarına gelir.

Fıkıh ilmi, kişinin dünyadaki hareketlerini düzenleyen ve ona birtakım vazifeler yükleyen dinî hükümleri, delilleriyle bildiren şeri bir ilim dalıdır. Dinî hükümleri delilleriyle bilen kimseye de fakih denir.

• Fıkıh İlminin Bölümleri

- 1- **İbadet:** Müslümanların dine ait işleridir. Namaz, oruç, zekât, hac ve cihat gibi.
- 2- **Muâmelât:** Müslümanların dünyaya ait işleridir. Miras, borçlar, ticaret ve şirket kurma gibi.
- 3- **Ukûbat:** Suç ve cezalarla ilgili bölüm.
- 4- **Ahlak:** Kulun topluma karşı vazifeleri, sosyal uyum ve davranışlarıdır. Cömertlik, güler yüzlülük, ihlaslı olmak, yalan söylememek, insanlara faydalı olmak gibi...

Bir Müslüman için fıkıhın önemi büyüktür. Dinin hükümlerini bilmek için fıkıh ihtiyacı vardır. Fıkıhın lüzumunu ve fakihlerin faziletini şu hadis açıkça belirtmektedir.

“Allah bir kimseye hayır (iyilik) dilerse onu dinde fakih, anlayışlı kılar.”

(Buhârî; İlim, 10 ve Müslim; İmâre, 75)

• İbadet

İbadet, sözlükte, itaat ve boyun eğme anlamlarına gelir. Çoğulu ibâdât'tır. Genel anlamda, kişinin yüce bir varlığa boyun eğmesi, kendi arzu ve isteklerinden vazgeçerek ona tam teslimiyet göstermesidir.

İbadetin İslami manası, Allah Teâlâ'ya hürmet ve samimiyetle yapılan her fiildir. İslam'da ibadetin sahası çok geniştir. Bütün hayatı içine alır. Yapacağımız hareket ve davranışların gayesi Allah rızası olmak şartı ile her hareketimiz ibadettir. Dili yalan ve kötü sözlerden korumak, fakirlere yardım etmek, ticari meselelerde doğru olmak, akraba ve arkadaşlarla olan münasebetlerde Allah'ın hoşnutluğunu gözeterek hizmet etmek, temizlik için yıkanmak, her hâl üzere O'nu zikretmek ve ilimle meşgul olmak birer ibadettir.

İbadetin Psikolojik Bakımdan Önemi ve Faydaları

1. Kalbe, imana ve vücuda kuvvet verir.
2. Ahlakı yükseltir.
3. İbadet eden kişinin ufku genişler. Ahlakı, fikri ve hayata bakış tarzı güzelleşir.
4. İbadet eden kişi toplumda güvenilir, saygın bir kişi olur.
5. İbadet eden kişiler, aileler ve toplumlar, mutlu ve huzurlu olurlar. Çünkü içlerinde Allah korkusu olup, bir gün yaptıklarından hesaba çekileceklerini bilirler.
6. İbadet, yaratana karşı bir teslimiyet olup kişiyi daima canlı ve zinde tutar. İnsana kuvvet verir.
7. Manevi yöndengüçlü olanlar, planlı ve disiplinli olurlar. Her türlü kötülüklerden uzak dururlar.
8. İbadetlerine bağlı olan kişiler ve toplumlar arasındaki birlik ve beraberlik sağlam temellere dayandığından sosyal açıdan da güçlü olurlar.

• İslam'ın Temizliğe Verdiği Önem

İslam dini temizliğe büyük önem vermiştir. Yüce Allah'ın huzuruna çıkabilmek için beden, elbise, namaz kılınacak yer, fikir, inanç ve kalp temizliği emredilmiştir. Temizliğin başında kalbin ve itikâdın temiz olması gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de temizliğe dikkat edenler övülmüş ve Allah'ın sevgisine layık oldukları belirtilmiştir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

• **“Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri ve temizlenenleri sever.”** (Bakara suresi, 222. ayet) Temizlikleri ümmete örnek gösterilen Kubâ halkı hakkında;

• **“Orada temizlenmeyi seven kimseler vardır. Şüphesiz Allah temizlenenleri sever.”** (Tevbe suresi, 108. ayet) diye bahsedilir.

Dış temizlik yanında, kalp temizliği ve iç temizlik de önemlidir. Çünkü dışı süslenmiş, fakat iç âlemi kir ve pislikler içinde bulunan kimse imanın gerçeğine ulaşamaz. Allah Teâlâ kurtuluşa erenlerin ilk sıfatlarının temizlenme olduğunu şöyle açıklar:

• **“Şüphesiz iyi temizlenen ve Rabbi'nin adını zikredip de namaz kılan kimse umduğuna ermiştir.”** (A'lâ suresi, 14-15. ayetler)

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), temizliğin önemini şöyle belirtmiştir:

• **“Temizlik imanın yarısıdır.”** (Müslim, Tahâre, 1)

• **“Allah temizdir. Temiz olanları sever.”** (Tirmizî, Edep, 41)

• Temizliğin Çeşitleri

Temizliği ruh, beden ve çevre temizliği olarak üçe ayırabiliriz.

1. Ruh temizliği: Ruh temizliğinin birinci derecesi kalbin batıl olan inançlardan temizlenmesiyle kazanılır. İkinci derecesi de kalbin **hased, kibir, riya, hırs** ve düşmanlık gibi kötü duygulardan temizlenmesi ile kazanılır. Tevazu, kanaat, sevgi gibi iyi duygular kötü duyguların atılması ile elde edilir. Allah Teâlâ ruh ve kalp temizliği hakkında şöyle buyurur:

• **“(İnsanların kabirlerinden kalkacakları) o gün, ne mal fayda verir, ne de oğullar. Ancak Allah'a halis ve pak bir kalp ile varan müstesna.”** (Şuarâ suresi, 88-89. ayetler)

2. Beden temizliği: Vücudumuzun bütün organları ve giydiğimiz eşyanın temizliği beden temizliğini meydana getirir. Bu hususta Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

• **“Cuma günü yıkanmak her balığ olan kimse için güzel bir davranıştır.”**

• **“Ümmetime (yahut insanlara) güçlük verecek olmasaydı, onlara her namaz vakti mutlaka dişlerini misvakla temizlemelerini emrederdim.”** (Tecrid Terc. 484)

İbadetin kabul olma şartlarından birisi de vücut, elbise ve namaz kılacağımız yerin temiz olmasıdır. Buralar temizlenmeden ve abdest almadan namaz kılınmaz. Cemiyet içerisinde iyi bir tesir meydana getirebilmek için mutlaka kıyafetimizin temiz ve düzgün olması gerekir. Kıyafetimiz ruhumuzun aynasıdır. İşte bunun için mescitlere gidildiğinde kıyafetimizin temiz ve düzgün olması istenmektedir. Bu yüzden Müslüman, günde 5 defa temizlik yaparak Allah'ın huzuruna çıkıyor.

- “Ey Âdemoğulları! Her mescide gelişinizde güzel elbisenizi giyiniz.”
(A'râf suresi, 31. ayet)

Temizlik sağlık için gereklidir. Sağlıklı bir vücut temizlik kurallarına uymakla kazanılır. Bu kurallara uymayanlar kendilerine hastalık için uygun bir ortam hazırlamış olurlar.

3. Çevre temizliği: Çevre, evimiz, sokağımız, mahallemiz ve çalıştığımız yerdir. Müslüman çevresinin temizliğine dikkat eder.

Atalarımız: “Arslan yattığı yerden belli olur.” demişlerdir. Müslüman evi, sokağı ve çalıştığı yerin temizliğine ve düzenine dikkat etmelidir. Ayakkabılarla eve girilmesi, evlerin içerisine köpeklerin sokulması birçok mikrop ve bakterinin evin içine girmesine sebep olabileceğinden dinimizce uygun görülmemiştir.

FIKİH

KONULAR

2. KISIM NAMAZ

- Namazın Dinimizdeki Önemi ve Günlük Yaşayışımızdaki Yeri
- Cemaatle Namaz Kılmanın Dinimizdeki Yeri ve Fazileti
- Namaz Vakitleri
- Namazın Şartları (Dışındaki Farzları)
- Namazın Rükünleri (İçindeki Farzları)
- Namazı Bozan Şeyler
- Namazların Kazası
- Cuma Namazının Farziyeti ve Önemi
- Nafile Namazlar
- Cenaze Namazı
- Hasta Namazı
- İbadetlerdeki Kolaylıklar
- Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Vakitler
- Namazda Mekruhlar
- Bayram Namazı
- Yolculukda Namaz (Seferi Namazı)

• Namazın Dinimizdeki Önemi ve Günlük Yaşayışımızdaki Yeri

Namaz, Allah'a imandan sonra farzların ve ibadetlerin en önemlisi ve faziletlisidir. Beş vakit namaz Miraç Gecesi'nde, hicretten bir buçuk sene evvel, Recep ayının yirmi yedinci gecesinde farz kılınmıştır. İmanın dışı, topluma yansıyan belirtilerinin başında namaz gelir. Namaz kalbin nuru, ruhun gücü ve müminin Miraçıdır. Namazın faryizeti kitap sünnet ve icma delilleriyle sabittir. Kur'ân-ı Kerîm'in birçok yerinde "Namazınızı kılınız ve zekâtınızı veriniz" buyrulur.

- "Bütün namazları ve orta namazı muhafaza edin." (Tevbe suresi, 103. ayet)
- "Şüphesiz namaz, Müminlere vakitleri belirlenmiş olarak farz kılınmıştır." (Nisâ suresi, 103. ayet)
- "Namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sarılın. O sizin mevlanızdır. O ne güzel mevla, ne güzel yardımcıdır." (Hac suresi, 78. ayet)

Peygamberimiz (s.a.v.)'in bu konuda pek çok hadisi mevcuttur.

- "Kıyamet gününde kulun hesaba çekileceği ilk ameli onun namazıdır.

Eğer namazı düzgün olursa, işi iyi gider ve kazançlı çıkar. Namazı düzgün olmazsa, kaybeder ve zararlı çıkar." (Riyâzü's-sâlihîn, 1083)

Namaz akıllı, ergen ve Müslüman olan herkese farzdır. Namazı kılan kimseler Allah'ın emirlerini yerine getirdikleri için büyük lütuflara erecekler, bilerek terkedenler de çetin azaba uğrayacaklardır. Namazın farzietini inkar edenler ise Müslüman olma özelliğini ve şerefini kaybetmiş olurlar.

Namazın Günlük Yaşayışımızdaki Yeri:

Namaz, Müslümanın sığınağı ve kendisi ile Rabbi arasında uzanan, kopması mümkün olmayan bir bağıdır. Namaz kulluğun gayesini gerçekleştirmek, her türlü fitne ve fesada, bela ve musibete, nefsin şer ve tuzaklarına karşı koyabilecek ruhi bir güç, derin bir iman ve kalbi feyizle doldurup taşıracak bir ibadettir. Namazın günlük yaşayışımızdaki yerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Namaz manevi bir temizliktir.

Allah, Müslümanlara belirli vakitlerde namaz ibadetini farz kılmak suretiyle günde beş defa kalbindeki gaflet ve günah kirlerini temizlemelerine fırsat vermiştir. Bu bakımdan beş vakit namaz hataya düşenlerin hatadan korunması, mağrur kimselerin kibir ve gururdan sakınması, dünyevi arzu ve isteklerin kontrol altına alınması ve insanın Allah'ı ve ahiret gününü hatırlaması için en güzel bir vasıtaadır.

Namaz ruhun gıdasıdır. Kulun namazda Rabbine yaptığı yakarıştta kalbini aydınlatan, gönlünü ferahlatan ruhani bir zevk vardır.

2. Namaz, maddi temizlik ve güzelliği temin eder.

Namaz sadece ruhi bir ibadet değildir. O aynı zamanda temizlik ve güzelliştir. Allah Teâlâ namaz için temizliği şart koşmuş, namaz kılacak kimsenin elbisesini, bedenini ve namaz kılınacak yeri her türlü pisliklerden temizlemesini istemiş, ayrıca gusül ve abdest almak suretiyle temizlenmeyi mecbur kılmıştır. (Mâide suresi, 6. ayet) İslam, Müslümana namaz kılariken temiz elbiselerini giymesini, güzel kokular sürmesini, pis kokulardan, kirli elbise giymekten sakınmasını önemle emretmiştir. Ağız ve diş temizliğine önem vermiştir. (A'râf suresi, 31. ayet)

3. Namaz bedenî bir ibadettir.

Namaz mümine disiplin ruhunu veren, vücudundaki kasları kuvvetlendiren ve insanın daima zinde olmasını sağlayan bir ibadettir.

4. Namaz psikolojik bir eğitimidir.

İslam'ın istediği manada kılınan namaz, mümine hayatının yorucu ve çetin anlarında dünyevi bir takım musibet ve felaketler karşısında kendisine yardım edecek psikolojik bir güç kazandırır.

5. Namaz ahlaki bir eğitimidir.

Namaz insanı daima hayırlı işlere, iyiye ve güzele sevkeder. Şer ve

kötülüklerden, fuhuş ve münkerden sakındırır. (Ankebût suresi, 45. ayet) Bela ve musibet anlarında dengesini kaybetmeyip sıkıntılara karşı dirençli olmasını sağlar. Namaz kişinin gönlüne Allah'ın gözetimini yerleştirir. O'nun emir ve yasaklarına uymayı sağlar. Tembelleğe, uyuşukluğa, heva ve heveslerine teslim olmamayı sağlar. Namaz kıldıkları hâlde ahlaken düşük ve davranışları bozuk kimselerin namazları ruhsuz bir cesede benzer. Bu kimselerin namazları konusunda Kur'an-ı Kerim şu nitelemeyi yapmaktadır:

• **"İşte (bu vasıflarla beraber) namaz kılanların vay hâline ki, onlar namazlarından gafildirler."** (Mâûn suresi, 4-5. ayetler)

• **Cemaatle Namaz Kılmanın Dinimizdeki Yeri ve Fazileti**

Dinimiz Müslümanların birlik ve beraberliklerini sağlamak için, Allah'ın huzurundaki eşitliği en güzel biçimde sembolleştiren cemaatle namaz kılmayı ısrarla telkin ve tavsiye etmiştir. Bu hususta Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

• **"Cemaatle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan 27 derece daha faziletlidir."** buyurmuşlardır. (Buhârî – Müslim)

Cemaatle namaz kılmanın pek çok hikmetleri ve sayılamayacak kadar büyük faydaları vardır. Bunları kısaca şöyle özetlemek mümkündür. Müslümanların, Allah'a teslim olarak, O'ndan yardım isteyerek ve bütün varlıklarıyla O'na yönelerek bir araya gelmeleri, rahmetin inmesi ve bereketin yağmasına sebeptir. Müslüman kişinin yalnız başına kılarken yapabileceği hataları, öğrenememiş olduğu hüküm ve adabı, zikir ve kıraati öğrenebilmesi kolaylaşır. Göreceği sâlih, fakih ve âlimlere uymak için içinde bir gayret meydana gelir. Bazı ihlaslı kimselerin huzur ve huşuu bütün cemaate tesir eder. Uyuyan ruhları uyandırır. Bunların yanında bütün cemaatin kusurlarına bakılmadan namazların kabulüne sebep olabilir. Birlik ve beraberlik hâlinde yaşamanın güzelliklerini öğretir. İman ve ibadet **şuuru** kazandırır. Özet olarak Allah'ın rahmeti ve bereketi cemaatle birliktedir.

• **Namaz Vakitleri**

Farz namazlar ile bunların sünnetleri, vitir, teravîh ve bayram namazları için vakit şarttır. Vakit girmeden kılınacak bir namaz geçerli olmadığı gibi vaktinden sonra kılınacak bir namaz eda değil, kaza olur. Bir namazın özürsüz olarak kazaya bırakılması Allah Teâlâ yanında büyük sorumluluğu gerektirir.

Sabah Namazının Vakti

İkinci fecrin başlangıcından güneşin doğmasına kadar olan süre sabah namazının vaktidir. Herhangi bir sebeple vaktinde kılınamayan sabah namazının farz ve sünneti işrak vaktinden (güneşin ufukta yükselmesinden, yani; güneşin doğmasından 45 dakika sonra) öğle namazının 45-50 dakika öncesine kadar kılınabilir.

Öğle Namazının Vakti

Öğle vakti güneşin gökyüzünde çıktığı en yüksek noktadan batıya doğru gitmesi ile başlayarak, her şeyin gölgesinin iki misli uzayınca kadar devam eder. Cuma namazının vakti de tam öğle namazının vakti gibidir.

İkinci Namazının Vakti

İkinci vakti müçtehitlerin çoğunluğuna göre, her şeyin gölgesi iki misli olduğu andan itibaren başlar, ittifakla güneşin battığı zamana kadar devam eder. İkinci namazını güneşin sararma vaktine kadar geciktirmek mekruhtur.

Akşam Namazının Vakti

Güneşin batmasıyla başlar, akşam kızılmasının kaybolmasıyla sona erer.

Yatsı Namazının Vakti

Akşam kızılığının bitmesiyle başlar, ikinci fecrin doğmasına (sabah vaktine) kadar devam eder. İkinci fecir doğunca yatsı namazının vakti çıkmış olur. Yatsı namazını gecenin üçte birine kadar geciktirmek müstehaptır. Teravîh namazının vakti yatsı namazından sonra, ama vitir namazından önce kılınır. Vitir namazının vakti de; Yatsı namazından sonradır. Sabah namazının vaktine kadar devam eder.

Bu vakitler, genel kural olarak bilinmelidir. Ancak biz bugün bu vakitlere göre hazırlanmış, takvimlerdeki zamana bakarak namazlarımızı kılıyoruz.

• Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Vakitler (Kerâhet Vakitleri)

Kerâhet vakti denilen üç vakitte namaz kılınmaz. Bu üç vakit şunlardır:

- 1. Güneş doğarken:** Güneşin doğuşundan yükselmesine kadar olan zamandır ki, buna işrak vakti denir. 45 dakikalık bir zamandır.
- 2. Zeval vakti:** Güneşin tam tepe noktada olduğu andan itibaren 45 dakikalık bir zamandır.
- 3. Grup vakti:** Güneş batarken de namaz kılınmaz. Ancak, güneş batarken o günün ikinci namazının farzını kılmak kerâhetle caizdir.

• Namazın Şartları (Dışındaki Farzları)

Namazın farzları on ikidir. Bunlardan altısı daha namaza başlamadan önce yerine getirilmesi gereken farzlardır. Bunlara namazın şartları denir. "Namazın dışındaki farzlar" olarak zikredilen bu şartlar şunlardır:

- 1- Hadesten Taharet
- 2- Necasetten Taharet
- 3- Setr-i Avret
- 4- İstikbâl-i Kible
- 5- Vakit
- 6- Niyet

1. **Hadesten Taharet:** Abdestsizlik, cünüplük, hayız veya lohusa hâllerinde bulunmaya "**Hadesten Taharet**" denir. Abdestsizlik küçük hades, diğerleri büyük hadestir. Küçük hades abdest almakla, büyük hades ise ancak gusletmekle giderilebilir. İşte bu şekilde abdest almak veya gusletmekle yapılan temizliğe hadesten taharet denir. Bu hususta Allah Teâlâ: "**Ey iman edenler! Namaza kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklerle birlikte ellerinizi yıkayın. Başınızın bir bölümünü mesh edin. Topuklarla birlikte ayaklarınızı da (yıkayın). Eğer cünüp iseniz iyice temizlenin.**" (Mâide suresi, 6. ayet)

2. **Necasetten Taharet:** Namazdan önce bedende, elbisede veya namaz kılınacak yerde bulunan pisliği temizlemeyi ifade eder. Bu temizlik namazın geçerli olması için ön şarttır.

3. **Setr-i Avret:** Avret yerlerinin örtülmesi demektir. Avret yeri erkeklerde göbek altından diz kapakları altına kadar olan yerdir. Diz kapakları da avret yeridir. Kadınların ise yüzleri, elleri ve ayaklarından başka bütün bedenleri avrettir.

4. **İstikbâl-i Kible:** Kibleye yönelmek demektir. Kible Mekke-i Mükerrerme'deki Kâbe'nin yeridir. Bu mübarek yerin göklere doğru üst tarafı ve yerin dibine doğru alt tarafı tamamen kibledir. Müslümanların namaz kılarken Kâbe'ye yönelmeleri aralarındaki birlik ve beraberliği ifade eder.

5. **Vakit:** "**Namaz müminler üzerine vakit ile belirlenmiş olarak farz kılınmıştır.**" (Nisâ suresi, 103. ayet). Bunun için vakti girmeden kılınan bir namaz ne eda ne de kazadır. Ancak nafiye bir namazdır.

6. **Niyet:** Niyet, kesin bir iradeden sonra kalbin bir şey yapmaya karar vermesidir. Namaz konusunda niyet, Allah Teâlâ için namaz kılmayı dilemek ve hangi namazın kılınacağını bilmektir. Niyet ederken rek'atların sayısını belirtmeye lüzum yoktur. İmama uyan kimsenin sadece "uydum imama" demesi, namaz kılmaya kafi değildir. "Niyet ettim Allah rızası için namazının farzını kılmaya uydum imama" demesi lazımdır.

• Namazın Rükünleri (İçindeki Farzları)

Namaza başladıktan sonra yerine getirilmesi gereken farzlardır. Bunlardan birisi terk edilirse namaz geçersiz olur. Geciktirilirse sehiv secdesi yapmak gerekir. Namazın rükünleri şunlardır:

1- İftitah Tekbiri	2- Kıyam	3- Kıraat
4- Rükû	5- Sücûd	6- Ka'de-i Âhire

- 1. İftitah Tekbiri:** İftitah tekberi namazın açış tekberi demektir. Bununla namaza girilmiş, dışarı ile ilgi kesilmiş, namazı bozacak bir fiil bu tekbirden sonra haram olmuş olur. İmama uymak üzere alınan iftitah tekbirinin tamamının ayakta alınması şarttır.
- 2. Kıyam:** Gücü yetenin farz bir namazda, vitir veya adak namazları gibi vacip namazlarda ayakta durması gerekir. Bu yüzden ayakta durmaya gücü yeten kimsenin oturarak kılacağı bir farz veya vacip namaz caiz olmaz. Çünkü Allah Teâlâ: **“Allah’a itaat ederek ayakta durun.”** (Bakara suresi, 238. ayet) Hz. Peygamber (s.a.v.) ise: **“Ayakta namaz kıl.”** buyurmuştur. Yalnız iftitah tekbirini ayakta almaya gücü yeten kimse, bu tekbiri ayakta alır, sonra oturup namazı kılar. Oturduğu hâlde rükû ve sücûda kadir olamayan kimse başı ile ima ederek rükû ve sücudunu yapar. Secde için rükûdan biraz fazla başını eğer. Oturduğu hâlde namaza gücü yetmeyen kimse arkası üzerine yatar, ayaklarını kible tarafına yöneltir, rükû ve sücûd için imada bulunur.
- 3. Kıraat:** İmamın veya tek başına namaz kılanın, nafile namazlar ile vitir namazının bütün rek’atlarında Fâtiha’dan sonra bir miktar Kur’ân-ı Kerîm okuması farzdır. Ancak dört veya üç rek’atlı farz namazlarda kıraatin ilk iki rek’atta bulunması vaciptir.
- 4. Rükû:** Namazın bir farzı olan rükû, elleri dizlere koyarak baş ile, arka düz bir istikamete gelecek şekilde eğilmek demektir.
- 5. Sücûd (Secde):** En uygun secde; alın, burun, eller, dizler ve ayak parmaklarının uçlarının üzerine olmak üzere yedi aza üzerinde yapılır. Alın ve burnun yere değmesi gerekir.
- 6. Ka'de-i Âhire:** Son oturuş demektir. Süresi, **“Tahiyat”** duasını okuyacak kadardır.

• Namazı Bozan Şeyler

1. Namazda kendi işiteceği kadar gülmek. Kişi, başkasının işiteceği kadar gülerse abdesti de bozulur.
2. Namazda inlemek veya “ah”, “oh” gibi bir sesle ağlamak.
3. Namazda sesli olarak insanlara selam vermek ve almak.
4. Kiblede göğsünü çevirmek.
5. Ağız dışından alınan bir şeyi yemek veya içmek.
6. Teyemmüm ile namaz kılarken suyu görmek.
7. Sabah namazı kılarken güneşin doğması.
8. Namaz kılan kimseye hariçten “ileriye git, geriye git” gibi sözlerle emredildiğin de namaz kılanın bu emre uyması.
9. Namazda başka şeylerle meşgul olmak.
10. Namazda özürsüz veya çarpma nedeniyle üç adım yürümek.
11. Ağız dolusu kusmak.
12. Namazda bir uzvun kanaması.
13. Ayetin manasını bozacak şekilde yanlış okumak.
14. Secdede iki ayağını yerden keserek yukarı kaldırmak.
15. Kadın ve erkeğin yanyana bir safta namaz kılması.

• Namazda Mekruhlar

1. Namaz kılarken özürsüz olarak bir yere dayanmak.
2. Namazda bedeni ve elbisesiyle oynamak, parmak çıltlatmak.
3. Namazda gözleri yummak, sağa sola bakmak.
4. Namazda özürsüz esnemek, gerinmek, öksürmek.
5. Abdesti sıkışık iken namaza durmak.
6. Namazda elini böğrüne koymak, özürsüz bağdaş kurmak.
7. İnsan yüzüne ve kor hâlindeki ateşe karşı namaz kılmak.
8. Secdeye varırken elbisesini çekmek.
9. İki sure arasını bir sure atlayarak ayırmak.
10. İkinci rek’atta, birinci rek’atta okuduğu sure veya ayetin üstündeki sure ve ayeti okumak veya ikinci rek’atta birinci rek’attan uzun ayet okumak.
11. Yemek hazır iken namaz kılmak.
12. Yol üzerinde, kabristanda, hamamda, pisliğe yakın yerde ve sahibinin rızası olmadan bir başkasının yerinde namaz kılmak.
13. Namazda alnında veya burnundaki teri ve tozları silmek.
14. Kirli elbise ile namaz kılmak.
15. Cemaatle namaz kılarken, ön safta yer varsa, arkada namaza durmak.
16. Namaz kılanın önünde canlı resmin bulunması.

• Namazların Kazası

Bir namazı vaktinde kılmaya “**eda**”, vakti çıktıktan sonra kılmaya da “**kaza**” denir.

Vaktinde kılınmamış vitir namazının kazası vaciptir. Farz namazların kazası ise farzdır. Sünnetler kaza edilmez. Ancak herhangi bir sebeple vaktinde kılınmayan sabah namazının sünneti güneşin doğmasından 40-45 dakika sonra öğle namazı vaktinden biraz önceye kadar sünnet ile beraber kaza edilir.

Bir namazı özürsüz yere olarak kazaya bırakmak büyük günahlardandır. Bu namaz kaza edilmekle yerine getirilmiş olur. Fakat namazı kazaya bırakmakla meydana gelecek olan günahın affı için ayrıca tövbe gerekir. Kazaya kalmış namazların çok olması dolayısıyla günü ve vakti belirsiz olursa böyle namazların kazası için iki şekilden biriyle niyet edilebilir.

1. Niyet ettim Allah rızası için son namazının farzını kaza etmeye,
2. Niyet ettim Allah rızası için ilk namazının farzını kaza etmeye.

Bir kimse ne kadar namazının kazaya kaldığını bilmezse vicdanının sesine göre hesap yaparak tesbitte bulunur. Bundan sonra da üzerinde kaza namazı kalmadığına kanaat getirinceye kadar kaza namazına devam eder.

Kaza namazlarının evde kılınması tercih edilir. Çünkü günahın teşhiri doğru değildir. Aynı vakte ait olan kaza namazları cemaatle de kılınabilir. Kaza namazları üç kerâhet vaktinden başka istenilen her vakitte kılınabilir. İkinci ve sabah namazlarından sonra da olsa bu sayılan üç vaktin dışında kaza namazı kılınabilir.

• Cuma Namazının Farziyeti ve Önemi

Cuma namazı, kitap, sünnet, icma-i ümmet ve kıyasla sabit olan bir farz-ı ayndır. Cuma günü Müslümanlar için bir bayramdır. Kur'ân-ı Kerîm'de, "Ey iman edenler, cuma günü namaza çağrıldığınız zaman hemen Allah'ı zikretmeye gidin. Alışverişi bırakın. Bu bilerseniz sizin için çok hayırlıdır." (Cuma suresi, 9. ayet) buyurulmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v.):

• "Özürsüz olarak kim ki, peş peşe üç cumayı terkederse Allah onun kalbini mühürler." (Müslim) buyurmuştur.

Cuma namazının hicret anında Ranûna vadisinde farz olduğu ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in kıldırıldığı rivayet edilmektedir. İlk cuma namazını hicret esnasında farz olmuştur. Ranûna vadisinde Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından kıldırılmıştır. Daha sonra İslam memleketlerinde de kılınmaya başlandı. Cuma günü cuma namazı için gusledip erkenden camiye gitmenin fazileti başlanmıştır. Cuma namazı, camide cemaatle kılınır. Yalnız başına cuma namazı kılınmaz. Kazası da yoktur. Herhangi bir özür sebebiyle cuma namazı kılamayanlar o günün öğle namazını kılarlar.

Cuma Namazının Farz Olmasının ve Edasının Şartları

Cuma namazı herkese farz değildir. Cuma namazının farz olması için aşağıdaki şartların bulunması gereklidir:

1. Büluğ çağına girmek.
2. Erkek olmak. (Kadınlara farz değildir. Fakat kadınlar cuma namazını cemaatle eda ederlerse, öğle namazı yerine geçmiş olur.)
3. Hür olmak. (Köleye farz olmayıp kılsa öğle yerine geçer.)
4. **Mukim** olmak. (Misafir, yolcu ve göçebeye farz değildir. Kılarlarsa öğle yerine geçer.)
5. Sıhhati yerinde olmak (Namaza gidince hastalığının artmasından korkan kimselere cuma farz olmaz. Hasta bakıcı, âciz ihtiyar, gözü görmeyen, ayaksız, kötürüm ve emniyet nöbetçisi gibi özrü bulunanlar da zaruretine binaen öğle namazını kılmakla yetinirler.)

Cuma Namazının Edasının (Sahih Olmasının) Şartları

1. Cuma kılınan yerin şehir veya şehir hükmünde olması.
2. Cuma namazını, yöneticinin veya onun cuma kıldırılmaya görevlendireceği bir vekilinin kıldırması olması.
3. Cumanın Öğle namazının vaktinde kılınması.
4. Cuma kılınan yer için umumi izin olması ve herkese açık olması.
5. Namazdan önce hutbe okunması.
6. Cemaatin bulunması. (İmamdan ayrı en az üç kişinin bulunması.)

• Nafile Namazlar

Nafile namazlar, farz namazlara tabi olan ve olamayan nafile namazlar diye ikiye ayrılır.

Farz Namazlara Tabi Olanlar

Müekked ve gayri müekked olarak farzlardan önce ve sonra kılınan sünnetlerdir ki, bunlara farz namazlara tabi olan nafile ibadetler de denir.

1. **Sünnet-i Müekkede:** Peygamberimiz'in ibadet maksadıyla çoğu zaman yapıp, pek az terkettiği ibadetlerdir. Sabah namazının sünneti, öğle namazının ilk ve son sünneti, akşam namazının sünneti, yatsının son sünneti gibi.
2. **Sünnet-i Gayri Müekkede:** Peygamberimiz'in bazen yapıp bazen terkettiği ibadetlerdir. İkinci namazının sünneti ve yatsının ilk sünneti gibi.

Farz Namazlara Tabi Olmayanlar

1. **Teravih namazı:** Yatsıdan sonra, vitir namazından önce 20 rek'at olmak üzere kılınan namazdır. Sadece, ramazan ayında kılınır.
2. **Tahiyyatü'l-Mescid namazı:** Mescide giren kimseler için mescidin Rab-bine selam vermek ve tazim amacıyla iki rek'at namaz kılmasıdır.
3. **Kuşluk namazı:** Namaz vakitleri bölümünde açıklanan duha vaktinde iki, dört veya sekiz rek'atlık olarak kılınan namazdır.
4. **Teheccüd namazı:** Yatsı namazından sonra bir miktar uyuyup sonra kalkılıp kılınan namazdır. Peygamberimiz (s.a.v.): "**Farz namazlardan sonra en faziletli namaz gece namazıdır.**" (Müslim) buyurmuştur.

5. **İstihâre namazı:** İstihâre namazı nasıl hareket etmenin doğru olacağı bilinemeyen mübah işlerde manevi bir işarete nail olmak için kılınan iki rek'atlık bir namazdır. İlk rek'atta "**Kâfirûn**", ikinci rek'atta "**İhlâs**" suresini okumak **müstehaptır**. Sonra istihâreye yatılır.
6. **Tespîh namazı:** Bu namaz her vakit kılınabilir. Tespîh namazı dört rek'attır. Her rek'atta Fâtiha suresi, bir sure ve tespîhler okunur. Bir veya iki selamla tamamlanır.
7. **Yolculuk namazı:** Bir Müslümanın yola çıkacağı veya bir yoldan döndüğü zaman iki rek'at şükür namazı kılması menduptur. Giderken evde, gelirken de mescitte kılmak daha faziletlidir.
8. **Kusuf namazı:** Güneş tutulması anında Allah'ın kudretini tazim için kılınan namazdır. İki rek'attır.
9. **Husuf namazı:** Ay tutulması anında Allah'ın kudretini tazim için kılınan namazdır. İki veya dört rek'at olarak kılınması menduptur.
10. **Korku namazı:** Zulüm, şiddetli rüzgar, deprem, bulaşıcı hastalıklar ve korkunç hadiselerin vuku bulması gibi durumlarda kılınan namazdır.

• **Cenaze Namazı**

Cenaze namazı mutlak namaz olmayıp, ölü için yapılan duadır. Cenaze namazı farz-ı kifâye olup, bir kısım Müslümanların kılmasıyla diğer Müslümanların üzerinden sorumluluğu kalkar.

Cenaze Namazının Şartları

1. Ölünün Müslüman olması, yıkanıp kefenlenmiş olması.
2. Ölünün cemaatin önünde, cemaatin da ayakta durması.
3. Ölünün tamamı veya başıyla birlikte vücudunun en az yarısı olması.
4. Cenazenin musallâ taşına veya yere konmuş olması.
5. Cenaze namazının rükünleri "**tekbir**" ve "**kıyam**"dır. Cenaze namazında rükû ve secde olmadığı gibi, Kur'an kıraati ve teşehhüt de yoktur.

Cenaze Namazının Kılınış Şekli

Cenaze namazını kıldırarak olan kişi, cenazenin göğüs hizasına, cemaat de imamın arkasına durur. Cenaze namazının şartı niyettir. Niyet etmeden önce cenazenin erkek mi, kadın mı, erkek çocuk mu, kız çocuğu mu, bilinmesi gerekir. Niyet ederken, "**er kişi niyetine**", "**hatun kişi niyetine**", "**sabi niyetine**", "**sabiyye niyetine**" denmesi gerekir.

İmam niyet ederken: “Allah rızası için cenaze namazını kılmaya ve cenaze için dua etmeye” denilir.

Cemaat niyet ederken: “Allah rızası için cenaze namazını kılmaya şu meyyit (veya meyyite) için dua etmeye ve imama uymaya” der. Niyetten sonra imam başlama tekbirini alır. Cemaat de imamı takip eder. İçimizden “Subhâneke” duası “Vecelle Senâüke” ilave edilerek okunur. Bu duadan sonra imam ellerini kaldırmadan “Allâhu ekber” der. Cemaat ise gizlice tekbir alır. İmam ve cemaat gizlice “Salli ve Bârik” dualarını okurlar. Aynı şekilde imam üçüncü tekbiri alır. Cemaatle birlikte cenazenin durumuna göre “Cenaze Duası” okunur. Cenaze duasının hemen arkasından imam dördüncü defa tekbir alır. Sağa sola selam vererek cemaatle birlikte cenaze namazı kılınmış olur. Cenaze namazı duasını bilmeyenler “Kunut” duasını veya “Rabbenâ Âtina” duasından birini okur.

Birçok cenazenin hepsine bir namaz kılmak sahih ise de ayrı ayrı kılmak tercih edilmiştir. Hepsine bir namaz kılınmak istenildiğinde önce erkekler, sonra erkek çocuklar, sonra kadınlar ve daha sonra da kız çocuklar saf hâlinde veya bir-biri hizasında göğüsleri imama karşı olarak sıraya konur.

Cenaze namazı, cenazenin bulunduğu yerde olmadan, giyaben de kılınabilir. Şiddetli yağmur gibi bir özür ve zaruret olmadıkça cenazeyi cami içine alarak cenaze namazını orada kılmak tenzihen mekruhtur.

• Bayram Namazı

Bayram namazının vakti güneşin doğuşundan 45-50 dakika geçtikten sonra başlar, öğle namazının vaktinin girmesinden önceki vakti (zeval vakti) kadardır. Bayram namazı, bir özür olmaksızın ikinci güne bırakılamaz. Kurban Bayramı namazı, bir özürden dolayı bayramın üçüncü günü öğleye kadar kılınabilir.

Bayram namazları ikişer rek’attır. Cemaatle açıktan kılınır. Ezan ve kamet getirilmez. Cuma namazı gibi hutbe okunur, ama hutbe namazdan sonra okunur. Bayram namazları bir şehirde, genel bir alanda kılınabileceği gibi, birden çok cami de de kılınabilir. Bayram günleri erken kalkmak, yıkanıp, ağız ve diş temizliğini yapmak, güzel kokular sürünmek, en güzel elbiselerini giyinmek, fazlaca sadaka vermek, güler yüzlü olmak müstehap görülmüştür.

Bayram Namazlarının Kılınışı

- 1- "Niyet ettim Allah rızası için bayram namazı kılmaya, uydum imama" denir ve iftitah tekbiri alınır. El bağlanarak Subhâneke okunur. Bunu takiben üç ziyade (fazla) tekbir alınır ve hepsinde eller kaldırılır. Her tekbir arasında üç defa "Sübhânallah" diyecek kadar durulur. Birinci ve ikinci tekbirlerde eller yana bırakılır. Üçüncüsünde ise bağlanır.
- 2- Sonra imam gizlice "Eûzü besmele" çekerek açıktan Fâtiha suresi ve zamm-ı sure okur.
- 3- Bunu takiben rükû ve secde edilerek ikinci rek'ata kalkılır.
- 4- Besmeleden sonra Fâtiha suresi ve zamm-ı sure okunur. Sonra birinci rek'atta olduğu gibi üç kere ziyade tekbir alınır. Eller her tekbirde de kaldırılarak yana bırakılır.
- 5- Dördüncü tekbirle eller kaldırılmadan rükûya varılır. Secde ve tahiyyat yapılarak namaz tamamlanır.
- 6- Namazın kılınmasından sonra hatip hutbe okuyarak günün mana ve önemini belirtir.

Teşrik Tekbirleri ve Hükümü

Kurban Bayramı'ndan bir gün önce "Arefe Günü" sabah namazının farzından sonra başlayıp, bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar 23 vakitte farzlardan sonra getirilen tekbirlerdir. Teşrik tekbirleri namazla mükellef olan herkese vaciptir. Eğer unutulursa bayram günleri içinde kazası yapılır.

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ

Okunuşu: "Allâhu ekber, Allâhu ekber, lâ ilâhe illallahu vallâhu ekber, Allâhu ekber ve lillâhilhamd."

Anlamı: "Allah en büyüktür, Allah en büyüktür, Allah'tan başka ilah yoktur. Yemin ederim ki Allah en büyüktür. Allah en büyük, hamd Allah içindir."

• İbadetlerdeki Kolaylıklar

Mest Üzerine Mesh: Mesh, İslam dininin göstermiş olduğu bir kolaylıktır. Ayaklara yapılan meshin kapladığı yer, her ayağın ön tarafında, mestin üzerindeki yerdir ki, bu kadarlık bir mesh ile farz yerine getirilmiş olur.

Mest üzerine mesh, ayakların parmak ucundan topuk kemiklerini aşmak üzere mesti meshetmektir.

Meshin Süresi: Meshin müddeti yolcu olmayanlar için 24 saattir. Yolcular için 72 saattir. Meshin müddeti abdestin bozulmasından itibaren başlar.

Örnek: Sabahleyin 05.00'de abdest alıp mestini giydikten sonra saat 11.00'de abdestini bozan kimse için mestin müddeti saat 05.00'de değil, 11.00'den itibaren başlar. Mestlere ayağın ön kısmından üç parmak değecek şekilde bir kere mesh etmek suretiyle işlem tamamlanır. Sağ el ile sağ ayağa, sol el ile sol ayağa meshedilir.

Meshi Bozan Durumlar:

1. Gusül abdestini alacak bir durumun meydana gelmesi,
2. Ayaktan mestin çıkması,
3. Meshetme süresinin bitmesi,
4. Ayaklardan birinin yarısından fazlasına su temas etmesi.

Sargı ve Yara Üzerine Mesh: Şu durumlarda sargı üzerine mesh yapılır:

1. Abdest azalarının birinde kırık, çıkık, yara ve çıban gibi bir şey olup da üstü tahta, alçı veya bez ile sarılması hâlinde tahta veya bez üzerine mesh edilir. O da zarar verirse terk edilir. Sargının altını yıkamakta bir zarar yoksa sargı çözülür, altı yıkanır ve yaranın üzeri meshedilir.
2. Sargı üzerine meshin müddeti yoktur. Bu sargının abdestli iken sarılmış olması da şart değildir. Özür devam ettikçe mesh de devam eder.
3. Sargı üzerine mesh yapıldıktan sonra sargının değiştirilmesi hâlinde tekrar meshedilmesi gerekmez.
4. Sargı üzerine yaranın eseri kan veya irin çıktığında abdest bozulmuş olup tekrar abdest alınması icap eder.

• Hasta Namazı

Ayakta namaz kılamayacak kadar bedenen rahatsız veya hastalığı iyileşemeyecek kadar uzayacak olan kimsenin namazıdır. Hastanın ayakta durmaya gücü yetmiyorsa veya ayakta kaldığı takdirde hastalığının artmasına sebep olursa namazını oturarak kılar. Oturarak kılmaya da gücü yetmiyorsa o takdirde yan tarafına veya arkası üzerine yatarak ima ile namazını kılabilir.

İma, rükûya ve secdeye işaret olmak üzere başı eğmekten ibarettir. İma, ayakta yapılabileceği gibi oturarak da yapılabilir. İma, baş eğmekle olur. Göz ve kaş hareketleri ile veya sırf kalpten rükû ve sücûdu geçirmekle ima olmaz.

• Yolculukda Namaz: (Seferi Namazı)

İkamet ettiği yerden çıkarak başka bir yere gitmeye niyet eden kimseye misafir, kendi beldesinde ikamet eden kimseye de mukim denir.

Dinen seferi olabilmek için gereken en kısa mesafe orta bir yürüyüşle üç günlük mesafedir. Bir günlük yürüyüş müddeti altı saattir. Üç günlük müddeti ise 18 saattir. Bu da yaklaşık olarak 90 km'ye denk gelmektedir. Bazı yolculuklar meşakkat doğurmayabilir. Fakat hüküm ferdi değil umumdur. Yolculuk tren veya uçakla da yapılsa mesafe önemlidir. Bunun için 18 saatlik mesafe uçakla birkaç saatle de alınsa seferilik hükmü geçerlidir. Yolculuk, en az yolculuk mesafesi kadar yol almaya niyetlenerek yerleşim merkezinin, asli ikamet yerinin meskenlerini bırakmasıyla başlar. Yolculuk bir yerde 15 gün veya daha fazla ikamet etmeye niyetlenmesi veya asıl ikamet yerine dönmesiyle biter.

İkamet Yerleri Üç Kısma Ayrılır

1. **Asli vatan:** İnsanın doğduğu veya evlendiği ya da burada doğmadığı ve evlenmediği hâlde içinde yaşayıp ayrılmak istemediği yerdir.
2. **İkamet vatanı:** Bir kimsenin 15 gün veya daha fazla içinde ikamet etmeye niyet ettiği yerdir.
3. **Sükna vatanı:** Misafirin 15 günden az bir müddet içinde oturmaya niyet ettiği yerdir ki, seferilik hükümleri burada cerayan eder.

SORULAR

1. İbadetin psikolojik bakımdan önemini izah ediniz.
2. İslam'ın temizliğe verdiği önemi ayet ve hadisler ışığında izah ediniz.
3. Namazın günlük yaşayışımızdaki yeri nedir?
4. Cemaatle namaz kılmanın hikmetleri nelerdir?
5. Namaz kılmanın mekruh olduğu vakitler hangileridir?
6. Namazın şartlarını (dışındaki farzları) sayınız.
7. Namazın rükünlerini (içindeki farzları) sayınız.
8. Namazı bozan şeylerden beş tanesini sayınız.
9. Cuma namazının farziyeti ve önemini ayet ve hadislerle izah ediniz.
10. Cuma namazının edasının (sahih olmasının) şartlarını söyleyiniz.
11. Devamlı (revâtib) sünnetleri örnekleriyle izah ediniz.
12. Devamlı olmayan namazlar hangileridir? Söyleyiniz.
13. Cenaze namazının şartlarını söyleyiniz.
14. Teşrik tekbirleri ne zaman getirilir? Hükümü nedir?
15. İslam'ın ibadetlerde tanıdığı kolaylıkları söyleyiniz.

FIKİH

KONULAR

3. KISIM ORUÇ

- Orucun Tanımı ve Önemi
- Orucun Faydaları
- Orucun Çeşitleri
- Orucun Şartları
- Orucu Bozup Bozmayan Durumlar
- Oruç Tutarken Mekruh Olan Hâller
- Oruç Tutmamayı Mübah Kılan Durumlar
- Orucun Fidyesi

• Orucun Tanımı ve Önemi

Oruç sözlükte: “İnsanın kendisini yemekten, içmekten ve cinsi yakınlıkta bulunmaktan menetmesi” anlamına gelir.

Şeri bir terim olarak oruç: İkinci fecirden itibaren güneşin batışına kadar ibadet niyetiyle insanın kendisini yemekten, içmekten ve cinsi muamelede bulunmaktan men ederek Allah’a ibadet etmesidir.

Oruca ilk başlama anına imsak, orucu bozmaya da iftar denir. Ramazan orucu hicretin ikinci senesinde farz kılınmıştır. Orucun önemini belirten birçok hadîs-i şerif vardır.

• Cennette “Reyyân” denilen bir kapı vardır. Bu kapıdan kıyamet gününde (cennete) yalnız oruçlular girerler. Onlardan başka hiçbir kimse giremez. (Kıyamet gününde) “Oruçlular nerede?” diye ilan edilir. Oruçlular kalkıp girerler. Bunlardan başka hiçbir kimse buradan giremez. Oruçlular girdikten sonra da kapı kapanır. Artık kimse giremez. (Buhârî, Tecrid Terc., c. 6, sh. 249)

• “Ramazan girdiğinde cennet kapıları açılır, cehennem kapıları da kapanır. Bütün şeytanlar da zincire vurulur.” (Buhârî, Tecrid Terc., c. 6, sh. 252)

• Orucun Faydaları

• **Oruç insana sıhhat verir.** İnsanlara isabet eden hastalıkların çoğu faydalı olup olmadığına bakılmaksızın her istediğini midesine doldurmaktan ileri gelir. Bu sebeple Peygamberimiz (s.a.v.) “**Oruç tutunuz, sıhhat bulursunuz.**” buyurmuştur.

• **Oruç iradeyi kuvvetlendirir.** Oruçta iradeyi kuvvetlendiren ve insanı sabra alıştıran eğitici bir özellik vardır. Oruç kötü alışkanlıkları terketmeye bir vasıta olduğu gibi, Müslümanı Allah yolunda mücadeleye ve sabra hazırlayan en güzel eğitimidir.

• **Oruç, insana nimetin değerini bildirir.** Her şeyin değeri zıddıyla bilinir. Nimet kaybolmadıkça onun değeri bilinmez. Yeme içmenin ve tokluğun değeri oruçla bilinir. Açlığın ve susuzluğun acısını tatmayan bir kimse yeme-içmenin kıymetini bilemez.

• **Oruç yoksulları hatırlatır.** Oruç, yoksullara karşı şefkatli ve merhametli olmayı, onlara yardım etmeyi ve desteklemeyi sağlar. Çünkü insan açlığın acısını tadınca yoksulların hâinden anlar ve yapacağı yardımlarla Allah katında güzel bir karşılığa ulaşır. Oruçlu, yoksulların katlandıkları güçlükleri bizzat yaşar ve onların sıkıntılarını daha iyi kavrar.

• Orucun Çeşitleri

Oruç, farz, vacip, nafile ve mekruh olmak üzere çeşitlere ayrılır.

a- Farz olan oruç. Bu da ikiye ayrılır:

1. Belli bir vakte bağlı olan oruç. Örneğin, ramazan orucu.
2. Belli bir vakte bağlı olmayan oruç: Örneğin, kazaya kalan ramazan orucu ile keffâret olarak tutulacak oruçlar.

b- Vacip olan oruç (adak oruçlar). Bu da ikiye ayrılır:

1. Belirli günde tutulması adanan oruç. Muayyen (belli bir vakte bağlı olan) bir vaciptir.

2. Herhangi bir gün, hafta, ay gibi belirsiz bir zamanda tutulması adanan oruç da gayri muayyen (belli bir vakte bağlı olmayan) bir vaciptir.

c- Nafile olan oruç. Nafile olan oruçlar şu günlerde tutulur:

1. Gün aşırı oruç tutmak.
2. Her ayda üç gün oruç tutmak.
3. Her hafta pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmak.
4. Şevval ayında altı gün oruç tutmak.
5. Arefe günü (Arafat yeri dışında) oruç tutmak.
6. Zilhicce ayının ilk sekiz gününde oruç tutmak.
7. Muharrem ayının dokuz, on ve on birinci günlerinde oruç tutmak.

8. Haram aylarda oruç tutmak. (Zilkade, Zilhicce, Muharrem, Recep)
9. Şaban ayında oruç tutmak.

d- Mekruh olan oruç. Bu da ikiye ayrılır:

1. Tahrimen mekruh oruçlar: Ramazan Bayramı'nın birinci gününde, Kurban Bayramı'nın dört gününde tutulacak oruçlar tahrimen mekruhdur.

2. Tenzihen mekruh oruçlar: Sadece Aşure gününde oruç tutmak, yalnız cuma veya sadece cumartesi günü oruç tutmak, Nevruz gününde (21 Mart –21 Nisan) oruç tutmak tenzihen mekruhdur.

• Orucun Şartları

a- Farz olmasının şartları:

1. Müslüman olmak.
2. Ergenlik çağında ve akıllı olmak.
3. Oruç tutmaya gücü yetmek ve mukim olmak.

b- Sahih olmasının şartları:

1. Hayız ve nifastan temizlenme.
2. Oruca niyet etmek.

• Orucu Bozup Bozmayan Durumlar

Orucu bozup hem kaza hem keffâreti gerektiren durumlar:

Bilerek ve isteyerek yemek yemek, bir şey içmek ve cinsel ilişkide bulunmak orucu bozar ve hem kaza hem de keffâreti gerektirir.

Orucu bozup yalnız kazayı gerektiren durumlar:

Kaza: Bozulan veya tutulamayan orucun ramazan ayı dışında gününe gün tutulmasıdır.

Bilerek ve isteyerek kaçınılması gereken üç şey (yemek, içme ve cinsel birleşme) dışında bir sebeple orucun bozulması durumunda keffâret gerekmiyip sadece kaza gerekir.

Orucu bozmayan durumlar:

- 1- Unutarak yemek, içmek.
- 2- Cünup olarak sabahlamak.
- 3- Eşini öpmek.
- 4- Suyu dalıp, kulağına su kaçması.
- 5- İsteği dışında boğazına duman, toz girmesi, sinek kaçması.
- 6- Ağızına gelen balgamı yutup, burnuna gelen akıntıyı çekmek.
- 7- Göze ilaç damlatmak, sürme çekmek, gül koklamak, kan aldırarak.

• Oruç Tutarken Mekruh Olan Hâller

- 1- Nefsinden emin olmayanlar için kocasını veya hanımını öpmek, sarılmak.
- 2- Tükrüğü biriktirip yutmak.
- 3- Zayıf düşeceğini bile bile kan aldırarak.
- 4- Lüzumsuz bir şey çiğnemek. (Lastik veya ağaç parçası gibi)

• Oruç Tutmamayı Mübah Kılan Durumlar

1. Sefer - Yolculuk
2. Hastalık
3. Gebelik - Çocuk emzirmek
4. Yaşlılık
5. Tehdit altında kalmak, baskı altında bulunmak.

• Orucun Fidyesi

Hiçbir şekilde oruç tutmaya gücü yetmeyenlerin tutamadığı orucun yerine fidye vermesi vacip olur. Bunlar da çok yaşlı ve hasta olan insanlardır. Bu gibi kimseler oruç tutmayarak her gün için bir yoksulu doyururlar veya fidyeyi nakit para yahut mal olarak verebilirler. Fidye, bir sadaka-i fitr miktarıdır. Yalnız bir fakire verilse de olur. İsterse akşamlı - sabahlı bir fakiri bir ay doyurur veya isterse eline para verir. İsterse toptan, isterse ayrı ayrı da verebilir. Kendisi fidye veremeyecek kadar yoksul kişi ise Allah Teâlâ'dan af ve bağışlamasını niyaz eder.

SORULAR

1. Orucun tanımını yapınız.
2. Orucun önemini ve faziletini kısaca açıklayınız.
3. Orucun faydalarını belirtiniz.
4. Nafile olan oruçlar hangileridir?
5. Mekruh olan oruçlar hangileridir? Kısaca izah ediniz.
6. Orucun farz ve sahih olmasının şartlarını söyleyiniz.
7. Orucu bozup hem kaza hem de keffâreti gerektiren durumları söyleyiniz.
8. Orucu bozup yalnız kazayı gerektiren durumları söyleyiniz.
9. Orucu bozmayan durumlar nelerdir?
10. Orucun mekruhları nelerdir?
11. Oruç tutmamayı mübah kılan hâlleri söyleyiniz.
12. Orucun fidyesi hakkında bilgi veriniz.

FIKİH

KONULAR

4. KISIM ZEKÂT

- Zekâtın Tanımı
- Zekâtın Farz Olmasının Şartları
- Zekât Kimlere Verilir?
- Kimlere Zekât Verilmez
- Zekâtın İslam'daki Yeri
- Nisap Miktarı Ne Kadardır?
- Zekâtın Faydaları
- Fıtır Sadakası

• Zekâtın Tanımı

Kelime anlamı: Artma, çoğalma, temizlik ve bereket demektir.

İstılahi (dinî terim) anlamı: Belirli miktara erişmiş bir malın kitap ve sünnet ile belirlenmiş bölümünü, belirli zamanda, Kur'an'da bildirilen yerlere Allah'ın hoşnutluğunu dileyerek vermektir.

Zekât, İslam'ın beş rüknünden biridir. Farzıyeti kitap, sünnet ve icma ile sabit olmuştur. Zekât vermek, hicretin 2. yılında farz kılınmıştır.

• Zekâtın İslam'daki Yeri

Zekâtın dindeki yeri, omurganın bedendeki yeri gibidir. Bu bakımdan Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.): **"Zekât, İslam'ın köprüsüdür."** buyuruyor. Bu köprü, ruhla bedeni, zenginle fakiri birbirine yaklaştırıp irtibat kurduğu gibi, dünya ile ahiret arasında da bağlantı sağlamakta, ikisinin paralel yürütülmesine ortam hazırlamaktadır.

• Zekâtın Farz Olmasının Şartları

1. Müslüman olmak. Hürriyet sahibi olmak.
2. Akıl-baliğ olmak. (*Aklı yerinde olmak ve ergenlik çağına gelmek*).
3. Zekâta tabi olan malın nisap miktarına ulaşmış olması.
4. Malın, tam mülk olması.
5. Nisap miktarı malın, asıl ihtiyaçtan arta kalan olması.
6. Nisaba erişip, senesi dolan mal ve paranın borçtan fazla olması.
7. Nisaba erişen malın hakikaten ve hükmen artıcı olması.
8. Malın üzerinden tam bir yıl geçmesi.

Nisap Nedir ve Miktarı Ne Kadardır?

Nisap: Zenginliğin ölçüsü sayılan miktarın alt sınırına nisap denir.

Nisaba ulaşmayan ticari maldan, para veya diğer şeylerden zekât vermek gerekmez. İslam şeriatı her malın nisabını belirlemiştir.

NİSAP MİKTARLARI	
Zekâta Konu Olan Mal	Nisap Miktarı
Altın	80 gram
Gümüş	560 gram
Koyun – Keçi	40 adet
Sığır – Manda	30 adet
Deve	5 adet
Nakit para	80 gram altın veya 560 gram gümüş karşılığı olan para
Ticari Mal	80 gram altın veya 560 gram gümüş karşılığı olan mal
Tarım ürünleri	Sulama işine masraf yapılarak, elde edilen ürünlerden yirmide bir (1/20), sulama işine masraf edilmeden elde edilen ürünlerden onda birdir. (1/10)

• Zekât Kimlere Verilir?

Kur'ân-ı Kerim'de zekât verilecek kişiler şöyle sıralanmıştır:

1. Fakirler.
2. Miskinler (günlük yiyeceği bile bulunmayanlar).
3. Zekâtı toplayan memurlar.
4. Kalpleri İslam'a ısındırılmak istenen kişiler.
5. Köleler ve esirler.
6. Borçlular.
7. Allah yolunda cihat edenler (çalışanlar).
8. Yolda kalmış kimseler.

• Zekâtın Faydaları

a- Veren Açısından Zekâtın Faydaları

1. Zenginini şahsiyetini geliştirir, kalpteki dünya sevgisine karşı bir ilaç olup, maddeye tapmaktan korur.
2. Kalbin katılaşmasını önler, şefkatin anahtarı olur.
3. İnsanı bir şeye muhtaç olmama faziletine yükseltir.
4. Malı ebedileştirir, temizler, çoğaltır ve disipline sokar.
5. Veren kişi faziletli kullardan olup, Allah'a şükürün tadına ulaşır.
6. Ruh ile beden arasında bir denge sağlar.
7. Müslümanı mal fitnesinden korur.
8. Ferde mali gücün önemini tanıtır.

b- Alan Açısından Zekâtın Önemi

1. Alanı başkalarına muhtaç olmaktan kurtarır.
2. Alanı çalışmaya teşvik eder.
3. Alanın kıskançlık duygusunu köreltir.
4. Alanı, bir ibadetin edasına sebep kılar.

c- Toplum Açısından Zekâtın Önemi

1. Mülkiyette kuvvet dengesidir.
2. Bir nevi sosyal güvenlik sigortasıdır.
3. Toplumun ruhi değerlerini güçlendirir.
4. Paranın stok edilmesini önler.
5. Sosyal dengeyi sağlar.
6. Toplumun fertlerini birbirine kenetler.
7. Toplum düşmanları ile işbirliği yapılmasını önler.
8. Bir kalkınma hamlesidir.

• Kimlere Zekât Verilmez?

1. Anne, baba.
2. Eş ve çocuklar.
3. Dede, nine ve torunlara.

• Fıtır Sadakası

Fıtır sadakası, Ramazan Bayramı'nda, bayrama erişen her Müslüman bireyin (bebek ya da yaşlı olsun her ferdin) ödemesi gereken; "Yaratıcı'ya kendisini var ettiği için teşekkürlerini ifade ettiği" sadakasıdır. Buna fitre de denilmektedir. Fıtır sadakası, bir bakıma oruç gibi değerli bir ibadette bir noksanlık meydana gelmişse veya onun faziletini düşürecek bir söz ve davranışta bulunulmuşsa, onu kapamaya, açılan gediği tıkamaya yönelik bir ibadettir.

İbn Abbas'tan rivayet edilen bir hadiste: "**Oruçlarını çirkin sözlerden arındırmak ve yoksullara yiyecek sağlamak için fitre vacip kılındı.**" buyurulmuştur.

Fıtır sadakası hür olan her Müslümana, asıl ihtiyacından fazla elinde nisap miktarı mal veya para bulunduğu takdirde vaciptir.

Fıtır sadakasında nisap miktarı malda artma, çoğalma, üreme aranmaz. Fıtır sadakası bayram sabahının girmesi ile vacip olduğundan, ödenme zamanı Ramazan Bayramı'nın birinci günü bayram namazından öncesine kadardır. Fitrenin verileceği yerler zekâtın verileceği yerlerin aynısıdır.

Ebû Hanîfe'ye göre fitre, Müslümanın hem kendisi, hem fakir olan küçük çocukları ve hem de hizmetçileri için vaciptir. Geliri olmayan hanımın fitresini de kocası verir.

Fitre, fakirin bir günlük yiyeceğidir. İmam-ı Âzam'a göre, yiyecek maddeleri yerine bunların değerlerini para veya başka bir cins eşya ile ödemek caizdir.

SORULAR

1. Zekâtın tanımını yapınız.
2. Zekâtın İslam'daki yerini kısaca izah ediniz.
3. Zekâtın kimlere farz olduğunu belirtiniz.
4. Hangi mallardan zekât verilir? Nisap miktarları ne kadardır?
5. Zekâtın kimlere verildiğini yazınız.
6. Zekâtın önemini zekât veren kişi açısından izah ediniz.
7. Zekâtın önemini toplum açısından izah ediniz.
8. Kimlere zekât verilmez. Kısaca belirtiniz.
9. Fıtır sadakası ne demektir. Kimler verir? Hangi mallardan verilir?

Ebû Ümame'tü'l Bâhili der ki: "Sa'lebe b. Hatib-i Ensârî Resûlullah'a geldi: "Yâ Resûlallah bana servet nasip etmesi için Allah'a dua et!" dedi.

Resûlullah: "Eyvah Sa'lebe'ye! Şükürünü eda ettiğin az, şükürünü edaya güç yetiremeyeceğin çoktan hayırlıdır!" dedi.

Sa'lebe bundan sonra Resûlullah'ın yanına tekrar geldi: "Yâ Resûlallah! Bana servet nasip etmesi için Allah'a dua et!" dedi.

Resûlullah: "Ben senin için, güzel bir örnek değil miyim? Sen Allah'ın peygamberi gibi olmaya razı değil misin? Varlığım kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, dağların altın veya gümüş olarak benimle gezip dolaşmasını istesem muhakkak gezer dolaşır!" dedi.

Sa'lebe bundan sonra yine Resûlullah'ın yanına geldi: "Ya Resûlallah! Bana servet nasip etmesi için Allah'a dua et! Seni hak din ve kitapla gönderen Allah'a yemin ederim ki, Allah bana servet nasip edecek olursa, o servetten muhakkak her hak sahibine hakkını veririm!" dedi.

Bunun üzerine, Resûlullah (s.a.v.): "Allah'ım! Sa'lebe'ye servet nasip et! Allah'ım! Sa'lebe'ye servet nasip et!" diyerek dua etti.

Sa'lebe koyun sürüleri sahibi oldu. Sürüler çok hızlı bir şekilde üremeye başladı. Çok miktarda koyun sürüsü olan Sa'lebe, Medine'den ayrılarak başka vadilere yayılmak zorunda kaldı.

Sa'lebe, yalnız öğle ve ikindi namazlarını Resûlullah'la kılar, öteki namazlarını sürülerinin yanında kılardı.

Koyunlar çoğalıp üremeye devam edince, Sa'lebe vakit namazlarını bıraktı. Yalnız cuma namazına gelir oldu.

Sürüler günden güne çoğalıp gidince, Sa'lebe Cuma namazını da bıraktı. Artık cumada ve cemaatlerde de görülmez, bulunmaz oldu. Ancak cuma günleri, yolcularla buluşur, şehirde olan bitenleri onlardan sorardı. Bir gün Resûlullah onu hatırladı ve "Sa'lebe ne yapıyor?" diye sordu.

"Ya Resûlallah! Sa'lebe sürüler edinmişti. Sürüleri Medine'ye sığmaz oldu!" dediler ve izahat verdiler.

Bu zekât tahsildarlarına: "Sa'lebe b. Hatib ile Süleymoğullarından falan zata uğrayınız. Onların mallarının zekâtlarını alınız." dedi.

Zekât memurları yola çıktılar. Sa'lebe'nin yanına vardılar. Malının zekâtını istediler. Resûlullah'ın zekât hakkındaki yazısını da ona okudular.

Sa'lebe: "Bu cizye ve haraçtan başka bir şey değil! Cizye ve haracın kardeşinden başka bir şey değil bu! Hele siz bir gidiniz, işinizi gördükten sonra bana uğrayınız!" dedi. Zekât memurları da gittiler.

Süleymlî zat, memurların söylediklerini işitince, zekâtlık çağındaki devesinin en iyisine baktı ve onu zekât için ayırdıktan sonra, memurlara teslim etmek üzere, karşılıklarına çıktı. Memurlar onu görünce: "Sana, malının böyle en iyisini seçip vermek gerekmez. Senden bunu almayı istemiyoruz!" dediler.

Süleymlî: "Hayır alınız onu! Çünkü, nefsim onunla temizlenecek!" dedi. O ancak O'nun için ayrılmıştır!" dedi.

Bunun üzerine zekât memurları almak zorunda kaldılar. Memurlar herkese uğrayıp mallarının zekâtlarını topladılar. Sonra da Sa'lebe'nin yanına döndüler.

Sa'lebe: "Yazınızı bana bir daha gösterin bakayım!" dedi. Yazıyı okuyunca "Bu cizye ve haraçtan başka bir şey değil! Cizye ve haracın kardeşinden başka bir şey değil bu! Hele siz şimdi gidiniz de ben bir düşüneyim bakayım!" dedi.

Memurlar dönüp Medine'ye geldiler. Resûlullah onları görünce, onlar daha konuşmaya başlamadan "Eyvah Sa'lebe'ye!" dedi. Süleymlî için de hayır ve bereket duası yaptı.

Memurlar Sa'lebe'nin yaptıklarını da, Süleymlî'nin hareketini de Resûlullah'a haber verdiler.

Bunun üzerine yüce Allah, indirdiği ayetlerde şöyle buyurdu:

"Onlardan kimisi de var ki, -Allah bize fazl-u kerîminden servet verirse, mutlaka onun zekâtını veririz ve her hâlde sâlihlerden oluruz- diyerek Allah'la ahitlemişlerdi. Allah, onlara istediklerini fazl-u kerîminden verince, cimri kesildiler. Allah'ın emrine uymaktan yüz çevirdiler. Zaten onlar dönektirler. Allah da verdikleri sözü tutmadıkları ve yalan söylemeyi adet edindikleri için, onların bu fiillerinin akibetini kalblerinde kıyamet gününe kadar sürecek bir nifaka çeviriverdi." (Tevbe suresi, 75-77. ayetler)

O sırada Resûlullah'ın yanında Sa'lebe'nin akrabalarından bir zat bulunuyordu. Bunu işitir işitmez, Sa'lebe'nin yanına vardı: "Yazıklar olsun sana ey Sa'lebe! Allah senin hakkında şöyle şöyle ayetler indirdi." dedi.

Sa'lebe hemen Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Zekâtını kabul etmesini

diledi. Peygamber (s.a.v.) ona: “Yüce Allah beni, senin zekâtını kabul etmekten men etti!” dedi.

Sa’lebe başına toprakları saçmaya başlayınca Resûlullah (s.a.v.): “Bu senin kendi amelin, kendi hareketlerinin neticesidir. Ben zekâtını vermeni sana emrettim. Sen emrime itaat etmedin.” dedi.

Resûlullah Sa’lebe’nin zekâtını almaya yanaşmayınca, Sa’lebe dönüp evine gitti. Resûlullah, vefat edinceye kadar ondan zekât olarak bir şey almadı. Halife olduğu zamanda da Ebû Bekir (r.a.)’a geldi: “Sen benim mevrimi, ensar arasındaki yerimi Resûlullah’tan öğrenmişsinizdir, zekâtımı kabul et!” dedi.

Ebû Bekir (r.a.): “Resûlullah senden zekât olarak bir şey kabul etmemiştir. Ben, onu kabul edebilir miyim?” dedi ve vefat edinceye kadar, Sa’lebe’nin zekâtını kabul etmedi.

Ömer b. Hattab (r.a.) Ebû Bekir’in yerine geçince, Sa’lebe, ona geldi: “Ey müminlerin emiri! Zekâtımı kabul et!” dedi. Ömer b. Hattab (r.a.): “Senden Resûlullah da, Ebû Bekir de zekât kabul etmediler. Ben onu kabul edebilir miyim?” dedi ve vefat edinceye kadar da kabul etmedi.

Sonra, Osman b. Affân Ömer b. Hattab’ın yerine geçti. Sa’lebe O’na geldi, zekâtını kabul etmesini diledi.

Osman b. Affân: “Onu Resûlullah da, Ebû Bekir (r.a.) da, Ömer (r.a.) da kabul etmediler, ben onu kabul edebilir miyim?” dedi. O da kabul etmedi.

Nihayet, Sa’lebe, Osman b. Affân’ın halifeliği döneminde ölüp gitti.

*M. Asım Köksal, Hz. Muhammed (s.a.v.) ve İslamiyet
İslam Tarihi, Medine Dönemi, c. 7, 265-366-267)*

FIKİH

KONULAR

5. KISIM HAC

- Haccın Tanımı
- Haccın Hükümü ve Delilleri
- Haccın Önemi ve Faydaları
- Hac Kimlere Farzdır?
- Haccın Farzları
- Haccın Vacipleri
- Haccın Sünnetleri
- Haccın Çeşitleri
- Mikât
- İhram
- Tavaf

• Haccın Tanımı

Sözlük anlamı: Yönelmek, kastetmek, ziyaret etmek demektir.

Dinî anlamı: İhrama girerek Kurban Bayramı öncesi arefe gününde Arafat'a çıkıp, bir müddet ibadet maksadı ile durmak (vakfe yapmak) ve bayramda Kâbe-i Muazzama'yı tavaf etmektir.

• Haccın Hükümü ve Delilleri

Hicretin dokuzuncu yılının sonlarında farz kılınan hac, İslam'ın beş şartından biri olup, kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Kur'ân-ı Kerîm'de, "Hacca gidip gelmeye gücü yetenlerin Beyt-i Şerîf'i ziyaret etmeleri Allah (c.c.)'ın insanlar üzerindeki hakkıdır." (Âl-i İmrân suresi, 97. ayet) buyurulmaktadır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: "Kabul edilmiş haccın karşılığı cennettir."

• Haccın Faydaları

Haccın faydalarını fert ve toplum açısından olmak üzere iki kısımda inceleyebiliriz:

a- Fert açısından faydaları:

- 1- İnsanda şükür duygusunu artırır.
- 2- Tevhid inancını ve dini duygularını artırır.
- 3- Hac esnasında insan yaşadığı hayatın muhasebesini yapar.
- 4- Diğer dünya Müslümanlarıyla tanışarak müminleri bir safta toplar.
- 5- Kişiyi sabırlı olma özelliğini kazandırır.

b- Toplum açısından faydaları:

- 1- Bütün Müslüman milletlerin kendisini tanıtmalarına büyük imkân sağlar.
- 2- Müslümanların fikrî ve ticari bağlarını artırır.
- 3- Dünyadaki Müslümanların birlik, beraberlik ve dayanışmalarını kuvvetlendirir.

• Hac Kimlere Farzdır?

a- Farz oluşunun şartları: Bir Müslümana haccın farz olması için şu şartlar gerekir:

1. Müslüman olmak.
2. Ergenlik çağına girmiş olmak.
3. Akıllı olmak.
4. Hür olmak.
5. Hacca gidip gelecek kadar parası olmak.
6. Hacca gidip gelinceye kadar ailesinin ihtiyacını temin etmiş olmak.

b- Haccın yerine getirilişinin şartları:

1. Sağlıklı olmak.
2. Hac yollarının güvenliliği (yol emniyeti).

c- Haccın kabul olmasının şartları:

1. Hac niyetiyle ihrama girmek.
2. Arafat'ta vakfeye durmak,
3. Kâbe'de tavaf yapmak.
4. Hac için gerekli ibadetleri zamanında yapmak.

• Haccın Farzları

1. **İhram ve niyet:** Hac ve umre esnasında, normal zamanlarda helal olan bazı şeyleri kişinin kendisine haram kılmasıdır. Hacca niyet ederek ihrama girilir.
2. **Arafat'da vakfe:** Arefe günü öğleden sonra Kurban Bayramı'nın birinci günü tan yerinin ağarma vaktine kadar az da olsa bir süre Arafat'ta kalmaktır.
3. **Kâbe-i Muazzama'yı ziyaret tavafı:** Ziyaret tavafı farz olup Kurban Bayramı'nın birinci günü fecrin doğuşunda başlayarak Kurban Bayramı günleri içinde yapılır.

• Haccın Vacipleri

1. Safa ile Merve arasında say etmek.
2. Müzdelife'de vakfe.
3. Şeytan taşlama.
4. Saçları traş etmek.
5. Veda tavafı (Mekke'den ayrılırken yapılır).

Yukarıda saydığımız haccın vaciplerinden herhangi birisi terkedilecek olursa terkeden kişinin ceza olarak kurban kesmesi gerekir.

Bunlardan başka, haccın vaciplerinin de kendi içlerinde vacipleri vardır. Bunlar da şöylece sıralanabilir:

1. Tavafa Hacerülesved'den başlamak.
2. Tavafı Kâbe'yi sola alarak sağdan yapmak.
3. Tavafı yürüyerek yapmak. (Herhangi bir özürü yoksa).
4. Tavafı, Hatim denilen yerin dışından yapmak.
5. Tavafın yedi **şavt** olması (Şavt: Kâbe etrafında bir defa dönmek).
6. Tavaf bittikten sonra iki rek'at namaz kılmak.
7. Hac ve umreyi birleştirenlerin kurban kesmesi.
8. Ziyaret tavafının Kurban Bayramı günlerinde yapılması.
9. Arafat'ta güneş batıncaya kadar beklemek.
10. İhramlıya yasak olan durumlardan kaçınmak.

• Haccın Sünnetleri

1. İhrama girmeden önce boy abdesti veya abdest almak.
2. İhram niyetiyle iki rek'at nafile namaz kılmak.
3. İhramın yeni ve beyaz renkli olması.
4. İhrama girdikten sonra fırsat buldukça telbiye getirmek.
5. İhrama girmeden önce güzel kokular sürünmek.
6. Mekke'ye ilk girildiğinde kudüm tavafı yapmak.
7. Ziyaret tavafının ilk üç seferinde omuzları dik tutup silkerek ve adımları kısaltıp sıklaştırarak çalınmalı yürümek.
8. Tavaf esnasında ilk üç şavtta erkeklerin ridalarını sağ koltuk altından geçirip sol omuzları üstüne örterek bağlamaları.
9. Arafat'tan Müzdelife'ye, Müzdelife'den Mina'ya gidişte ve Mina'da kimseyi rahatsız etmemek.
10. Şeytanı taşlarken küçük, orta ve büyük olmak üzere sırayı gözetmek.
11. Bayram gecelerini Mina'da geçirmek.
12. Müzdelife'den Mina'ya güneş doğmadan gitmek.
13. Medine'de Peygamber Efendimiz'in kabrini ziyaret etmek.

Yukarıda saydığımız haccın sünnetlerini terkedenin haccı kabul olur, fakat bazı sevaplardan mahrum olur.

• Haccın Çeşitleri

a- Hüküm yönünden:

1. **Farz olan hac:** Hacca gitmek için gerekli şartları taşıyan her Müslümanın ömründe bir defa yapmakla yükümlü olduğu hacdır.
2. **Vacip olan hac:** Hac yapmayı adayan bir kimsenin yaptığı veya nafile bir hac yaparken yarıda bırakıp bu haccın yerine yapılan hacdır.
3. **Nafile hac:** Farz hacle yükümlü olmayan kişinin yaptığı hacdır. Farz haccı yerine getirmiş kişinin Allah (c.c.) rızası için iki veya daha fazla hac yapması veya ergenlik çağına ulaşmamış çocuğun yaptığı hacdır.

b- Yapılış yönünden:

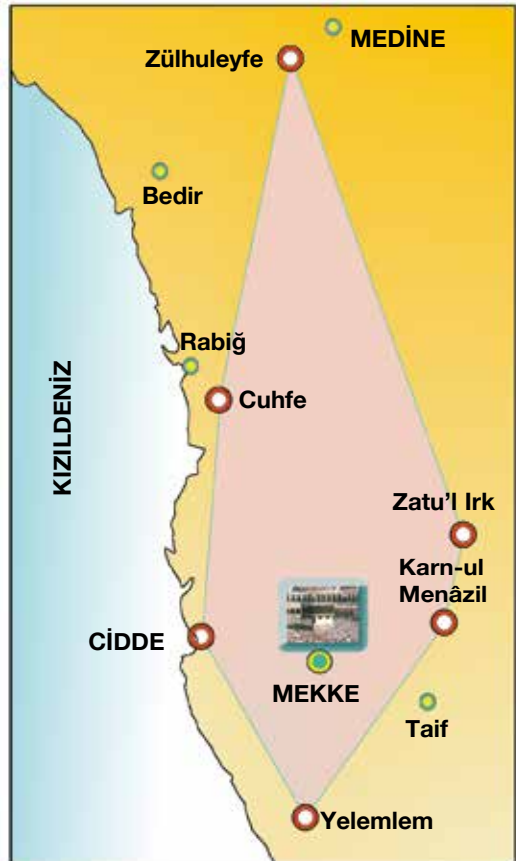
1. **İfrad haccı:** Umre yapılmaksızın sadece hac görevini yerine getirmektir.
2. **Temettu haccı:** Hac mevsiminden önce Mekke-i Mükerrerme'ye gidip umre için ihrama girip umre yaptıktan sonra henüz memleketine, yurduna geri dönmeden yeniden ihrama girip hac yapmaktır. Yani aynı mevsimde hem umre hem de hac görevini yapmaktır.
3. **Kıran haccı:** Bir ihram ve bir niyetle umre ile hac birleştirilerek yapılan hacdır. Yani ihrama girilir, umre yapılır, aynı ihramdan çıkmadan hac görevi yapılır ki, umre ile hac birleştirilmiş olur.

• Mîkât

Mekke'nin çevresi itibariyle aşağı yukarı on millik mesafenin içinde kalan bölgeye "Harem" denilmektedir. Bu mesafenin başlangıç noktasına **mîkât mahalli** denilmektedir ki, hac yapmak isteyen insanlar bu sınırdan ihrama girmek zorundadırlar. Harem bölgesinin dışından yani İslam ülkelerinden gelecek olan hacılar bu mîkât mahallinde ihrama girerler ki, bu mîkât yerleri şu şekilde isimlendirilmiştir. **Zülhuleyfe, Zatu'l-Irk, Cuhfe, Karnu'l-Menâzil, Yelemem ve Cidde** gibi. Hacı gidenlerin buralardan herhangi birinden geçerken ihramsız geçmesi caiz olmaz.

Mîkâtî İhramsız Geçmek

İhramın şartlarından birisinin, Mîkât yerinde ihrama girmek, yani hac veya umreye niyet etmek olduğuna göre, ihramsız olarak bu bölgelerin geçilmesi hâlinde geri dönülerek ihrama girilir. Eğer geri dönme imkânı mümkün değilse, ihramsız Mîkât yeri geçildiği için bir kurban cezası gerekir.

• İhram

a- Tarifi:

Hac ve umre niyetiyle giyilen bir kıyafet şeklidir ki, ihrama giren bir insanın normal zamanlarda helal olan bazı şeyleri kendisine haram kılmasıdır. İhrama giren bir insanın niyet etmesi ve telbiye getirmesi gerekir. Eğer

niyet veya telbiyeden herhangi birisi olmazsa ihram eksik olur. İhrama daha önce izah ettiğimiz gibi mîkât mahallinde girilir.

b- İhrama gireceklerin yapacakları işler:

1. Gusletmek veya abdest almak.
2. Tırnakları kesmek.
3. Tıraş olmak ve vücudundaki temizlenmesi gereken kılları kesmek.
4. İzâr ve ridâdan meydana gelen özel bir elbise giymek. İzâr belden aşağı sarılan dikişsiz etektir. Ridâ ise belden yukarısını örten dikişsiz bir örtüdür.
5. Güzel kokular sürünmek.
6. İhrama girerken iki rek'at namaz kılmak.

c- İhramlıya yasak olan şeyler: İhramlı olan kimsenin bazı şeyleri yapması haram, bazı şeyleri yapması da mekruh olup bunları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

1. Haram olan şeyler: Cinsi münasebet, kavga etmek, avlanmak, koku sürünmek, tırnak kesmek, erkeklerin dikişli elbise giymesi, saç kesmek, vücuttan kıl koparmak, harem hudutlarının içindeki otları ve bitkileri koparmak.
2. Mekruh olan şeyler: Güzel kokuları koklamak veya yanında taşımak. İçinde kokulu maddeler bulunan şeyleri yemek.

d- İhramlıya mübah olan şeyler:

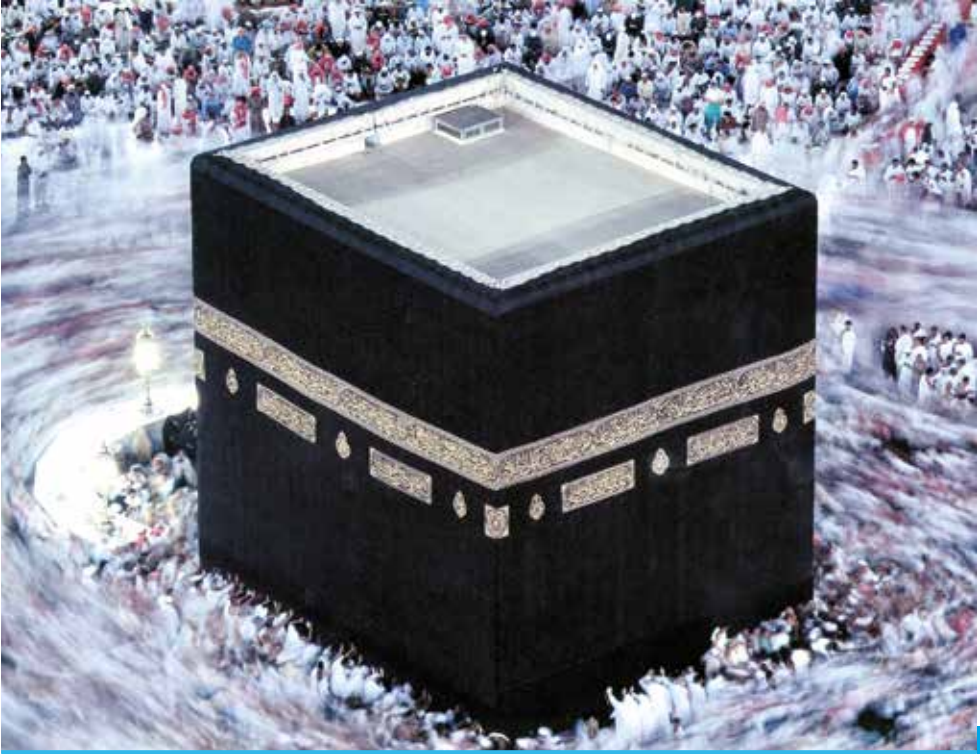
İhrama giren kimsenin kan aldırması, vücudunun herhangi bir yerini kaşınması, yıkanması, gözlük, yüzük ve saat takması, şemsiye taşınması ve gölgeye sığınması mübahdır. Taşdığı şemsiyeyi başının üstüne takke gibi koyup başını örtemez. Çünkü başın açık olması vaciptir.

• Tavaf

Tavaf **sözlükte** bir şeyin etrafında dönmek veya eski ve değerli bir şeyi ziyaret etmek anlamlarına gelir.

Dinî anlamı ise, Kâbe'nin etrafında 7 şavt yapmaktır. Dört çeşit tavaf vardır ki, bunları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

1. **Ziyaret tavafı:** Farz olan tavaf olup, Arafat'da vakfeden sonra bayramın birinci günü fecr-i sâdıkın doğmasından sonra yapılır.
2. **Veda tavafı:** Hacıların Mekke'den ayrılırken yaptıkları tavaftır ki, bu tavafı yapmak vaciptir.
3. **Kudüm tavafı:** Mekke'ye dışarıdan gelenlerin yapmaları gereken tavaf olup, yapılması sünnettir.
4. **Tatavvu tavafı:** Mekke'de bulunan Müslümanların zaman zaman Kâbe'yi tavaf etmeleri olup, bu tavafı yapmak nafil bir ibadettir.

SORULAR

1. Haccın tanımını yapınız.
2. Haccın farz oluşunun delillerini söyleyiniz.
3. Haccın faydalarını anlatınız.
4. Hac kimlere farzdır?
5. İhram, telbiye, tavaf ve vakfe ne demektir? Kısaca açıklayınız.
6. Haccın kabul olmasının şartlarını söyleyiniz.
7. Hüküm yönünden haccın kısımlarını belirtiniz.
8. Yapılış yönünden haccın kısımlarını söyleyiniz.
9. Harem böğeleri nerelerdir? Söyleyiniz.
10. İhramlıya yasak olan şeyler nelerdir? Belirtiniz.
11. Kaç çeşit tavaf vardır? Söyleyiniz.

TEFSİR

KONULAR

- Tefsirin Tanımı ve Kur'an-ı Kerim
- Kur'an-ı Kerim'in Yazılması ve Çoğaltılması
- Ayet ve Surenin Tanımı
- Kur'an-ı Kerim'in Özellikleri
- Fîl ve Kâfirûn Sureleri, Tercümeleri
- Nasr ve Nâs Sureleri ve Tercümeleri
- Kur'an-ı Kerim ve Vahiy Şekilleri
- İlk ve Son İnen Ayetler
- Fâtiha Suresinin Tefsiri
- Âyetü'l-Kürsî ve Tercümesi
- Türkçe Kur'an Tercümeleri
- Türkçe Kur'an Tefsirleri
- Kur'an'da Nesih, Yemin, Kıssa ve Tarihî Olaylar
- Bazı Konularla İlgili Ayetler
Örtünme ile İlgili
Zina ile İlgili
Ana-Babaya İtaat ile İlgili
İçki ve Kötü Alışkanlıklar İle İlgili
Faizle İlgili
- Domuz Eti Hakkında Ayet ve Tercümesi

• Tefsirin Tanımı ve Kur'an-ı Kerim

Tefsir: Arapça bir kelime olup, (fesera) kökünden türetilmiştir. Açıklayan, kapalılığı gideren, haber veren, fısıltı yapan anlamındadır.

Terim olarak tefsir, Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin geniş açıklaması manasındadır. Bu anlamda yazılan eserlere "Tefsir", bu eserlerin yazarlarına ise "Müfessir" denir. Bütün ilimlerin kıymeti bahsettiği konularla ölçülür. Tefsir ilmi Kur'an-ı Kerim'i konu aldığı için ilimlerin en üstünü, en kıymetlisidir diyebiliriz.

Hz. Peygamber'in peygamber olarak gönderilmesinin esas gayesi insanlara Kur'an-ı Kerim'i öğretmek ve açıklamaktır.

Âyet-i kerîmede Allah Teâlâ Hazretleri şöyle buyurmaktadır:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"Biz insanlara, kendilerine indirileni açıklamak için ve düşünüp anlasınlar diye sana da bu Kur'an'ı indirdik." (Nahl suresi, 44. ayet)

Kur'ân-ı Kerîm, şerefi yüce kitap anlamındadır.

Daha geniş olarak şöyle tanımlayabiliriz: Allah Teâlâ tarafından vahiy meleği Cebrâil (a.s.) aracılığıyla, İslam Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e indirilen kitaptır.

Zerkâni, Kur'ân'ı şöyle tanımlamıştır: **“Kur'an Hz. Peygamber (s.a.v.)'e vahiy yoluyla gelen mushaflarda yazılan, tevatürle nakledilen ve tilavetiyle ibadet olunan en üstün sözdür.”** Tarihteki tevatür; geniş kalabalıkların yalan söylememek üzere Kur'ân'ı kuşaktan kuşağa aktarması demektir.

Kur'ân-ı Kerîm Fâtîha suresi ile başlar, Nâs suresi ile biter. Yaklaşık 23 sene içinde Peygamberimiz (s.a.v.)'e gelmiştir. Yüce kitabımıza “Kur'an” denmesinin sebebi, çok okunan kitap, birbirine bitişik sayfalardan oluşan kitap anlamına geldiği içindir.

Tefsir Usûlü

Herkes Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir edemez. Tefsir yapmanın bir usul ve kuralı vardır. Bu usullerin başında yeterli ilime sahip olmak gelmektedir.

Her şeyden önce Arapça ve Arapça dil bilgisine ait olan sarf, nahiv, bedî, beyan, meani gibi ilimler bilinmelidir. Buna ek olarak, İslam akaidi, hadis ve hadis ilimleri, geçmiş müfessirlerin görüşleri, nâsîh ve mensuh gibi konuların da çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Hangi konuda nasıl tefsir yapılacağını belirten kurallara Tefsir Usulü denilir.

Kur'an meallerinden hüküm çıkarmak mümkün olmaz.

Kur'an'ın Diğer İsimleri

- a) El-Kitâb
- b) El-Furkân (Hak ile batılı ayıran kitap)
- c) El-Hüda (İnsanları hidayete kavuşturan)
- d) Ez-Zikr (Sürekli okunan, insana Allah'ı hatırlatan)
- e) Eş-Şifa (İnsanlara şifa veren) v.s.

Kısaca Kur'ân-ı Kerîm, **“Kelâmullah”** (Allah'ın sözü), **“Hablullah”** (Allah'ın insanları bataklıktan kurtaran sağlam ipi) anlamına gelir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) Kur'ân-ı Kerîm'i bize tanıtırken şöyle buyurmuşlardır: **“İki kişiye hayranlık duyulur; Birisi Allah'ın kendisine Kur'an'ı ihsan edip de onu gece gündüz okuyan, diğeri de Allah'ın kendine verdiği malı Allah yolunda gece gündüz harcayandır.”** (Buhârî)

“Kur’an’ı okuyunuz, çünkü Kur’an kıyamet gününde O’nu okuyanlara şefaah edecektir.” (Müslim)

“İlim isterseniz Kur’ân-ı Kerîm okuyun. Çünkü öncekilerin ve sonrakilerin ilmi Kur’an’dadır.” (İmam Gazzâlî)

“Sizin en hayırlınız Kur’an’ı öğrenen ve öğreteninizdir.” (Buhârî, Fezâilü'l-Kur’ân, 21)

• Kur’an’ın Yazılması ve Çoğaltılması

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) vahiy yoluyla kendisine inen ayetleri çevresindeki müminlere ve diğer insalara duyurur, sahabelerden bir çoğu onu ezberleyip başkasına aktarırken, bir kısmı da görevli vahiy kâtibi olarak inen ayetleri yazarak saklardı.

Vahiy kâtipleri iki nüsha olarak yazdıkları ayetin birini Peygamber Mescidi’ne bırakıp, diğerini de kendi evlerine götürüyorlardı. O günkü şartlarda şimdiki gibi yazıdaki kolaylığı sağlayan teknikler yoktu. Yazı için geniş hurma kabukları, tahta parçaları, ceylan derileri, yassı taşlar ve papirus kâğıtları kullanılırdı.

Zor şartlarda saklanıp, korunan Kur’ân-ı Kerîm ayetleri Peygamberimiz’in sağlığında bir kitap hâline getirilmemişti. Çünkü her an yeni bir vahiy gelebilirdi. Peygamberimiz’in vefatından sonra birinci Halife Hz. Ebû Bekir döneminde çok sayıda hafızın şehit olması nedeniyle Hz. Ömer’in de teklif ve desteğiyle Kur’an’ın bir kitap hâline getirilmesi kararlaştırıldı. Sahabenin âlimlerinden **Zeyd bin Sâbit** başkanlığında toplanan ilim heyeti her bir ayeti iki şahit huzurunda dinleyerek vahiyyle belirlenen sırasına uygun tertiple ayetler kitap hâline getirildi. Bu arada Huzeyfe b. Yemân’ın okuduğu Tevbe suresinin son iki ayeti kendisinin iki şahit yerine geçtiğini gösteren hadîs-i şerife dayanarak kabul edildi. Çok ince elenip sık dokunarak titizlikle Kur’ân-ı Kerîm kitap hâline dönüştürüldü.

Kur’ân-ı Kerîm Hz. Ebû Bekir döneminde saklandı ve sonra Hz. Ömer’e teslim edildi. Hz. Ömer vefat ederken Kur’an’ı Kerîm’i kızı müminlerin annesi Hz. Hafsa (r.a.)’ya emanet etmişti. Üçüncü Halife Hz. Osman döneminde Kur’ân-ı Kerîm 8 nüsha çoğaltılarak İslam dünyasının önemli kültür merkezlerine, Mısır, Bahreyn, Şam, Yemen, Kûfe, Mekke, Medine gibi yörelere gönderilmiştir. Bugün elimizdeki Kur’an işte o kitabın çoğaltılarak kelimesi kelimesine, harfi harfine, hiç değiştirilmeden bize ulaştırılan kitaptır.

• Ayet ve Surenin Tanımı

Ayet: Kelime olarak; alamet, işaret anlamına gelen ayet, terim olarak ise surelerdeki bir ya da birkaç cümleden oluşan kısa bölümdür. “Elif lâm mîm” bir ayet olduğu gibi tek kelimededen oluşan Rahmân suresi 64. ayet de bir kelimededen oluşan bir ayettir. Ne var ki, uzunlukları değişen ayetler arasında Bakara suresinin 282. ayeti tam bir sayfa sürmektedir.

Sevgili Peygamberimiz’e inen ayetin Kur’an’da hangi sure ve hangi ayetin arkasına kaydedileceğini Cebrâil (a.s.) işaret etmiştir. Kur’an’daki sure ve ayetlerin tertibi, sıralanışı vahye dayanmaktadır.

Sure: Sözlükte rütbe, şeref, mevki anlamına gelen sure, terim olarak ise küçük ya da büyük, Kur’an’daki her müstakil bölümdür. Kur’ân-ı Kerîm’de her bölüm besmele ile başlar. Sure başındaki besmelelerin her biri ayet sayılmıştır. Ancak Tevbe suresinin başında besmele yoktur.

Kutsal kitabımız Kur’ân-ı Kerîm’de 114 sure vardır. En başta Fâtiha suresi, sonda ise Nâs suresi bulunmaktadır. Bir satırlık sure (Kevser ve İhlâs) olduğu gibi 48 sayfalık sure de (Bakara suresi) vardır.

Bir adı olan sureler olduğu gibi birden fazla adı olan sureler de vardır. Fâtiha suresinin birden fazla adı vardır. Fâtiha, Ümmü’l-Kitâb ve Sûretü’l-Hamd gibi.

Felak ve Nâs surelerinin ikisine birden “**Muavvizeteyn suresi**” denir.

Sure ve ayetler indikleri yer ve zamana göre şu isimleri de alırlar:

Mekkî: Mekke döneminde inen surelere “**Mekkî sureler**” denir.

Medenî: Medine döneminde inen surelere “**Medenî sureler**” denir. Bunlar hicretten sonra inmiştir.

• Kur'ân-ı Kerîm ve Özellikleri

Kur'ân-ı Kerîm'in özellikleri şunlardır:

1. Arapça olması.
2. Cebrâil (a.s.) aracılığıyla Hz. Muhammed (s.a.v.)'e indirilmiş olması.
3. Tevatür yolu ile bize kadar ulaşmış olması. Yani, yalan söylemek üzere bir araya gelmesi düşünülemeyen toplulukların, "Bu Kur'an'dır" diye kuşaktan kuşağa aktarması.
4. Sözleri ve manası ile mucize olması. Yani, sözlerin güzelliği ile manasının eşsizliği ve derinliğinin sonsuz olması.

Yukarıdaki maddelerden anlaşıldığına göre Arapça olmayan kitap Kur'an'ın tercümesi de olsa asla Kur'an değildir.

Kur'ân-ı Kerîm aşağıdaki konuları içine alır:

1. İman ile ilgili konular.
2. İlimle ilgili konular. Bazen insanların dikkatini gökler âlemine, bazen kendi biyolojik yapısına, bazen tohuma hayat veren toprağa, bazen de yağmuru yağdıran bulutlara, denizlere, insan zihnine merak konusu olan her şeye bizi yöneltir.
3. Hz. Âdem (a.s.), Nûh (a.s.), İbrâhim (a.s.), Mûsâ (a.s.), Yahyâ (a.s.), Şuayb (a.s.), Yûsuf (a.s.) gibi peygamberlerden, Firavun, Nemrut, Ad , Semud ve İsrâiloğulları gibi kavimlerden bahseder.
4. İbadetlerden (namaz, oruç, zekât, hac gibi) bahseder.
5. Ahlaki davranışlardan, yani, kişi ve toplum yapısına yararlı veya zararlı, iyi ya da kötü olan söz ve hareketlerden bahseder.
6. Cihaddan, yani yeryüzünde hakkı hâkim kılma ve adaleti sağlama mücadelesinin öneminden, insanların iyiye ve güzele yöneltilmesi, Rabbi'ni tanıyıp O'na kulluk etmeleri için çalışmaktan bahseder.
7. Muâmelâtan, yani insanların birbirleriyle olan sosyal ilişkilerinden, evlenme, boşanma, miras, alışveriş gibi toplum düzenini bozanlara verilecek ceza, kısas, uyarı vs. yaptırımlardan bahseder.

Yukarıda anlaşıldığı üzere Kur'ân-ı Kerîm, kısa ve özlü bir şekilde her konudan bahseder. Çünkü âyet-i kerîmede:

وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ

"Yaş ve kuru ne varsa apaçık kitapta (Kur'an) mevcuttur." buyurulmaktadır.

(En'âm suresi, 59. ayet)

• Fîl ve Kâfirûn Sureleri, Tercümelere

Fîl Suresi:

Fîl olayından söz ettiği için bu adı almıştır. Mekke'de Kâfirûn suresinden sonra inmiştir. 5 ayettir.

Fîl olayı şöyle meydana gelmiştir: Yemen'deki Habeşistan valisi Ebrehe, Sana'da bir kilise yapıp burayı Kâbe gibi kutsal hâle getirmek ve hacıları buraya çekmek istedi. Buna muvaffak olamayan Ebrehe kızarak, Kâbe'yi yıkmaya and içti. O devrin tankları durumunda olan fillerle ve ordusuyla yola çıktı. Kendisinin de Mahmud adlı bir fili olduğundan bunlara Ashâbü'l-fîl (fil sahipleri) denmiştir. Ebrehe, Kâbe'yi yıkmak üzere ordusunu harekete geçirince, filler Kâbe'ye hücum etmediler. Tam bu saldırısı esnasında Allah, Ebâbîl kuşlarını göndererek bu orduyu helak etmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۝^ط
أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضَلُّيلٍ ۝^٢ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۝^٣
تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ۝^٤ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ۝^٥

“Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

1. Görmedin mi, Rabbin fil sahiplerine ne yaptı?
2. Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?
3. Üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi.
4. Onlara çamurdan sertleşmiş taşlar atıyorlardı.
5. Nihayet onları (böcek tarafından) yenilmiş ekin yaprağı gibi yaptı.”

Kâfirûn Suresi

Kâfirlere hitap ile başladığından bu adı almıştır. Mekke'de Mâûn suresinden sonra inmiştir. Altı ayettir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ۙ ۱ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۙ ۲
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۚ ۳ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ۙ ۴
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۙ ۵ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ۖ ۶

“Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla

1. De ki: Ey kâfirler!
2. Ben sizin tapmakta olduklarınıza tapmam.
3. Siz de benim taptığıma tapmıyorsunuz.
4. Ben de sizin taptıklarınıza asla tapacak değilim.
5. Evet, siz de benim taptığıma tapıyor değilsiniz.
6. Sizin dininiz size, benim dinim banadır.”

• Nasr ve Nâs Sureleri ve Tercümeleri

Nasr Suresi

Nasr, yardım demektir. Allah’ın yardımını anlattığından bu adı almıştır. Abdullah ibn Ömer bu surenin Veda haccında indiğini ve bu sure indikten sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)’in 80 gün kadar daha yaşadığını söyler. Bu sure bütün hâlinde inen surelerin sonuncusudur. Tevbe suresinden sonra nazil olmuştur. Üç ayettir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۖ (١) وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۗ (٢)
فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ ۗ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا (٣)

“Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla

1. Allah’ın yardımı ve fetih geldiği,
2. Ve insanların dalga dalga Allah’ın dinine girdiklerini gördüğün zaman
3. Rabbini överek tespih et, O’ndan mağfiret dile. Çünkü O tövbeleri kabul edendir.”

Nâs Suresi

Ayetlerin sonu “nâs”la bittiğinden bu adı almıştır. Felâk suresinden sonra nazil olmuştur. Altı ayettir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۖ (١) مَلِكِ النَّاسِ ۖ (٢) إِلَهِ النَّاسِ ۖ (٣)
مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۖ (٤) الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۖ (٥)
مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (٦)

“Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla

1. De ki: Sığınırım ben insanların Rabbi’ne.
2. İnsanların Melikine.
3. İnsanların Rabbine.
4. (İnsanlara kötü şeyler fısıldayan) o sinsi vesvesecinin şerrinden.
5. O ki, insanların göğüslerine (kötü düşünceler) fısıldar.
6. Gerek cinlerden, gerek insanlardan (olan bütün vesvesecilerin şerrinden Allah’a sığınırım).”

• Kur'ân-ı Kerîm ve Vahiy Şekilleri

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 40 yaşındayken peygamber olmuştur. Peygamberimiz, miladi 610 yılında, o senenin ramazan ayı, Kadir Gecesi'nde Mekk'e'deki Nur dağında bulunan Hira mağarasında inziva hâlinde ibadet ederken, Cebrâil (a.s.) vahiy yoluyla Kur'an'dan ilk ayetleri getirmiştir. Üç yıllık fetret (ara verme) döneminden sonra ihtiyaca göre ayetler inmeye devam etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm yaklaşık 23 yılda tamamlanmıştır. Ayetler vahiy yoluyla gelmiştir. Şimdi vahiy ve geliş şekillerini tanıyalım.

Vahiy: Mektup yazma, fısıltı ve işaret anlamına gelirse de terim olarak vahiy: "Allah Teâlâ'nın dilediği hükümleri, sırları, hakikatleri peygamberlerine hususi yollarla bildirmesidir." Peygamberimiz'e vahiy şu yollarla gelmiştir:

1. Sadık rüyalar: Peygamberimiz'e İslam'ın ilk yıllarında gelen vahiy bu şekilde olmuştur. Peygamberimiz, olacak olayları sabahın aydınlığı gibi görürdü.

2. Kalbe ilham: Cenâb-ı Hakk'ın dilediği şeyleri vasıtasız olarak seri bir surette Peygamberimiz'in kalbine ilham etmesi.

3. Melek aracılığıyla vahiy gelirdi. Bu da iki şekilde olurdu:

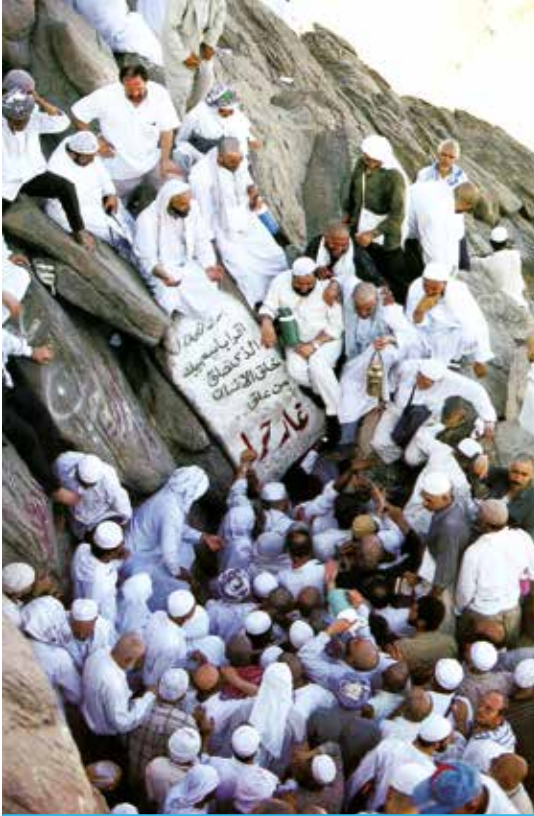
a- Vahiy meleği Cebrâil (a.s.) kendi asıl görüntüsüyle gelirdi. Bu iki defa olmuştur. İlk ayetlerin inmesinde ve Miraç Gecesi'nde

b- Cebrâil (a.s.) insan suretinde, özellikle sahabeden "Dihye" suretinde gelirdi.

4. Çıngırak sesine benzer bir şekilde gelirdi: Bu Peygamberimiz (s.a.v.)'i en çok yorgun düşüren geniş şekli idi.

5. Vasıtasız gelirdi: Allah Teâlâ doğrudan Peygamber'e hitap ederdi. Peygamber Efendimiz, bu tür vahye Miraç Gecesi'nde mazhar olmuştur.

6. Perde arkasından bir ses işitilmesi şeklinde gelmesi.

Hira mağarasının girişi

• İlk ve Son İnen Ayetler

Kur'ân-ı Kerîm'de ilk inen ayetler Alak suresinin 1-5. ayetleridir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِیْ خَلَقَ ۚ ﴿١﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۚ ﴿٢﴾
اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ۙ ﴿٣﴾ الَّذِیْ عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۙ ﴿٤﴾
عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ یَعْلَمْ ۙ ﴿٥﴾

“Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla

- 1- Yaratan Rabbinin adıyla oku.
- 2- O insanı bir kan pıhtısından yarattı.
- 3- Oku ki, Rabbinin kerem sahibidir.
- 4- İnsana bilmediğini,
- 5- Kalemle öğretendir.”

Son inen âyet-i kerîme hususunda değişik görüşler olmakla beraber kabul edilen görüş Mâide suresinin 3. âyet-i kerîmesidir. Ayetin bir bölümü şöyledir:

اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِیْنِکُمْ وَاتَّمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتِیْ
وَرَضِیْتُ لَکُمُ الْاِسْلَامَ دِیْنًا

“Bugün dininizi kemale erdirdim. Nimetlerimi üzerinize tamamladım. Din olarak sizin için İslam’dan razı oldum.”

Bu ayet Veda haccında, Arafat’da, vakfe esnasında nazil olmuştur. Bundan 80 gün kadar sonra da Peygamberimiz vefat etmiştir. Ayeti duyunca Hz. Ömer ve Hz. Ebû Bekir de, Peygamberimiz’den ayrılma zamanı geldi diye çok üzölmüşlerdi.

• Fâtiha Suresinin Tefsiri

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ② الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③
مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ④ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ⑤
إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑥ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ⑦
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑦

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. 2. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. 3. O, Rahman ve Rahîm'dir. 4. Ceza gününün sahibidir. 5. Ancak sana ibadet eder ve yalnız senden yardım bekleriz. 6. Bize doğru yolu göster. 7. Kendilerine nimet verdiğin kimselerin yolunu. Gazabına uğrayanların ve sapık olanların yolunu değil.

• Fâtiha Suresinde Geçen Bazı Deyimler

Hamd: Güzel bir hâlden, nimetten dolayı saygı göstermek niyetiyle şükür ve senâda bulunmaktır. Yüce Allah her şeyi yaratan, yaşatan ve terbiye eden âlemlerin Rabbi olduğu için, bütün varlıkların hamdü senâsına müstehaktır.

Allah: Yüce Allah'a mahsus bütün kemal sıfatlarını ifade eden özel bir isimdir. Hiç kimseye bu isim verilemez. Çoğul olarak da kullanılan ve Kur'an menşeli olmayan "Tanrı" ismi gibi isimler "Allah" isminin yerine kullanılamaz. Allah lafzının çoğulu yoktur.

Rab: Mâlik, efendi, ıslah eden manalarına geldiği gibi, bütün kâinatın yaratıcısı, terbiye eden manalarını da ihtiva eden Allah demektir.

Rahman: Bütün varlıkları yaratan, yaşatan, nimetlere kavuşturan zat demektir. Dünyada iman eden etmeyen herkesi ve her varlığı kapsamaktadır.

Rahîm: Mümin kulları hakkında bol ihsanlarda bulunan ve ahirette yalnız müminleri esirgeyen demektir. Yüce Allah'ın isimlerindedir.

Âlemîn: Cenâb-ı Hakk'ın varlığına, birliğine delalet ve şehadet eden, O'nu

bilip tastik etmeye vesile olan bütün varlıklardan ibarettir ki, her birine bir âlem denir. Hayvanlar âlemi, bitkiler âlemi, ruhlar âlemi, evrendeki her şey...

Yevmiddîn: Hesap günü, ceza günü, ahiret günü, korku ve dehşet âlemi demektir. Herkesin dünyada yaptığı için karşılığını göreceği ahiret günüdür.

İbadet: Allah'ın emrine tam anlamıyla boyun eğmek, itaat etmek, kulluk ve ibadet etmek anlamlarına gelmektedir.

Hidayet: İnsanı mutluluğa kavuşturacak olan bir şeye delalet ve yardım etmektir.

Dalalet: Helâk olmak, kaybolmak, doğru yoldan çıkmak demektir.

• Ayetü'l-Kürsî ve Tercümesi

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ
لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ
يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ
وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا
وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

“Allah ki; O’ndan başka ilah yoktur. Daima diri ve yarattıklarını koruyup yöneticidir. Kendisini ne bir uyuklama, ne de uyku tutmaz. Göklerde ve yerde olanların hepsi O’nundur. O’nun izni olmadan kendisinin katında kim şefaath edebilir? Onların önlerinde ve arkalarında olanı bilir. O’nun ilminden ancak kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. O’nun kürsüsü, gökleri ve yeri kaplamıştır. Onları koruyup gözetmek kendisine ağır gelmez. O yücedir, büyüktür.” (Bakara suresi, 255. ayet)

• Türkçe Kur'an Tercümeleri

Kur'an-ı Kerim'in Arapça'dan bir başka dile çevirisine Meal denir. Mealler Kur'an-ı Kerim'in yerini tutmasa da fikir vermesi bakımından önemlidir. İlk Kur'an meali Oğuz lehçesi ile yazılmıştır. Yazan Şirazlı Hacı Devlet Şah Oğlu Mehmet'tir. Eski Türkçe yazılan değişik eserlere ilaveten Türkiye'de yazılan günümüz Türkçesiyle Kur'an meallerinden bazıları şunlardır.

1. İzmirli İsmâil Hakkı: "Meâl-i Kur'an"
2. Hasan Basri Çantay: "Kur'an-ı Kerim ve Meâli Kerim"
3. Ali Fikri Yavuz: "Kur'an-ı Kerim ve Meâli"

• Türkçe Kur'an Tefsirleri

Günümüz Türkçesiyle yayımlanan Kur'an-ı Kerim tefsirlerinden bazıları şunlardır:

1. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır: Hak Dini Kur'an Dili
2. Konyalı Mehmet Vehbi Efendi: Hülasatü'l-Beyan Fi Tefsiri'l-Kur'an
3. Ömer Nasuhi Bilmen: Kur'an-ı Kerim Tefsiri
4. Mahmut Toptaş: Şifa Tefsiri
5. Prof. Seyyid Kutup (Tercüme): Fi Zilali'l-Kur'an

• Kur'an'da Nesih, Yemin, Kıssa ve Tarihî Olaylar

Nesih: Kur'an-ı Kerim'in nüzulu sırasında, önceki bir hükmün sonra gelen ayetlerle değişmesi demektir.

Değişen şartlara göre önceki hükmün yerine yeni hüküm gelmiştir. Değiştirilen hükme mensuh (yeni gelen), hüküm ifade eden ayete nâsih denir. Nesih sadece ahkamda olmuştur. Haber, iman v.b. konularda nesih olmamıştır. İçkinin önceden serbest oluşu ve daha sonra yasaklanması gibi.

Mekke'deki zor şartlarla, Medine'de gelişen farklı ortam, neshin olmasını gayet normal konuma getirmektedir. Allah'a göre, bu değişim değil, kulların ihtiyaç ve kabiliyetlerine göre emirlerini tedricen bildirmesidir.

Yemin: Allah Teâlâ'nın bir uyarıyı yaparken Kur'an'da yemin etmesi olayıdır. Kıyamet gününe andolsun şeklinde Kur'an'da yeminler vardır. Bu yeminler Arapçanın konuşulmasında alışılan adet devamına, konunun önemini ifade gibi hikmetlere binaen kullanılmıştır. Ayrıca yemin Kur'an'ın hak kitap olduğunu, Peygamberimiz'in hak peygamber olduğunu, müjdelenen cennetin ve korkutulan cehennemin hak olduğunu ifade için kullanılmıştır.

Kıssa ve Tarihî Olaylar: Kur'ân-ı Kerîm geçmiş peygamberler ve dönemlerde yaşanan ibretli olayları bize aktarmaktadır. Bu kıssalarla Hz. Peygamber (s.a.v.)'in davasının hak olduğunu ifade, Peygamberimiz (s.a.v.)'i teselli amacı, her peygamberin aynı dini insanlara ulaştırdığı, aynı sıkıntıları yaşadıkları anlatılmak istenmekte, sabredenlerin zor da olsa başarıya ulaştığı ifade edilmektedir. Yâkub Peygamber (a.s.) ve oğullarının kardeşleri Yûsuf'la aralarında geçen olaylar, Mûsâ (a.s.) ve Firavun'la aralarından geçen olaylar gibi.

• Bazı Konularla İlgili Ayetler

Örtünme ile İlgili Ayetler

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ
عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ

“Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin kadınlarına dış elbiselerinden üstlerine giymelerini söyle. Bu onların tanınıp, eza edilmemelerine uygundur. Allah çok yarlıgayıdır. Çok esirgeyicidir.” (Ahzâb suresi, 59. ayet)

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ
 اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ
 فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ
 وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ
 أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا
 مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ
 يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ
 وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

“Mümin erkeklere söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar. Irzlarını koru-
 sunlar. Bu, onların arınmasını daha iyi sağlar. Hiç şüphesiz Allah, onların yaptıklarından
 haberdardır. Mümin kadınlara da söyle! Gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar. Irz-
 larını korusunlar. Zinetlerini açmasınlar. Bunlardan görünen kısmı müstesna. Başörtü-
 lerini yakalarının üstünü kapayacak surette koysunlar. Ziyet mahallerini kendi kocala-
 rından, yahut babalarından, yahut kocalarının babalarından, yahut kendi oğullarından,
 yahut kocalarının oğullarından, yahut kendi biraderlerinden, yahut kendi biraderlerinin
 oğullarından, yahut kızkardeşlerinin oğullarından, yahut kendi kadınlarından, yahut
 kölelerden, yahut erkeklerden yana ihtiyacı olmayan hizmetçilerden, yahut çocuklardan
 başkasına göstermesinler. Bilinsin diye ayaklarını da vurmasınlar. Hepiniz Allah’a tövbe
 edin ki, kurtulasınız.” (Nûr suresi, 30-31. ayetler)

Zina ile İlgili Ayet

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانِيَةَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا

“Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o şüphesiz bir hayasızlıktır. Kötü bir yoldur.”
 (İsrâ suresi, 32. ayet)

Ana-babaya İtaat ile İlgili Ayetler

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا آيَاهُ وَيَالِ الْوَالِدِينَ إِحْسَانًا ۗ إِنَّمَا يُبَلِّغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٌ وَلَا تُنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا،
وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

“Rabbin; ‘Kendinden başkasına kulluk etmeyin. Ana-babaya iyi muamele edin!’ diye hükmetti. Eğer onlardan biri veya her ikisi senin nezdinde ihtiyarlığa ererse onlara öf bile deme, onları azarlama, onlara çok güzel ve tatlı söz söyle. Onlara acıyarak tevazu kanadını indir ve “Ya Rab! Onlar beni çocukken nasıl terbiye ettilerse Sen de kendilerini öylece esirge”. (İsrâ suresi, 23-24. ayetler)

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالَهُ
فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ

“Biz insana ana ve babasını tavsiye ettik. Onun anası kendisini zahmet üstüne zahmetle taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl sürmüştür. ‘Bana ve ana babana şükret, dönüşün ancak Banadır.’ dedik.” (Lokmân suresi, 14. ayet)

İçki ve Kötü Alışkanlıklarla İlgili Ayet

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ
الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ، إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبُغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُصَدِّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ
فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

“Ey iman edenler! İçki, kumar, tapmaya mahsus dikili taşlar, fal okları ancak şeytanın amelinden birer murdardır. Onun için bundan kaçın ki, muradınıza eresiniz. Şeytan içkide ve kumarda ancak aranızda düşmanlık ve kin düşürmek, sizi Allah’ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık siz, hepimiz vazgeçtiniz değil mi?” (Mâide suresi, 90-91. ayetler)

Faizle İlgili Ayet

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ط ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا ط فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ ط وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ ط وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Faiz yiyenler, kendilerini şeytan çarpmış birer mecnundan başka bir hâlde kabirlerinden kalkmazlar. Böyle olması da onların: ‘Alım satımda ancak riba gibidir.’ demelerindedir. Hâlbuki Allah alışverişi helal, ribayı (faizi) haram kılmıştır. Bundan böyle kim Rabbinden kendisine bir öğüt gelip de faizden vazgeçerse geçmişine ona ve işi (hakkındaki hüküm) de Allah’a aittir. Kim de tekrar faize geri dönerse onlar o ateşin yaranadırlar ki; orada onlar ebedî kalıcıdırlar.” (Bakara suresi, 275. ayet)

Domuz Etinin Haramlığı ile İlgili Ayetler

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ ط فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ط إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“O size ölüyü (murdar hayvanı), kanı, domuzu, bir de Allah’tan başkası için kesileni katıyyen haram kıldı. Fakat kim bunlardan yemeye mecbur kalırsa, kimseye saldırmamak, haddi aşmamak suretiyle onun üzerine günah yoktur. Şüphesiz ki, Allah çok bağışlayıcıdır, esirgeyicidir.” (Bakara suresi, 173. ayet)

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْفُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ط ذَلِكَمْ فِسْقٌ ط الْيَوْمَ يَسِّرُ اللَّهُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ ط الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا ط

“Ölü, kan, domuz eti, Allah’tan başkası adına boğazlanan (henüz canı üzerinde iken yetiştirilip) kestikleriniz müstesna olmak üzere boğulmuş, vurulmuş, yukarıdan yuvarlanmış, süsülmüş, canavar yırtmış olup da ölenler, dikili taşlar üzerinde (onlar adına) boğazlanan (hayvanlar), fal oklarıyla kısmet (ve hüküm) aramanız üzerinize haram edilmiştir. (Bütün) bunlar yoldan çıkmıştır. Bugün kâfirler dininizden umutlarını kestiler. Artık onlardan korkmayın. Benden korkun. Bugün sizin dininizi kemale erdirdim. Üzerinizdeki nimeti tamamladım ve size din olarak Müslümanlığı (verip, ondan) hoşnut oldum.” (Mâide suresi, 3. ayet)

SORULAR

1. Tefsir ve müfessir kelimelerinin anlamlarını yazınız.
2. Kur’ân-ı Kerîm’i tarif ediniz?
3. Kutsal kitaplar nelerdir, yazınız.
- 4- Ayeti tarif ederek Kur’an’daki sure sayısını belirtiniz.
- 5- Sure nedir? Tanımlayınız.
- 6- Kur’ân-ı Kerîm’in konuları nelerdir? Yazınız.
- 7- Kur’an’ın özelliklerini yazınız.
- 8- Tevatür ne demektir?
- 9- Fîl suresinin tercümesini yazınız.
10. Peygamberimiz kaç yaşındayken, hangi yılda peygamber olmuştur?
11. Kur’ân-ı Kerîm kaç yılda Peygamberimiz’e indirilmiştir ?
12. Vahyi tanımlayınız.
13. Vahyin geliş şekillerini kısaca yazınız.
14. İlk inen ayetler hangi ayetlerdir?
15. Son inen ayetin tercümesini yazınız.
16. Rahman ne demektir?
17. “Hak Dini, Kur’an Dili” adlı tefsiri yazan kimdir?

SİYER

KONULAR

- Peygamberimiz'in Çocukluk ve Gençlik Dönemi
- Hz. Muhammed'in Ticaret ve Evlilik Dönemi
- İlk Vahiy ve Peygamberlik Dönemi
- İsrâ ve Miraç
- Miraç Gecesi'nde Müslümanlara Yönelik Emirler
- Akabe Biatları
- Medine'ye Hicret ve Hicretin Tarih-teki Yeri
- Hicretin 1. Yılı Olayları
- Hicretin 2. Yılı Olayları
- Hicretin 3. Yılı Olayları
- Hicretin 4. Yılı Olayları
- Hicretin 5. Yılı Olayları
- Hicretin 6. Yılı Olayları
- Hicretin 7. Yılı Olayları
- Hicretin 8. Yılı Olayları
- Hicretin 9. Yılı Olayları
- Hicretin 10. Yılı Olayları
- Hicretin 11. Yılı Olayları

Siyer İlmi: Peygamberimiz (s.a.v.)'in doğumundan ölümüne kadar geçen hayatını araştıran ve inceleyen ilme "Siyer İlmi" denir.

• Peygamberimiz'in Çocukluk ve Gençlik Dönemi

Hiz. Muhammed (s.a.v.), günümüz Suudi Arabistan'ın Mekke şehrinde, miladi 571 yılında, Rebûlevvel ayının 12. pazartesi gecesi sabaha karşı doğmuştur.

Hiz. Muhammed'in babası Abdulmuttaliboğlu "Abdullah", annesi Vehb'in kızı "Âmine"dir. Soyu Hiz. İsmâil'in torunlarından Adnan'a kadar uzanır. Hiz. İsmâil (a.s.), Hiz. İbrâhim'in (a.s.) büyük oğludur. Hiz. Peygamber'in babası Abdullah, Haşimoğullarından olup, annesi Âmine, Zühreoğulları'ndandır. Her ikisi de Mekkeli ve Kureyş kabilesindedir.

Peygamberimiz'in babası Abdullah, oğlunun doğumundan iki ay önce Şam tarafından ticaretten dönerken Medine'de 25 yaşında vefat etti. Peygamberimiz doğmadan önce babadan yetim kaldı. Peygamberimiz doğduğu zaman Mekke, şehir devleti şeklinde idare ediliyordu. Abdulmuttalib doğumdan yedi gün sonra torununa "Muhammed" adını koydu. Annesi ise "Ahmed" dedi. Eski Arap adeti

üzerine Peygamberimiz sütannesi Halîme'ye verildi. 5 yaşına kadar Halîme'nin yanında yaşadı. 5 yaşında öz annesi Âmine'ye verildi. 6 yaşına kadar öz annesinin yanında kaldı. 6 yaşında annesi de vefat edince hem öksüz, hem yetim kaldı. Âmine'nin ölümünden sonra 8 yaşına kadar dedesi Abdulmuttalib'in, o da vefat edince amcası Ebû Tâlib'in yanında kaldı.

Peygamberimiz'in hayatının 8 yaşından 25 yaşına kadar olan dönemine "gençlik devresi" denilir. Bu devrede Resûlullah (s.a.v.) amcası Ebû Tâlib'in yanında, onun himayesi altında bulunmuştur. O dönemlerde Mekke'ye hâkim olan Kureyş kabilesi ticaretle uğraşırđı. Mekke'den senede iki defa büyük kervan kalkardı. Kışın Yemen'e, yazın Şam'a seyahat ederlerdi. Ebû Tâlib de Mekkeliler gibi kervan ticareti yapıyordu. Yeğeni Muhammed'i çok seviyor, yanından hiç ayırmıyordu. Suriye'ye yapacağı seyahatte onu da beraberinde götürmeye karar verdi. O zaman Peygamberimiz 12 yaşında idi. Bu seyahatinde kafilenin yolu Busra kasabasına uğradı. Busra'da "**Bahîrâ**" adında Hristiyan bir papaz vardı. Kafile içinde 12 yaşındaki çocuğu görünce simasından ve devamlı olarak onu gölgeleyen bulutun üzerinde dolaşmasından onun istikbalini sezdi. Kitaplarda okuduğu gibi sırtındaki nübüvvet mührünü gördü. Ebû Tâlib'e: "Bu çocuk son peygamber olacaktır. Şam Yahudileri içinde onun alamet ve vasıflarını bilenler vardır. Tanırlarsa ihanet ve kötülüklerinden korkular. Bu çocuğu Şam'a götürmeyiniz!" dedi. Bu sözler üzerine Ebû Tâlib, Şam'a gitmekten vazgeçti. Alışverişini burada bitirip hemen geri döndü.

• Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Ticaret ve Evlilik Dönemi

Bütün Mekkeliler gibi Hz. Muhammed (s.a.v.) de amcasıyla birlikte ticaret yapıyordu. Gerek çocukluğunda, gerekse ticaret hayatında dürüstlüğü ile tanınmıştı. Sözünde durmadığı, yalan söylediği, başkalarına zarar verecek bir davranışta bulunduğu, bir kimseyi incittiği asla görülmemiş, dürüstlüğü dillere destan olmuştu. Bu yüzden Mekkeliler ona "**el-Emîn**" (her konuda güvenilir kişi) diyorlardı. Onun bu yüksek ahlakını öğrenen Kureyş'in zengin kadınlarından Hatice, kendisine sermaye vererek ticaret ortaklığı teklif etti. Böylece Peygamber (s.a.v.) ile Hatice arasında ticaret ortaklığı başladı. Hz. Hatice (r.a.) bir ticaret kafilesi başında Hz. Muhammed (s.a.v.)'i Şam'a gönderdi. Kölesi Meysere'yi de hizmetine verdi. Fakat Hz. Muhammed (s.a.v.) Şam'a kadar gitmedi. Üç ay sonra Hz. Muhammed (s.a.v.) beklenilenin çok üzerinde kazanç elde ederek döndü. Hz. Hatice (r.anha), bu büyük insanın emniyet, dürüstlük ve gayretine hayran kaldı ve araçlar vasıtasıyla ona evlilik teklifinde bulundu.

Hız. Muhammed (s.a.v.) Hız. Hatice (r.anha) ile evlendiği zaman 25, Hız. Hatice (r.anha) ise 40 yaşında idi. Nikâh, Hız. Hatice'nin amcaoğlu Varaka oğlu Nevfel tarafından Hız. Hatice'nin evinde kıyıldı. Peygamberimiz Hız. Hatice (r.anha) ile 25 yıl evli kaldı. Bunun 15 senesi peygamberlikten önce, 10 senesi peygamberlik döneminde geçti. Peygamberimizin Hız. Hatice'den ikisi erkek (Kasım ve Abdullah), dördü kız olmak üzere (Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma) altı çocuğu oldu.

Resûlullah (s.a.v.)'in davasında ona en büyük maddi ve manevi desteği Hız. Hatice (r.anha) vermiştir. Hız. Hatice'nin bu üstün özellikleri İslami davette kadının rolünü göstermesi bakımından önemlidir.

• Kâbe'nin Tamiri ve Peygamberimizin Hakemliği

Hız. İbrâhim (a.s.) ve Hız. İsmâil (a.s.) tarafından yapılmış olan Kâbe, geçen uzun asırlar içerisinde yağmur ve sel suları ile harap olmuş, tamir edilmesi gerekmişti. Kureyşliler, Kâbe binasını yıkarak yeniden yapmaya karar verdiler. Hız. İbrâhim (a.s.)'ın yaptığı temele kadar yıkarak yeniden duvarları örmeğe başladılar. Ancak Hacerülesved'i yerine koyma sırası gelince anlaşamadılar. Kureyş'in bütün kolları bu Őrefin kendilerine ait olmasını istiyordu. Anlaşmazlık dört gün sürdü. Kan dökülmek üzereydi. İçlerinden biri, Harem kapısından ilk gelecek kişinin hakem yapılarak onun vereceği karara uyulmasını teklif etti. Bu teklif kabul edildi. Az sonra kapıdan Hız. Muhammed (s.a.v.) girmişti. Buna o kadar sevindiler ki, önceden el-Emîn dedikleri Hız. Muhammed geliyordu. "El-Emîn geliyor!... el-Emîn geliyor!... Onun hakemliğine razıyız!" diye bağrıştılar.

Hız. Muhammed (s.a.v.), üzerine Hacerülesved'i koyduğu yaygının uçlarını Kureyş'in ileri gelenlerine tutturdu. Hep beraber konulacağı yere kadar taşıdılar. Hız. Peygamber (s.a.v.) de taşı alıp yerine yerleştirdi. Anlaşmazlığın bu Şekilde çözümlenmesi herkesi memnun etti. Böylece büyük bir felaket önlenmiş oldu. Bu olay Resûlullah'ın zeka ve dirayetini gösteriyordu. Bu esnada Peygamberimiz 35 yaşında idi.

• İlk Vahiy ve Peygamberlik Dönemi

Hız. Muhammed (s.a.v.) ramazan ayı olunca Hira dağına çekilir, orada günlerce kalır, tefekkür ederdi. Yine bir ramazan ayında düşünceye dalmıştı. O zaman yaşı 40'tı. Ramazanın 27. gecesi idi. Arkasından bir ses kendisini adıyla çağırıyordu. Hz. Muhammed (s.a.v.) başını kaldırdı. Her tarafı bir nur kaplamıştı. O anda bayılmıştı. Kendine gelince Cebrâil (a.s.):

- "Oku! Yâ Muhammed!" dedi. Bu cümle üç kere tekrar edildi.

- Her defasında, "Ben okuma bilmem!" diyen Hz. Muhammed (s.a.v.), üçüncüsünde;

- "Ne okuyayım?" dedi.

Meleğin rehberliğinde Hz. Muhammed (s.a.v.), Alak suresinin ilk beş ayetini okudu. Hira mağarasından heyecanla dışarı çıkan Peygamberimiz (s.a.v.), olayın etkisiyle, korku içinde Hz. Hatice'nin yanına döndü. "Beni örtünüz!" dedi. Heyecanlıydı. Sakinleşince, olanları hanımına anlattı.

Hız. Hatice (r.anha), Hz. Muhammed (s.a.v.)'i alıp kuzeni Varaka'nın yanına gitti. Varaka, hanîflerdendi. Hz. Peygamberi dinledikten sonra;

- "Müjde yâ Muhammed! Sen İsa'nın haber verdiği son peygambersin." dedi.

Bir müddet ayetlerin gelmesi durdu. Bu süre üç yıl sürdü. Müddessir suresinin ilk ayetleriyle birlikte tekrar vahiy gelmeye başladı ve artık vahyin arkası kesilmedi. Kur'an-ı Kerim ayetleri, arka arkaya geldi. Kur'an-ı Kerim'in indirilişı 23 sene sürdü.

İlk İnen Ayetler

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝۱ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝۲
اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝۳ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝۴ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝۵

"Oku! Her şeyi yaratan Rabbinin adıyla oku. Ki O, insanı alakadan (bir kan pıhtısından) yarattı. Oku! Ki, senin Rabbin, kalemle yazı yazmayı ve insana bilmediğini öğreten bol kerem ve ihsan sahibidir." (Alak suresi, 1-5. ayetler)

İslam'a Davet

Peygamberimiz (s.a.v.) ilk üç yıl halkı gizlice İslam'a davet etti. Yalnızca çok güvendiği kimselere İslam'ı açıkladı. Başta Hz. Ebû Bekir (r.a.) olmak üzere hak dini kabul etmiş olanlar da el altından güvendikleri arkadaşlarını teşvik ediyorlardı. Bu üç yıl içinde Müslümanların sayısı ancak 30'a çıkabildi. Bunlar ibadetlerini evlerinde gizlice yapıyorlardı. Peygamberliğin dördüncü yılında inen: **“Sana emrolunan şeyi açıkça ortaya koy, müşriklere aldırma!”** (Hicr suresi, 94. ayet) anlamındaki âyet-i celîle ile İslam'ı açıktan tebliğ etmesi emrolundu. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) halkı açıktan İslam'a davete başladı.

- Resûlullah (s.a.v.)'in İslam davetini başlangıçta gizli, belli bir güç ve kudrete ulaşıldıktan sonra açıktan yapması, İslam davetçilerine tebliğin ne zamana kadar, nasıl yapılması gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.
- Resûlullah (s.a.v.)'in İslam davetine önce en çok güvendiği ve en yakını olan Hz. Hatice'den başlayıp, daha sonra en yakın arkadaşı ve devamlı beraber olduğu Hz. Ebû Bekir'e (r.a.)'ın terbiyesinde büyüyen Hz. Ali'ye, güvendiği azatlısı Zeyd'e yapması, tebliğde takip ettiği metodu gösterir.
- İnsanları İslam'a davet ederken sınıf farkı gözetilmez. İslam sınıf ve zümre farkını reddeder. Tebliğin, hür-köle, zengin-fakir, erkek-kadın, genç-yaşlı, renk ve ırk farkı gözetilmeksizin herkese yapılması esastır.

Müşriklerin Kötülükleri

Müşriklerin Müslümanlara karşı davranışları sırasıyla beş dönem geçirdi. Bunları alay, hakaret, işkence, ilişkileri kesme (boykot), memleketten çıkarma ve öldürme (şiddet) şeklinde sıralayabiliriz.

1. Alay dönemi: Müşrikler İslam'ı önceleri pek fazla önemsemediler. İman etmemekle beraber, putlar aleyhine söz söylemedikçe, Peygamberimiz'in davetine pek ses çıkarmadılar. Peygamberimiz ve diğer Müslümanlarla sadece alay etmekle yetindiler. Peygamberimiz'i gördükleri zaman: “İşte kendisine gökten haber geldiğini iddia eden kişi!” diyerek alay ediyorlardı.

2. Hakaret dönemi: Putlar aleyhine olan ayetler inmeye başlayınca müşriklerin tavrı da değişti. Artık Müslümanlara düşman olup hakaretlere başladılar. Bundan sonra müşriklerin düşmanlığı açık bir durum aldı.

3. İşkence dönemi: Müşrikler Peygamberimiz'in İslam davasından vazgeçmesi için Ebû Tâlib'e başvurdular. Ebû Tâlib'e Peygamberimiz (s.a.v.): "Ey amca! Onlar sağ elime güneşi, sol elime de ayı koysalar ben bu davadan yine de vazgeçmem!" diyerek, İslam'ı tebliğ'e devam edince Müslümanlara eza ve işkenceye başladılar. Müşrikler Hz. Ebû Bekir (r.a.), Hz. Osman (r.a.) gibi kuvvetli ve itibarlı bir aileye mensup olanlara pek ilişmiyorlardı. Fakat, kimsesiz, fakir Müslümanlara, özellikle köle ve cariyelere dünya tarihinde eşine rastlanmayan vahşet derecesinde işkence yapıyorlardı. Habbab, Bilâl, Suheyb, Ammâr, Yâsîr ve Sümeyye bunlardandı. Müşriklerin kötülükleri giderek dayanılmaz bir duruma gelince, Müslümanlar Mekke'de yaşayamaz hâle geldiler.

• Kureyşliler Resûlullah (s.a.v.)'in kendi ilahlarına hakaret etmemesi ve kendilerini ahmaklıkla suçlamaması şartıyla kendi üzerlerine hükümdar olma teklifinde bulundular. Ama bu teklif karşısında Resûlullah (s.a.v.): "Ey amca! Bu adamlar güneşi sağ elime, ayı sol elime koysalar ben bu işten vazgeçmem!" dedi ve reddetti. Oysa Resûlullah (s.a.v.) bu teklifi kabul edip onlar üzerine hükümdar olsaydı, onları kendi hâkimiyetine boyun eğdirdikten sonra onlara İslam'ın hükümlerini kabul ettirebilirdi. Bu onun için kısa ve kolay bir yol olurdu. Fakat Resûlullah (s.a.v.) böyle yapmadı, çünkü insanları önce kendisine kul edip, daha sonra Allah'a kul etmek, İslam akidesine zıt bir durumdu.

• İslam düşmanlarının her türlü engelleyici faaliyetleri ihlaslı bir mümini, davetini ve davasını sürdürmekten alıkoymamalıdır. Onların her çeşit mal ve makam tekliflerine sırt çevrilmelidir. Müminlerin hak yolda çektikleri sıkıntılar, vicdan ve kalplerinin dinlenmesine bir vesiledir. Allah (c.c.)'nun rızasını ve cennetini elde etmek, dünyanın bütün şöhret, makam ve malından üstündür.

• Müşriklerin her türlü kötülük ve işkencelerine rağmen, müminlerin inançlarında sebat etmeleri, imanlarında sadık ve ihlaslı olduklarının bir delilidir. İhlaslı bir mümin Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanma yolunda her türlü işkencelere ve pek çok imkânlardan mahrum kalmayı göze almalıdır.

4. Boykot dönemi: Müşrikler; Müslümanlarla alay etme, hakaret, işkence ve her türlü eziyet yapmalarına rağmen İslam'ın yayılmasını engelleyemeyince, onlarla ilişkileri kesme kararı aldılar. Üç yıl Müslümanları abluka altında tuttular. Bu üç yıl içinde Müslümanlar çok sıkıntı çektiler. Yeteri kadar erzak temin edemediklerinden açlıktan ağaç yapraklarını yediler. Müslümanlar, üç yıl sonra, Mekke döneminin 10. yılında bu korkunç boykottan kurtulmuş oldular.

5. Memleketten çıkarma ve öldürme (şiddet) dönemi:

Müşriklerin eziyetleri dayanılmaz bir hâl almıştı. Müslümanlar serbestçe ibadet edemiyorlardı. Bu sebeple Resûlullah (s.a.v.), Müslümanların Habeşistan'a hicret etmelerine izin verdi. Müslümanlar Habeşistan'a iki defa hicret ettiler. İlk defa Osman bin Maz'ûn başkanlığında, 11'i erkek 4'ü kadın olmak üzere toplam 15 Müslüman, Mekke döneminin (peygamberliğin) 5. yılında, Recep ayında Mekke'den gizlice ayrılarak Kızıldeniz kıyısında birleştiler. Buradan kiraladıkları bir gemi ile Habeşistan'a geçtiler. İçlerinde Hz. Osman (r.a.), eşi Rukiye (r.a.), Zübeyr b. Avvâm (r.a.), Abdurrahman b. Avf (r.a.), Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) gibi önemli sahâbîler de vardı.

Peygamberliğin 7. yılında, yaklaşık 90 Müslüman, Habeşistan'a ikinci defa hicret ettiler. Kafile başkanı Peygamberimiz'in yeğeni Câfer b. Ebi Tâlib idi. Müslümanların bu hicretinden endişe duyan Mekkeli müşrikler bir heyet göndererek Habeşistan necâşîsi Ashame'den hicret edenlerin geri verilmelerini istediler. O devirde Habeşistan Hristiyandı. Ehl-i kitab olan Ashame, Müslümanlarla Kureyş heyetini huzurunda karşılaştırdı. Müslümanların reisi Câfer'in dediklerini dinledikten sonra:

"Hz. Îsâ (a.s.)'ın söyledikleriyle sizin söyledikleriniz arasında şu çöp kadar bile fark yok. Sizi ve peygamberinizi tebrik ederim. Ben şahadet ederim ki, o zat hak peygamberdir. Zaten Hz. Îsâ (a.s.) onu müjdelemişti." dedi. Müslümanlar bundan sonra Habeşistan'da güven içerisinde yaşadı. Bunlardan bir kısmı hicretten sonra, bir kısmı da Hudeybiye barışından sonra Medine'ye döndü.

Hz. Hamza (r.a.) ve Hz. Hz. Ömer (r.a.)'ın Müslüman Olmaları

Hz. Hamza (r.a.), Peygamberimiz'in amcalarındandır. Peygamberimiz bir gün Safa Tepesi'nde otururken yanından geçen Ebû Cehil onunla alay etti. Ebû Cehil'in bu davranışını gören bir kadın avdan dönmekte olan Hamza'ya durumu haber verdi. Hamza henüz Müslüman olmamıştı. Yeğenine hakaret edilmesine dayanamadı. Derhâl Kureyş'in toplantı yerine gitti. "Kardeşimin oğluna hakaret eden sen misin?" diyerek yayı ile Ebû Cehil'in kafasına vurup yaraladı. Ebû Cehil, Hamza Müslüman oluverir korkusu ile ses çıkarmadı. Ebû Cehil'den Peygamberimiz'e yaptığı hakaretin öcünü alan Hamza, Resûlullah'a giderek onu teselli etmek istedi. Resûlullah (s.a.v.)'in ancak iman etmesi ile memnun olacağını söylemesi üzerine şahadet getirip Müslüman oldu.

Hz. Hamza (r.a.)'ın Müslüman olması müşrikleri telaşlandırdı.

Kureyş'in ileri gelenleri Dârünnedve'de toplandılar. Hz. Muhammed (s.a.v.)'i öldürmeye karar verdiler. Bu görevi de Hattaboğlu Ömer'e verdiler. Ömer Peygamberimiz'i öldürmeye giderken yolda rastladığı Abdullahoğlu Nuaym'dan eniştesi Saîd ve kızkardeşi Fâtıma'nın Müslüman olduğunu öğrendi. Yolunu değiştirip eniştesi Saîd b. Zeyd'in evine vardı. Bu esnada içeride Kur'ân-ı Kerîm okunuyordu. Ömer okunanları kapı önünde işitti. İçeri girip enişte ve kızkardeşini tokatlayan Ömer, kızkardeşinin "Senden korkmuyoruz, öldürsen de dinimizden dönmeyiz." demesiyle sarsılarak bu ayetleri okuduktan sonra derin bir düşünceye daldı. Erkam'ın evinde olan Hz. Muhammed (s.a.v.)'e giderek Müslüman oldu. Hz. Ömer (r.a.) kırkıncı Müslüman olan kişi idi. Onun İslam'a girişiyle Müslümanlar ilk defa Harem-i şerîf'te saf olup topluca namaz kıldılar. Hamza ve Ömer'in Müslüman olmalarıyla İslam'ın yayılması hız kazandı.

Samimi bir Müslümanın; makam, mevki ve şöhret gibi dünyalık çıkarları için hakkı kabul etmemesi doğru değildir. Bir şeyin hak olduğunu bildiği hâlde sırf sevmediği bir yerden geldiği için kabul etmemek yanlıştır.

Ebû Tâlib ve Hz. Hatice'nin Vefatları (Hüzün Yılı)

Müslümanların ablukadan kurtuldukları için sevinçleri uzun sürmedi. Boykotun kalkmasından sekiz ay kadar sonra, iki büyük acı ile karşılaştılar. Mekke döneminin 10. yılı Şevval ayında Ebû Tâlib ve Hz. Hatice (r.anha) vefat etti. En büyük desteği olan sevdiği iki insanı peşpeşe kaybettiği için Resûlullah (s.a.v.) çok üzüldü. Bu sebeple Mekke döneminin 10. yılına "Senetü'l-Hüzün" (Hüzün Yılı) denildi.

İman etmeyen bir kimse, İslam davasında davetçiye ne kadar yardımda bulunursa bulunsun, onun hakkında Cenâb-ı Hakk'tan affedilmesi için dua ve niyazda bulunulmaz. Resûlullah (s.a.v.) amcası Ebû Tâlib'in vefatı üzerine: "Allah beni alıkoyuncaya dek, Allah'a affı için dua edeceğim." diye dua etmiş, ancak Tevbe suresi, 113. ayetinin inmesiyle, Ebû Tâlib'e dua etmekten vazgeçmiş, ashâb-ı kirâm da müşrik akrabalarına dua etmeyi terketmişlerdir.

Taif Yolculuğu

Resûlullah (s.a.v.) Ebû Tâlib ve Hz. Hatice'nin vefatından sonra müşriklerin insanlık dışı baskılarına dayanamayıp, İslam'ı Mekke dışına yaymayı düşünüyordu. Bu ümitle İslam'ı yayabileceği başka bir merkez arıyordu. Bu amaçla Taif'e gitti. Taif'in ileri gelenlerini İslam'a davet etti. Ancak onlar bunu kabul etmedikleri gibi Resûlullah (s.a.v.)'i iyi karşılamadılar. Bazı kimseleri Resûlullah'a hakaret

edip taşlamaları için kıskırttılar. Bunlar Hz. Peygamber (s.a.v.)'i taş yağmuruna tuttular. Resûlullah (s.a.v.) yorgun ve bitkin bir hâlde Utbe ve Şeybe'ye ait bir üzüm bağına sığındı. Resûlullah (s.a.v.), bağda bulunan Addas isminde bir köle ile konuşup onu İslam'a davet etti. Addâs İslam'ı kabul etti. Resûlullah (s.a.v.) Taif'te yaşadığı bütün işkence ve sıkıntılara rağmen hiç kimseye beddua etmedi.

Resûlullah (s.a.v.)'in tebliğini ulaştırması gayesi ile Taif şehrine gitmesi, karşılaştığı tüm engellere rağmen davasının anlatımı konusunda ne denli kararlı olduğunun ispatıdır. Resûlullah (s.a.v.)'in ayaklarına atılan taşlar sebebiyle kanlar akması ise, İslam'ı tebliğ edenlerin, Allah yolunda her türlü bela, musibet ve sıkıntılar ile karşılaşabileceklerine en açık örnektir.

• İsrâ ve Miraç Olayı

İsrâ ve miraç olayı hicretten yaklaşık 18 ay kadar önce Recep ayının 27. gecesi meydana geldi. Peygamberimiz (s.a.v.) "Burak" adlı bineğe binerek Kudüs'teki "Mescid-i Aksâ"ya gitti. Orada iki re'kat namaz kıldı. Sonra Burak'a binerek Cebrâil (a.s.) ile birlikte gökyüzüne çıktı. Gökyüzünün kapıları kendisine açıldı. Her katta bir peygamber ile görüşerek yedinci kattaki beytülma'mûra geldi. Sonra Cebrâil (a.s.) Peygamberimiz (s.a.v.)'i sidretü'l-müntehâya götürdü. Burada Peygamberimiz Allah Teâlâ ile görüştü. Miraç'da Peygamberimiz'e biz ümmeti için verilen hediyeler şunlardır:

1. Beş vakit namaz.
2. Cennete ilk giren kişinin Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), cennete ilk giren ümmetin de onun ümmeti olacağı müjdesi.
3. Şirk hariç bütün günahların affedileceği müjdesi.
4. Bir kişi bir iyilik işlerse buna karşı on sevap alacağı, iyiliğe niyet edip yapamadığı takdirde yine bir iyilik sevabı kazanacağı, kötülüğe niyet edip yaparsa sadece bir kötülük yapmış kabul edileceği müjdesi.
5. Bakara suresinin son iki ayeti (Amenerrasûlü) vahyolundu.

أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَيْكَتِهِ
 وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ قَفَّ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا
 غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ، لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا
 كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا
 وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا
 تُحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا قَفَّ وَاعْفِرْ لَنَا قَفَّ وَارْحَمْنَا قَفَّ
 أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

“Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. “Allah’ın peygamberlerinden hiçbirisi arasında ayırım yapmayız, işittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır.” dediler. Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim mevlamızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!” (Bakara suresi, 285-286. ayetler)

Cenâb-ı Hakk, namazı İsrâ ve Miraç Gecesi farz kılarak, Peygamberimiz (s.a.v.)’in ruh ve bedenini gökyüzüne yükseltmesi, müminlerin günde beş defa namaza durarak ruh ve kalpleriyle Allah’a yükselmelerine ve nefislerinde miracı yaşamalarına işaret vardır. Allah (c.c.), müminlerin en önemli ibadeti olan namazı, melek dahi ortaya koymadan direk olarak Peygamberimiz’e ve dolayısıyla müminlere farz kılmış, hediye göndermiştir.

• Miraç Gecesi'nde Müslümanlara Yönelik Emirler

İsrâ suresi Peygamberimiz'in Mescid-i Harâm'dan (Mekke'de) Mescid-i Aksâ'ya (Kudüs'de) gece gidişini ve oradan da mahiyetini Allah'ın bildiği bir şekilde gökyüzüne çıkarılışını (uruc, miraç) bildirmektedir. Bu sure aynı zamanda Hz. Mûsâ (a.s.)'a Tûrisînâ'da verilen emirleri hatırlatırcasına Müslümanlara da çeşitli toplumsal kuralları hatırlatmaktadır. Bu ayetlerin bazıları şöyledir:

- 1- **Allah'a iman ve tevhid:** *"Allah ile beraber diğer bir ilah edinme. Sonra kınanmış ve kendi başına (yardımsız) bırakılmış olursun."* (İsrâ suresi, 22. ayet)
- 2- **Ana-babaya iyilik edin:** *"Rabbim, 'Kendinden başkasına kuluk etmeyin. Ana ve babaya iyi muamale edin!' diye hükmetti. Eğer onlardan biri veya her ikisi senin nezdinde ihtiyarlığa ererse öf (bile) deme. Onları azarlama. Onlara çok güzel (ve tatlı) söz söyle. Onlara acıyarak tevazu kanadını (yerlere kadar) indir ve: 'Yâ Rab! Onlar beni çocukken nasıl terbiye ettilerse sen de kendilerini öyle esirge!' diyerek dua et."* (İsrâ suresi, 23-24. ayetler)
- 3- **İyilerden olun:** *"Rabbiniz sizin içlerinizdekini en iyi bilendir. Eğer siz iyi kimseler olursanız şüphesiz ki, Allah da daima kendine dönenleri (ve çok tövbe edenleri) cidden yarlıgayıdır."* (İsrâ suresi, 25. ayet)
- 4- **Yardım edin:** *"Hısıma, yoksula, yolda kalmışa hak(lar)ını ver. (Malını) israf ile saçıp savurma. Çünkü saçıp savuranlar şeytanların biraderleri olmuşlardır. Şeytan ise, Rabbine (karşı) çok nankördür."* (İsrâ suresi, 26-27. ayetler)
- 5- **Güzellikle karşılık vermek:** *"Şayet Rabbin'den umduğun rahmeti arayarak onlardan sarfi nazar edersen (böyle bir mecburiyette kalırsan) o hâlde kendilerine yumuşak bir söz söylemekle mukabelede bulun."* (İsrâ suresi, 28. ayet)
- 6- **Cimri ve israfçı olmayın:** *"Elini boynuna bağlı olarak asma. Onu büsbütün de açıp saçma. Sonra kınanmış, perişan bir hâlde oturup kalırsın."* (İsrâ suresi, 29. ayet)
- 7- **Rızkı Allah'tan bekleyin:** *"Şüphesiz ki Rabbin kimi dilerse rızkını genişletir, daraltır. Çünkü O, kullarından (kullarının her hâlimden) gerçekten haberdardır, (her şeyi) hakkıyla görendir."* (İsrâ suresi, 30. ayet)
- 8- **Evlatlarınızı öldürmeyin:** *"Evlatlarınızı fakirlik korkusuyla öldürmeyin. Onları da, sizi de biz rızıklandırırız. Hakikat, onları öldürmek büyük bir suçtur."* (İsrâ suresi, 31. ayet)
- 9- **Zinaya yaklaşmayın:** *"Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, şüphesiz bir hayasızlıktır. Kötü bir yoldur."* (İsrâ suresi, 32. ayet)

10- **İnsan öldürmeyin:** *“Allah’ın haram kıldığı canı, haksız yere öldürmeyin. Kim mazlum olarak öldürülürse, biz onun velisine (maktûlün hakkını talep hususunda) bir yetki vermişizdir. O da, katil de aşırıya kaçmasın. Çünkü o, cidden (ve zaten) yardıma mazhar edilmiştir.”* (İsrâ suresi, 33. ayet)

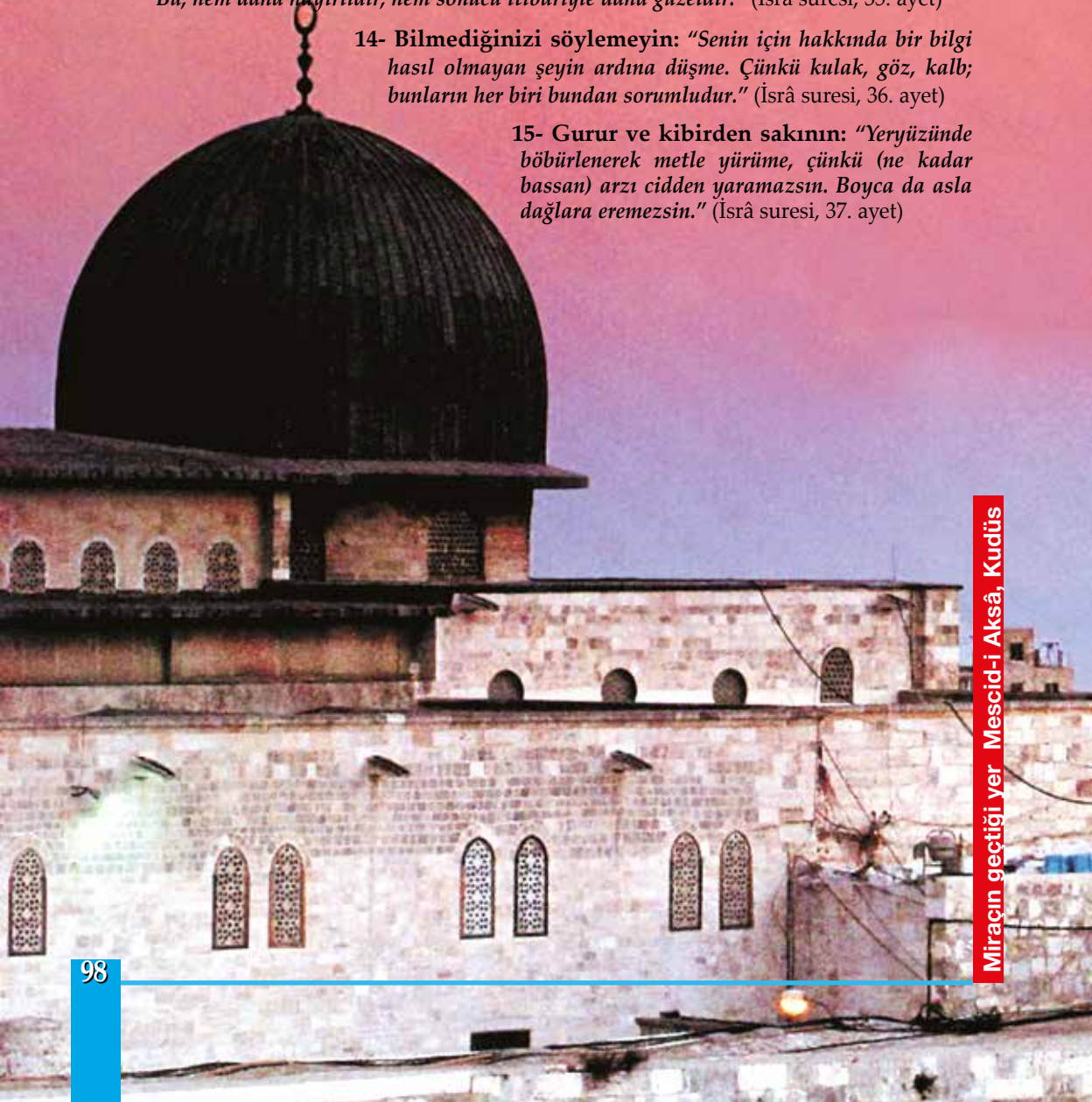
11- **Yetim malı yemeyin:** *“Yetimin malına yaklaşmayın. Ancak erginlik çağına erişinceye kadar en güzel bir şekilde onun malını kullanıp geliştirebilirsiniz.”* (İsrâ suresi, 34. ayet)

12- **Sözünüzde durun:** *“Bir de ahdi yerine getirin. Çünkü ahit (den cayanlar) sorumludur.”* (İsrâ suresi, 34. ayet)

13- **Ölçüye dikkat edin:** *“Ölçtüğünüz vakit de ölçeği tam yapın. Doğru terazi ile tartın. Bu, hem daha hayırlıdır, hem sonucu itibariyle daha güzeldir.”* (İsrâ suresi, 35. ayet)

14- **Bilmediğinizi söylemeyin:** *“Senin için hakkında bir bilgi hasıl olmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz, kalb; bunların her biri bundan sorumludur.”* (İsrâ suresi, 36. ayet)

15- **Gurur ve kibirden sakının:** *“Yeryüzünde böbürlenerek metle yürüme, çünkü (ne kadar bassan) arzı cidden yaramazsın. Boyca da asla dağlara eremezsin.”* (İsrâ suresi, 37. ayet)

• Akabe Biatları

Akabe; Mekke ile Mina arasında, Mekke'nin kuzeyinde bir yerin, bir tepenin adıdır. Mekke'ye 3 km mesafededir.

Birinci Akabe Biatı

Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'de kurulan panayırlara katılmak üzere değişik bölgelerden Mekke'ye gelen kabileler arasında İslam'ı yaymak maksadıyla tebliğ ve davet çalışmalarında bulunmaktaydı. Peygamberliğin 10. yılında hac mevsiminde Medine halkından bir grupla Akabe'de karşılaştı. Onlara İslam'ı tebliğ etti. Hazrec kabilesine mensup altı kişilik bir grup İslamiyet'i kabul edince Hz. Peygamber (s.a.v.) onlardan kendisini Medine'ye götürüp himaye etmelerini ve İslam dinini yaymasına yardımcı olmalarını istedi. Onlar da önce Medine'ye dönüp kabileleri olan Hazrec ve Evs'e İslam'ı anlatacaklarını söylediler. Ertesi yıl yine geleceklerine ve Hz. Peygamber ile buluşacaklarına da söz verdiler.

Bu Müslüman grubun Medine'de gösterdiği faaliyet sayesinde birçok kişi İslamiyet'i kabul etti. Bunlardan Hazrecli 10, Evsli 2 kişi verilen söz üzerine ertesi yıl (peygamberliğin 11. yılı) Mekke'ye gelip, Mekke'ye 3 km mesafede Akabe'de Hz. Peygamber (s.a.v.) ile buluştular.

- 1- Hiçbir şeyi Allah'a eş koşmayacaklarına,
- 2- Hırsızlık ve zina yapmayacaklarına,
- 3- Kız çocuklarını öldürmeyeceklerine,
- 4- Birbirlerine iftira etmeyeceklerine,
- 5- Allah'ın emirlerine uyacaklarına dair Hz. Muhammed (s.a.v.)'e biat ettiler.

Peygamberliğin 11. senesi, 21 Zilhicce ayında yapılan bu biata "**Birinci Akabe Biatı**" denir. Bundan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine halkına İslam'ı ve Kur'an'ı öğretmesi için Mus'ab b. Umeyr'i Medine'ye gönderdi. Mus'ab'ın bir yıl boyunca yaptığı çalışmalar Medine'nin iki büyük reisi Sa'd b. Muâz ile Useyd b. Hudayr'in Müslüman olmalarını ve bu çevrede İslam'ın kabul görmesini sağladı.

İkinci Akabe Biatı

Mekke döneminin 12. yılı, hac mevsiminde, Medine'den Mekke'ye gelen ziyaretçiler arasında 73'ü erkek, 2'si kadın 75 Müslüman vardı. Bunlar hacdan sonra gece yarısı Hz. Peygamber (s.a.v.) ile yine Akabe tepesinde gizlice buluştular. Dikkat çekmemek için, her biri değişik zamanlarda ve ayrı yollardan gelerek burada toplandılar. İçlerinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medineli akrabası El-Ensârî de vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ve Müslümanların Medine'ye hicreti de bu görüşmede kararlaştırıldı. Toplantı bittikten sonra Müslümanlar geldikleri gibi yine giz-

lice ayrı ayrı yollardan dağıldılar. Müşrikler İkinci Akabe Biati'nı ancak kabileler Mekke'den ayrıldıktan sonra duyabildiler.

Resûlullah (s.a.v.)'in hac mevsimi sırasında çeşitli kabileler ile tebliğe yönelik ilişkiler kurması, davetin tanıtımında davetçinin takip edeceği yolun sadece yakın akrabalar ile yetinmemek olduğunu göstermektedir.

Peygamberimiz (s.a.v.)'in Hicreti (622)

Müşrikler Peygamberimiz (s.a.v.)'i öldürme kararı alınca, Allah Peygamberimiz'in hicret etmesine izin verdi. Hicret için hemen hazırlıklara başladı. Akşam olunca Hz. Peygamber (s.a.v.) müşriklerin yatakta kendisinin yattığını sanmaları için Hz. Ali (r.a.)'ı yatağına yatırdı. Ayrıca yanında bulunan emanetleri de sahiplerine vermesi için Hz. Hz. Ali (r.a.)'a teslim etti. Sonra da Yâsîn suresini okuyarak, etrafı müşriklerle sarılmış olan evinden çıkıp Hz. Ebû Bekir (r.a.) ile birlikte Sevr dağına doğru gitti. Mekke'ye 5 km mesafede bulunan Sevr dağına ulaşan Peygamberimiz'e Ebû Bekir'in oğlu Abdullah Mekkeli müşriklerin haberlerini getiriyordu. Ebû Bekir'in kölesi Amr, koyunları Sevr mağarasının yanına getirerek onların gizlenmesini temin ediyor, ayrıca koyunların sütünü içmelerini sağlıyordu. Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ, her akşam kendilerine erzak getiriyordu. Müşrikler, aramak üzere, Peygamberimiz'in saklandığı mağaranın yanına kadar geldiler, fakat mağaranın ağzına bir örümcek ağ örmüş ve bir güvercin de yuva yapmış olduğundan içeri bakmadılar. Müşrikler, Resûlullah'ın Medine'ye vardığını zannedip aramaya son verdiler.

Kubâ Mescidi ve İlk Cuma Namazı

Resûlullah (s.a.v.) Medine'ye varmadan önce Kubâ'da konakladı. Orada on gün kalıp, bizzat kendisi de çalışarak temelleri takva üzerine kurulan Kubâ Mescidi'ni yaptılar. Bu arada Hz. Ali (r.a.) kendisine teslim edilen emanetleri sahiplerine verdikten sonra Resûlullah'a Kubâ'da yetişti.

Resûlullah (s.a.v.) cuma günü Kubâ'dan ayrılıp Ranûna Vadisi'ne gelince Cuma namazı vakti girdi. Burada Medineli Müslümanlara Cuma namazını kıldırdı. Peygamberimiz'in kıldırdığı ilk cuma namazı budur. Daha sonra buraya Cuma Mescidi yapıldı.

Resûlullah (s.a.v.)'in Medine'ye hicreti sırasında durakladığı, müminlerin ibadette bulunabilmeleri ve bir araya gelebilmeleri gayesi ile Kubâ Mescidi'ni inşa edişi, ardından Ranûna vadisinde ilk cuma namazı kılması, İslam dininde bütün ibadetlerin gaye ve hedefi olan kulluk mefhumunun ve caminin önemini göstermektedir.

Cuma namazının kılınabilmesinin şartlarından birisi de hür olmaktır. Cuma namazı Peygamberimiz (s.a.v.)'e Medine'ye hicret etmeden önce Mekke'de farz kılınmıştır. Peygamberimiz Mekke'de üç sene boyunca cuma namazı kılammıştır. Onun yerine öğle namazı kılınmıştır; çünkü Müslümanlar Mekke'de hür değillerdi.

Peygamberimiz (s.a.v.) Medine'de

Medine halkı Resûlullah'ın Medine'ye doğru yola çıktığını biliyordu. Bu sebeple onu beklemeye başladılar. Medine'nin yüksek yerlerine çıkıp Resûlullah'ı gözetlemeye koyuldular. Aşk ve şevk içinde bir bekleyişleri vardı.

Hz. Enes (r.a.) Resûlullah (s.a.v.) Medine'ye geldiği zaman şehrin aydınlandığını ve bunun sevincinin kalblere huzur verdiğini anlatarak: "Resûlullah'ın Medine'ye girdiği güne şahit oldum. O günden daha güzel ve daha aydınlık hiçbir gün görmedim." demiştir. İnsanlar damlara çıkıp Hz. Peygamber'i şiir ve ilahilere karşıladılar. Resûlullah'ın Medine'ye girişi Rebûlevvel ayının onikisinde gerçekleşti. Resûlullah Medine'ye geldikten sonra bir süre Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin evinde kaldı. Bu arada Mescid-i Nebevî'nin yapılmasına başlandı.

• Hicret yoluyla zayıf Müslümanları korumak gerekliliğine işaret vardır. Resûlullah (s.a.v.) işkence çeken Müslümanları korumak için Habeşistan'a hicret etmelerine karar vermesi, korkudan alınmış bir karar değil, müminlerin korunmasını içeren bir hareket metodudur. Resûlullah (s.a.v.)'in hicret yerini Habeşistan olarak tesbit ederken;

- a- Bu yerin Mekke kâfirlerinin kolayca gidemeyeceği bir yer olmasına,
- b- İslam'ın yaşanabilmesi açısından hicret edilen yerin daha emin, güvenli ve daha iyi imkânlar içeren bir yer olmasına dikkat ettiğini görüyoruz.

• Medine'ye Hicret ve Hicretin Tarihteki Yeri

1. Hicret, Müslümanların Mekkeli müşriklerin baskı ve zulümlerinden kurtulmalarına vesile olmuştur.
2. Hicretten sonra Müslümanlar azınlık durumundan kurtulmuşlar ve siyasi bağımsızlığa kavuşmuşlardır.
3. İslam'a davet ve tebliğ rahat bir ortamda yapılmaya başlanmıştır. İslam dininin yayılması hız kazanmış ve Müslümanların sayıları her geçen gün artmıştır.
4. Müslümanlar ibadetlerini korkusuzca ve serbestçe yapma imkânına kavuşmuşlardır.
5. Medine'de muhacirlerle ensar arasında kardeşlik kurulmuş, bu durum Müslümanların daha da güçlenmelerini sağlamıştır.
6. Medine'de serbestlik ve hürriyete kavuşan Müslümanlar düzenli ordu kurmuşlar, savaşa izin veren ayetin inmesinden sonra müşriklerle yaptıkları savaşlarda zaferler kazanmaya başlamışlardır.
7. Hicret, Medine İslam devletinin kurulmasında ilk adım olmuştur.

• Hicretin 1. Yılı Olayları

Mescid-i Nebevî'nin İnşası

Peygamberimiz ilk olarak Kubâ Mescidi'ni yaptırmıştı. İkinci olarak da Medine'de kendi adıyla anılan "**Mescid-i Nebevî**"yi yaptırdı. Peygamberimiz'in devesi hicret sırasında Medine'ye girişte bir arsaya çökmüştü. Bu arsa, Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin evinin karşısında bulunuyordu. Arsa sahipleri olan iki yetim çocuk, üzerine mescit yapılması için arsalarını Peygamberimiz (s.a.v.)'e hediye etmek istediler. Peygamberimiz arsayı hediye olarak kabul etmedi. Arsa bedeli Hz. Ebû Bekir (r.a.) tarafından ödenmek suretiyle satın alındı. Arsa üzerinde müşriklere ait mezarlar kaldırıldı. Peygamber Efendimiz'in bizzat çalıştığı mescidin temeli taştan, duvarları kerpiçten, zemini çakıl ve kumdan yapıldı. Çatısı da hurma dallarıyla kapatıldı. Bir insan boyundan fazla yüksekliği olan mescidin bir mihrabı, üç tane de kapısı vardı. Peygamberimiz (s.a.v.) Mescid-i Nebevî'de vaaz eder, ashabına ilim öğretirdi. Efendimiz (s.a.v.) burada Müslümanların dertlerini dinler, onların dinî, ferdî, ailevi ve toplumsal sorunlarını çözmeye çalışırdı. Müslümanları ilgilendiren her türlü mesele Mescid-i Nebevî'de konuşulur, davalar burada görüşülüp karara bağlanırdı.

Ashâb-ı Suffe

Mescid-i Nebevî inşa edilirken avlusunda ve mescide bitişik olarak bir suffe yapılmıştı. Evi, ailesi ve malı bulunmayan fakir Müslümanlar burada barınıyor, ihtiyaçları da Peygamberimiz (s.a.v.) ve diğer sahâbîler tarafından karşılanıyordu. Suffede barındıkları için **“Ashâb-ı Suffe”** olarak anılan bu sahâbîler ilimle meşgul olurlardı. Bunlar Kur’ân-ı Kerîm’i öğrenir, devamlı Peygamberimiz ile beraber oldukları için hadîs-i şerif de ezberlerlerdi. İslam’ın ilk üniversitesi niteliğindeki bu suffenin idarecisi ve öğretmeni Peygamberimiz (s.a.v.) idi.

Muhacir ve Ensar Arasındaki Kardeşlik

Hz. Peygamber (s.a.v.) İslam’da kardeşlik esasını getirmiş, bunun kan ve soy bağı gibi değil, hatta ondan daha kuvvetli olmasını sağlamıştı. Bu tutumu hicretten önce Mekke döneminde başlamıştı. Medine’ye hicret edince, hicret eden Mekkeli ve Medineli Müslümanlar arasında da kardeşlik bağı kurdu. Bu kardeşliğin gayesi Mekke’de her şeylerini bırakarak dinleri uğruna memleketlerini terk eden muhacirleri desteklemek, mali sıkıntılarını az da olsa hafifletmekti. Bu amaçla birçok aile arasında kardeşlik bağı kuruldu. Bu din kardeşleri birbirlerine mirasçı oluyorlardı. Daha sonra nazil olan, **“Allah’ın kitabına göre yakın akrabalar birbirlerine (mirasçı olmaya) daha uygundur.”** (Enfâl suresi, 75. ayet) ayetiyle din kardeşleri arasındaki mirasçı olma hakkı kaldırılmış, bu hak soy ve evlilik bağından olan hısımlara verilmiştir. Allah Teâlâ’nın, **“Müminler ancak kardeşlerdir.”** (Hucurât suresi, 10. ayet) buyurması müminler arasındaki asıl kardeşliğin kan kardeşliği değil, sevgi, şefkat, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmayı gerektiren din kardeşliği olduğunu ifade eder.

İslam dinindeki kardeşlik bağı ile eşsiz adaletin örneğini Resûlullah (s.a.v.)’in **ensar** ile **muhaciri** kardeş ilan edişinde görüyoruz. Muhacirin Allah rızası için dünyadaki tüm varlıklarını, mallarını Mekke’de terkederek Medine’ye hicretine karşılık olarak, ensarın kardeşlik esasları çerçevesinde mallarını onlarla paylaşmaları kadar güzel bir davranış olamazdı. Dünyada İslam’dan başka hiçbir sosyal adalet böyle bir kardeşliği gerçekleştirmemiştir.

Müslümanlarla Yahudiler Arasında Vatandaşlık Anlaşması

Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine’nin güvenliğinin İslam’ın selameti bakımından vazgeçilmez bir şart olduğunu biliyordu. Çünkü Mekkeli müşrikler adeta pusuya yatmış, vurmak için Müslümanların zayıf anını kolluyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), Medine’deki toplulukları belli bir noktada birleştirmek için harekete geçti.

Medine'yi dış düşmanlara karşı müştereken savunmak üzere muhacirler, ensar ve Medine'deki Yahudiler arasında yazılı bir "vatandaşlık anlaşması" yaptı.

Bu anlaşmaya göre;

1. Diyet ve fidyelere ait kurallar eskiden olduğu gibi devam edecek.
2. Yahudiler kendi dinlerinde serbest olacaklar.
3. Müslümanlarla Yahudiler, barış içinde yaşayacaklar.
4. İki taraftan biri, üçüncü bir tarafla savaşırsa, diğer taraf yardımcı olacak.
5. Taraflardan biri Kureyş'le dostluk kurmayacak ve onları himayesine alamayacak.
6. Dışardan bir tecavüz olursa, Medine müştereken savunulacak.
7. İki taraftan biri, üçüncü bir tarafla barış yaparsa, diğer taraf bu barışı tanıyacak.
8. Müslümanlarla Yahudiler arasında çıkacak her türlü anlaşmazlıkta Hz. Peygamber (s.a.v.) hakem kabul edilecekti.

Resûlullah (s.a.v.)'ın Mekkeli müşriklere karşı Medine'ye hicret eder etmez, Medine içerisinde ve civarındaki Yahudi ve müşrikler ile anlaşma yapması, İslam'ı ve Müslümanları korumak için almış olduğu bu tedbirler ile İslami hareket için önemli bir hususa işaret vardır.

Ezan

Medine'de namaz vakti geldiğinde Müslümanlar kendiliğinden toplanıyorlardı. Fakat cemaate geç kalanlar da oluyordu. Buna bir çözüm bulmak amacıyla namaz vakti girdiğinde "Haydi namaza!" diye seslenilmeye başlandı.

Bu uygulama yeterli olmayınca, Hz. Muhammed (s.a.v.) namaz vaktini bildirmeye yarayacak bir vasıta belirlemek arzusu ile sahabileri topladı ve onlarla istişare etti. Bu toplantıda herkes fikrini açıkladı. Borazan kullanılmasını teklif edenler, çan çalınmasını isteyenler, herkesin görebileceği bir yerde ateş yakılmasını önerenler oldu. Bazıları da bayrak çekilmesini teklif ettiler. Fakat bu önerilerin hiçbirisi Hz. Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından kabul görmedi. Çünkü çan Hristiyanlarca, borazan da Yahudiler tarafından kullanılıyordu. Ateş, Mecusilerin putu durumundaydı. Bayrak ise herkes tarafından görülmezdi. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Hazrec kabilesinden Abdullah b. Zeyd bir rüya gördü. Abdullah Resûlullah'a gidip rüyasını haber verince Resûlullah (s.a.v.): "Bu hak rüyadır. Bilâl'e git rüyada gördüğün kelimeleri ona söyle, ezanı okusun. Çünkü onun sesi daha güzeldir." buyurdu. Hz. Ömer (r.a.) ezanın sözlerini işitince Peygam-

berimiz'e gelerek: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, şimdi uyanık hâlimde gördüğüm şeyi rüyamda gördüm." dedi.

Resûlullah (s.a.v.)'in Medine'de ilk işinin mescit inşa etmek olması, daha sonra ezanın şart kılınması, her ikisinin de İslam kültürü için önemli birer unsur olduğunu göstermektedir.

• Medine'deki İlk Nüfus Sayımı

Peygamberimiz (s.a.v.) Müslümanların güvenliği için alınacak önlemlere hazırlık amacıyla hicretin birinci yılında Medine'de ilk nüfus sayımını yaptırdı. Yapılan sayım sonucunda Müslümanların sayısının 1500 civarında olduğu tespit edilmiştir.

• Hicretin 2. Yılı Olayları

• Kiblenin Değiştirilmesi

Müslümanlar namazlarında önceleri kible olarak Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya dönmekteydiler. Mescid-i Aksâ Yahudilerin kiblesi idi. Müslümanların da kendi kiblelerine yöneldiğini görünce onlarla alay ediyorlar ve "Muhammed dinimize uymuyor ama kiblemize uyuyor." diyorlardı. Bu alaylı ifade Müslümanlara ağır geldi. Bu hâl Medine'de, 17 ay sürdü. Resûlullah (s.a.v.) kiblenin yeniden belirlenmesi konusunda Allah'tan vahiy gelmesini bekledi.

Kiblenin değiştirilmesi ile ilgili ayet, Benî Seleme Mescidi'nde öğle namazını kılarken ikinci rek'atın sonunda nazil olmuştur. Namazın son iki rekâtı Mescid-i Aksâ'dan Mescid-i Harâm'a yönelinerek kılındı. Yani cemaat namaz içinde yönlerini değiştirerek namazı tamamladı. Bu yüzden Selemeoğulları mescidine Mescid-i Kibleteyn (iki kibleli mescit) denilmiştir.

Mescid-i Kibleteyn

Savaşa İzin Verilmesi ve İlk Gazalar

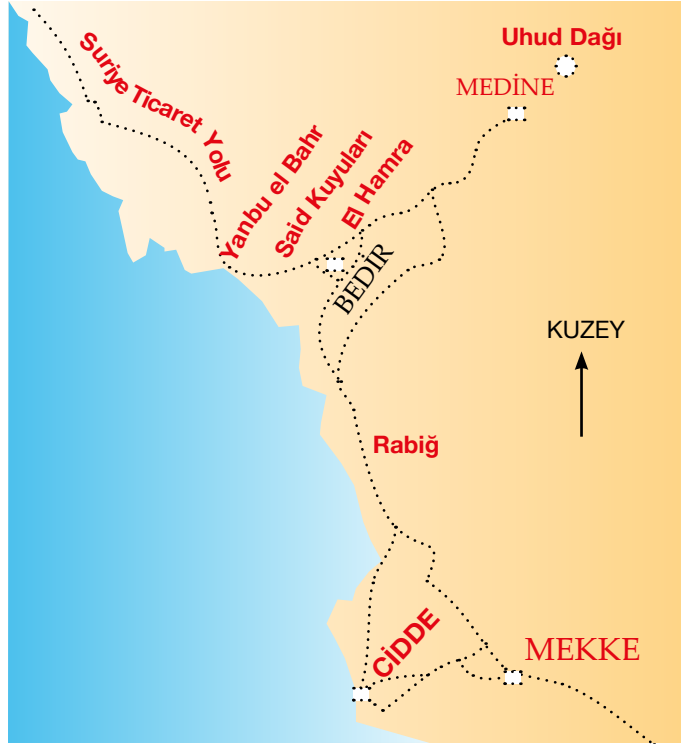
“Ey iman edenler, toptan barışa giriniz.” (Bakara suresi, 208. ayet) İslam’da asıl olan barıştır. Ancak savaşa, zulmün önlenmesi için cevaz verilmiştir. 13 seneye yaklaşan Mekke döneminde ve Medine döneminin ilk yılında müşriklerden gördükleri bunca zulüm, işkence ve haksızlığa rağmen, müminlere sabırlı olmaları, Allah’ın dinini güzellikle tebliğe çalışmaları emredilmiş, savaşa izin verilmemişti (Nahl suresi, 125. ayet). Baskı ve zulme engel olunamayınca daha sonra hicretin 2. yılında savaşa izin verildi.

Bedir Savaşı

Kureyş, Medine’yi basıp Resûlullah (s.a.v.)’i öldürmek, Müslümanlığı ortadan kaldırmak için hazırlanıyordu. Yapılacak savaşın masraflarını karşılamak üzere Ebû Süfyân’ın başkanlığında büyük bir ticaret kervanını Şam’a göndermişti. Peygamber (s.a.v.) onların ticaret kervanını engellemek amacıyla seriyyeler gönderiyordu.

Hicret’in 2. yılında Kureyşlilerin Ebû Süfyân’ın idaresindeki ticaret kervanı Şam’dan dönmekteydi. Peygamber (s.a.v.) bunu haber alınca ashabını topladı. Onları sefere davet etti.

Hz. Peygamber (s.a.v.) ramazan ayının 12’sinde kendi yerine Abdullah b. Ümmü Mektûm’u bırakarak Medine’den hareket etti. İslam ordusu toplam 305 kişiden oluşmaktaydı. Orduda 70 deve ve 2 at vardı. Binek yetişmediği için develere nöbetleşe biniliyordu. Suriye’den dönmekte olan Ebû Süfyân Hicaz’a yaklaştığı sırada Hz. Peygamber’in baskın yapacağını haber aldı.

Mekke'ye haber göndererek yardım istedi. Ebû Süfyân'dan gelen haber üzerine Kureyş 950 kişi ile Ebû Cehil kumandasında Mekke'den yola çıktı. Kureyş ordusunda 700 deve, 100 at vardı.

Ramazân ayının 15'inde cuma sabahı her iki ordu, erken saatlerde Bedir'e doğru yola çıktı. Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir kuyularına Kureyşlilerden daha önce ulaştı. Askerlerini önce Bedir kuyularının yanına yerleştirdi. Fakat sahabelerden Hubâb b. Münzir'in teklifi üzerine ordunun yerini değiştirdi. Eski Arap adetine göre; savaşı kızıştırıp başlatmak üzere Kureyş reislerinden Utbe b. Rebîa, kardeşi Şeybe ile oğlu Velîd ortaya çıktı. Müslümanlardan kendilerine karşı çıkacak kişi istediler. Bunlara karşı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in emri ile Ubeyde, Hamza ve Ali çıktılar. Hamza Şeybe'yi, Ali de Velîd'i bir hamlede öldürdüler. Sonra yaralı Ubeyde'nin yardımına koşup Utbe'nin de işini bitirdiler.

Artık savaş kızışmıştı. Müşrikler saldırıya geçtiler. Müminler kahramanca karşı koydular, Allah'ın yardımı ile müşrik ordusunu bozguna uğrattılar. Müşrikler savaş alanında 70 ölü ve 70 esir bırakarak kaçtılar. Ölülerden 24'ü Müslümanlara en çok düşmanlık gösteren Kureyş büyükleriydi. Savaşın başkomutanı Ebû Cehil de ölenler arasındaydı. Müslümanlardan şehit düşenler ise 14 kişiydi.

Bedir zaferi Medine'de bayram sevinci meydana getirdi. Mekke ise mateme büründü. Peygamberimiz'in müşrik amcası ve İslâm düşmanı Ebû Leheb bir hafta sonra üzüntüsünden öldü. Zaferden sonra Resûl-i Ekrem (s.a.v.) Bedir'de üç gün daha kaldı, şehitler defnedildi. Esirler hakkında henüz bir hüküm inmediği için Resûlullah (s.a.v.) bu konuyu ashâbı ile istişare etti. Yapılan istişareler sonucunda Hz. Ebû Bekir'in teklifi uygun bulunarak esirlerden fidyelerini ödeyenler hemen serbest bırakıldı, ödeyemeyenler ise her biri Medineli 10 çocuğa okuma-yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakıldılar. Bu olay, dinimizin ilme ve okuyup yazmaya ne kadar önem verdiğini göstermesi açısından çok önemlidir.

Bedir muharebesi Müslümanlar için çok önemlidir. Bu hak ordusuyla batıl ordusunun ilk karşılaşmasıydı. Bu hakkın batıla baş kaldırdığı ilk mücadele idi. Bu savaş bütün âlem için çok önemli idi, çünkü sonuçta ya hak hâkim olacaktı ya da batıl. Bu savaş hak ile batılın birbirinden kesin çizgiyle ayrıldığı bir savaştır. Bu yüzden Allah (c.c.) bu günü Enfâl suresinin, 41. ayetinde, "Yevmü'l-Furkân", yani hak ile batılın ayrıldığı gün olarak nitelemiştir. Hak ile batılın savaşında maddi etkenlerin başarıda payı söz konusu değildi. Maddi etkenler ancak Allah'ın yardımının sözkonusu olmadığı zaman etkilidir, çünkü Allah'ın yardımı bütün yardımlardan üstündür. O gün kâfirler silah ve sayı bakımından Müslümanlardan üç kat daha fazla idiler. Fakat bu fazlalıkları onlara bir fayda sağlamadı. Sonuçta İslâm'ın yeryüzünden silinemeyeceği belli oldu. Burada Müslümanların akıllarından hiçbir zaman çıkarmamaları gereken husus şudur: "Hedefleri yalnız Allah'ın dinini yeryüzünde hâkim kılmak olan ve Allah'ın çizdiği metot dâhilinde hareket eden

Müslümanları Allah asla yalnız bırakmayacak, onlara mutlaka yardım edecektir.”

Bir savaşın kazanılmasında ordunun psikolojik durumu ve harp teknikleri çok önemlidir. Bedir Savaşı'nda kâfirler sayı ve silahça üstün olmalarına rağmen, Müslümanların gerek psikolojik, gerekse savaş teknikleri yönünden kâfir ordusundan çok üstün oldukları göze çarpmaktadır. Bu iki ordunun savaşa giriş sebeplerine bakıldığı zaman; Müslümanların savaşa giriş sebepleri; dünya malı, şan veya şöhrat elde etmek değil, yalnız Allah'a kul olmaktır. Müslümanlar bu gaye ile savaşa girdiklerinde kazansalar da, bu yolda ölseler de muzaffer olacaklarını bilerek savaşa girmişlerdir. Kâfirlerin savaşa giriş gayeleri ise, insanları kullara kul eden menfaatleri ve şahsi çıkarlarının devamını sağlamak, geçici dünya malı, şan ve şöhrat elde etmekten ibarettir. Kâfirleri savaşa sürükleyen sebepler basit değerlerdir. Bu yüzden bunlar daha cazip bir teklif bulduklarında veya bu menfaatleri büyük fedakârlıklar gerektirdiğinde hemen savaştan vazgeçerler. Resûlullah (s.a.v.) Bedir Savaşı'nda çok önemli istihbarat ve savaş tekniği uygulamıştır. Savaşa orduyu dağınık değil saf saf koymuştur ki; bu teknik o zamana kadar hiç görülmemiş ve günümüzde dahi çöl savaşlarında en ileri teknik olarak kabul edilen bir savaş taktiğidir. Müşrikler bu savaşta saf saf değil, dağınık olarak savaşmışlardır.

• Hicretin 3. Yılı Olayları

Uhud Savaşı

Bedir Savaşı'nda Mekke müşriklerinden 70 kişi ölmüştü. Bunlar arasında Ebû Cehil, Utbe, Şeybe, Ümeyye, As b. Hişam gibi Kureyş'in önde gelen simaları vardı. Bu yüzden Mekkeliler Bedir yenilgisini unutamıyorlar, intikam ateşiyle yanıyordu. Bedir'de babalarını, kardeşlerini, oğullarını ve diğer yakınlarını kaybedenler Mekke reisi Ebû Süfyân'a başvurdular. Dârünnedve'de toplanarak, Şam kervanının kazancı ile bir ordu toplayıp Medine'yi basmaya ve Müslümanlardan öç almaya karar verdiler. Kervanın kazancının yarısı ile Mekke dışındaki müşrik kabilelerden 2000 asker topladılar. Mekke'den katılanlarla 700'ü zırhlı, 200'ü atlı olmak üzere Ebû Süfyân'ın komutasında 3000 kişilik güçlü bir ordu ile Medine üzerine yürüdüler. Orduda ayrıca 300 deve, şarap tulumları, şarkıcı ve rakkase kadınlar vardı. Bunlardan başka başta Ebû Süfyân'ın karısı Hind olmak üzere Kureyş ile gelenlerinden 14 tane evli kadın da kocaları ile birlikte bulunuyorlardı. Kureyş ordusu Medine'nin 5 km kadar kuzeyindeki Uhud dağına eteklerinde karargâh kurmuştu. Resûlullah (s.a.v.) Abdullah Ümmi Mektûm'u Medine'de vekil bırakarak 1.000 kişilik orduyla cuma namazından sonra Medine'den çıktı. 300 münafığın ordudan ayrılmasıyla Müslümanların sayısı 700'e düştü.

Peygamber Efendimiz ordusunun arkasını Uhud dağına vererek Medine'ye karşı saf yaptı. Ayneyn tepesine Cübeyroğlu Abdullah komutasında 50 kadar okçu yer-

leştirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.): "Galip de gelsek, mağlup da olsak benden emir gelmedikçe yerinizden ayrılmayacaksınız!" dedi. Müslümanların karşısında savaş durumu alan müşrik ordusu sayıca Müslümanların 4 katından daha fazlaydı. Üstelik bunlardan 700'ü zırhlı, 200'ü atlıydı.

Müslümanların ise 100 zırh'ı ve sadece 2 atları vardı. Ordunun sağ tarafına Ukkâşe, sol tarafına ise Ebû Mesleme görevlendirilmişti. Resûlullah ise ortada bulunuyordu.

Ebû Süfyân komutasındaki 3.000 kişilik müşrik ordusunun sağ kanadına Hâlid b. Velîd, sol kanadına İkrime b. Ebû Cehil, süvarilere Safvan bin Ümeyye, okçulara da Abdullah bin Rebîa komuta ediyordu. Savaş o dönemin adeti üzerine meydanda teke tek çarpışma ile başladı. Kureyş'in bayrağını taşıyan Abdüddâroğullarından ortaya çıkan 9 kişi birer birer Müslümanlar tarafından öldürüldü.

Hamza, Ali, Sa'd b. Ebû Vakkâs, Ebû Dücâne gibi kahramanların hücumlarıyla savaşın ilk anında 20'den fazla ölü veren Kureyş bozguna uğramış, sağ ve sol kanat geri çekilmiş, müşrikler kaçmaya başlamışlardı. Böylece ilk safhada Müslümanlar savaşı kazandılar. Fakat kaçan düşmanı sonuna kadar takip etmeden savaş alanına dağılarak ganimet toplamaya koyuldular. Ayneyn tepesine yerleştirilen okçular da birbirlerine: "Burada ne bekliyoruz? Savaş bitti, zafer kazanıldı. Biz de gidip ganimet toplayalım!" dediler. Abdullah b. Cübeyr: "Arkadaşlar! Resûlullah (s.a.v.)'in emrini unuttunuz mu? Ondan emir almadıkça yerimizden ayrılmayacağız." diye ısrar ettiyse de onlar bu sözleri dinlemediler. Abdullah'ın yanında sadece 10 kadar okçu kaldı. Düşmanın sağ kanat komutanı Hâlid b. Velîd, Ayneyn geçidindeki okçuların yerini terkettiğini görünce hücumla geçti. Abdullah ile sadık arkadaşlarını şehit edip, ganimet toplamakla meşgul Müslüman ordusunu arkadan çevirdi. Müşrikler geri dönüp yeniden hücumla geçtiler. Müslümanlar önden ve arkadan iki hücumun arasında şaşırıp kaldılar. Savaşı kazanmışken kaybetmeye başladılar. Savaşın en şiddetli anında Vahşî tarafından Hz. Hamza'nın şehit düşürülmesi üzerine Müslümanlar dağıldılar. Ne yapacaklarını şaşırıp kaldılar. Resûlullah (s.a.v.)'in etrafında çok az sahabe kalmış, bunlarda birer birer şehit düşmüşlerdi. Resûlullah (s.a.v.)'e benzeyen Mus'ab b. Umeyr'in şehit olması üzerine Resûlullah'ın öldüğü yalanı yayıldı. Bunun üzerine Müslümanların bir kısmı

dağlara çekilmiş, bazıları da Resûlullah şehit olduktan sonra burada durmanın bir manası yok diyerek Medine'ye dönmüşlerdi. Müslümanların bu dağınık durumundan yararlanan müşrikler Resûlullah (s.a.v.)'in yanına kadar sokuldular. Atılan bir taşla Peygamber Efendimiz'in dudağı yarıldı, dişi kırıldı. Müslümanlar bu savaşta 70 şehit verdiler.

Uhud Savaşı'nda 3 safha yaşandı.

- 1- Birinci safhada Müslümanlar üstün gelerek müşrikleri bozguna uğrattılar.
- 2- İkinci safhada Müslümanlar ganimet toplamaya başlayınca müşrikler okçuların terk ettikleri tepenin yanındaki geçitten saldırıya geçtiler. Bunun sonucunda Müslümanların durumu bozuldu ve çok şehit verdiler.
- 3- Üçüncü safhada ise Müslümanlar toparlandılar ve bir tepeye sığınarak üzerlerine gelen düşmanı püskürttüler.

Uhud Savaşı'nın lidere itaatin ne kadar önemli olduğunu göstermesi bakımından İslam tarihinde çok önemli bir yeri vardır.

Uhud Savaşı'nda okçuların buldukları tepeyi, Peygamberimiz'in kesin emri olmasına rağmen erken terketmeleri sonucu dağılma meydana gelmesi, İslam dininde emre itaatin ne kadar önemli olduğunu gösteren bir örnektir.

Allah'ın yardımı ihlaslı olarak kendisine yönelen kişilerdir. Allah'ın yardımı ancak gaye tamamen Allah rızasını gözetmek olduğu zaman söz konusudur. Müslümanlar niçin savaştıklarını unutup, gayelerine Allah rızasından başka bir şey karıştırdıklarında artık Allah'ın yardımı söz konusu değildir. Uhud Savaşı'nda Müslümanlar bunu kanlarıyla, canlarıyla ödeyerek öğrendiler. Allah (c.c.) bu yenilginin sebeplerini; gevşeme, verilen emir hususunda çekişme, isyan etme ve dünyayı isteme olarak bildirmektedir.

• Hicretin 4. Yılı Olayları

Rec'i Olayı ve Bi'rîmaüne Faciası

Uhud Savaşı'ndan sonra müşriklerin cesaretleri arttığı için Medine'de Müslümanların güvenliği geniş ölçüde sarsıldı. Resûlullah (s.a.v.) bir taraftan gerekli savunma tedbirleri alıyor, diğer taraftan da İslam'ı yaymak için her fırsattan yararlanmaya çalışıyordu. Müslümanlığı kabul edip dinin hükümlerini ve Kur'ân-ı Kerîm'i öğrenmek isteyen kabilelere öğretmen ve vaizler gönderiyordu.

Adal ve Kare kabilelerinden bir heyet Resûlullah (s.a.v.)'e başvurarak, kabilelerine Müslümanlığı ve Kur'ân-ı Kerîm'i öğretecek öğretmenler göndermesini istediler. Resûlullah (s.a.v.) bunlara Sâbit oğlu Asım başkanlığında 10 kişi gönderdi. Yolda Usfan ile Mekke arasındaki Reci' kuyusu yakınında Huzeyl kabilesinden

200 kişilik bir çetenin hücumuna uğradılar. Öğretmenlerden sekizi çarpışarak şehit oldu, ikisi esir alındı. Zeyd ve Hubeyb adlarındaki bu iki zatı Huzeyliler Mekke'ye götürüp sattılar. Bu iki kişi de Mekke müşriklerince feci bir şekilde idam edildi.

Öte yandan hicretin 4. yılında Necid Şeyhi Ebû Bera Malikoğlu Amir, Medine'ye gelerek Resûlullah (s.a.v.)'e: *"Eğer Necid bölgesine bir irşat heyeti gönderirseniz, büyük bir kısmının Müslüman olacağını ümit ediyorum."* dedi. Resûlullah (s.a.v.): *"Necid bölgesi halkına güvenemiyorum."* diye cevap verdi. Ebû Bera öğretmenlerin hayatı için kabilesi adına kesin teminat verdiği için Resûlullah (s.a.v.) Ebû Bera'nın kardeşinin oğlu Amr b. Tufeyl'e bir mektup yazarak Münzir b. Amir'in başkanlığında 70 kişilik bir heyeti Necid bölgesine gönderdi. Bunların hepsi Suffe ashabındandı. Kafile Medine'den 4 konak uzaklıkta Mâûne Kuyusu denilen yere varınca içlerinden Haram b. Milhan ile Resûlullah (s.a.v.)'in mektubunu Amir b. Tufeyl'e gönderdiler. Amir mektubu bile okumadan Haram'ı şehit etti. Daha sonra Amir b. Tufeyl, Haram bin Milhan'ın dönmesini bekleyen öğretmenler üzerine hücum etti. Hepsi şehit oldu. İçlerinden yalnızca Ka'b b. Zeyd yaralı olarak kurtulmuştu. O da Hendek savaşında şehit oldu.

Allah, Resûlullah (s.a.v.)'i Cibril aracılığı ile bu faciadan haberdar etti. Bu vahim olay Resûlullah (s.a.v.)'i çok üzdü.

İçki ve Kumarın Haram Kılınması

İslam dininde içki ve kumar haram kılınmıştır (Mâide suresi, 5. ayet). Çünkü içki ve kumar aynı zamanda akla, bütçeye ve topluma zararlıdır. İçkinin ve kumarın haram oluşu ise insanlığın faydasıdır. Kur'ân-ı Kerîm'de içki ile kumar, iki ayette birlikte bildirilmiştir. İslam dini aklın muhafazasına çok önem vermiştir.

İçki, sarhoşun yalnız aklına ve vücuduna değil, diğer taraftan çocuklarına, malına ve şerefine de zarar verir. İçki, insanların arasını açar, akrabayı birbirine düşürür, toplumun dayanışmasını ve düzenini bozar. İçkinin en büyük zararı insan aklınadır. İnsanın düşünmeksizin akılsızca işler yapmasına sebep olur.

Kumar da toplumun servetini, saadetini korumak için haram olmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'de içkinin haram oluşu hakkında dört ayet vardır. Bunlardan birincisi Mekke'de, diğer üçü Medine'de inmiştir. İçkiyi kesinlikle yasaklayan ayet:

“Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (tapınak için dikilmiş putlar), fal ve şans okları, şeytanın işlerinden birer pisliktir, bunlardan (bu pis işlerden) uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.” (Mâide suresi, 90. ayet)

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.), bu ilahî yasağı hemen ilan ettirdi. Bunu duyan Müslümanlar, evlerinde ve mahzenlerinde bulunan şarapları derhâl döktüler. Medine çarşısında sel gibi şarap aktı. Resûlullah (s.a.v.), **“Sarhoşluk veren her şeyden sizi menederim. Çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır.”** buyurmuşlardır.

• Hicretin 5. Yılı Olayları

Hendek Savaşı

Ahzâb Gazvesi da denilen bu savaş, hicretin beşinci yılı Şevval ayında (23 Şubat 627) Medine civarında meydana gelmiştir. İslam'a karşı ortak bir cephe oluşturmak isteyen Ben-i Nâdir Yahudileri'nin ileri gelenleri Mekke'ye giderek Kureyş müşriklerini Hz. Muhammed (s.a.v.) ile savaşmaya çağırdılar. Onlara: “Müslümanların kökünü kazıyuncaya kadar sizinle birlikte hareket edeceğiz.” dediler. Sonra bu grup, diğer müşrik kabileleri de harekete geçirdi.

Kureyş müşrikleri bunca savaştan sonra bu gazanın Mekke ile Medine arasında son ciddi çarpışma olacağını seziyorlardı. Bu sebeple Ebû Süfyân, Yahudilerin davetine “kabul” cevabı verdi. Mekkeliler bu savaş için bütün kuvvetlerini hazırladılar. Tek düşünceleri vardı. İslam'ı ebediyen yok olmaya mahkum etmek. Bunun için her çareye başvurdular. Toplanan kuvvetler, büyük bir askerî birlik meydana getirdi. Arap yarımadası belki de o zamana kadar böyle bir ordu gücüne şahit olmamıştı. Sefere katılan savaşçıların sayısı 10.000'in üzerindeydi. Müslümanlar savunma durumu almayı tercih ettiler. Yapılan istişareler sonucu Selmân-ı Fâri-

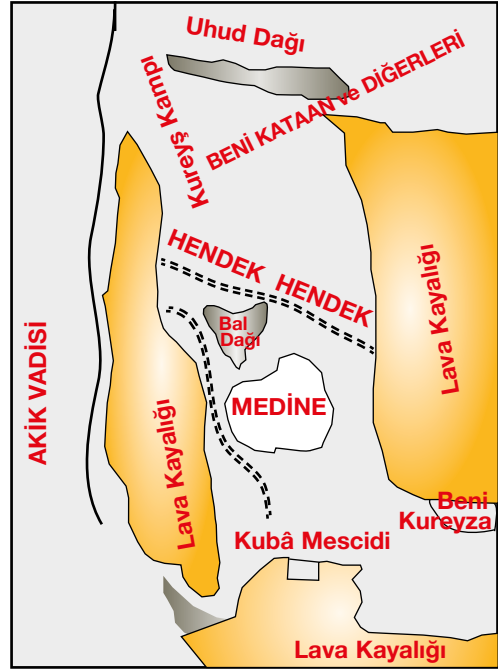
sî'nin Medine'nin kuzeyine derin ve genişçe bir hendek kazılması teklifi kabul edildi. Medine'nin diğer tarafı dağ ve hurmalıklarla çevriliydi.

Kazılan hendek 9 m eninde, 4,5 m derinliğinde, 5500 m uzunluğunda idi. Kureyş birlikleri ve Yahudi müttefikleri Medine'ye gelince bu hendekle karşılaştılar. Hendek, müşriklerin şehre girmesine engel teşkil ediyordu. Müslümanlar hendeğin arkasında şehri korumak için hazır bekliyorlardı. İki ordunun askeri karşı karşıya gelmişti. Savaş karşılıklı ok atışlarıyla günlerce devam etti. 10.000 kişilik müşrik ordusu karşısında Müslümanların sayısı 3.000 kadardı. Yalnızca 36 atları vardı. Müslümanlar hendek önünde 10.000 kişilik müşrik

ordusuna karşı durmağa çalışırken, bir yandan da Medine'yi Yahudilerin baskınından korumak zorunda kaldılar. Böyle tehlikeli bir anda münafıklar da bozgunculuğa başladılar.

Yahudiler hem savaşı bıraktılar, hem de askerin maneviyatını sarsıcı propaganda yaptılar. Gatafan kabilesinden Nuaym b. Mes'ûd bu sırada Müslüman olmuştu. Bundan kimsenin haberi yoktu. Resûlullah (s.a.v.) ile gizlice görüşerek, müşriklerle Yahudilerin arasını açmak için izin istedi. Resûlullah (s.a.v.), "Harp hiledir, yapabilirsen yap." buyurdu. Nuaym, önce Benî Kurayza'ya, sonra müşriklerin yanına giderek onları birbirine düşürdü. Daha sonra çıkan fırtına ve kasırgadan müşriklerin çadırları uçtu, kazanları devrildi, ocakları söndü, develer ve atlar birbirine karıştı. Müşriklerin burunları, gözleri tozla toprakla doldu. Karargahları alt üst oldu, ortalığı dehşet kapladı. Neye uğradıklarını şaşırıyorlardı. Bunun üzerine Ebû Süfyân: "Ben dönüyorum, siz de gelin." diyerek devesine bindi. Mekke'nin yolunu tuttu. Diğerleri de onu izledi. Bu savaşta müşriklerden 4 kişi ölmüş, Müslümanlardan 5 kişi şehit düşmüştü.

Resûlullah (s.a.v.), her alanda olduğu gibi Müslümanların savaş teknikleri ve planları konusundaki bilgi ve tecrübelerinden istifade etmiştir. İslam dini savaşdaki hile ve planları öğrenmeye ve geliştirmeye teşvik etmiştir. Bedir günü Resûlullah (s.a.v.) Bedir'e en yakın kuyuya geldiğinde Hubâb b. Münzir: "Yâ Resûlallah! Burası konaklama yeri değildir, milleti kaldır. Kureyş'e en yakın olan

suya gidelim ve oraya inelim, sonra o suyun dışındaki kuyuların sularını bozalım.” teklifi üzerine Resûlullah (s.a.v.): “Hakikaten çok iyi bir fikir söyledin.” dedi ve bu teklifi kabul etti. Uhud Savaşı’nda Ebû Talha’nın ok atma yeteneğinden istifade ettiğini, Hendek Savaşı’nda da Selmân-ı Fârisî’nin o zamana kadar hiçbir Arabın duymadığı hendek kazma savaş taktiğini uyguladığını görüyoruz.

• Hicretin 6. Yılı Olayları

Hudeybiye Antlaşması (Zilkade 6 H./ Mart 628 M.)

Bu antlaşma Mekkelilerle Hudeybiye kuyusu civarında yapılmıştır. Hicretin altıncı yılında Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 1.400 Müslümanla birlikte umre için Mekke’ye hareket etti. Kureyş müşrikleri, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve ashabını Mekke’ye sokmamayı kararlaştırdılar. Bu amaçla bir süvari birliği gönderip Mekke yakınlarında Peygamberimiz’in yolunu keserek onun Mekke’ye girişini engellediler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) Hz. Osman’ı Kureyş’e elçi olarak gönderdi. Kureyşliler ise Resûlullah’ın elçisi Hz. Osman’ı hapsederek bırakmadılar. Bunun üzerine Müslümanlar arasında Hz. Osman’ın öldüğü söylentisi yayıldı. Bu söylenti üzerine Müslümanlar Resûlullah’a Kureyş’le harbetmek üzere biat ettiler. Bu biat “Biatu’r-Rıdvan” olarak isimlendirildi.

Kureyş ileri gelenleri, Müslümanların Peygamber Efendimiz’e yaptıkları biatı haberdar olunca korktular. Yaptıklarından pişman oldular, Resûlullah’a elçiler gönderip bu sene Mekke’ye girmekten vazgeçmesi için anlaşmak istediler. Ancak bu istekleri Resûlullah (s.a.v.) tarafından kabul edilmedi. Kureyş bu elçilerin başarı sağlayamadığını görünce meşhur hatipleri Süheyl b. Amr’ı gönderdi. Süheyl Resûlullah’dan özür diledi. Kureyş, Hz. Osman (r.a.) ve onunla birlikte tutukladığı Müslümanları serbest bıraktı. Sonunda aşağıdaki maddeler üzerinde Müslümanlarla müşrikler arasında anlaşmaya varıldı. Buna göre:

1. İki topluluk arasında 10 yıl müddetle savaş yapılmayacaktır.
2. Resûlullah (s.a.v.) Müslüman olup velisinin izni olmaksızın Medine’ye sığınacak Kureyşlileri geriye gönderecektir.
3. Kureyş Hz. Muhammed (s.a.v.)’den ayrılarak kendilerine sığınan kişileri geriye göndermeye mecbur değildir.
4. Taraftarlar diğer kabilelerden diledikleri ile ittifak yapabilirler. Bu kabileler taraflardan dilediklerinin himayesine girebilirler.
5. Resûlullah (s.a.v.) bu yıl umre yapmaksızın dönecek, gelecek yıl ashabıyla birlikte Mekke’ye girmesine izin verilecektir.

Müslümanlar Kureyşlilerin Mekke'yi boşaltmasından sonra şehre girecek ve burada sadece üç gün kalacaklardır. Yanlarında silah olarak sadece kınlarında olan kılıçlar bulunacak. Diğer silahlara kesinlikle müsaade edilmeyecektir.

Umre için yola çıktığı hâlde bunun gerçekleştirilememesi, antlaşma metnine "Bismillâhirrahmânirrahîm" yerine Kureyş temsilcisinin ısrarıyla "Bismikella-hümme", "Resûlullah" yerine de "Abdullah oğlu Muhammed" yazılması ashaba çok ağır gelmişti.

Aynı şekilde Kureyş, Mekke'ye sığınanları geriye teslim mecbur olmadığı hâlde, Kureyşlilerden Müslüman olup Medine'ye sığınanları teslim razı olmak da Müslümanlara çok ağır geldi. Bu antlaşma hakkında Müslümanlar Resûlullah'a soru sormaya cesaret edemiyordu. Nihayet Hz. Ömer (r.a.) ayağa kalktı ve ona şöyle dedi:

"Sen Allah'ın elçisi değil misin?"

Resûlullah (s.a.v.): - "Evet" karşılığını verdi.

Hz. Ömer (r.a.): - "Biz Müslümanlar değil miyiz?" diye sordu.

Resûlullah (s.a.v.): - "Evet biz Müslümanlarız." buyurdu.

Bu defa Hz. Ömer (r.a.): - "Onlar müşrik değil mi?" dedi.

Peygamberimiz (s.a.v.): - "Evet" cevabını verdi.

Hz. Ömer (r.a.): - "Durum böyle de niçin dinimizin küçük düşürülmesine rıza gösteriyoruz?" dedi.

Resûl-i Ekrem bu ani çıkışa şöyle cevap verdi:

- "Ben Allah'ın kulu ve resulüyüm. Hiçbir zaman Allah'ın emrine karşı gelmiş değilim. O beni hiçbir zaman kayba uğratmayacaktır."

Sonra da ashabından şikayetçi olanları hafifçe azarladı. Bu antlaşma sayesinde Peygamber Efendimiz İslam'ın tebliği, yayılması ve Medine'de işlerin düzene konulması için zemin hazırlamış oluyordu.

"Sizin hayır bildiklerinizde şer, şer bildiklerinizde hayır vardır." (Ayet)

Sonuçları itibarıyla bu antlaşma Müslümanlar için bir fetih olmuştur. Barış sayesinde harp tehlikesi ortadan kalkınca insanlar birbirinden emin bir şekilde bir araya gelerek anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak için görüşmelere başladılar. Barışla sağlanan bu ortamda kendisine İslam'dan bahsedilen herkes hemen İslam'ı kabul ediyordu. Nitekim barışın ardından geçen iki sene içerisinde, en az bundan önceki Müslümanların sayısı kadar kişi Müslüman olmuştur.

Resûlullah (s.a.v.) barış antlaşmasının imzalanmasından üç gün sonra Medine'ye döndü. Böylece Müslümanlar Hudeybiye'de 20 gün kadar kalmış oldular. Dönüşte yolda Fetih suresi indi. Cenâb-ı Hak, Hudeybiye Antlaşması'nın Müslümanlar için hüsrân ve zillet değil, aksine zafer olduğunu bildiriyordu.

Bu ayetlerden bazıları şöyledir:

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا ﴿١﴾ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ
وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢﴾
وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيمًا ﴿٣﴾

“Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik. Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar. Sana olan nimetini tamamlar ve seni doğru bir yola iletir. Ve sana şanlı bir zaferle yardım eder.” (Fetih suresi, 1-3. ayetler)

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ ۖ فَمَنْ نَكَثَ
فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَةٌ أَجْرًا عَظِيمًا

“Muhakkak ki sana biat edenler Allah’a biat etmektedirler. Allah’ın eli onların eli üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfât verecektir.” (Fetih suresi, 10. ayet)

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ
فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾
وَمَعَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيمًا حَكِيمًا ﴿١٩﴾

“Andolsun ki, o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanları bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir. Yine onları elde edecekleri birçok ganimetlerle de mükâfâtlandırdı. Allah üstündür, hikmet sahibidir.” (Fetih suresi, 18-19. ayetler)

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٢﴾
سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

“Eğer kâfirler sizinle savaşsalar, arkalarına dönüp kaçarlardı. Sonra bir dost ve yardımcı da bulamazlardı. Allah’ın öteden beri süregelen kanunu budur. Allah’ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın.” (Fetih suresi, 22-23. ayetler)

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدَىٰ مَعَكُوفًا
 أَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ ۗ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ لَّمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ
 تَطُوهُمْ فَتَصِيبُكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِّيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ
 يَشَاءُ ۗ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٥﴾

“Onlar, inkar eden ve sizin Mescid-i Harâm’ı ziyaretinizi ve bekletilen kurbanların yerlerine ulaşmasını menedenlerdir. Eğer (Mekke’de) kendilerini henüz tanımadığınız mümin erkeklerle mümin kadınları bilmeyerek çiğnemeniz sebebiyle üzüntüye kapılmanız ihtimali olmasaydı (Allah savaşı önlemezdi). Dilediklerine rahmet etmek için Allah böyle yapmıştır. Eğer onlar birbirinden ayrılmış olsalardı elbette onlardan inkar edenleri elemli bir azaba çarptırırız.” (Fetih suresi, 25. ayet)

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ ۗ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ
 آمِنِينَ ۗ لَا مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ ۗ لَا تَخَافُونَ ۗ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ
 مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

“Andolsun ki; Allah, elçisinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse siz güven içinde başlarınızı traş etmiş ve kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Harâm’a gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir. İşte bundan önce size yakın bir fetih verdi.” (Fetih suresi, 27. ayet)

Müslümanlar, İslam’ın aleyhine gibi görünen bu anlaşmanın neden ve sonuçlarını anlayamadıkları hâlde, Resûlullah’a olan desteklerini kesmemiş, biatlarını en sadık şekilde devam ettirmiş ve sonuçta bu anlaşmanın Medine İslam devletine giden temeli oluşturduğunu görmüşlerdir.

• Hicretin 7. Yılı Olayları

Hükümdarları İslam'a Davet

Hudeybiye Antlaşması ile iki taraf arasında barış ve güvenlik sağlandı. Artık Müslümanlığın yayılması için İslam'ı herkese ve her tarafa duyurma zamanı gelmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) âlemlere rahmet olarak gönderilmiş bir elçi, İslamiyet de evrensel bir din olduğu için Resûlullah (s.a.v.), İslam'ı her tarafa ulaştırmaya gayret ediyordu.

Resûlullah (s.a.v.), Hudeybiye'den dönünce bu konuyu ashabına danıştı. Komşu olan büyük devletlerin hükümdarlarıyla bazı arap kabilelerine mektup ve elçi gönderilmesi kararlaştırıldı. Üzerinde **"Muhammedün resûlullah"** yazılı mühürlenmiş tebliğ ve davet mektupları gönderildi. Bu mektuplar:

1. Dihyetü'l-Kelbî ile Bizans imparatoruna,
2. Abdullah b. Huzâfe ile İran kirasına,
3. Amr b. Ümeyye ile Habeş kralına,
4. Hatib b. Adiy ile Mısır valisine.

Bunların dışında çevrede bulunan bütün kabile ve emirliklere de gönderilmiştir.

İlk mektup Habeş kralı Necâşî'ye, ikincisi de Bizans imparatoru Heraklius'a gönderildi. Heraklius, Peygamberimiz'in elçisine çok iyi davrandı. Onlara: "Ben bir peygamberin geleceğini zaten biliyordum, ama sizden çıkacağını sanmazdım." Hiraklius'un kalbinde iman kıvılcımı belirmişti. Fakat ne yazık ki, dünya hırsı ve saltanatını kaybetme korkusu bu kıvılcımı söndürdü. Elçiye hediyeler vererek onu nezaketle geri çevirdi.

Habeşistan kralı ise Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in mektubunu almak için tahtından indi. Mektubu büyük bir saygı ile elçiden aldı ve okuttu. Necâşî ölünce, Resûlullah (s.a.v.) onun cenaze namazını kıldırmasıdır.

Mısır valisi, Peygamber (s.a.v.)'in elçisini iyi karşıladı. Elçiyle Resûlullah'a bir mektupla beraber kıymetli hediyeler gönderdi.

İran kirası Hüsrev Perviz Peygamberimiz (s.a.v.)'in mektubunu parçaladı. Fakat çok geçmeden kendisi de oğlu tarafından öldürüldü. Onun Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'i yakalaması için emir verdiği Yemen valisi Bazan ise Müslüman oldu.

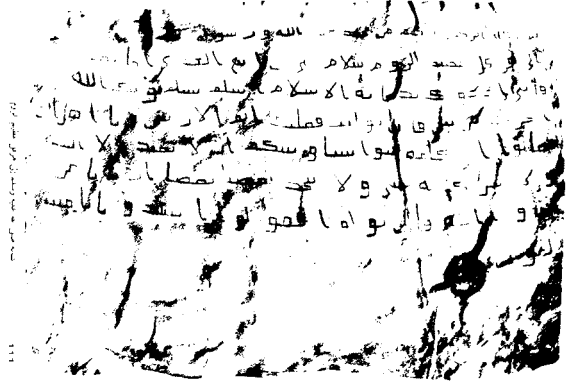
Bahreyn ve Umman emiri de aynı şekilde Müslüman oldular. Şam ve Yemen emirleri daveti reddettiler. Elçilere de iyi davranmadılar. Busra emirine gönderilen elçi Hâris bin Umeyr, Busra emirliğine bağlı Mûte valisi tarafından şehit edilerek, Mûte Savaşı'nın çıkmasına sebep olmuştur.

İslam'ı reddeden hükümdarların başında buldukları ülkelerin tamamı, daha sonraları birer birer İslamiyet'i kabul etmişlerdir.

• Hz. Peygamber (s.a.v.)'in İslam'a Davet Mektuplarından Örnekler

1. Bizans İmparatoru Heraklius'a Gönderilen Mektup

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla, Allah'ın resulü Muhammed'den Rumların büyüğü Heraklius'a: Doğru yola girenlere selam olsun. Ben seni İslam'a davet ediyorum. İslam'a girersen Allah sana iki kat ecir ihsan eder. (Kasas sure-si, 52-55. ayetler) Eğer teklifimi kabul etmezsen bütün Hristiyanların günahı hep senin üstüne olur. Ey Ehl-i kitab, sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz. Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim. O'na ortak koşmayalım. Allah'tan başka, birimiz diğerimizi Rab tanımasın. Eğer Ehl-i kitab bu söze itiraz ederlerse, ey Ehl-i İslam deyiniz ki: "Biz Müslümanız, buna şahit olun."

2. İran Kirasına Gönderilen Mektup

"Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah'ın resulü Muhammed'den İran'ın büyüğü Kısra'ya: Selam hidayete tâbi olan, Allah'a ve resulüne inananlara, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve resulü olduğuna şehadet edenlere olsun. Seni Allah'ın daveti ile davet ediyorum. Ben hayatta olan herkesi mutlak olarak gelecek cehennem azabıyla korkutmak için, inkâra devam eden kâfirler üzerine azabın hak olması için bütün insanların hepsine gönderilmiş bir Allah elçisiyim. Müslüman ol, selamet bul. Şayet bu daveti reddersen Mecusilerin vebali senin üzerinedir."

• Hicretin 8. Yılı Olayları

Mûte Savaşı

Mûte Savaşı Müslümanlarla Hristiyanlar (Rumlar ve Hristiyan Araplar) arasında yapılan ilk savaştır. Sebebi Resûlullah (s.a.v.) elçisinin şehit edilmesidir. Resûlullah (s.a.v.) İslam'a davet için hükümdarlara, elçilerle mektuplar gönderdiği sırada Suriye'de Busra Emiri Şurahbil'e bir mektup göndermişti. Hristiyan olan Şurahbil, Bizans'ın himayesinde bulunuyordu. Hâris bin Umeyr, Şurahbil'e Kudüs'ün iki konak güneyinde bulunan Mûte kasabasında rastladı. Elçi olduğunu söyleyerek Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mektubunu Şurahbil'e verdi. Fakat Şurahbil devletler arası hukuk kurallarını çiğnedi. Resûlullah (s.a.v.)'in elçisini öldürdü.

Şimdiye kadar Peygamber (s.a.v.)'in elçilerinden hiçbiri öldürülmemiştir. Bu elçinin haksız yere öldürülmesi, gönderene karşı en büyük hakaret ve meydan okuma demektir. Bu sebeple, Resûlullah (s.a.v.) 3.000 kişilik bir ordu hazırlayarak, Hz. Zeyd'in komutasında yola çıkardı. Hâris'in şehit edildiği Mûte'ye kadar gidilmesini, Şurahbil ve halkının İslam'a davet edilmesini, kabul etmezler ise savaşılmamasını emretti.

"Kadınları, çocukları, yaşlıları öldürmeyin. Evleri yıkıp harap etmeyin, ağaçları kesip tahribatta bulunmayın!" dedi.

Ordu'yu "Seniyyetü'l-Veda" tepesine kadar uğurlayan Hz. Peygamber (s.a.v.):

"Zeyd şehit olursa komutanlığı Câfer alsın. Câfer de şehit düşerse Revâha oğlu Abdullah komutan olsun!" buyurdu.

Müslüman ordusunun hareketini Mûte valisi Şurahbil duydu. Derhâl Hristiyan arap kabilelerinden büyük bir ordu hazırladı. Ayrıca durumu himayesinde bulunduğu Bizans imparatoruna bildirerek ondan da yardım istedi. Böylece Şurahbil 200.000 kişilik büyük bir ordu topladı. İki taraf arasında gerek sayı, gerek silah ve teçhizat bakımından çok büyük bir fark vardı. Tarihte iki taraf arasında böylesine ölçüsüz bir fark görülmemiştir. 200.000 kişilik bir ordu karşısında 3.000 mücahit vardı. İki ordu Mûte'de karşılaştı. Zeyd sancak elinde ileri atıldı. Kahramanca çarpıştı. Ölümünden yılmadığını gösterdi. Fakat düşman mızrakları arasında şehit düştü.

Zeyd şehit olunca sancağı hemen Câfer aldı. Emsalsiz kahramanlıklar gösterdi. Önce sağ eli kesildi. Sancağı sol eliyle tuttu. Sol eli de kesilince kollarıyla sancağa sarıldı. Şehit olana kadar sancağı bırakmadı. Câfer'den sonra sancağı Revâha oğlu Abdullah aldı. O da şehit olana kadar kahramanca savaştı. Revâha oğlu da şehit olunca askerde kısa bir panik yaşandı. Morali bozulan askerin toparlanmasını Hâlid b. Velîd sağladı. Hâlid komutayı eline aldı. Sancak elinde akşama kadar çarpıştı. O gün elinde tam 9 kılıç parçalandı. Bu savaş Hâlid'in Müslüman olduktan sonra katıldığı ilk savaşı.

Gece olunca Hâlid b. Velîd askeri yeniden düzenledi. Öndekileri arkaya, arkadakileri öne geçirdi. Sağdakileri sola, soldakileri sağa aldı. Böylece düşmana yardım için yeni kuvvetler gelmiş görüntüsü verdi. Sabah olunca da ansızın şiddetli bir hücumla geçerek düşmanı bozguna uğrattı. Bu fırsattan yararlanarak askerini ustalıklarla geri çekti. İkiyüzbin kişiye karşı yapılan bu çetin savaşta Müslümanlar sadece 12 şehit vermişlerdi. Bu durum komutanların savaşı çok başarılı idare etmeleri ve canlarını feda etmekten çekinmemelerinin bir sonucuydu. Cenâb-ı Hak zaman, mekân ve mesafe kavramını kaldırarak Peygamberimiz'e savaş meydanını olduğu gibi göstermişti. Mescid-i Nebevî'de minber üzerinde oturarak gözyaşları içerisinde savaşı ashabına anlatırken sancağı Hâlid b. Velîd alınca ise: "Allah'ım Hâlid senin kılıçlarından bir kılıçtır. Sen ona yardım et!" diye dua etmişti. Bundan sonra Hâlid b. Velîd'e "**Seyfullah**" (Allah'ın kılıcı) denildi.

Mekke'nin Fethi

Mekke, hicretin sekizinci yılı ramazan ayında (1 Ocak 630) fethedilmiştir. Hudeybiye Antlaşması'na göre Müslümanlar da, Mekkeliler de diğer tarafın himayesine giren kabilelere saldırmayacaktı. Düşmanlarına da yardımcı olmayacaktı. Mekke müşriklerin himayesine girmiş bulunan Bekiroğulları Müslümanların himayesindeki Huzâalılara saldırarak 23 kişiyi öldürdüler. Mekkeliler de Bekiroğulları'na yardım edince Hudeybiye Antlaşması bozulmuş oldu. Kureyş müşrikleri bu antlaşmayı bozduklarına pişman olup Resûlullah'a Ebû Süfyân'ı gönderip antlaşmayı yenilemek istediler ise de Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu teklife herhangi bir cevap vermedi. Peygamberimiz Kureyş üzerine yürüyüp Mekke'yi fethetmeye karar vererek hazırlıklara başladı. Ancak bu niyetini açıklamadı ve yapılan hazırlıkları gizlilikle yürüttü.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke seferine kesin karar verince, Hâtib b. Ebû Beltea Kureyş kabilesine bir mektup yazdı. Kureyş'in önlem alması için mektubunda Hz. Peygamber'in Mekke üzerine yürüyeceğini bildiriyordu. Mektubu bir kadına teslim etti. Fakat Allah durumu vahiy yoluyla Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bildirdi. Resûlullah mektubu kadından almaları için Hz. Ali (r.a.) ve Zübeyr b. Avvâm (r.a.)'ı gönderdi. Kadın yolda yakalandı. Mektubu yazan Hâtib, Bedir Savaşı'na katılmasından dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından affedildi.

Hz. Peygamber (s.a.v.) onbin kişilik ordusuyla hicri 10. yılda, ramazan ayının sekizinci gününde, miladi 1 Ocak 630 tarihinde, Medine'den hareket etti. Merruzahran vadisine gelince orduya konaklama emri verdi ve her askerin ateş yakmasını istedi. Amacı orduyu kalabalık göstererek Kureyş'i yıldırma, Mekke'ye kan dökmeden girmekti. Mekkeliler Müslümanların yaktıkları bu ateşi görünce telaşa

kapıldılar. Ne olduğunu anlamak için Ebû Süfyân'ı gönderdiler. Fakat Ebû Süfyân Resûlullah (s.a.v)'in muhafızları tarafından yakalanarak Peygamberimiz'in huzuruna getirildi. Resûlullah'a karşı en çok kin besleyen Mekke'nin reisi Ebû Süfyân burada Müslüman oldu. Artık Mekke fethedilmiş demektir.

Merruzzahran'dan hareket edileceği sırada Resûlullah (s.a.v.) Hz. Abbas'a "Ebû Süfyân'ı yolun dar bir yerine götür. İslam ordusunun ihtişamını görsün!" diye emretti. İslam mücahitlerinin şanlı geçişini gören Ebû Süfyân, Mekke'nin tesliminden başka çare olmadığını anladı. Hz. Abbas'tan ayrılarak hemen Mekke'ye döndü. Harem-i şerif'e vardı. Heyecan içerisinde kendisini bekleyen Mekkelilere yüksek sesle hitab etti:

- "Muhammed (s.a.v.) karşı koymanıza imkân olmayan bir ordu ile geliyor.
- Her kim Ebû Süfyân'ın evine gelirse emniyettedir.
- Her kim silahını bırakır, evine kapanırsa emniyettedir.
- Her kim Harem-i şerif'e sığınrsa emniyettedir.

Ey Kureyş! Müslüman olun ki, selamet bulasınız."

Ebû Süfyân'ı dinleyenler şaşırıp kaldılar. Her gün Müslümanlığın aleyhinde bulunan kişi şimdi herkese "Müslüman olun" diyordu. Herkeste bir telaş başladı. Çoğunluk Ebû Süfyân'ın sözlerine uyup evlerine çekildiler. Bir kısım da Harem-i şerif'te ve Ebû Süfyân'ın evinde toplandılar. Mekke savaş yapılmadan teslim oldu. Müslümanlar Kâbe'yi tavaf ettiler ve putları kırdılar. Bunları yaparken de şöyle haykırıyorlardı:

"Hak geldi batıl zail oldu. Elbette batıl yok olmaya mahkûmdur." (İsrâ suresi, 81. ayet)

Peygamber Efendimiz ashabına Kâbe'deki 360 putu ve diğer resimleri temizlemelerini emretti. Temizlik işi bitince Kâbe'nin içine girip tekbir getirdi. Sonra dışarı çıkarak Makam-ı İbrâhîm'de namaz kıldı. Kâbe'nin kapısının eşiğinde durarak bütün insanlığa yönelik tarihi konuşmasını yaptı.

"Ey insanlar! Kâbe'nin muhafızlığı ve hacılara zemzem suyu dağıtma görevinin dışında ne kadar cahiliye adet ve merasimleri varsa bugünden itibaren hepsi kaldırılmıştır."

Konuşmasından sonra Resûlullah Kâbe'nin anahtarını istedi. Osman b. Talha anahtarı getirip teslim etti. Sahâbîler bu kutsal vazifenin kendilerine verilmesini arzu ediyorlardı. Ama Resûlullah, yıllardır bu hizmeti yapmakta olan Osman b. Talha'ya anahtarı yeniden uzatarak:

- "Ey Osman! Anahtarını al. Çünkü bugün iyilik ve ahde vefa günüdür." buyurdu.

Osman b. Talha bu olaydan sonra Müslüman oldu. Bu olay ahde vefa ve emanetin ehline verilmesi konusunda güzel bir örnek teşkil etmektedir.

• Hicretin 9. Yılı Olayları

Tebük Seferi

Hicretin 9. yılında (M. 630) Hicaz bölgesinin kuzeyinde Medine ile Şam arasında bulunan Tebük'te Bizans'a karşı yapılmıştır. Müslümanlar Mûte Savaşı'ndan sonra çeşitli zaferler kazandılar. Mekke'yi fethettiler. Hevâzin ve Sakîf kabilelerini hezimete uğrattılar. Bu durumda Bizans için Müslümanlarla çarpışmak kaçınılmaz bir hâle gelmişti. Çünkü Müslümanların büyük bir güç oluşturması Bizanslıları korkutuyordu. İslamiyet'in yayılmasını istemeyen Bizans, Müslümanlara saldırmak üzere Şam da büyük birlikler oluşturdu. İmparator Heraklius topladığı askerlerinin bir senelik ücretini peşin verdi. Bu ordu Arap yarımadasına doğru yürüyüşe geçti.

Hz. Peygamber (s.a.v.) de onların karşısına çıkacak bir ordu hazırlamak için bütün gücüyle çalıştı. Fakat mevsim yaz mevsimi, aynı zamanda hasat zamanı olunca Müslümanlar zorlandılar. Diğer taraftan münafıklar da Müslümanların savaşa gayret ve arzusunu durdurmak için planlar kuruyorlardı. Medine'nin etrafındaki kabilelere mensup mücahitler Tebük Seferi'ne katılmak için Medine'ye akın akın gelmeye başladılar. Kısa zamanda yaklaşık 30.000 kişilik büyük bir ordu toplandı. Kıtık sebebiyle askerlerin birçoğunun teçhizatı tam değildi. Resûlullah (s.a.v.) zenginlerin ordu için bağışta bulunmalarını istedi. Herkes elinden geldiğince bağış yaptı. Kadınlar bilezik, küpe ve ziynet eşyalarını verdiler. Hz. Ebû Bekir (r.a.) malının tamamını, Hz. Ömer (r.a.) ise yarısını bağışladı. En fazla bağışı ise bütün silah ve teçhizatıyla birlikte 300 deve ve 1.000 dinar veren Hz. Osman (r.a.) yaptı. Bu büyük bağışı sebebiyle Peygamberimiz (s.a.v.) Hz. Osman (r.a.) için: - "Allah'ım ben Osman'dan razıyım, sen de razı ol!" diyerek dua etmiştir. İslam ordusu bu güç şartlar altında böyle kahramanlardan oluşmuştur. Oluşumundaki güçlüklerden dolayı bu orduya "Ceyşü'l-Usre = Güçlük Ordusu" denmiş ve bu orduda bulunanlar Allah'ın rızasını kazanmıştır. Bu ordu her şeyini feda

etmeye hazır bir vaziyette yürüdü. Usayd b. Hudaýr, Hubâb b. Münzir, Hâlid b. Velîd gibi kahramanlar komutan rütbesinde idiler. Bizans Müslümanlardan bu kadar kişinin orduya katılmasını beklemiyordu. Bu büyük ordunun gelişi onları korkuttu. Bu sebeple Bizans ordusu saldırıya geçmek yerine ülkesinin içlerinde bir savunma yeri bulmak için geri çekilmişti. Düşman ordusu geri çekilince Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara hücum etmek istemedi. Ordusunu Tebük'te topladı. Böylece düşmanlara korku saldı. Arap yarımadasıyla Şam arasındaki sınır boylarında yaşayanlarla antlaşma yaptı. Böylece Tebük Gazası savaş olmadan sona erdi. Bu Hz. Peygamber (s.a.v.)'in son gazası olmuştur.

• Hicretin 10. Yılı Olayları

Arabistan'da Müslümanlığın Yayılışı

İslamiyet Mekke'de doğdu, Medine'de gelişti. Hudeybiye barışından sonra Medine dışında yayılmaya başladı. Hicretin 9. yılına kadar olan dönemde, İslamiyet'in yayılması için etraftaki kabilelere İslam'ı anlatıp öğretecek kimselerin gönderilmesi gerekli idi. Çünkü İslam'ın ulaşmadığı yerler çoğunlukta idi. İslam'dan haberdar olanların bir kısmı da bu din hakkında yeterli bilgiye sahip değildi. Ayrıca bazı Arap kabileleri çeşitli nedenlerden dolayı İslamiyet'i kabullenmek istemiyorlardı.

Mekke'nin fethinden sonra ise İslam iyice güçlendi. Bundan sonra her taraftan Arap kabileleri grup grup Medine'ye gelip Müslümanlığı kabul ettiler. Kısa zamanda Allah'ın yardımıyla Arabistan baştan başa Müslüman oldu. Sayıları çok az olan Yahudi ve Hristiyanlardan başka yarımadada Müslüman olmayan kabile kalmadı. Her tarafta "Allâhuekber" sesleri yükseliyordu. Kısa zamanda kazanılan bu başarı Allah'ın yardımının eseri idi. Mekke'de ilk vahiy ile başlayan, Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'den Medine'ye hicretiyle hızlanan ve Mekke'nin fethedilmesinin ardından peşpeşe kazanılan zaferlerle daha da güçlenen İslam dini her geçen gün daha fazla yayılmakta idi. Arap yarımadasında Müslümanlara karşı koyabilecek bir kuvvet de kalmamıştı.

• Hicretin 11. Yılı Olayları

Veda haccı

Hz. Peygamber (s.a.v.) hicretin 10. yılı Zilhicce ayında (632) hac görevini yerine getirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) önceden de Mekke döneminde Kâbe'yi ziyaret etmişti. Fakat bu ziyaretler İslami haccın farz oluşundan evveldi ve Hz. İbrâhim (a.s.)'ın dinine göre yapılmıştı. Hz. Peygamber (s.a.v.) ashâbı ile vedalaştığı ve bir daha Kâbe'yi göremediği için bu hacca **"Haccetü'l-İslam"** (İslam Haccı) isimleri verilmiştir. Daha çok **"Veda haccı"** diye meşhur olmuştur. Bu sebeple bu hacda Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından o zamanki Müslümanlara ve onlar vasıtasıyla gelip geçecek bütün ümmetine hitaben yapılan meşhur hutbeye de **"Veda hutbesi"** denilmiştir.

Resûlullah (s.a.v.) Zilkade ayında hac farızasını eda etmek için Mekke'ye gideceğini ilan etti. Onunla birlikte haccetmek isteyen Müslümanlar Medine'de toplanmaya başladılar.

Resûlullah (s.a.v.) 25 Zilkade, cumartesi günü öğle namazını kıldıktan sonra ailesi ve ashâbı ile birlikte Medine'den çıktı. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte hacc edebilmek için Medine'de toplananların sayısı 100.000'e yaklaşmıştı. Yol boyunca katılanlar ve doğrudan Mekke'ye gidenlerle hacc edeceklerin sayısı yaklaşık 124.000'e ulaşmıştı. Bu muazzam kalabalık Resûlullah (s.a.v.)'ın etrafında bir insan seli gibi dalgalana dalgalana ilerliyor, "Allâhuekber" ve "Lebbeyk Allahümme Lebbeyk" nidalarıyla dağ taş ilerliyor.

Yolculuk on gün sürdü. Resûlullah (s.a.v.) Kâbe'yi usulüne göre tavaf etti. Safa ve Merve arasında sa'y yaptı. Arafat vadisinin ortasında Müslümanlar kendisini dinlemek üzere etrafında toplanmıştı. Resûlullah (s.a.v.), burada onların şahsında bütün insanlığa **"Veda hutbesi"** diye meşhur olan insanlık tarihinin en etkili ve önemli hutbesini okudu.

Resûlullah (s.a.v.), bu hutbesiyle dünya tarihinde en büyük inkılabı yapmıştır. Asırlarca devam eden kan gütme adeti Arabistan Yarımadası'nda mal, can, ırz güvenliğini ortadan kaldırmıştı. Tefecilik ise bütün fakirleri, zenginlerin kölesi hâline getirmişti. Kadınlar erkeklerin malı sayılır, bir erkekten diğerine devredilir, kumarda para yerine geçerdi. Babaların suçlarından evlatlar, evlatların suçlarından da babalar sorumlu tutulurdu. Saklanan bir insanın cezasını ailesinden ele geçen başka biri çekerdi.

Peygamberimiz (s.a.v.), Veda hutbesi ile eski cahiliye döneminin bütün bu kötülüklerini, her türlü zulmü ortadan kaldırdı. Allah'ın emir ve yasaklarını tekrarladı. Erkeklerin kadınlar üzerinde, kadınların da erkekler üzerinde olan karşılıklı haklarından bahsetti. Bütün Müslümanların kardeş olduklarını ilan etti.

Bu tatlı ve açık ifadeli nutuk, herkes tarafından duyulabilsin diye güzel ve

gür sesli kişiler tarafından cümle cümle tekrarlandı. Resûlullah (s.a.v.) hutbesini tamamlarken sahabilere:

- "Tebliğ ettim mi?" diye sordu. Onlar da:

- "Evet yâ Resûlallah, tebliğ ettin!" dediler.

Bunun üzerine Peygamberimiz üç defa,

- "Şahit ol yâ Rab!, Şahit ol yâ Rab!, Şahit ol yâ Rab!" dedi. Sonra.

- "Benim söylediklerimi burada bulunanlar bulunmayanlara iletin!" buyurdular.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Arafat'ta vakfe hâlinde iken kendisine Kur'ân-ı Kerîm'in şu son ahkam ayeti nazil oldu.

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ
لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا

"...Bugün, dininizi ikmal ettim. Size nimetimi tamamladım ve din olarak size İslam'ı seçtim." (Mâide suresi, 3. ayet)

Bismillâhirrahmânirrahîm

“Ey İnsanlar!

Sözümü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum, belki bu seneden sonra sizinle burada bir daha buluşamayacağım.

İnsanlar!

Bugünleriniz nasıl bir mukaddes bir gün ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl mübarek bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, namuslarınız da öyle mukaddestir, her türlü tecavülden korunmuştur.

Ashabım!

Muhakkak Rabbiniz’e kavuşacaksınız. O da sizi yaptıklarınızdan dolayı sorguya çekecektir. Sakın benden sonra eski sapıklıklara dönmeyiniz ve birbirinizin boynunu vurmayınız! Bu vasiyetimi burada bulunanlar, bulunmayanlara ulaştırın. Olabilir ki, burada bulunan kimse, bunları daha iyi anlayan birisine ulaştırmış olur.

Ashabım!

Kimin yanında bir emanet varsa, onu hemen sahibine versin. Biliniz ki, faizin her çeşidi kaldırılmıştır. Allah böyle hükmetmiştir. İlk kaldırdığım faiz de Abdulmuttalib’in oğlu (amcam) Abbas’ın faizidir. Lakin anaparanız size aittir. Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız.

Ashabım!

Dikkat ediniz, cahiliyeden kalma bütün adetler kaldırılmıştır, ayağımın altındadır. Cahiliye devrinde güdülen kan davaları da tamamen kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası Abdulmuttalib’in torunu İyâs bin Rebîa’nın kan davasıdır.

Ey İnsanlar!

Muhakkak ki, şeytan şu toprağınızda kendisine tapınmaktan tamamen ümidini kesmiştir. Fakat siz bunun dışında ufak tefek işlerinizde ona uyarsanız, bu da onu memnun edecektir. Dininizi korumak için bunlardan da sakınınız.

Ey İnsanlar!

Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah'ın emriyle helal kıldınız. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır. Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız; yatağınızı hiç kimseye çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri izniniz olmadıkça evlerinize almamalarıdır. Eğer gelmesine müsaade etmediğiniz bir kimseyi evinize alırsa, Allah size onları yataklarında yalnız bırakmanıza ve daha olmazsa hafifçe dövüp sakındırmanıza izin vermiştir. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, meşru örf ve adete göre yiyecek ve giyeceklerini temin etmenizdir.

Ey Müminler!

Size iki emanet bırakıyorum, onlara sarılıp uydukça yolunuzu hiç şaşırırmazsınız. O emanetler, Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerim ve Peygamber (s.a.v.)'in sünnetidir.

Müminler!

Sözümü iyi dinleyiniz ve iyi belleğiniz. Müslüman Müslümanın kardeşidir ve böylece bütün Müslümanlar kardeşlerdir. Bir Müslümana kardeşinin kanı da, malı da helal olmaz. Fakat malını gönül hoşluğu ile vermişse o başkadır.

Ey İnsanlar!

Cenâb-ı Hak her hak sahibine hakkını vermiştir. Her insanın mirastan hissesini ayırmıştır. Mirasçıya vasiyet etmeye lüzum yoktur. Çocuk kimin döşğinde doğmuşsa ona aittir. Zina eden kimse için mahrumiyet vardır. Babasından başkasına ait soy iddia eden soysuz yahut efendisinden başkasına intisaba kalın köle, Allah'ın, meleklerinin ve bütün insanların lanetine uğrasın. Cenâb-ı Hak, bu gibi insanların ne tövbelerini, ne de adalet ve şehadetlerini kabul eder.

Ey İnsanlar!

Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocukları-sınız, Âdem ise topraktandır. Arabın, Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi; kırmızı tenlinin siyah üzerine, siyahın da kırmızı tenli üzerine bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvada, Allah'tan korkmaktadır. Allah yanında en kıymetli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır.

Azası kesik siyahi bir köle başınıza amir olarak tayin edilse, sizi Allah'ın kitabı ile idare ederse, onu dinleyiniz ve itaat ediniz.

Suçlu kendi suçundan başkası ile suçlanamaz. Baba oğlunun suçu üzerine, oğul da babasının suçu üzerine suçlanamaz.

Dikkat ediniz! Şu dört şeyi kesinlikle yapmayacaksınız:

Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaksınız.

Allah'ın haram ve dokunulmaz kıldığı canı haksız yere öldürmeyeceksiniz.

Zina etmeyeceksiniz.

Hırsızlık yapmayacaksınız.

İnsanlar lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla cihat etmeye emronuldum. Onlar bunu söyledikleri zaman kanlarını ve mallarını korumuş olurlar. Hesapları ise Allah'a aittir.

İnsanlar!

Yarın beni sizden soracaklar, ne diyeceksiniz?"

Sahâbe-i kirâm hep birden şöyle dediler:

"Allah'ın elçiliğini ifa ettiniz, vazifenizi hakkıyla yerine getirdiniz, bize vasiyet ve nasihatta bulundunuz, diye şahadet ederiz."

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) şahadet parmağını kaldırdı, sonra da cemaatin üzerine çevirip indirdi ve şöyle buyurdu:

"Şahit ol, yâ Rab! Şahit ol, yâ Rab! Şahit ol, yâ Rab!"

Peygamberimiz (s.a.v.)'in Hastalanması ve Vefatı

Veda Haccı'ndan döndükten sonra, Hz. Peygamber (s.a.v.) Uhud şehitlerini ziyaret edip cenaze namazlarını kıldı. Bunlar cenaze namazları kılınmadan defnedilmişlerdi. Hastalanmasından bir gün önce **“Cennetü'l-Bakî”** denilen kabristanı ziyaret etmiş, burada defnedilmiş Müslümanlar için dua etmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) böylece hayatta olanlarla vedalaştığı gibi, sanki ölenleriyle de vedalaşmıştı. Resûlullah (s.a.v.), Bâki Kabristanı'ndan döndüğü gece hastalandı. Hastalığı 13 gün sürdü. 1 Rebûlevvel, pazartesi günü öğleden sonra vefat etti.

Resûlullah (s.a.v.)'in Yıkanması ve Defni

Resûlullah (s.a.v.)'in cenazesi halife seçimi yapıldıktan sonra salı günü yıkanıp hazırlandı. Bu vazifeyi Hz. Ali (r.a.) yaptı ve Hz. Ali (r.a.), Resûlullah (s.a.v.)'in mübarek bedenine bakarak:

- “Hayatında paksın, ölümünde de paksın.” diyerek yıkadı. Resûlullah (s.a.v.)'in mübarek naaşı sedirin üzerine konularak, önce erkekler, sonra kadınlar, en son da çocuklar ayrı ayrı namazını kıldılar. Resûlullah (s.a.v.) hayatında olduğu gibi ölümünden sonra da herkesin imamı olduğu için onun cenaze namazında kimse imam olmadı. Hz. Âişe (r.anha) odası küçüktü. Bu yüzden namaz gece yarısına kadar devam etti. Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz: “Cenâb-ı Hak peygamberlerin ruhunu onların defnedilmesini istediği yerde alır.” buyurmuştu. Bu sebeple Resûlullah (s.a.v.)'in kabri, Hz. Âişe (r.anha)'nın odasında, üzerinde son nefesini verdiği döşeğin serildiği yerde, defnedilmesine karar verildi, ensardan Ebû Talha tarafından kazıldı.

Mübarek naaşı salıyı çarşambaya bağlayan gece yarısı defnedildi. (2/3 Rebûlevvel 11 H / 28/29 Mayıs 632 M) Mübarek naaşını kabri-i saadete Hz. Ali (r.a.), Fazl (r.a.), Üsâme (r.a.) ve Abdurrahman bin Avf (r.a.) indirdiler.

SORULAR

1. Peygamberimiz ne zaman ve nerede doğmuştur?
2. Peygamberimiz'in babasının, annesinin, dedesinin ve kendisine bakan amcasının isimlerini yazınız.
3. Peygamberimiz gençliğinde kaç yaşında, kiminle evlenmiştir?
4. Peygamberimiz'e ilk vahiy kaç yaşında ve nerede gelmiştir?
5. Müşriklerin Müslümanlara karşı kötülükleri kaç dönemde olmuştur, isimlerini yazınız.
6. Hüzün yılı nedir?
7. İsrâ ve Miraç Gecesi'nde ümmeti için Peygamberimiz'e verilen hediyeler nelerdir?
8. Mekke dışından gelenlerle yapılan ilk biatlaşma hangisidir?
9. Hicretin tarihteki önemi nedir?
10. İlk cuma namazı nerede kılınmıştır?
11. Peygamberimizin Medine'ye geldikten sonra yaptırdığı ilk mescit hangisidir?
12. Ensar ve muhacir ne demektir?
13. Müslümanların müşriklerle yaptığı ilk savaş hangisidir? Hicretin kaçınıcı yılında yapılmıştır?
14. Uhud Savaşı'nda yaşanan üç safhayı yazınız.
15. Hendek Savaşı'nda hendekler kimin fikri ile kazılmıştır?
16. Hudeybiye Anlaşması'nın maddelerini yazınız.
17. Peygamberimiz hangi hükümdarlara elçi ve mektup göndermiştir?
18. Müslümanlarla Hristiyanlar arasında yapılan ilk savaş hangisidir? Bu savaşın sonunda ne olmuştur?
19. Mute Savaşı'nda Peygamberimiz tarafından sırayla tayin edilen komutanların isimlerini yazınız.
20. Mekke ne zaman fethedilmiştir?
21. Tebük Seferi niçin yapılmıştır?
22. Veda haccı ne zaman yapılmıştır?
23. Peygamberimiz hangi miladi senede ve kaç yaşında vefat etmiştir?

HADİS

KONULAR

- **Sünnet ve Sünnetin Çeşitleri**
- **Sünnetin Önemi**
- **Hadis ve Hadisin Bölümleri**
- **Hadislerin Çeşitleri**
- **Sahabe, Tâbiîn, Tebe'ut-Tâbiîn**
- **Râvide Aranan Şartlar**
- **Sahih Hadis Kaynakları ve Yazarları**

• **Sünnet ve Sünnetin Çeşitleri**

Sünnet: Yol, davranış, çıkır, hareket tarzı anlamına gelir.

Terim olarak ise sünnet Hz. Peygamber (s.a.v.)'in takip ettiği yol ve hayatında prensip hâline getirdiği fiil ve davranışlardır.

Sünnetin Bölümleri

Hz. Peygamber'in sünnetini üç bölümde değerlendirebiliriz.

1. Kavlı Sünnet: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bizi iyiye ve güzele yönlendiren kıymetli söz ve tavsiyeleridir. Bu sünnete genel anlamda Peygamberimiz (s.a.v.)'in hadisleri de diyebiliriz. **"Ümmetimin fesada uğradığı sırada benim sünnetime sarılana yüz şehit sevabı vardır."**

2. Fiilî Sünnet: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ibadet ve bütün uygulamalarında sergilediği örnek davranışlarıdır. Yemeği sağ elle yemesi, beden temizliği, insanlığa yardım etmesi, farz namazlarının dışında da namaz kılması gibi.

3. Takrîrî Sünnet: Peygamber Efendimiz'in kendisi yapmadığı hâlde huzurunda sahabenin yaptığı davranışları hoş görüp beğenmesiyle oluşan sünnetlerdir. Bilâl-i Habeşî'nin sabah ezanında: **"Namaz uykudan hayırlıdır."** sözünü eklemesi, Medineli ensarın hurmalara aşu yapması, Ebû Hureyre hazretlerinin tespih gibi zeytin çekirdeklerini ipe dizmesi ve Sübhânallah, Elhamdüllillâh ve Allâhuekber demek üzere kullanmak için yaptığını söyleyince Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hoş

karşılması şeklinde benimsenmiş sünnetlerdir.

• Sünnetin Önemi

Bilindiği gibi İslam'ın ana kaynakları dört tanedir. Bunlar kitap, sünnet, icma ve kıyastır. Bunlara biz “**Edille-i Şer'iyye**” diyoruz. Sünnet, kitaptan (Kur'an-ı Kerim'den) sonra İslam dininin en önemli ikinci kaynağıdır. Sünnet Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söz ve davranışlarıdır. Bunu dikkate alınca; açıkça görülmektedir ki, Kur'an'ı bize bütün yönleriyle tanıtan, dinin emirlerini bize uygulamalı bir şekilde öğreten şüphesiz ki, Peygamberimiz (s.a.v.)'dir. Sünnet, Kur'an-ı Kerim'in hükümlerini onaylayan, açıklayan ve uygulamalı olarak gösteren bir özelliğe sahiptir. Kur'an-ı Kerim'in hükümlerine aykırı, ona ters düşecek hiçbir hüküm ve uygulama ortaya koymaz.

Bu hususta âyet-i kerîmede Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

وَمَا آتَيْكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

“Peygamber size neyi verirse onu alınız, size neyi yasaklarsa ondan vazgeçiniz.”
(Haşr suresi, 7. ayet)

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ

“Kim Peygamber'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur.” (Nisâ suresi, 79. ayet)

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

“Andolsun ki, Resûlullah, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.” (Ahzâb suresi, 21. ayet)

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۗ ﴿٣﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿٤﴾

“O (Muhammed), arzusunun göre konuşmaz. O, kendisine vahyedilenden başka bir şey değildir.” (Necm suresi, 3-4. ayetler)

Sünnetin önemini maddeler hâlinde şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Kur'ân-ı Kerîm'in ayetlerini pekiştirir.
- 2- Kur'ân-ı Kerîm'in ayetlerini açıklar. Sünnet devreden çıkarsa herkes Kur'an'ı kendi kanaatine göre açıklar ve fitneye sebebiyet verilir.
- 3- Kur'ân-ı Kerîm'de izahı yapılmamış hükümleri açıklar. Mesela çeşitli hayvanların etinin haramlığını sünnetin açıklaması gibi.
- 4- Kur'ân-ı Kerîm'in ayetlerini uygular. Örnek: Namaz, oruç ve hac ibadetlerinin eda ediliş şekilleri gibi.

Hadis

Hadis kelimesi Arapça kökünden türetilmiş “söz ve haber” anlamına gelmektedir.

Terim olarak hadis, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sözleri veya bize örnek teşkil eden sünnetinin sözlü ifadesidir. Hadîs-i şerifler İslam dininde Kur'an'dan sonra ikinci en önemli kaynaktır.

• Hadisin Bölümleri (Senet-Metin)

Hadis iki bölümden ibarettir:

1. Senet: Hz. Peygamber (s.a.v.)'den duyulan bir sözün kişiden kişiye aktararak kitaba yazılmasına kadar arada geçen şahıslar zincirine senet denir.

2. Metin: Hadisin bir hüküm ve anlam ifade eden bölümüdür. Yani Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sözünün bizzat kendisidir. Şöyle ki:

İbn Ebû Hâtîm'den o da Habîb b. Habîb'den, o da Ebû İshak'tan, O da İzâr b. Hâris'ten, o da İbn Abbas'tan, İbn Abbas da Peygamberimiz'den işittiği üzere sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:

“Kim namazını dosdoğru kılar, zekâtını verir, haccını yapar ve ramazanda oruçlarını tutar, bir de misafirine ikram ederse cennete girer.”

Yukarıda görüldüğü üzere “Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur.” sözüne kadar olan râviler zincirine “**senet**”, tırnak içinde gösterilen Peygamberimiz (s.a.v.)'in sözünü ifade eden bölüme ise “**metin**” denir.

Senette kullanılan, bize haber verdi, işittim, den-dan, dedi, gibi kelimeler de senetteki “**isnad**” bölümünü oluşturur.

• Hadislerin Çeşitleri

Hadisler sıhhat ve hüküm derecesine göre üç grupta incelenir.

a) **Sahih Hadisler:** Adalet ve zabt sıfatına sahip râviler tarafından rivayet edilen, sened-i muttasıl, metin ve mana itibariyle hakkında hiçbir şüphe olmayan hadislerdir.

Yukarıdaki tanımı biraz açmak gerekirse;

1. Hadisi rivayet eden râvilerin hafızasının sağlam olması.
2. Kendilerinin güvenilir ve adaletli olması.
3. Hadisin senedinin kesintiye uğramadan Peygamberimiz'e dayanması.
4. Metin ve manada Kur'an-ı Kerim'e, Arapça dilbilgisi kurallarına aykırılık gibi akli selime ters düşen durumların olmaması gerekir.

b) **Hasen Hadisler:** Sahih hadisin bütün şartlarını taşımasına rağmen, senedindeki râvilerden birinin zabt sıfatı mükemmel olmayan hadisler hasen hadis denir. İleride bahsedileceği üzere râide zabt, hafıza gücü ve ezber kabiliyeti tam değildir demektir. Hasen hadislerle hükmedilir.

c) **Zayıf Hadisler:** Hadislerde bulunması gereken şartlardan bir ya da birkaçını kaybetmiş hadisler zayıf hadis denir. Bunlar da kendi aralarında çeşitli derece ve bölümlere ayrılır. Hadisteki zayıflık genellikle râvi ve senette olabilir.

Yukarıda bölümlerini zikrettiğimiz zayıf hadislerle amel etme konusunda Ehl-i sünnet âlimleri üç görüş bildirmişlerdir.

- 1- Zayıf hadisle asla amel olunmaz.
- 2- Zayıf hadisle amel olunur.
- 3- Özel şartlara bağlı olarak amel olunur.

Bu özel şartlar şunlardır:

- a- Bir tek kişinin yalnız başına amel etmesi,
- b- Sahih bir hükme ters olmaması,
- c- Hadisin gerçekten sabit olduğuna inanılması.

Hadisler rivayet şeklindeki farklılık sebebiyle de ikiye ayrılmaktadır:

a) **Nebevî Hadisler:** Sözü ve manası Hz. Peygamberimiz (s.a.v.)'e ait olan hadislerdir. Rivayet edilirken: "Hz. Peygamberimiz (s.a.v.) buyurdu ki" diye rivayet edilir.

يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا بِشْرُوا وَلَا تُتَفِّرُوا

"Kolaylaştırınız zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz nefret ettirmeyiniz."

b) **Kutsî Hadisler:** Manası Allah (c.c.)'a, sözleri Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ait olan hadislerdir. Bu hadislerin rivayetinde "Allah Teâlâ buyurdu" ya da "Rabb'inden rivayet ettiği üzere Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu" şeklinde ifadeler kullanılır. Allah (c.c.) buyurdu ki;

-“Ey kullarım! Ben zulmü kendime haram kıldım ve sizin aranızda da haram yaptım. Sakın birbirinize zulüm ve haksızlık yapmayın.”

-“Ey kullarım! Ben hidayet vermeseydim hepiniz sapıttırdınız. Benden hidayet isteyiniz ki, ben de size doğru yolu buldurayım.”

-“Ey kullarım! Ben yedirmeseydim hepiniz aç kalırdınız, benden doyumluk isteyiniz ki, sizi doyurayım.”

-“Ey kullarım! Hepiniz çıplaktınız, sizi giydirdim. Benden giyim isteyin sizi giydireyim.”

-“Ey kullarım! Siz gece gündüz hep hata ediyorsunuz. Ben ise hatanızı örtüyorum. Benden hatanızı affını isteyin ki, hatanızı affedeyim.”

-“Ey kullarım! Sizin hepiniz toplanıp bana zarar vermeye kalksanız, gücünüz yetmez, zarar veremezsiniz.”

-“Ey kullarım! Evvelkiler, sonrakiler, insanlar ve cinler yek vücut olsanız da bana fayda vermeye kalksanız, bana hiç bir tesiriniz olmaz.”

-“Ey kullarım! Hepiniz düz bir yerde toplanıp benden istediğiniz kadar istese ve ben herkese isteyebileceğini ve daha fazlasını versem, benim mülkünden bir damla eksiltemezsiniz.”

-“Ey kullarım! Sizin yaptığınız amelleri yazıyor ve karşılığını vereceğim. Kim hayırlı işler yaparsa hamdetsin. Herkes kendi nefsinı ayıplasın. Şuç başkasında bulmasın.” (Müslim)

Bunların dışında bir de hadis diye uydurulmuş sözler vardır ki; bunlara “Mevzu hadisler” (*uydurulmuş sözler*) denilmektedir.

Mevzu Hadisler: Bunların bir adı da uydurma hadisler olup, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile ilgili olmadığı hâlde, “Peygamberimiz buyurmuştur” diye insanları kandırmaya yönelik ifadelerdir.

Uydurma hadisler kişilerin nüfuz ve itibar kazanmak, değişik menfaatler sağlamak için Peygamberimiz (s.a.v.)'e nisbet edilerek uydurdukları hadislerdir ki, hadis ıstılahında “Mevzu hadisler” adını alırlar. Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) hadis uyduranlarla ilgili şöyle buyurmuştur:

“Kim benim üzerime bilerek yalan söylerse cehennemdeki yerini hazırlasın.” (Müslim)

Buna rağmen, yine de uydurma hadisler kulaktan kulağa dolaşmaktadır. Bundan dolayı uydurulmuş hadislerin nasıl tanınacağını bilmek gerekir.

Uydurulmuş hadisleri tanıma yolları şunlardır:

1. Lafızlarda veya manada bozukluk olması.
2. Sahih hadis kaynaklarında bulunmaması.
3. Kur'an ve sünnete aykırı olması.
4. Akla ve tarihî olaylara aykırı olması.

• Sahabe, Tâbiîn, Tebe'ut-Tâbiîn

Sahabe: Arkadaşlık kuran, sohbe te giren anlamında olsa da, özelde sahab e, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in getirdiklerine iman eden, O'nun Peygamberliğine inanan, sohbetlerine katılan ve bu hâl üzere ölen "arkadaşlarına" denir. Gözleri görmediği hâlde Peygamberimiz'in dönemine yetişen, onun sesini, sohbetini işiten, müminler de sahabedir. Abdullah İbn Ümmi Mektûm gibi. Anlaşılıyor ki, Hz. Peygamber'in etrafında toplanan müminler sahabedirler. Kadın sahâbîlere "sahabiye", sahabenin çoğuluna da "ashap" denir. Tarihte altın nesil olarak bilinen sahabenin en belirgin özellikleri Fetih suresinde şöyle anlatılmaktadır.

"Muhammed, Allah'ın elçisidir, beraberinde bulunanlar da (ashap) kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında ise gayet merhametlidirler. Onları rûkûya varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler, onların nişanları yüzlerindeki secde izidir. Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki, bu, ekenlerin de hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelen dirir. Allah onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfired ve büyük mükâfat vaad etmiştir." (Fetih suresi, 29. ayet)

İşte ashâb-ı kirâm böyle idiler. Başlangıçta az idiler, sonra çoğalıp kuvvetlendiler.

Peygamberimiz (s.a.v.) döneminde yaşamasına rağmen, Resûlullah (s.a.v.) ile görüşmeyen kişilere "**Muhadramûn**" denir. Sahabenin her biri birbirinden kıymetli ise de en kıymetlileri ilk Müslümanlar, Mekkeli muhacirler, Bedir, Uhud, Hendek savaşına katılanlar, Mekke fethinde Müslüman olanlar gibi sıralama yapabiliriz. Bunlar içinden 10 tanesi vardır ki, dünyada cennetle müjdelenmişlerdir. Biz onlara "**Aşere-i mübeşşere**" (cennetle müjdelenen on sahabe) diyoruz. Bunlar:

1. Hz. Ebû Bekir (r.a.)
2. Hz. Ömer (r.a.)
3. Hz. Osman (r.a.)
4. Hz. Ali (r.a.)

Bu ilk dört sahabeye aynı zamanda halifelik de yaptıkları için “râşid halifeler” anlamında “Hulefâ-i Râşidîn” de denilir.

5. Hz. Sa’d b. Ebi Vakkâs (r.a.)
6. Hz. Saîd b. Zeyd (r.a.)
7. Hz. Talha b. Ubeydullah (r.a.)
8. Hz. Zübeyr b. Avvâm (r.a.)
9. Hz. Abdurrahman b. Avf (r.a.)
10. Hz. Ebû Ubeyde b. Cerrâh (r.a.)

Tâbiîn

Hz. Peygamber (s.a.v.)’i göremediği hâlde sahabe olanları tanıyan, onlara yetişen insanlara denir. Bunlar arasında önemle bilinenler Hasan-ı Basrî ve İmam-ı Âzam Ebû Hanîfe’dir.

Tebe’ut-Tâbiînn (Etbâu’t-Tâbiîn)

Sahabeye yetişemeyip ancak tâbiînden olan kişileri tanıma fırsatı bulabilen üçüncü nesilde yaşayanlardır. Süfyân-ı Sevrî ve Abdullah bin Mübarek gibi.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bu üç devre insanını kasederek buyuruyor ki:

“Ümmetimin en hayırlısı içinde bulunduğum ashabım, sonra onu takip edenler (tâbiîn), sonra da onu takip edenler, tebe’ut-tâbiîndir.” (Tirmizî, Fezâilü’s-sahâbe, c. 2, s. 1964)

Hiç şüphesiz ki, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in hadîs-i şeriflerini, birlikte yaşadığı sahabe, tâbiîn ve tebe’ut-tâbiîn dönemi insanları birinden diğerine aktarmış ve dördüncü nesil âlimlerinin hadisleri kitaba geçirmesine yardım etmişlerdir. Onun için bu insanlar râvi rolünü üstlenmişlerdir.

Râvilerin rivayet ettiği hadislerin sağlıklı olup olmadığı, râvide bulunan şartları üzerlerinde taşıyıp taşımadıklarına bağlıdır. Bundan dolayı râvide aranan şartların bilinmesi gerekir.

• Râvide Aranan Şartlar

Bunlar iki tane olup,

1. **Adalet:** Râvinin güvenilir olması, yani Müslüman, dinini tam manasıyla yaşayan, ihlaslı, hak ve adalete özen göstermesi.
2. **Zabt:** Râvinin hafıza ve belleme gücünün, şüpheye yer vermeyecek şekilde kuvvetli olmasıdır.

• Sahih Hadis Kaynakları ve Yazarları

İslam âlimlerinin itibar ettiği Kütüb-i Sitte (altı kitap) yani sahih hadis kitapları şöyle sıralanabilir:

Kitabın Adı..... Yazarı

1. Sahih-i Buhârî..... Muhammed bin İsmâil **İmam Buhârî**
2. Sahih-i Müslim Muslim bin Haccâc Nîsâbûrî **İmam Müslim**
3. Sünen-i Ebû Dâvûd Süleyman bin Esâs Sicistanî **İmam Ebû Dâvûd**
4. Sünen-i Tirmizî..... Muhammed bin İsâ **İmam Tirmizî**
5. Sünen-i Nesâî..... Ahmed bin Şuayb **İmam Nesâî**
6. Sünen-i İbn Mâce Muhammed b. Yezîd el Kazvinî **İmam İbn Mâce**

Yukarıdaki altı hadis kaynağına “**Kütüb-i Sitte**” (altı kitap) denir. Bunların ilk ikisi “**sahihayn**” diye geçer. Yazarlarına da “şeyhayn” denir. Eğer bir hadîs-i şerif ikisinde de geçiyorsa o hadîs-i şerife “**müttefekun aleyh**” denir. Diğer dördünde hadisler fıkhi konulara göre tasnif edildiği için bu kitaplara da “Sünen” denilmiştir.

SEÇME HADİSLER

عَنْ ابْنِ عَمْرٍو (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اِرْحَمُوا تُرْحَمُوا، وَاغْفِرُوا يُغْفَرَ لَكُمْ، وَيُلْ لِقَمَاعِ الْقَوْلِ، وَيُلْ لِلْمُصْرِينَ الَّذِينَ يُصِرُّونَ عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

İbn Amr (r.a.) rivayet ediyor:

“Merhamet ediniz ki, size de merhamet edilsin. Başkasını affediniz ki, affedilesiniz. Söz dinlemeyenlere yazıklar olsun. Yaptıkları işin kötü olduğunu bile bile onda ısrar edenlere yazıklar olsun.” (Müsned, 2:1655, 219)

عَنْ عَلِيٍّ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَشَدُّكُمْ مَنْ غَلَبَ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ وَأَحْلَمَكُمْ مَنْ عَفَى بَعْدَ الْقُدْرَةِ

Ali (r.a.) rivayet ediyor:

“En güçlünüz öfkelendiğinizde kendisine hâkim olandır. En yumuşak huylunuz intikama gücü yettiği hâlde affedendir.” (İbn Ebi'd-Dünya)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمَوْبِقَاتِ: الشِّرْكَ بِاللَّهِ، وَالسِّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ

Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:

“İnsanı helak edici şu yedi şeyden sakının: 1- Allah'a ortak koşmak, 2- Sihir yapmak, 3- Allah'ın haram kıldığı bir cana haksız yere kıymak, 4- Faiz yemek, 5- Yetim malı yemek, 6- Savaştan kaçmak, 7- Namuslu, hiçbir şeyden haberi olmayan mümin bir kadına zina iftirasında bulunmak.” (Buhârî, Vesâya: 23)

عَنْ أَنَسٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَحَبَّ أَحَدُكُمْ أَنْ يُحَدِّثَ رَبَّهُ فَلْيَقْرَأِ الْقُرْآنَ

Enes (r.a.)'dan rivayetle: “Biriniz Rabbiyle konuşmak istiyorsa Kur'an okusun.” (Hatib, Tarif)

عَنْ أَبِي مُوسَى (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ تَحَابُّوا

Ebû Mûsâ (r.a.) Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

“Aranızda selâmı yaygınlaştırın ki, birbirinizi seversiniz.” (Hâkim, Müstedrek)

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرْبٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

İbn Ömer (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur:

“Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona haksızlık yapmaz. Tehlikeli bir durumda kalsa yalnız bırakmaz. Kim, bir Müslüman kardeşinin ihtiyacını karşılarsa, Allah da onun ihtiyacını giderir. Kim bir Müslümanın üzüntüsünü giderirse, Allah (c.c.) da kıyamet günü onun üzüntüsünü giderir. Kim bir Müslümanın ayıbını örterse, Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.”

عَنْ أَبِي أَيُّوبٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ: الْحَيَاءُ، وَالتَّعَطُّرُ، وَالنِّكَاحُ، وَالسِّوَاكُ

Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.)'dan rivayetle:

Şu dört şey peygamberlerin sünnetidir: Hayâ, güzel koku sürünmek, evlenmek ve misvak kullanmak.” (Tirmizî, Nikâh: 1; Müsned, 5:421)

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (ض) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا تُمَارِ أَخَاكَ وَلَا تُمَارِحَهُ وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدَةً فَتُخْلِفْهُ

İbn Abbas (r.a.), Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

“Kardeşinle münakaşa etme, aşırı bir şekilde şakalaşma, yerine getiremeyeceğin vaadde bulunma.”

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ
خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ،
وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ

Ebû Hureyre (r.a.) Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

“Bir Müslümanın diğer Müslüman üzerinde beş hakkı vardır:

1- Verilen selamı almak, 2- Hastayı ziyaret etmek, 3- Cenazelerine katılıp kabre götürmek, 4- Yapılan davete katılmak, 5- Aksırdığında ‘Elhamdülillâh’ diyen kimseye, ‘Yerhamukellâh’ (Allah rahmet etsin) diye dua etmek.”

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض): قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ أَحَقِّ النَّاسِ بِحُسْنِ
الصُّحْبَةِ؟ قَالَ: أُمَّكَ ثُمَّ أُمَّكَ ثُمَّ أَبُوكَ ثُمَّ أَدْنَاكَ فَأَدْنَاكَ

Ebû Hureyre (r.a.) Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

“Bir zat Resûlullah'a (s.a.v.) gelerek, 'Yâ Resûlallah! İnsanlar arasında, kendisine en güzel muamelede bulunmam gereken kimdir?' diye sordu.

Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Annen, sonra annen, sonra annendir. Sonra babandır. Daha sonra da derece derece yakın olan kimselerdir.”

(Müslim, Birr, 2; Buhârî, Edeb, 2; İbn Mâce, Vesâya, 4)

عَنْ طَارِقِ الْمُحَارِبِيِّ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
اسْتَعِدَّ لِلْمَوْتِ قَبْلَ نَزُولِ الْمَوْتِ

Târik el-Muharibî rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Ölüm gelmeden önce ölüme hazırlanın.” (Taberânî, Kebîr'i; Hâkim, Müstedrek; Beyhakî, Şuabû'l-İmân)

عَنْ جَابِرٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكْرَمُوا الْعُلَمَاءَ فَإِنَّهُمْ وَرَثَةُ
الْأَنْبِيَاءِ، فَمَنْ أَكْرَمَهُمْ فَقَدْ أَكْرَمَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Câbir (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Âlimlere hürmet gösterin. Çünkü onlar peygamberlerin vârisleridir. Onlara hürmet gösteren Allah ve resulüne hürmet etmiş olur.” (Buhârî, Edeb)

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (ض) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا ظَهَرَ الزِّنَا وَالرِّبَا فِي قَرْيَةٍ
فَقَدْ أَحَلُّوا بِأَنْفُسِهِمْ عَذَابَ اللَّهِ

İbn Abbâs (r.a.)'dan: Nebi (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Bir memlekette zina ve ribâ (faiz) meydan alıp yaygınlaştığı zaman, o belde ahali-
si, Allah'ın azabını kendilerine helal kılmış, indirmişler demektir.”

كَمَا تَكُونُوا يُؤَلَّى عَلَيْكُمْ

Ebû Hureyre (r.a.)'dan: “Nasılsanız, öyle idare edilir ve öyle dost bulursunuz.”

عَنْ أَنَسٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنْ أُسْتُعِمِلَ
عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسَهُ زَبِيْبَةً

Enes (r.a.)'dan rivayetle Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Size idareci kılınan kişi
isterse başı siyah bir üzüm tanesine benzeyen Habeşli bir köle olsun, emirlerine kulak
veriniz, onlara itaat ediniz.” (Buhârî, Ezan, 4, 5, 156)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ
عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٌ جَارِيَةٌ، أَوْ عِلْمٌ يَنْتَفَعُ بِهِ،
أَوْ وَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُو لَهُ

Ebû Hureyre (r.a.) Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
“Kişi öldüğünde şu üç şeyden gelenler hâriç, ameli kesilir:

1- Varlığı devam eden ve istifade edilen hayırlı bir eser, 2- Kendisinden fay-
dalanılan ilim, 3- Kendisi için dua eden hayırlı bir evlat.” (Müslim, Vasıyye, 14; Ebû
Dâvûd, Vesâya, 14; Tirmizî, Ahkâm, 36; Nesâî, Vesâya, 8)

عَنْ ابْنِ عُمَرَ (ض) عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا كَذَبَ الْعَبْدُ تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلَكُ
مِيلاً مِنْ نَتْنٍ مَا جَاءَ بِهِ

İbn Ömer (r.a.) rivayet ediyor: “Kul yalan söylediği zaman, meydana gelen manen kötü
kokudan dolayı, melekler kendisinden bir mil uzaklaşır.” (Tirmizî, Birr, 46)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَحَبُّ حَبِيبِكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا وَأَبْغَضَ بَغِيضَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا

Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Sevdiğini, ölçülü sev; bir gün gelir sevmediğin biri olabilir. Kızdığına da ölçülü olarak kız; bir gün gelir dostun olabilir." (Tirmizî, Birr, 60)

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (ض) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَقِمِ الصَّلَاةَ، وَأَدِّ الزَّكَاةَ، وَصُمْ رَمَضَانَ، وَحُجَّ الْبَيْتَ وَاعْتَمِرْ، وَبِرِّ وَالِدَيْكَ، وَصِلْ رَحِمَكَ وَأَقْرِ الضَّيْفَ، وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَزُلْ مَعَ الْحَقِّ حَيْثُ زَالَ

İbn Abbas (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Namazını dosdoğru kıl, zekâtını ver, ramazan orucunu tut, hac ve umreyi yap, anne babana iyilik et, akrabalarla iyi ilişkiler içinde bulun, misafirlerine ikram et, iyiliği emret, kötülükten sakındır. Hak nerede ise sen de orada ol." (Buhârî, Tarih; Hâkim, Müstedrek)

عَنِ الْبَرَاءِ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا تَقَى الْمُسْلِمَانِ فَصَافِحَا وَحَمِدَا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَا غُفِرَ لَهُمَا

Berâ b. Âzib (r.a.)'dan rivayetle Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "İki Müslüman karşılaştığında birbirleriyle müsafaha yapın. Allah'a hameder ve karşılıklı olarak birbirleri için mağfîret dilerlerse ikisinin de günahları bağışlanır." (Ebû Dâvûd, Edep, 142)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اتَّمَّنَ خَانَ

Ebû Hureyre (r.a.)'den rivayet ediyor ki (Resûl-i Ekrem) Resûlullah şöyle buyurdu: "Münafığın alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünden döner. Kendisine emanet edildiğinde hıyanet eder." (Buhârî, İman, 24)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ،
وَأِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى: فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَاجَرَتْهُ إِلَى
اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهَاجَرَتْهُ
إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor ki, Resûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

“Ameller niyetlere göredir. Kişi için ancak niyet ettiğinin karşılığı vardır. Şu hâlde kimin hicreti Allah ve resulü için ise o kimsenin hicreti Allah ve resulünedir. Kimin de hicreti elde edeceği bir dünyalık veya nikahlayacağı bir kadın için ise, onun da hicreti hicret ettiği o şeyedir.” (Buhârî, İman, 41; Müslim, İmâre, 155; İbn Mâce, Züht, 26)

عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ قَيْسٍ (ض) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: أَخْلِصُوا أَعْمَالَكُمْ لِلَّهِ
فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ إِلَّا مَا خَلَصَ لَهُ

Dahhâk bin Kays rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Yaptığınız amelleri sırf Allah rızası için işleyiniz. Çünkü Allah sadece kendisi için yapılan amelleri kabul eder.” (Dârekutnî, Sünen)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرٌّ
مِنَ السُّجُودِ، مُحَجَّلُونَ مِنَ الْوُضُوءِ

Abdullah b. Busr'dan rivayetle Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Kıyamet günü ümmetimin alnı secdeden dolayı beyaz, el ve ayakları ise abdestten dolayı parlaktır.” (Tirmizî, Cuma, 74; Müsned, 4, 189)

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا أَرَدْتَ أَنْ
تَذْكُرَ عِيُوبَ غَيْرِكَ فَادْكُرْ عِيُوبَ نَفْسِكَ

İbn Abbas (r.a.)'dan rivayetle Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Başkasının kusurlarını anlatmak istediğinde hemen kendi kusurlarını hatırla.” (Râfî, Târîh-i Kazvin)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ
الْعَرَضِ وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ

Ebû Hüreyre (r.a.) Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Zenginlik, mal çokluğu demek değildir. Asıl zenginlik, gönül zenginliğidir.”

عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَاضُعِهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عَضْوٌ، تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى

Nu'mân bin Beşîr (r.a.)'ın rivayet ettiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Müminler birbirlerini sevmek, birbirlerine şefkat göstermek ve iyilik yapmakta bir vücut gibidir. O vücudun bir uzvu hastalanırsa, diğer uzuvlar da hastalığın acısını duyar, uykusuzluk ve ateşine iştirak ederler.”

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (ض) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِغْتِنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: حَيَاتِكَ قَبْلَ مَوْتِكَ، وَصِحَّتِكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَفِرَاعَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ، وَشَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ، وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ

İbn Abbas (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

“Beş şey gelmeden evvel beş şeyi fırsat bil:

1. Ölüm gelmeden önce; hayatının.
2. Hastalık gelmeden önce; sağlığının.
3. Meşguliyet gelip çatmadan önce; boş vaktinin.
4. İhtiyarlık gelmeden önce; gençliğinin.
5. Fakirlik gelmeden önce; zenginliğinin.”

(Hâkim, Müstedrek; Ahmed bin Hanbel, Zühd; Ebû Nuaym; Hilyesi)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ تَعَالَى لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ

Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Şüphesiz Allah Teâlâ sizin boyunuzda posunuza ve mallarınıza bakmaz, ancak kalblerinize ve amellerinize bakar.” (Muslim, Birr, 33; İbn Mâce, Züht, 9)

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَجِيبُوا الدَّاعِيَ، وَلَا تَرُدُّوا الْهَدِيَّةَ، وَلَا تَضْرِبُوا الْمُسْلِمِينَ

İbn Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Davete icabet edin, hediyeyi geri çevirmeyin ve Müslümanları dövmeyin.” (Buhârî, Ahkâm, 23)

عَنْ أَنَسٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا آتَاكُمُ الزَّائِرُ فَأَكْرِمُوهُ

Enes (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Biri sizi ziyarete geldiğinde ona ikram edin.” (İbn Mâce)

عَنْ ابْنِ عُمَرَ (ض) عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمِيلٌ يُحِبُّ
الْجَمَالَ، سَخِيٌّ يُحِبُّ السَّخَاءَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ

Ebû Saîd (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah güzeldir, güzelliği sever. Cömerttir, cömertliği sever. Temizdir, temizliği sever." (İbn Adiyy, El-Kâmil)

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَكِلُ الرَّبِّاءِ، وَمُوكِلُهُ،
وَكَاتِبُهُ، وَشَاهِدَاهُ، إِذَا عَلِمُوا ذَلِكَ، وَالْوَشْمَةُ، وَالْمَوْشُومَةُ لِلْحُسْنِ،
مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

İbn Mes'ûd (r.a.) Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'den rivayet ediyor: "Bilerek faizi yiyen, yediren, ona kâtiplik eden, bilerek ona şahitlikte bulunan kimse, dövme yapan ve güzellik için yaptırılan Kıyamet günü Muhammed'in dili ile lanete uğramışlardır." (Müslim, Mûsâkât, 105; Nesâî, Talak, 13; Zînet, 23, 24)

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَحَبُّ الْجِهَادِ إِلَى اللَّهِ
كَلِمَةٌ حَقٌّ يُقَالُ لِإِمَامٍ جَائِرٍ

Ebû Umâme (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah'ın en çok sevdiği cihat, zalim bir idareciye karşı hakkı söylemektir."

عَنْ يَزِيدِ بْنِ أَسِيدٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَحَبُّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ

Yezîd bin Üseyd rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Kendin için istediğini insanlar için de iste." (Hâkim, Müstedrek; Taberânî, Kebir)

عَنْ مُعَاذٍ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الشَّيْطَانَ ذَنْبُ الْإِنْسَانِ كَذَنْبِ
الْغَنَمِ، يَأْخُذُ الشَّاةَ الْقَاصِيَةَ النَّاحِيَةَ فَيَأْكُمُ وَالشَّعَابَ، وَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ
وَالْعَامَّةِ وَالْمَسْجِدِ

Muaz b. Cebel (r.a.)'dan rivayetle Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Şeytan insanın kurdudur. Koyunun kurduna benzer. Kurdu, sürüden ayrılan kenarda duran koyunu kaptığı gibi, şeytan da cemaattan ayrılanı gözetir. Ayrılıktan sakının. Cemaattan, topluluktan ve camilerden ayrılmayın." (Ahmed b. Hanbel, 5:233, 243)

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (ض) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَحِمٍ

Cübeyr b. Mut'im (r.a.) Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder:

“Akraba haklarını çiğneyen kimse cennete giremez.”

(Buhârî, Edep, 11; Müslim, Birr, 19; Ebû Dâvûd, Zekât, 45; Tirmizî, Birr, 10)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ تَعَالَى يَقْبَلُ
الصَّدَقَةَ، وَيَأْخُذُهَا بِيَمِينِهِ فَيُرِيهَا لِأَحَدِكُمْ كَمَا يُرِي أَحَدَكُمْ مَهْرَهُ، حَتَّى
إِنَّ اللَّقْمَةَ لَتَصِيرُ مِثْلَ أُحُدٍ

Ebû Hureyre (r.a.)'dan rivayetle:

“Şüphesiz Allah sadakayı kabul eder, onu güzel bir şekilde muhafaza ederek sizden birinizin bir tayı [at yavrusu] büyüttüğü gibi büyütür. Öyle ki bir lokma Uhud Dağı kadar büyür.” (Tirmizî, Zekât; Müsned, 2:268, 404, 471)

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَخِرُ مَا أَدْرَكَ
النَّاسَ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

Ebû Mûsâ el-Bedri rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Geçmiş peygamberlerin sözlerinden insanların en son kavradığı söz şudur: “Utanmadıktan sonra istediğini yap.” (Buhârî, Enbiyâ, 54; İbn Mâce, Züht, 17; Ebû Dâvûd, Edep, 6)

عَنْ ابْنِ عُمَرَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَرْبَعٌ إِذَا كُنَّ فِيكَ فَلَا
عَلَيْكَ مَا فَاتَكَ مِنَ الدُّنْيَا: صِدْقُ الْحَدِيثِ، وَحِفْظُ الْأَمَانَةِ، وَحَسْنُ الْخُلُقِ،
وَعِفَّةٌ مَطْعَمٍ

İbn Ömer (r.a.) Efendimiz (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor: “Dört şey vardır ki, onlar sende olduktan sonra dünyadan elde etmediğin şeyler sebebiyle gam yeme. Bunlar: Doğru söz, emaneti korumak, güzel ahlak ve helal yemektir.” (Müsned, 2:177)

SORULAR

1. Hadis ne demektir?
2. Sünnet ne demektir?
3. Sünnet kaç a ayrılır?
4. Kavlı, fiilî ve takrirî sünnete birer örnek veriniz.
5. Hadis kaç bölümden oluşur? yazınız.
6. Senet ne demektir, önemi nedir?
7. Metin ne demektir? yazınız.
9. Sahih hadis ne demektir?
10. Hasen hadis ne demektir?
11. Zayıf hadis ne demektir?
12. Rivayet şekline göre hadisler kaç a ayrılır, nelerdir?
13. Nebevî hadisler ne demektir?
14. Kutsî hadis ne demektir?
15. Sahabeyi tanımlayınız.
16. Muhadramun ne demektir?
17. Tâbiîn sözcüğünü tanımlayınız.
18. Tebe'ut-tâbiîn ne demektir?
19. Râvi ne demektir?
20. Râvide aranan şartlar nelerdir?
21. Kütüb-î Sitte ne demektir?
22. Müttefekun, aleyh ve şeyhan sözcüklerini tanımlayınız.

AHLAK

KONULAR

- Ahlakın Tanımı
- İslam Ahlakının Kaynağı
- Ahlakın Gayesi
- Başlıca Ahlaki Görev ve Sorumluluklar
- İnsanın Kendine Karşı Görev ve Sorumlulukları
- Ailesine Karşı Görev ve Sorumlulukları
- Akrabalar Arasında Görev ve Sorumluluklar
- Toplumsal Görev ve Sorumluluklar
- İş ve Ticaretle İlgili Görev ve Sorumluluklar
- Hz. Peygamber'in Örnek Ahlak ve Şahsiyeti
- Ahlakla İlgili Hadîs-i Şerifler
- Ahlakla İlgili Bazı Görgü Kuralları
- Hz. Peygamber'in Yüksek Ahlakı

• Ahlakın Tanımı

Huy, mizaç, karakter, yaradılış ve alışkanlık anlamlarına gelen ahlak, akıl ve irade sahibi bir insanın, hiç kimsenin zorlamasına gerek kalmadan, kendi iradesiyle ve şuurlu olarak yaptığı davranışlardır.

• İslam Ahlakının Kaynağı

İslam'da ahlakın asıl kaynağı Kur'an ve onun ışığında oluşan sünnettir. Nitekim Hz. Âişe (r.a.) bir soru vesilesiyle Hz. Peygamber'in ahlakının Kur'an ahlakı olduğunu belirtmiştir. İslam ahlak düşüncesi Kur'an ve sünnetle başlar. Bu iki kaynak dini ve dünyevi hayatın genel çerçevesini çizmiş, davranış kurallarını belirlemiştir.

• İslam'da Ahlak Kurallarının Gayesi

İslam'da bütün ahlaki kurallar uhrevi yaptırımlara bağlanmış, iyiler için

cennet, kötüler için cehennem vaadedilmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'e göre, insan öncelikle inanç sevgisi kazanmalı, kötülüklerden nefret etmeli, iç dünyasını Allah şuurunu ile huzura kavuşturmalıdır. Bu sevgi ve şuur insana manevi hayattan zevk alma, hatalarının farkına varma, onlardan yüz çevirme ve Allah'tan af dileme fırsatı sağlayacaktır.

• Başlıca Ahlaki Görev ve Sorumluluklar

İnsanın Kendine Karşı Görev ve Sorumlulukları

İslam ahlakı her bireyi "insan" olarak bir değer kabul eder. Hz. Peygamber (s.a.v.), "Her doğan çocuk temiz yaratılış üzere doğar!" buyurarak insanı yaratılıştan suçlu sayan anlayışı reddetmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de, "**Kim iyi bir iş yaparsa kendi lehine yapmış olur, kim de kötü bir iş yaparsa kendi aleyhine yapmış olur.**" buyurulmuştur. (Fussilet suresi, 46. ayet)

1. İnsanın bedensel varlığı ile ilgili görevleri: İslam ahlakında, insanın dinî ve dünyevi görevlerini doğru ve yeterli olarak yerine getirebilmesi için kendi bedensel varlığını koruma ve geliştirme hususunda bazı görevleri bulunduğu kabul edilmiştir.

- Bu görevlerin başında insanın kendi hayatını koruması gelir. İslamiyet hiçbir insana kendi hayatına son verme hakkını tanımamış, bu sebeple intiharı da kesinlikle yasaklamıştır.

- İslam dini içki, kumar, fuhuşa gibi sağlığa zarar veren kötülükler karşısında kayıtsız kalmaz. Aksine Kur'ân-ı Kerîm, "**Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın.**" (Bakara suresi, 195. ayet) buyurmuştur.

2. İnsanın manevi varlığı ile ilgili görevleri: Ahlak ilmiyle uğraşanlar genellikle insanın diğer varlıklar karşısındaki üstünlüğünün akıl, zekâ, kalp, vicdan, tefekkür, inanma, iyilik, sevgi gibi manevi özelliklerinden ileri geldiğini kabul ederler. Şu hâlde insanın manevi özelliklerini koruma ve geliştirmesi onun hem kendi varlığına karşı, hem de o yetenekleri kendisine veren Allah'a karşı bir borcudur.

İnsanın manevi varlığını zenginleştiren, onu yücelten güzellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Akıllıca davranmak.
- Ağırbaşlı olmak.
- Affetme duygusuna sahip olmak.
- Sabırlı olmak.
- Hoşgörülü olmak.
- Barış ve kardeşlik düşüncesinde olmak.
- Derin bilgi ve bilgi ile amel etmek (hikmet).

- İstekleri aklın ve inancın kontrolünde tutmak.
- Küçük düşürücü davranışlardan sakınmak.
- Edepli ve hayalî olmak.
- Niyette, sözde ve davranışta doğru ve dürüst olmak.
- İnsanlara karşı alçak gönüllü olmak.

• Ailesine Karşı Görev ve Sorumlulukları

Ailenin önemi

Ailenin oluşması en büyük amacı sağlıklı nesiller yetiştirmek suretiyle insan soyunun devamına katkıda bulunmaktır.

Eşlerin Birbirine Karşı Görev ve Sorumlulukları

Toplum içinde olduğu gibi aile içinde de haklara riayet edilmesi ve sorumlulukların yerine getirilmesi için belli bir düzenin kurulmasına, rollerin belirlenmesine ihtiyaç vardır. İslam, erkeğe aile reisliği rolünü vermiştir. Bu görev ona asla kadın üzerinde bir baskı ve zorbalık imkânı vermez. Kur'ân-ı Kerîm, **"Kadınlarla iyi geçinin!"** (Nisâ suresi, 19. ayet) buyurur. Hz. Peygamber (s.a.v.), insanların en iyisinin eşlerine karşı iyi davrananlar olduğunu ifade eder.

"Bir kadın, kocası kendisinden razı olduğu hâlde ölürse cennete girer." (Hadis)

Eşler birbirine karşı iyi davranmalı, birbirlerinin haklarını gözetmeli, birbirlerinin akrabalarına karşı sevgi ve saygıda bulunmalı, birbirlerinin razı olmadığı davranışlarda bulunmamalı, çocukların bakım ve eğitimiyle müşterek ilgilenmeli, ailenin iffetini, şerefini, itibarını, evini, malını ve çocuklarını birlikte korumalı ve iyi geçinmelidirler. İslam ahlak kuralları çerçevesinde karşılıklı olarak görev sorumluluklarını yerine getirmelidirler.

• Ana-babanın Çocuklarına Karşı Görev ve Sorumlulukları

1. Çocuğun maddi ihtiyaçlarının karşılanması

Çocukların beslenme, barınma, giyim kuşam, sağlık gibi maddi ve bedensel ihtiyaçlarının karşılanması ailenin başta gelen görevleridir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), **"İnsanın aile bireylerini sefil ve aç bırakması günah olarak kendisine yeter."** buyurmuşlardır.

2. Çocuğa sevgi ve şefkat gösterilmesi:

Peygamber Efendimiz'in gerek kendi çocuklarına ve torunlarına, gerekse diğer çocuklara karşı son derece şefkat, merhamet ve sevgi hisleri duyması, onları bağrına basıp okşaması, öpmesi, hatalarını bağışlaması, şakalaşması ile ilgili pek çok hadis rivayet edilmiştir. Onun çocuklara olan bu düşkünlüğünü yadığayan

birisini, "Allah senin kalbinden merhameti söküp almışsa ben ne yaparım?" diyerek eleştirmiştir. Anne babalar da çocuklarına sevgi ve şefkat göstermelidirler.

3. Çocuğun eğitimi:

Çocuğun dinî, ahlaki ve mesleki eğitimi ailenin en zor ve o kadar da önemli görevidir. Eğitimin temel amacı ise çocukların bilgi ve ahlakta donanımlı olmalarını sağlamaktır. "Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha değerli bir miras bırakamaz." anlamındaki hadisin açık ifadesi yanında, "İlim öğrenmek her Müslümana farzdır." manasındaki hadis de bu hususta anne babaya sorumluluk yüklemektedir.

Çocukların Ana-babalarına Karşı Görev ve Sorumlulukları

Hem Kur'ân-ı Kerim'de hem de hadislerde çoğunlukla Allah'a kulluk görevinin hemen ardından ana-babaya saygılı olma ve iyi davranmanın bir görev olduğuna dikkat çekilir. Bunların başlıcalarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayıp, huzurlu bir yaşam ortamı sağlamak.
- İstetmeden vermek.
- Kendilerinden aşırı fedakârlık beklememek.
- Haklarında şikayetçi olmamak.
- Kusurlarını saklayıp, iyiliklerinden söz ederek itibarlarını korumak.
- Hayatta iken ve öldükten sonra haklarında davacı olmamak.
- Haram olmayan konularda isteklerini yerine getirmek.
- Hayır ve ibadetlerine yardımcı olmak.
- Öldüklerinde vasiyetlerini yerine getirmek ve arkalarından hayır ve hasenatta bulunmak.

Hz. Peygamber'e en önemli ameller sorulduğunda:

- 1- Vaktinde kılınan namaz,
- 2- Anne-babaya yapılan iyilik,
- 3- Allah yolunda çalışmak, şeklinde sıralamıştır.

• Akrabalar Arasında Görev ve Sorumluluklar

Akrabaların birbirlerine karşı iyilik, ikram, yardımlaşma, ziyaretleşme, hoş-görü, davete icabet, bayramlaşma, tebrikleşme, taziye gibi sosyal ve ahlaki görev ve sorumlulukları vardır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) konu ile ilgili pek çok hadisinden birinde, **“Bütün faziletlerin en üstünü senden ziyareti kesen akrabanı ziyaret ederek ilişkiyi yaşatmandır.”** buyurmuştur.

- Ziyaretleşmenin rızkı bollatacağını.
- Akrabaya mal yardımında bulunmanın başkalarına yapılan yardımdan iki kat fazla sevap kazandıracığını.
- Akrabalık ilişkisini kesenlerin cennete giremeyecekler arasında olacaklarını anlatmıştır.

• Toplumsal Görev ve Sorumluluklar

İnsan toplulukları çeşitli kabile ve milletlerden teşekkül etmektedir. Irkları, dilleri, ülkeleri birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar insanların kendi kudret ve isteklerinin dışında olup, ilahî bir takdir neticesidir. Müşterek oldukları konularda:

- Birbirlerinin haklarına riayet etmek.
- Haksızlığa düşmemek.
- Kimsenin mal, can ve namusuna dokunmamak. Nizam ve intizam içinde yaşayabilmek için birbirine önem vermek, karşılıklı saygı, sevgi ve anlayış içerisinde olmak, insan olmanın vazgeçilmez bir gereğidir.

İslam'da en yüksek sevgi Allah sevgisi ve Allah için sevmektir. İslam ahlakında, **“Allah için sevmek”** deyimini aynı zamanda karşılıksız sevgiyi ifade eder. Böyle bir sevgiyle kaynaşmış toplumsal yapı şöyle tanımlanır: **“Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine şefkat göstermekte ve korumakta, herhangi bir organı rahatsız olduğunda diğer organları da bu yüzden uykusuzluğa ve hummaya tutulan bir vücut gibidirler.”** (Buhârî, Edep, 27)

• İş ve Ticaretle İlgili Görev ve Sorumluluklar

Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ın geceyi istirahat, gündüzü de geçim temini için yarattığı (Kasas suresi, 73. ayet) kural olarak insan için çalışıp çabalamaktan başka bir kazanç ve başarı yolu olmadığı belirtilmiştir. **“Hiçbir kimse elinin emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir.”** buyuran Peygamberimiz, başkalarına el açmaktansa el emeğiyle kazanmanın daha iyi olduğunu söylemiştir.

Yüce dinimiz, her Müslümanın meşgul olduğu iş ve ticaret alanıyla ilgili ikti-

sadi bilgileri, ayrıca haramlardan korunmak ve helal kazanç sağlamak için gerekli dinî ve ahlaki bilgileri öğrenmesinin lüzumunu belirtmiştir. Müslümanın “diğer Müslümanların elinden ve dilinden zarar görmediği kimse” şeklinde tarif edilecek yeri belirlenmiştir. Allah’ın haram kıldığı şeylerin üretim ve ticareti ile meşgul olmamak gerekir.

- Kumar
- Dolandırıcılık
- Hırsızlık
- Faizcilik
- Rüşvetcilik
- Kaçakçılık

- Haksız kazanç gibi toplum zararına olan ve insanlık şerefi ile bağdaşmayan kazanç yollarının Müslümanın temiz ve yüksek şahsiyeti, üstün hizmet anlayışıyla bağdaşmadığını işaret eden yüzlerce ayet ve hadis bulunmaktadır.

• Hz. Peygamber’in Örnek Ahlak ve Şahsiyeti

Kuşkusuz hem ferdî, hem de sosyal bakımdan İslam’ın ideal ve örnek insanı Hz. Muhammed (s.a.v.)’dir. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm, Resûlullah’ın hayat ve şahsiyetini Müslümanlar için örnek göstermiştir. (Ahzâb suresi, 21. ayet) Resûlullah, hayatı boyunca sadece gerçeği söylemiş ve söylediklerini hiç aksatmadan yaşamıştır. O daima tatlı dilli, güler yüzlü ve hoşgörülü olmuştur.

Yemek Yemesi

Peygamberimiz, birlikte yemek yemeyi severdi. Yemeğe besmele ile başlar, sağ elini kullanır, tıka basa doymadan sofradan kalkar, yemekten önce ve sonra ellerini yıkardı. Sağlığa zararlı olan ve dinen haram olan veya kokusuyla çevresindekileri rahatsız edecek şeyleri yemezdi.

Giyimi

İpek elbise giymez, altın takı takmazdı. Giyiminde temizliğe ve sadeliğe önem verirdi. Temizliğe son derece önem verir, çevreyi de temizlik konusunda eğitirdi. Lüks ve ihtişama önem vermezdi.

Diğer İnsanlarla İlişkileri

Gönlü zengindi, affetmeyi sever, kimseyi incitmez; düşmanlarının dahi iyiliğini isterdi. Kur’ân-ı Kerîm onun bu yönünü şöyle anlatır: “Eğer kaba, katı kalpli olsaydın muhakkak ki, insanlar çevrenden dağılır giderdi.” (Âl-i İmrân suresi, 159. ayet)

O, insanların kusurlarını yüzüne vurmaz, tenkitlerini isim vermeden yapardı. Adaleti titizlikle korur, insanlara mevki ve makamlarına göre muamele etmezdi. Aksine fakirlerin, kimsesizlerin, yetimlerin, hastaların, çocukların daha çok ilgi ve mutluluğa muhtaç olduklarını bilir, onlarla ilgilenirdi.

Aile Hayatı

Aile hayatı son derece muntazamdı. Eşlerine saygı gösterir, haklarına riayet ederdi. Bazı sahabiler, ebedî kurtuluşlarını kazanabilmek için geceleri hep namaz kılacaklarını, gündüzleri oruç tutacaklarını, evlenmeyeceklerini, evli olan eşleriyle birlikte olmayacaklarını söylemişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu gelişmeyi duyunca onları şu sözlerle uyardı: “Sizin şöyle şöyle dediğinizi duyuyorum. Bakın, yemin ederim ki ben, Allah’a hepinizden daha çok saygılıyım. Bununla birlikte oruç tuttuğum günler de oldu, tutmadığım günler de oldu. Namaz da kılarım, uyku da uyurum. Kadınlarla evlenirim de. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden yüz çevirmiş olur.” (Buhârî, Nikâh, 1)

Genel Olarak Hayatı

- Bir ömür boyu doğruluk çizgisinden sapmadan ilerlemiştir.
- Ahlaki güzellikleri tamamlamak için gönderilmiştir. Ahlakı Kur’an ahlakıydı.
- Düşmanları tarafından bile **“Muhammedü'l-Emîn”** (*En güvenilir insan Muhammed*) diye anılarak herkese güven vermiştir.
- Ahiret iyiliğini, dünya güzelliğini, düzgün yaşayışını bütün ahlak güzelliklerini, bütün faziletleri kazanmak isteyen kişi Hz. Muhammed’i örnek almalıdır. Çünkü Resûlullah bütün hayırlarda en ileridir. Allah onun ahlakını övmüş, faziletleri en mükemmel şekliyle onda toplamış ve onu her türlü kusurlardan arındırmıştır.

“Muhakkak ki sen büyük ahlak üzeresin.” (Nûn suresi, 4. ayet)

• Ahlakla İlgili Hadîs-i Şerifler

- Güneşin donmuş buzunu eritmesi gibi, güzel ahlak da günahları eritir.
- İki haslet var ki, bunlar münafıkta bulunmaz. Güzel ahlak ve din ilmi.
- Benim meclisime en yakın olanınız, ahlakça en güzel olan ve etrafındakilerle hoş geçinenizdir ki, onları da herkes sever.
- Siz mallarınızla herkesi memnun edemezsiniz, öyle ise onları güler yüz ve güzel ahlakla memnun etmeye çalışınız.

- İnsanların cennete girmelerine en çok yardımı olan şeyler takva, Allah korkusu ve güzel ahlakıdır.
- Allah'ım senden sıhhat, afiyet ve güzel ahlak isterim.
- Ben ahlaki güzellikleri tamamlamak için gönderildim.
- Kişinin ilmi ve ameli az olsa da dört şey onu üstün mevkilere yükseltebilir. Bunlar da hilm, tevazu, cömertlik ve güzel ahlakıdır.

• Ahlakla İlgili Bazı Görgü Kuralları:

1. Misafirlik Kuralları

Zaman zaman arkadaşlarımızı, komşularımızı, akrabalarımızı ziyarete gideriz. Belli bir süre onların evlerinde misafir kalırız. Onlarla sohbet eder, hâl-hatır sorar, hoşça vakit geçiririz. Böylece aramızdaki kardeşlik, dostluk ve akrabalık ilişkileri daha da güçlenir. Birbirimize karşı sevgi ve saygımız artar.

Ancak ziyaretlerimizi yaparken, görgü ve nezaket kurallarına dikkat etmeliyiz. Birkaç konuda örnek verelim:

a) Misafirlığe giderken;

- Gideceğimiz eve, önceden haber vermeliyiz. Müsait olup olmadıklarını öğrenmeliyiz. Uygunsa gitmeliyiz ve ısrarcı olmamalıyız.
- Gideceğimiz yere duruma göre uygun bir hediye götürmeliyiz.
- Eve girmeden önce zile basmalıyız veya kapıyı tıklamalıyız.
- Eve girerken ev halkına selam vermeliyiz.
- Kılık-kıyafetimize dikkat etmeliyiz. "Güzel kıyafet insanı karşılar, güzel ahlak insanı uğurlar."
- Misafirlik süresince, olur olmaz her şeye karışmamalıyız.
- Ev sahibinin ikram ettiği şeyleri, nezaketle kabul etmeli ve teşekkürlerimizi bildirmeliyiz.
- Misafirlikten ayrılırken, onları da kendi evimize davet etmeliyiz.

b) Misafirleri karşılarırken;

- Misafirlerimizi, kapıda karşılamalıyız.
- Güler yüz göstererek hâl-hatır sormalıyız.
- Çocukları varsa onlarla özel ilgilenmeliyiz.
- İkranda bulunmalıyız.
- Evimizden ayrılırken de, yine kapıya kadar uğurlamalıyız.

2. Sofra kuralları

İslam ahlakı esaslarına göre, sofrada yemek yemenin de kendine ait kuralları vardır. Biz buna “sofra adabı” diyoruz. Sofrada dikkat edeceğimiz belli başlı görgü kuralları şunlardır:

- Yemekten önce ve sonra ellerimizi yıkamalıyız.
- Sofra veya masada, diğer insanları rahatsız etmeyecek şekilde oturmalıyız.
- Yemeğe başlarken besmele çekmeliyiz ve sağ elimizle yemeliyiz.
- Yemekten kalkarken de “Elhamdülillâh” demeliyiz.
- Ağızımızda lokma varken konuşmamalıyız.
- Ortak bir tabaktan yiyorsak, kendi önümüzden yemeliyiz.
- Tabağımıza, yiyeceğimiz kadar yemek almalıyız.
- Yemek yerken, çevremizdekileri tiksindirecek kaba ve çirkin davranışlarda bulunmamalıyız.
- Yemeğe topluca oturup, herkesle birlikte kalkmaya dikkat etmeliyiz.
- Yemekten sonra dua etmeliyiz. Yemekten sonra ellerimizi ve ağızımızı yıka malı, dişlerimizi misvak veya fırça ile temizlemeliyiz.

3. Diğer bazı önemli görgü kuralları

Toplum içinde dikkat edeceğimiz görgü kuralları, sayılamayacak kadar çoktur. Bunlardan bazılarını sıralayalım:

- Herkese karşı güler yüzlü ve tatlı dilli olmalıyız.
 - Çevremizi kirletmemeliyiz.
 - Dinimizce kutsal sayılan şeylere saygılı olmalıyız.
 - Dedikodu yapmamalı ve yaptırmamalıyız.
 - Olduğumuz gibi görünüp, göründüğümüz gibi olmalıyız.
- “Sizin en hayırlı olanınız, ahlakı en güzel olanınızdır.”** (Hadîs-i şerif)

• Hz. Peygamber'in Yüksek Ahlakı

Resûl-i Ekrem Efendimiz, ilk vahiy geldiği zaman heyecanla evine dönmüş ve "Beni örtünüz" demişti. Kendine geldiğinde gördüklerini hanımı Hz. Hatice'ye anlattı. Hz. Hatice (r.anha) kendini teselli ederken:

- "Allah'a yemin ederim ki, Allah seni hiçbir vakit utandırmaz. Çünkü sen;
- Akrabana bakarsın.
- Borçluların borcunu verirsin.
- Fakirlere yardım edersin.
- Misafirleri ağırlarsın.
- Doğruları desteklersin.
- Muhtaçların ihtiyaçlarını hafifletirsin!" demişti.

Hz. Âişe (r.anha) annemiz de kendisine, bize Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ahlakını anlatırmısın, diye sorarlara:

"Hz. Peygamber'in ahlakı Kur'an ahlakıdır." diye cevap vermişti.

Peygamberimiz'in hayatı, Kur'an'ın canlı bir levhasıydı. Onun şahsında Kur'an'ın bütün emirleri görülüyordu. İslam dini yüksek ahlakın temeli olduğu gibi Hz. Peygamber de:

"Ben ancak, üstün ahlakı tamamlamak için gönderildim." buyurmuştu.

Allah onu güzel ahlaklı olarak yaratmıştı. Fazileti, fazilet olduğu için severdi. Sadelik ve samimilik, Peygamberimiz'in başlıca özelliklerinden ikisiydi. Hayatın her yerinde sadeliği tercih ederdi.

Resûl-i Ekrem temizliği çok severdi. Elbisesinin temizliğine son derece dikkat ederdi. Ağıza fena koku veren şeylerden hoşlanmazdı. Yemekten evvel ve yemekten sonra ellerini yıkar, ağzını temizlerdi. Vücudunu temiz tutar, saçını sakalını yıkar, tarar, güzel kokular kullanırdı. "**Temizlik imandandır.**" buyurmuştu.

Besmele çekmeden yemeğe başlamaz, Allah'a şükretmeden yemekten kalkmazdı. Vaktini dikkatli kullanır, asla israf etmezdi. Kendisini ziyarete gelenleri temiz elbiseyle ve nezaketle karşılar, memnunlukla gönderirdi.

Hz. Peygamber'in arkadaşlarına karşı büyük sevgisi vardı. Sevgisini göstermek için onları isimleriyle çağırırdı. İlk selamı o verir, el sıkmak için daha evvel davranarak elini uzatırdı. Bir tarafa dönerken bütün vücuduyla dönerdi. Arkadaşları arasına oturduğu zaman yer seçmez, nereyi boş bulursa oraya oturur, arkadaşlarına doğru ayağını uzatmazdı. Sözünü ağır ağır söylerdi. Münakaşayı sevmez, lüzumundan fazla söz söylemez, kendisini ilgilendirmeyen şeylere karışmazdı. Kimseye hakarete bulunmaz, başkalarının sırlarını öğrenmeye çalışmazdı. Ağzından ömründe bir defa bile kötü söz çıkmamıştı. Konuştuğu zaman sözün en tatlısını, en güzelini söylerdi.

Peygamberimiz yalandan, yalancıdan nefret ederdi. Fakirlere ikram etmeyi çok sever, kapısına geleni boş çevirmez, memnun ederdi.

Peygamberimiz çalışarak kazanmayı teşvik etmiş, “Çalışmak bizden, başarı Allah’tan” buyurmuştu.

Dul kadınlara, öksüzlere ve fakirlere karşı sevgisi çoktu. Yollarda durur, şikayetleri dinler, onları teselli ederdi. Hele çocuklara karşı muhabbeti pek fazlaydı. Yolda karşılaştığı çocukları okşar, severdi.

Misafirlerine karşı bizzat kendisi hizmet eder, onları ağırlamak için elinden gelen her şeyi yapardı. Hayâsı çok yüksekti ve insanların en cömertiydi.

Hz. Peygamber (s.a.v.) insanların en cesuruydu. Düşmanlarından hiçbir zaman zerre kadar korkmamıştı. Sevr mağarası önüne azılı düşmanlar geldikleri zaman, hicret arkadaşı Hz. Ebû Bekir telaşa düşünce Resûl-i Ekrem, “Üzülme, Allah bizimle beraberdir.” buyurmuştu.

Hz. Muhammed (s.a.v.) insanlığın tek önderi ve eşsiz örneğidir.

SORULAR

1. Ahlakı tarif ediniz.
2. İslam’da ahlak kurallarının gayesi nedir?
3. Kimlere karşı ahlaki görev ve sorumluluklarımız vardır?
4. Ana-babanın çocuklarına karşı görev ve sorumlulukları nelerdir?
5. Akrabalar arasındaki görev ve sorumluluklar nelerdir?
6. Hangi işlerin üretim ve ticareti ile meşgul olmamak gerekir?
7. Misafirlerimizi karşılarken uymamız gereken kuralları yazınız.
8. Sofra kuralları nelerdir?
9. Hangi hareketleri yaparsak Allah bizi utandırmaz?
10. Hz. Peygamberimiz’in ahlakı nasıl bir ahlakı?

7. BÖLÜM TASAVVUF

KONULAR

- Tarikat
- Tarikatın Kaynağı
- Tarikata Girmek
- Şeriat
- Şeriatın Temeli
- Şeriatın Tarihi
- Bidat ve Hurafeler
- Bidatlara Örnekler
- Hurafelere Örnekler
- Biat

• Tarikat

Arapça bir kelimedir. Sözlükte yol anlamına gelir. Tarik, Kur'ân-ı Kerîm'in Nisâ suresi, 168-169. ayetlerde kelime olarak geçmektedir.

Tasavvufta ise tarikat, gerçeğe varma, Allah'a ulaşma yolunu ve şeriatın zahirî ve bâtinî yönünü yaşayan bir mürşide intisap edenin gideceği yer anlamında kullanılmıştır.

Bu yol boyunca yapılan yolculuk bir şeyhin öncülüğünde gerçekleşir. Her tarikatın öncüsü tarafından belirlenen birtakım kuralları vardır. Hicri 6. miladi 12. yüzyıldan itibaren kurulmuş çok sayıda tarikat vardır. Bunlar zamanla birçok kollara ayrılarak günümüze kadar gelmişler ve İslam dünyasına yayılmışlardır.

Mutasavvıflara göre Allah'a ulaşan yollar sayısızdır. Esas olan Allah'a yönelme ve Allah'ın şeriatı çerçevesinde yürümektir. Mesela Kâbe'ye yönelmek gibi. Herkesin yönü kıbledir. Ama kimi doğuda, kimi batıdadır. Hedef ve yol çok önemlidir. Kur'ân-ı Kerîm'de: **"Bizim yolumuzda cihat edenleri biz yollarımıza mutlaka ulaştırırız."** (Ankebût suresi 69. ayet) buyurulmaktadır. Yani yol ve hedef sadece ve sadece Allah'ın olmalıdır.

Tarikatlar, kuruluşlarından itibaren büyük hizmetler görmüş ve çok değerli insanların yetişmelerine vesile olmuşlardır. Ayrıca yalnız dinî ve tasavvufî bir kuruluş olarak kalmayıp sosyal, siyasi, kültürel, sanatsal faaliyetlerde de en güzel örnekleri vermişlerdir.

Ancak 20. yüzyılın sonlarına doğru fonksiyonlarını kaybederek, içten ve dıştan gelen hücumlarla asli görevlerini yapamaz duruma getirilmiştir.

• **Tarikatın Kaynağı**

Kaynağını Kur'an ve sünnetten alan tarikatlar, İslam'ın başlangıcında isim olarak yoktu. Fakat yapılan vazifeler kurumsallaşmamış olsa bile İslamiyet'in ilk yıllarında dinin içinde bir bütün olarak vardı. Sonraları genişleyerek kurumsallaştı ve tarikatlar hâline geldi. Fıkıh, tefsir gibi diğer ilimlerin de bu isimleri sonradan almış oldukları gibi.

Kuralları, yöntemleri az çok farklı olsa da bütün tarikatlarda esas ve ortak kural şeriat dairesinde Allah'ı zikretmek, çile, seyrü sülûk ve murakabedir. Şeriat dairesinin dışına çıkan tarikatlar hak tarikatlar olarak kabul edilemezler.

• **Şeyh:** Tarikat liderine şeyh veya mürşit denir. Şeyh veya mürşit; İslami eğitim almış, irşat yetkisine ve yeteneğine sahip olmalıdır. İrşad yetkisi ve yeteneğine sahip olmadan irşad yetkisi verilmez. İlim ve şeriat bilgisi lokomotif çalıştıran yakıt gibidir. O olmadan lokomotif çalışmaz ve o lider de vagon durumuna düşer. Çünkü kendisinde onu hareket ettirecek yetenek olmadan insanları peşinden nasıl götürebilir?

Sâlihlerle beraber olmak, onların ilim ve feyzlerinden istifade etmek dinen emredilen bir ölçüdür. Müslümanların cemaatleşmeleri ve bilgili kişilerden istifade etmeleri lazımdır. Bunun için teşkilat kurmak ve bu görevi yerine getirmek gerekir.

Şeyhe uymaya intisap denir. Fazıl bir şeyhin ilim ve feyzinden istifade etmek için ona intisap etmek güzeldir. Ama bu farz ve vacip gibi emirler değil bir faziletidir. Bir şeyhin söylediklerine ilim, akıl, mantık ve şeriat süzgecinden geçirilerek uyulması tavsiye edilir. Ama unutulmamalıdır ki, şeyh de vahye dayanmadığı için hata ve yanlışlık yapabilir. Ölçümüz kitap ve sünnettir.

• **Tarikata Girmek**

Tarikata girmek farz, vacip veya sünnet değildir. Sadece insan, kâmil bir mürşit bulursa ondan istifade edebilir. Nitekim hiçbir sahabenin tarikatu yoktu. Hepsi Resûlullah'tan öğrendikleri gibi yaşarlardı. Ancak mürşid-i kâmil bir zattan ders alıp istifade etmek de güzeldir.

Mürşid-i kâmil olmanın şartları

1. İslami ilimlere sahip olmak, ayet ve hadisleri okuyarak onlardaki şeri ahkâmı anlatabilecek seviyede Arapçaya vakıf olmak.
2. İlmiyle amel etmek.
3. Tarikatı değil, cemaati esas alarak İslami birliği sağlamayı hedef almak.
4. Emr-i bil ma'rûf, nehy-i anil münker yaparak İslam'ın topyekün yaşanmasına çalışmak.

• Şeriat

Şeriat: Sözlükte, insanı bir ırmağa, su içilecek bir kaynağa erİştiren yol anlamına gelmektedir.

İstılâhta, ayet, hadis ve icmaya dayanan ilahî kanun, emir ve yasakların toplamı demektir.

Şeriat, din, dinin amele ilişkin hükümlerinin bütünü, dinin dışı yansıyan görüntüsü ve dünya ile ilgili hükümlerin tamamına verilen isimdir. Şeriat, din ile eş anlamlı da kullanılır. İsâ (a.s.)'ın şeriatı, Mûsâ (a.s.)'ın şeriatı, Muhammed (s.a.v.)'in şeriatı gibi. Buna göre İslam şeriatı denildiği zaman, Allah'ın Hz. Muhammed (s.a.v.) aracılığı ile insanlara gönderdiği İslam dini ve özellikle amele ilişkin hükümleri anlaşılır.

Şâri': Şeriat yapan, kanun koyan anlamına gelir. İslam'da şeriatın hakiki sahibi, kanun koyan ancak Allah'tır. O'na "**Şâri'-i hâkim**" veya "**Şâri'-i mübîn**" denir. Peygamberimiz O'nun tebliğcisi ve mecazen de Şâri'dir. Çünkü o da peygamber olarak Kur'an'ın hükümlerini tamamlayıcı esaslar getirmiş ve yeni hükümler koymuştur. Ancak onun koyduğu hükümler vahyin kontrolü altında olup, ondan vahye aykırı bir söz veya fiil meydana gelmez. Peygamber Allah tarafından görevli olduğu için boş söz söylemez. (Necm suresi, 3-4. ayetler) İnsan olarak yanılırsa vahiyle düzeltilmiştir. Yanlış veya değişmesi gereken hüküm varsa yerine vahiy gelip onun yerini almıştır. Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.): "**Sonra seni bu işte apaçık bir şeriat sahibi kıldık. Sen ona uy. Hakkı bilmeyenlerin heva ve heveslerine uyma!**" (Câsiye suresi, 18. ayet) buyuruyor.

• Şeriatın Temeli

Şeriatın 4 kaynağı vardır: Bunlardan Kitap ve sünnet vazgeçilemez temel kaynaktır ve icma ile kıyas da bu ikisine uymak zorundadır. Şeriatın kaynakları şunlardır.

1. Kitap
2. Sünnet
3. İcma
4. Kıyas

Kitap: Allah'ın kitabı Kur'ân-ı Kerîm'dir. Cebrâîl (a.s.) vasıtasıyla son peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e gönderilmiştir. Zaman zaman, olayların durumuna göre gönderilen Kur'ân-ı Kerîm 23 senede tamamlanmış ve ayetler geldikçe vahiy kâtipleri tarafından yazılmıştır. Aradan uzun zaman geçmeden Hz. Ebû Bekir (r.a.) devrinde de ayetler bir araya getirilip tek kitap hâlinde günümüze kadar aynı şekliyle korunmuş ve ezberlenerek de okunmuştur.

Sünnet: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in İslam'ı anlatışıdır. Sünnet Peygamberimiz'in sözü, fiili (yapması) veya takriri (susarak bir konuya olur vermesi) olmak üzere üç çeşittir.

Kıyas: Kitap ve sünnette olmayan yeni konuları kitap ve sünnetteki delillere benzeterek hüküm vermektir. Mesela, Kur'ân-ı Kerîm'de hamr (şarabın haram olması) vardır. Lakin diğer içkilerin haramlığı yazılı olarak yoktur. Diğerlerinin haramlığı da buradan benzetme yapılarak kıyas yoluyla sabit olur.

İcma: Kitap ve sünnette olmayan yeni bir konu üzerinde sahabenin ittifak etmesidir. Çünkü Peygamber dönemine en yakın ve Peygamberimiz'den ders almış, haklarında Kur'ân-ı Kerîm'in "Allah onlardan razı oldu." diyerek övgüsü bulunan sahâbîlerin ittifakı da delil olarak alınmıştır.

Bir hükmün İslami özellik taşıması bu kaynaklardan birisine dayanmasına bağlıdır. Bu dört delilden esas olanları da kitap ve sünnettir. İcma ve kıyas kitap ve sünnetten çıkarılır. Bu dört esas delilin dışında da şeri deliller adı verilen tali deliller de vardır ve müctehitler bunlara da itibar etmişlerdir.

1. İstihsan, 2. Maslahat, 3. Örf, 4. Önceki şeriatlar, 5. Sahabenin sözü
6. İstishap gibi

Şeriat hükümlerinin dayandığı asli ve tali delillerin bilimsel münakaşası yapılarak, İslam dünyasındaki yorum farkından kaynaklanan görüş ayrılıkları giderilebilir. Çünkü esas kaynak Kur'ân-ı Kerîm, İslam toplumunun en sağlam yol gösteren ilahî kitabı olarak hiç değişmeden bugüne kadar gelmiştir. Yüce Allah, iyi niyetle ve ihlasla ayet ve hadisleri açıklayanların idrak, anlayış ve ufuklarını açar. Bozguncu ve kötü niyetle yorum yapmaya kalkışanların da ufuklarını daraltır ve saptırır. (İsrâ suresi, 9; Kısas suresi, 56; Âl-i İmrân suresi, 7; A'râf suresi, 146. ayetler)

İslam'ın amele yönelik esaslarını kapsayan şeriat hükümleri, fıkhi kaynaklarda üç ana kısma ayrılır:

1. İbadetler, 2. Muâmelât, 3. Ukûbât,

- İbadetler, genel olarak Allah'ın hoşnut ve razı olduğu her çeşit ameli kapsamına alır. Namaz, oruç, hac, zekât, kurban, cihat gibi ameller bu kısma girer.

- İnsanlar arasında olan medeni, ticari, ekonomik ve sosyal bütün ilişkileri, insanların devletle ve devletin insanlarla olan münasebetleri muâmelât bölümüne girer. Sulh ve ceza hukuku ise ukûbât bölümünde ele alınır.

• Şeriatın Tarihi

Bütün dinlerin şeriatı kendi peygamberleri zamanında tamamlanmış ve son peygamber Muhammed (s.a.v.)'in getirdiği şeriatla diğer şeriatları da içine alacak şekilde son bulmuştur. İslam şeriatının tamamlanması iki devrede olmuştur:

1. Mekke Dönemi

Bu dönemde Müslümanların sayısı az ve henüz kendilerini savunacak düzenli bir güce sahip olamadıkları için şeriatın dünyaya ve devlet düzenine ait hükümlerini uygulamaya imkân yoktu. Bu yüzden Mekke'de inen ayet ve surelerde daha çok inanç, ibadet, ahlak ve fazilet konuları yer almış ve geçmiş milletlere ait ibret verici kıssalar anlatılmıştır. Bu dönem 13 yıl sürmüştür.

Kur'an-ı Kerim'in yaklaşık % 70'i bu dönemde nazil olmuştur.

2. Medine Dönemi

Bu dönemde artık Müslümanlar güç kazanmış ve devlet imkânına sahip olmuşlardır. 10 yıl süren bu dönemde hac, zekât, kurban, cihat, evlilik, siyaseti, boşanma, nafaka, miras, tarım, asli ve ceza hukuku müeyyideleri, fert ve devlet ilişkileri gibi devlet düzeni içerisinde yaşayan bir toplum için gerekli olan bütün şeri hükümler gelmiştir. "Bugün sizin dininizi tamamladım." (Mâide suresi, 3. ayet) ayeti ile İslam şeriatı tamamlanmış ve bugüne kadar hiç bozulmadan gelmiştir. Çünkü şeri kaynaklarımız kitap, sünnet, kıyas ve icma yolumuzu daima aydınlatmış ve doğru yürümemize ve düşünmemize vesile olmuştur. Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de: "Muhakkak ki, o Kur'an'ı biz indirdik ve muhakkak biz koruruz." (Hicr suresi, 9. ayet) buyurmaktadır. Onun için İslam şeriatının esas kaynakları değişmeden ve kaybolmadan bugüne kadar geldiğinden bir eksiklik ve bir bozulma olmamıştır. Ama diğer semavi dinlerin kitaplarının asılları zamanla ve tarih içinde çeşitli şekillerde kayboldukları için zaten hükmü Kur'an'la neshedilen ahkamları da geçerliliğini ve doğruluğunu kaybetmişlerdir.

• Bidat ve Hurafeler

Bidat: Sözlükte, daha önce mevcut olmayan, sonradan ortaya çıkan amel ve inançlardır.

Istılahta, Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashâbı dönemlerinde görülmeyp, onunla amel edilmeyen, hatta benzeri olmayan ve İslam'dan olmadığı hâlde sonradan ortaya çıkıp, ibadet kabul edilen ve aslında kitap (Kur'an) ve sünnete aykırı olan görüş ve amellerdir.

Kapsamı: Bidatın kapsamı hakkında fakihlerin farklı bakış açıları olmasından dolayı İslam bilgileri tarafından farklı tarifler yapılmıştır.

Bazı fakihlere göre bidat, Hz. Peygamber'den sonra ortaya çıkan her şeydir. Buna göre de, sonradan ortaya çıkan şeyleri, "**Bid'at-ı hasene = iyi bidat**" ve "**Bid'at-ı seyyie = kötü bidat**" şeklinde açıklama gereği duyulmuştur.

Hz. Ömer (r.a.)'ın teravih namazını cemaatle 20 rek'at kıldıktan sonra, "Bu ne güzel bidat" demiş olması buna bir örnektir. Çünkü Peygamberimiz (s.a.v.) teravih namazının tamamını cemaatle ve devamlı kıldırmamış, ümmetine farz olur endişesi ile ramazan ayının evvelinde 3-4 gün, 8 rek'at cemaatle kıldırması, rek'atların diğer geri kalanlarını da cemaat, evlerinde tamamlamıştır.

Diğer bazı âlimlere göre bidatın tanımı şöyledir: Hz. Peygamber'den sonra ortaya çıkan ve dinî hükümlere bir ilave veya eksiltme mahiyetinde olan her şeydir. Bu âlimlere göre bid'at-ı hasene kapsamı alanına sokulan şeyler aslında bidat değildir. Çünkü bu gibi şeylerin Kur'an ve sünnette dayanakları vardır. Bunun için, bunlara sonradan çıkmış şekliyle bakılamaz. Bizim kanaatımız da bu tanımı daha uygun olduğu yönündedir.

Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî ve İbn Mâce'nin rivayet ettikleri aşağıdaki hadîs-i şerifte ise, Resûlullah (s.a.v.) bidatın tanımı kendisi yaparak şöyle buyurmuşlardır: "**Sonradan ortaya çıkan her şey bidattır. Her bidat sapıklıktır ve her sapıklık da insanı ateşe sürükler.**" (Müslim, Cuma, 43; Ebû Dâvûd, Sünnet-5; Nesâî, İydeyn, 22; İbn Mâce, Mukaddime, 7)

Huzeyfe b. Yemân'ın rivayet ettiği bir hadiste de: "**Allah, bidat sahibinin orucunu, namazını, sadakasını, haccını, umresini, cihadını, maddi yardımını ve şehadetini kabul etmez. O, kılın yağdan çıktığı gibi İslam'dan çıkar.**" buyurulmaktadır. (İbn Mâce Mukaddime, 7/49)

Bu hadîs-i şerifler karşısında Müslümanların dikkatli davranarak bidatlerin neler olduğunu iyi araştırmaları ve bilmeleri lazımdır. Bidatler çok olabileceği için hepsini saymak mümkün değildir.

• Bidatlara Örnekler:

- Ölüleri hayırla anmak ve onlara dua etmek sünnettir. Ama ölüler için mevlit okutup, 40. ve 52. geceleri tertip etmek İslami hükümlere dayanmaz, bidattir.

- Ölülere türbe yapmak, mezarları süslemek, türbelere kurban kesmek, ölüden dilekte bulunmak, cenazeye çelenk göndermek, okunmuş Yâsîn satmak bidat ve dalalettir (sapıklık/sapkınlıktır). İslam bunları kabul etmez.

- Resûlullah'a selam ve salat ile dua etmek dinin emri ve gereğidir. Ama Resûlullah'ı anmak için törenler düzenlemek ve mevlit okutmak şeri delile dayan-

maz. Bunlar iyi bidat olarak görülebilir.

- Allah için sadaka ve zekât vermek dinin emri ve gereğidir. Tutulamayan orucu ve yeminin keffâretini vermek ise İslam'da vardır. Lakin devir çevirerek namazının af olunacağına inanmak şeri bir delile dayanmamaktadır.

Bidatlar alanları itibarıyla amelî ve itikadi diye ikiye ayrılır. Böylece mahiyetleri itibarıyla küfrü gerektiren veya gerektirmeyen bidatlar vardır.

Günümüzde Müslümanların hayatına pek çok bidatlar girmiştir. Bu sebeple dinin emrini yerine getirmek isteyen her kişi bu hususa dikkat etmelidir. Dinde eksiltme ya da ilave mahiyetinde olan söz, tavır ve davranışların yasaklanmış olup olmadığını bilmesi, güzelce ayıklayıp atması lazımdır. Burada müracat edilecek yegane kaynak ise Kur'an, sünnet ve bunların ışığı altında yazılmış Ehl-i sünnet eserleridir. Bidatların hükmü haramdır. Bunlardan sakınmak da vaciptir.

• Hurafeler

İslam'da olmadığı hâlde bütünüyle sonradan uydurulan ve genellikle İslam'ın gerçeğiyle bağdaşmayan batıl inançları veya çarpık davranış biçimlerini anlatan hikâyelerdir. Bunlar genellikle dinin bir parçası veya gereği olarak aktarılacağı gibi, kabul edenlerce sanki dindenmiş gibi görülen, gerçekte dinle ilgisi bulunmayan, dine sonradan katılmış hikaye ve rivayetlerdir. Nitekim hurafe kelimesinin kökeni de, bu tür bir olayın adlandırılması ile ilişkilidir.

Hurafe, gerçekte Arap kabilelerinden Uzle'ye mensup bir şahsın adı olup, anlattığı inanılmayacak şeylere de onun adına vurgulama yapılarak "hadis-i hurafe" denilmiştir. Yani hurafenin uydurduğu temelsiz hikâyeler demektir.

Bu arada bir de İsrâiliyat vardır. İsrâiliyat, özellikle muharref Tevrat'tan aktarılan rivayetleri ve esâtîrden ibaret mitolojik hikâyeler ve efsaneleri bu konuda sayabiliriz.

• Hurafelere Bazı Örnekler

Matem için siyah elbise giyinmek. Cenazeleri, ıslık veya alkışla kaldırmak. Nazar değmiş hastaya kurşun dökmek, nazar boncuğu takmak. Salı günü çamaşır yıkamamak, geceleri tırnak kesmemek. Şeytan kulağına diyerek masaya vurmamak, türbelere el yüz sürmek, karga öttüğünde uğursuzluk saymak, yolda birisinin önünden tavşan veya kadın geçtiğinde uğursuzluk görmek, atta, arabada ve kadında uğursuzluk görmek, muska yazmak ve/veya yazdırmak, hırsız bulmak için cincilere başvurmamak, cincilik etmek, bazı şeylerde uğur ve uğursuzluk aramak. Çünkü İslam'da ve uğursuzluk yoktur.

Efsanelere örnek olarak ise, Peygamberimiz'in Miraç Gecesi'nde kırklar meclisine alınıp alınmaması hikâyesi, veya orada Türk milletini görmesi gibi uydurma ve maksatlı efsaneler gösterilebilir.

Cemaat

Sözlükte topluluk, komisyon, heyet, meclis anlamına gelir. İstılahta ise teşkilatlanmış insan topluluğudur.

Teşkilat ise, belli bir fikir ve gaye etrafında kurumlar hâlinde organlaşmış, manevi bağlarla yardımlaşma münasebetleri bulunan, planlı programlı ve hiyerarşik yapıda çalışan insanlar topluluğudur.

Dinimizde cemaatleşmek emredilmiştir. İlk insan Hz. Âdem (a.s.)'dan itibaren insan cemaatler hâlinde yaşamışlardır. Bu Allah'ın tabii bir kanunudur. Yalnızlık sadece Allah (c.c.)'a mahsustur. Her insan topluluğu mutlaka cemaatleşmek zorundadır. Onun için dinimiz iki kişi bir araya gelince mutlaka birisini imam, diğerini cemaat tayin etmiştir.

En küçük cemaat aile, en büyük cemiyet ise ümmettir. Küçük, büyük her cemaatin bir başkanı olmalıdır. Cemaat ve teşkilatın liderine başkan veya imam, ümmetin liderine de emir, imam veya halife denir. Cemiyetlerin mutlaka bir başkana ihtiyacı olduğu gibi ümmetin de mutlaka bir halifeye, imama veya emire ihtiyacı vardır ve olması zorunludur. Yüce Peygamberimiz'in vefatından sonra sahabenin acilen toplanıp farz olan cenaze işlemlerinden önce halifenin seçimine gitmeleri, halifenin veya emirin ne kadar önemli bir vecibe olduğunu göstermeye yeter.

• Biat

Emîre veya halifeye itaata biat denir. Her Müslümanın, Müslümanların emîrine biatı ve itaatı farzdır. Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de: **"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, resulüne itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Sakın ayrılığa düşmeyin, sonra zayıflarsınız ve gücünüz gider."** (Nisâ suresi, 59. ayet) buyurmaktadır. Burada açıkça görülüyor ki, emîre itaat vücubü ifade eden farzdır. Yine ayette, emîre itaatte iş ve yetki sahipleri olarak açıklanıyor. İlim sahipleri, fazilet sahipleri, atalar veya büyükler denmiyor. Ulu'l-emr deniyor. Ulu'l-emr, idareciler demektir.

Ayrıca Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicret etmezden önce sahabesinden biat almıştır. Kadın erkek bütün Müslümanlar biat etmişler, darlıkta ve zorlukta Hz. Peygamber'e itaat edeceklerine söz vermişler ve elleriyle sözlerini mühürlemişlerdir.

Sonuç olarak biatsız Müslüman düşünülemez.

SORULAR

1. Tarikat ne demektir?
2. Şeyh ve mürşit kelimelerini tarif ediniz.
3. Mürşid-i kâmil olmanın şartları nelerdir?
4. Şeriat nedir, tarif ediniz?
5. Şeriatın kaynakları nelerdir?
6. İslam'ın amele yönelik esaslarını kapsayan şeriat hükümleri kaç kısımdır; isimleri nelerdir?
7. İslam şeriatının tamamlanması kaç devrede olmuştur? İsimlerinizi yazınız.
8. Bidat nedir? Örnek veriniz.
9. Hurafe nedir? Örnek veriniz.
10. Cemaat nedir?
11. Teşkilat nedir?
12. Biat nedir?

İSLAM TARİHİ

KONULAR

1. KISIM a-RÂŞİD HALİFELER

- A- Râşid Halifeler Dönemi (632-661)
- Hz. Ebû Bekir (r.a.) (632-634)
- Hz. Ömer (r.a.) (634-645)
- Hz. Osman (r.a.) (645-657)
- Hz. Ali (r.a.) (657-661)

• Râşid Halifeler Dönemi (632-661)

Peygamberimiz (s.a.v.) vefatından sonra Müslümanların başına Hz. Ebû Bekir (r.a.) halife seçildi. Daha sonraları Hz. Ömer (r.a.), Hz. Osman (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.) halife oldular. İşte bu dört halifeye “**Hulefâ-i Râşidin**” (*Râşid Halifeler*), o döneme de “**Râşid Halifeler Dönemi**” denir.

• Hz. Ebû Bekir (r.a.) (632-634)

Hz. Ebû Bekir (r.a.) 571 yılında doğdu. İlk Müslümanlardandır. Hayatı boyunca malıyla ve canıyla İslam’a çok büyük hizmetlerde bulunmuştur. Peygamberimiz’in hep yanında bulunmuş ve en yakın dostu olmuştur.

Hz. Ebû Bekir (r.a.) Müslüman olduktan sonra müşrikler baskı yaptılar, ama o her türlü baskı karşısında yılmadı, malını Allah (c.c.) yolunda harcadı. Müslüman olduğu için haksızlığa ve zulme uğrayan insanlara yardım etti. Müslüman köleleri satın alıp azat etti (serbest bıraktı). Bilâl-i Habeşî (r.a.) da Hz. Ebû Bekir (r.a.)’ın satın alıp serbest bıraktığı kölelerdendir.

Peygamberimiz Mekke’den Medine’ye hicret ederken arkadaşı yine Hz. Ebû Bekir idi. Bedir Savaşı’nda, Uhud Savaşı’nda, ve diğer savaşlarda malıyla ve canıyla yine o vardı.

Tebük Savaşı’nda, Müslümanların orduya yardım etmeleri istenince malının hepsini bağışlamış ve Allah Resûlü’nün:

- “Ey Ebû Bekir! Ailene ne bıraktın?” sorusuna;
- “Allah ve resulünü bıraktım.” diye cevap vermişti.

Hakkında ayetler nazil olan bu mübarek insan aynı zamanda Peygamberimiz (s.a.v)’in kayınpederi olma şerefini de kazanmıştı.

Hz. Ebû Bekir (r.a.), herkes tarafından sevilen sayılan birisiydi. Peygamberimiz (s.a.v.)'in can yoldaşı, hicret arkadaşı, kayınpederi ve Peygamberimiz'in rahatsızlığı anında onun yerine imamlık yapan biriydi.

Peygamberimiz vefat edince Müslümanlar çok üzüldüler. Başlarına biri geçmeliydi. Kendi aralarında kimin halife olması konusunu tartışmaya başladılar. Medineli Müslümanlar (ensar) kendi aralarından birisini halife seçmek isterlerken, Mekkeli Müslümanlar da (muhacir) kendi aralarından birisini halife seçmek istiyorlardı.

Halifelik konusunu Hz. Ebû Bekir'e gelip danışanlar oldu. Kendisi Hz. Ebû Ubeyde (r.a.) ve Hz. Ömer'den birinin halife olmasını tavsiye etti. Fakat onların her ikisi de kabul etmeyip Hz. Ebû Bekir'in halife olmasını istediler ve onun halifeliğini önce Hz. Ömer, daha sonra da diğer Müslümanlar kabul ederek biat ettiler.

Hz. Ebû Bekir (r.a.) Zamanındaki Önemli Olaylar

- Bazı kabileler İslam'dan döndü.
- Yalancı peygamberler ortaya çıktı.
- Bazı kabileler zekât vermeyi kabul etmediler.
- Değişik malzemelere (deri, tahta, taş v.b.) yazılan Kur'ân-ı Kerîm ayetleri toplanarak tek kitap (mushaf) hâline getirildi.

Hz. Ebû Bekir (r.a.), 634 yılında hastalandı ve 15 gün sonra vefat etti. Müslümanlara Hz. Ömer'i halife seçmelerini tavsiye etti. 2 yıl 3 ay halifelik yaptı ve Allah Resûlü'nün kabrinin yanına defnedildi.

• Hz. Ömer (r.a.) (634-645)

Hz. Ömer (r.a.) 582 yılında doğdu. Çok güçlü ve cesaretli biriydi.

İslam'ın ilk aylarında şiddetli bir İslam düşmanıydı. Peygamberimiz (s.a.v.)'i öldürmek için yola çıkmış ama daha sonra yaşadığı olaylar Müslüman olmasına sebep olmuştu.

Hz. Ömer'in Müslüman olmasıyla Müslümanlar çok güçlenmişler, moral kazanmışlar ve o zamana kadar gizli yaptıkları ibadetlerini açıktan yapmaya başlamışlardı. O, Müslüman olduktan sonra hep Resûlullah'ın yanında bulundu ve ön saflarda yer aldı.

Hz. Ebû Bekir hasta yatarken bazı sahâbilerle görüştü ve kendinden sonra Hz. Ömer'i halife seçmelerini tavsiye etti. Hz. Ebû Bekir vefat edince, Müslümanlar Hz. Ömer'i halife seçtiler (634). Hz. Ömer Müslümanları toplayıp onlara bir konuşma yaparak, Allah'ın dinini yaymak ve insanlar arasında adaleti sağlamak için cihada davet etti.

Hiz. Ömer, Hiz. Ebû Bekir'in vefatı sebebiyle yarım kalan Irak'ın fethini tamamladı ve Irak alındı. Daha sonra İran, Suriye, Mısır ve Kudüs fethedildi. Bütün fetihlerde Hiz. Ömer'in adaleti kendisini gösteriyordu. Kudüs'e girdiğinde Müslümanlar ibadet etmek maksadı ile bir kilisenin mescit yapılmasını istemişlerse de, Hiz. Ömer bu teklifi reddederek kilisenin yanındaki boş bir araziye mescit yapılmasını daha uygun görmüştür.

Hiz. Ömer (r.a.) Zamanındaki Önemli Olaylar

- Fetihlere devam edildi.
- Devlet düzeninin kurulması tamamlandı.
- Askerî işlerin düzenlenmesi için divan kuruldu.
- Hicri takvimin uygulanmasına başlandı.
- İslam devletinin ilk parası (Dinar) bastırıldı.
- Adalet örneği bir dönem oldu.
- Devlet hazinesi (malıyesi) düzenlendi.
- Toplanan zekât fonundan fakirlere sosyal yardım yapıldı.

Hiz. Ömer'in halifeliği 10 yıl 6 ay kadar sürdü. 645 yılında Ebû Lü'lü Firuz adlı Mecusi bir köle tarafından namaz kılariken bıçaklandı. Kendisini yaralayanın Mecusi olduğunu öğrenince:

–“Çok şükür bana saldıran bir Müslüman değil.” diyerek şükretti. Yaralanmasından bir gün sonra vefat etti (645).

• Hiz. Osman (r.a.) (645-657)

Hiz. Osman 571 yılında doğdu. İlk iman eden Müslümanlardandır. Peygamber Efendimiz'in kızlarından Rukiye ile evlendi. Rukiye vefat ettikten sonra Ümmü Gülsüm ile evlendi. Bu nedenle kendisine iki nur sahibi anlamına gelen “Zinnureyn” denilmiştir.

Hiz. Osman malıyla ve canıyla İslam'a büyük hizmet etmiştir. Ekonomik durumu iyi olduğu için malının pek çoğunu İslamiyet ve Müslümanlar için harcadı.

Hiz. Ömer yaralanınca sahabeden 6 kişilik bir komisyon seçti ve aralarından birini üç gün içinde halife seçmelerini vasiyet etti. Hiz. Ömer'in vefatından sonra bu komisyon Hiz. Osman'ı halife seçti.

Hiz. Osman halife olunca Müslümanlar diğer halifeler zamanında olduğu gibi huzur içinde yaşamaya devam ettiler. Fakat bu huzur 5 yıl sürdü. Daha sonra Atlas Okyanusu'ndan Hindistan'a kadar uzanan İslam coğrafyasında ayaklanma-

lar başladı. Yeni Müslüman olanlar İslam'ı tam öğrenip anlamadıkları için hatalar yapıyorlardı. Münafıklar Müslümanların aralarına fitneler sokup huzursuzluklar çıkardılar. Bazı şehirlerde halk valilerden memnun değillerdi.

657 yılında Mısır'dan birkaç bin kişi hac yapmak bahanesi ile Medine'ye geldiler. Aynı günlerde Basra ve Kûfe'den de iki ayrı grup geldi. Mısır, Basra ve Kûfe'den gelenlerin görünüşteki amacı hac yapmak ve valileri şikayet etmekte. Ama asıl amaçları karışıklık çıkarmaktı.

Hz. Ali ve çocukları, Hz. Talha, Hz. Zübeyir ve bazı sahabiler isyanın bastırılması için çok uğraştılar. İsyancılar Hz. Osman'ın evini kuşatıp eve girdiler ve Kur'ân-ı Kerîm okumakta olan halifeyi şehit ettiler (657).

• Hz. Ali (r.a.) (657-661)

Hz. Ali (r.a.) 600 yılında doğdu. Peygamberimiz'in amcasının oğlu ve damadı, çocuklardan da ilk Müslümandır.

Babası Ebû Tâlib son zamanlarda fakirleşmişti. Peygamberimiz, Ali'ye bakmak istediğini söyledi ve 8-9 yaşlarındaki Hz. Ali (r.a.) aldı. Hz. Ali'ye, Peygamberimiz ile beraber yaşadı ve onun terbiyesiyle büyüdü.

Hz. Muhammed (s.a.v.) ve eşi Hz. Hatice (r.a.) namaz kılarken Hz. Ali (r.a.) onları görüp ne yaptıklarını sordu. Peygamberimiz gerekenleri anlattı ve "Sen de Müslüman ol!" dedi. Hz. Ali (r.a.), babasına danışmak istediğini söyledi. Ama daha sonra babasına danışmaktan vazgeçip kendisi Müslüman olmaya karar verdi. Hz. Ali (r.a.) Peygamberimiz'in yanından hiç ayrılmadı. Peygamberliğin ilk günlerinde de müşriklerin saldırılarına karşı koyup Allah Resûlü'ne yardım etti. Peygamberimiz Mekke'ye hicret ettiğinde müşrikleri yanıltmak için evinde Hz. Ali'yi bırakmıştı. Hz. Ali (r.a.), Bedir, Hendek ve Uhud savaşlarında çok büyük kahramanlıklar gösterdi. Mekke'nin fethinde İslam sancağını Hz. Ali (r.a.) taşıdı. Yapılan bütün savaşlarda Hz. Ali (r.a.) hep ön safta idi. Peygamberimiz Hz. Ali'yi hicretin 10. yılında Yemen'e gönderdi. Hz. Ali (r.a.) orada da önemli işler yaptı ve birçok kimsenin Müslüman olmasına vesile oldu.

Hz. Osman (r.a.) şehit edilince Müslümanlar Hz. Ali'yi halife seçti. Halife olduğu zaman Müslümanlar arasında siyasi huzursuzluklar vardı. İslam'dan dönen bazı gruplar huzursuzluklar çıkarıyorlardı. Bazı yerlerin halkı valilerden memnun değildi. Bazı sahâbiler Hz. Osman'ın katilinin bulunması için sabırsızlanıyordu.

- Halife seçilince ilk iş olarak yeni Müslüman olanların eğitimi için bir eğitim merkezi kurdu.
- Bazı valileri görevden aldı. Fakat Şam valisi Hz. Muâviye, Hz. Ali'nin hali felîğini tanımadı ve isyan etti.
- Kûfe'yi başkent yaptı.

- İslam devletinin her tarafında askerî merkezler kurup devlet yönetiminde önemli yenilikler yaptı.

Hiz. Ali'nin halifeliği i karışıklıklarla geçti. Fetihler yapılamadı. Maalesef Müslümanlar arasında savaş oldu. Hiz. Talha (r.a.), Hiz. Âişe (r.anha) ve bazı taraftarları birleşip Hiz. Ali'ye karşı savaş yaptılar. Hiz. Âişe (r.anha) bu savaşta deve üzerinde savaştığı için "Cemel Savaşı" denir.

Şam valisi Hiz. Muâviye ile Hiz. Ali (r.a.) arasında yapılan savaşa "Sıffın Savaşı" denir. Savaş çok şiddetli oldu. Hiz. Muâviye yenilmek üzereyken bazı askerlerinin muzraklarına Kur'an-ı Kerim yaprakları taktırarak; "Kur'an'ın hakemliğini istiyoruz." dedi. Hiz. Ali (r.a.) bunun hile olduğunu anladı ama taraftarları anlamadılar ve Hiz. Muâviye'nin hakemlik isteği kabul edildi. Aralarından bir hakem seçtiler. Fakat Hiz. Muâviye'nin hakemi hile yaparak Hiz. Muâviye'yi halife ilan etti. Bu kararı herkes kabul etmediği için yeni bir huzursuzluk çıktı. Bu olaylar üzerine Hiz. Ali ve Hiz. Muâviye'nin ikisine de karşı yeni bir grup çıktı. Bu gruba Hâricîler denir. Hâricîler; Hiz. Ali'yi, Hiz. Muâviye'yi ve Hiz. Amr bin As'ı öldürmek istiyorlardı.

Hiz. Ali (r.a.) sabah namazını kıldırırken Hâricîlerden İbn-i Mülcem tarafından şehit edildi. Muâviye yaralı olarak kurtuldu. Amr bin As camide olmadığı için kurtuldu (661). Hiz. Ali (r.a.)'ın vefatından sonra altı ay kadar da oğlu Hiz. Hasan (r.a.) halifelik yaptıysa da 30 yıllık "Hulefâ-i Râşidin" dönemi bu şekilde sona ermiş oldu.

İSLAM TARİHİ

KONULAR

1. KISIM b-EMEVLER

- Emevîler (661-750)
- Kültür ve Medeniyet
- Emevîlerin Yıkılışının Sebepleri
- İspanya'nın Fethi ve Endülüs Emevî Devleti (711-1492)
- İspanya'nın Fethinin Sebepleri

• Emevîler (661-750)

Hiz. Ali'nin şehit edilmesinden sonra taraftarları oğlu Hiz. Hasan'ı halife seçtiler. Hiz. Hasan'ın halifeliğinde de karışıklıklar devam etti. Irak, İran, Mekke, Medine, Kûfe ve Yemen Hiz. Hasan'a biat ettiler. Mısır ve Şam ise Hiz. Muâviye'ye bağlılıklarını bildirdiler. Hiz. Hasan Müslüman kanı dökülmemesi ve huzurun sağlanması için halifelikten vazgeçti. Hiz. Hasan altı ay halifelik yaptı ve halifelikten ayrılınca Hiz. Muâviye halife oldu.

Hiz. Muâviye, Ümeyye ailesinden olduğu için onun yönetimi altında kurulan devlete Emevîler denildi. Hiz. Muâviye, Hiz. Osman (r.a.) zamanında Şam valisi idi. Çok akıllı ve çalışkan bir devlet adamıydı. Hiz. Muâviye halife olduktan bir müddet sonra Müslümanlar arasına yeniden huzur geldi. Fetihler tekrar başladı. Kıbrıs ve Rodos adaları fethedildi. İstanbul kuşatıldı ama alınamadı. Hatta bu kuşatmaya Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicret ettiği zaman evinde misafir kaldığı **Ebû Eyyûb el-Ensârî** de katıldı ve İstanbul önlerinde şehit oldu.

Hiz. Muâviye 20 yıl halifelik yaptı. Hiz. Muâviye'den sonra oğlu Yezîd halife oldu. Yezîd yönetiminde Müslümanlara zulümler yapıldı. Hiz. Hüseyin (r.a.) bu zulümlere karşı gelip Yezîd'in halifeliğini kabul etmedi. Bu arada Kûfeliler Hiz. Hüseyin'e haber gönderip Kûfe'ye gelmesini ve kendisini halife kabul ettiklerini bildirdiler. Hiz. Hüseyin 72 arkadaşı ile yola çıktı. Fakat Yezîd'in adamları bunu duyup Hiz. Hüseyin (r.a.) ve arkadaşlarını çölde kuşatıp Kûfe'ye sokmadılar. Günlere su vermeyip o çöl sıcağında susuz bırakıp hepsini şehit ettiler. İslam tarihinde bu olaya "**Kerbelâ**" denilir.

• Kültür ve Medeniyet

Emevîler zamanında İslam coğrafyasının sınırları çok genişledi. Batıda Atlas Okyanusu'ndan, doğuda Türkistan içlerine kadar fethedildi. Türkistan'dan getirilen Türkler Basra ve Kûfe gibi şehirlere yerleştirildi. Bu dönemde batıda İspanya'yı fetheden İslam orduları Pirene dağlarını aşarak Fransa'ya girdiler. Doğuda Orta Asya'ya doğru ilerleyen İslam orduları Ceyhun nehrine kadar ulaşmış, Maveraünnehir'e hâkim olup Talas nehrine yaklaştılar.

Hz. Ömer (r.a.) devrinde kurulmuş olan divan (danışma kurulu) geliştirildi. Mimari alanda gelişmeler oldu. Çok sayıda cami, çeşme, şadırvan ve benzeri eserler yapıldı. İlk minare Hz. Muâviye zamanında Mısır'da yapılmıştır.

Emevîlerin en parlak dönemi, 5. râşid halife de denilen Ömer b. Abdülazîz'in halifelik dönemidir.

• Emevîlerin Yıkılışının Sebepleri

• **Fetihlerin durması:** Fetihlerin durması sonucunda ekonomik ve siyasi güçleri zayıfladı. Bunun sonucu olarak da yönetime karşı hoşnutsuzluk yayılmaya başladı.

• **İç savaşlar:** Arapların çok uzun yıllardan beri adeta gelenek hâline getirdikleri iç savaşlar yıkımı hızlandırmıştır.

• **Kendi milletini diğer Müslüman milletlerden üstün tutmak:** Arapları başkalarından üstün görmeleri ve önemli yerlere o işi bilmediği hâlde hep Arap olanları görevlendirmeleri diğer Müslümanlar arasında huzursuzluk meydana getirmiştir.

• **Emevî ailesi arasında geçimsizlik:** Emevî sülalesinin yönetime gelmek için kendi aralarında kavgalar yapmaları güçlerinin zayıflamasına yıkımlarına sebep olmuştur.

• İspanya'nın Fethi ve Endülüs Emevî Devleti (711-1492)

İspanya'da Vizigot Krallığı bulunuyordu. İç karışıklıklar yüzünden devlet zayıf düşmüştü. Halk krallarını sevmiyordu. Septe valisi ile kralın arası açıldı. Septe Boğazı komutanı Emevîler'e haber gönderip İspanya'yı almalarını istedi. 19 yaşındaki **Târik bin Ziyâd** komutasındaki bir ordu İspanya'yı fethetmek için 12.000 kişilik bir ordu ile Septe boğazını geçti (711). Komutan Târik b. Ziyâd askerlerinin geri dönüş umutlarını yok etmek ve savaşmaktan başka çarelerinin olmadığını göstermek için geldikleri bütün gemileri yaktırdı. Daha sonra askerlerine dönerek şöyle hitap etti.

"Askerlerim!... Karşımızda düşman, arkamızda deniz var. Bizim için geriye dönüş imkânı kalmadı. Önümüzde bulunan düşmandan kaçarsak bizi deniz yutar. Tek çare düşmanla savaşarak kazanmak ve İslam bayrağını şerefle dalgalandırmak. Ya başarırız ya da şehit olur cennete gideriz. Allah'ın izniyle zafer bizim olacaktır."

Bu önemli olaydan sonra Septe boğazının adı “**Cebelitârik Boğazı**” olarak anılmıştır. Günümüzde de bu boğaz aynı isimle bilinmektedir.

Günlerce süren savaştan sonra kral ve yüzbin kişilik ordusu yenildi. Kral öldürüldü ve başkent **Toledo** ele geçirildi. Daha sonra üç koldan ilerleyip İspanya’yı fethettiler. Bu orduya tâbîinden (ashabı gören kimse) dört kişi katılmıştı.

Abdurrahman bin Muâviye 756 yılında Endülüs Emevî Devleti’ni kurdu. Müslümanlar kısa zamanda İspanya’da muhteşem bir medeniyet kurdular. Binlerce güzel konak, yüzlerce cami, okullar, kütüphaneler, hastaneler, hamamlar ve saraylar yaptırıldı. Yalnız Kurtuba Kütüphanesi’nde altıyüzbin cildin üzerinde kitap vardı. Üniversitelerde çok iyi ilim adamı yetiştirildiği için dünyanın her tarafından öğrenciler öğrenim için Endülüs’e geliyordu.

Endülüs Emevîleri, İslam’a ve Ehl-i sünnet inancına bağlı kaldıkları sürece çok yükseldiler. İnsanları huzur, mutluluk, barış ve adalet içinde yaşadılar. Ama sonraları zevk ve sefaya dalmaları, makam, mevki ve toprak kazanma hırsına kapılmaları devletin zayıflamasına ve parçalanarak beyliklere ayrılmasına sebep oldu.

Hristiyan krallıklar birleşerek büyük ordular oluşturdular ve bu beylikleri teker teker ortadan kaldırdılar (1031). Bu beyliklerden en son yıkılan Benî Ahmer Devleti olmuştur (1492).

Ülkedeki Müslümanlara işkence yapıyor, bu toprakları terketmeye zorluyorlardı. Gırnata ve Kurtuba’da bütün kitapları yakıp, eserleri yok ettiler. Daha sonra ülkede yaşamakta olan Yahudilere de aynı baskı ve işkenceler yapılarak, ülkeyi terketmeye mecbur bırakılmışlardır.

İSLAM TARİHİ

KONULAR

1. KISIM c-ABBÂSÎLER

- **Abbâsîler (750 - 1258)**
- **Abbâsîler'in En Parlak Dönemi Hârûn Reşit Zamanı (786-809)**
- **Abbâsî Halifeliğinin Parçalanması ve Yıkılması**

• **Abbâsîler (750 - 1258)**

Peygamberimiz'in amcası Hz. Abbas'ın soyundan gelen ve Emevîlerin yeri alan halifeler sülalesine **Abbâsîler** denir. Abbâsî soyundan gelenler Emevîlerin yaptıklarını beğenmiyorlar ve gizli muhalefet yapıp fırsat kolluyorlardı. Ebû Müslim adındaki bir Türk, Merv yakınlarında çevresine topladığı kuvvetlerle ayaklandı ve Merv şehrini aldı. Abbâsîler Ebû Müslim'i destekleyip Abbâsîler'den Ebû'l- Abbas Abdullah'ı Kûfe'de halife ilan ettiler. Böylece Emevîlerin yerine Abbâsîler geçti (750).

Abbâsîler, Emevîlerin yaptıkları hatayı yapmayıp, Arap olmayan Müslümanlara da devlet işlerinde önemli görevler vererek milliyetçilik duygularına son vermişlerdir.

• **Abbâsîler'in En Parlak Dönemi Hârûn Reşit Zamanı (786-809)**

• Hârûn Reşit'in komutasında Bizans'a üç kez sefer düzenlendi. Günümüzün Ankara'sına kadar gelindi. Bizans imparatorunun yıllık vergi vermeyi kabul etmesiyle geri dönüldü.

• Karolenj imparatoru Şarlman, Hârûn Reşit'e hediyeler göndererek Hristiyanların Kudüs'ü serbestçe ziyaret edebilmeleri için izin istedi. Hârûn Reşit istedikleri izni verdi, kendisinin ve ülkesinin medeniyetini göstermek için imparatora bir çalar saat göndermişti. Çeşitli özellikleri olan bu çalar saat o zaman Avrupa'da bilinmiyordu. Avrupalılar hayran kalmışlardı.

• Ticarete çok önem verildi. Müslüman tüccarlar Çin ve İskandinavya'ya kadar giderek ticaret yaptılar.

• Kolay yönetmek için şehirlerin yönetimi bölümlere ayırdı. Mahkemeler bağımsız oldu.

• Sanata, ilme ve âlime önem verildi ve Bağdat dünyanın sayılı şehirlerinden biri oldu.

Hârûn Reşit'ten sonra oğlu **Me'mûn**, ondan sonra da **Mu'tasım** halife oldu. Anneleri Türk olduğu için Türklere daha yakınlık gösterip, onların Müslüman olmaları için çalıştılar.

Abbâsîler, Anadolu'nun güneydoğusunu alıp Maverâünnehir (Seyhun ve Ceyhun ırmakları arasındaki bölge) ve Horasan'dan getirdikleri Türkleri buralara yerleştirdiler. Tarsus, Adana, Maraş, Diyarbakır ve Malazgirt Müslüman Türk şehirleri oldular. Türklerden ayrı bir ordu kurup sınırlara Türk komutanlar görevlendirdiler.

• Abbâsî Halifeliğinin Parçalanması ve Yıkılması

Abbâsîler zamanında sınırlar doğuda Hindistan'dan batıda Atlas Okyanusuna kadar genişlemişti. Çeşitli dillerin konuşulduğu ve milletlerin yaşadığı bu İslam devletini bir yönetim altında tutamadılar. Halifelik Abbâsîler'e geçtikten kısa bir süre sonra İspanya ve kuzey Afrika devletten ayrıldı. Halife Mu'tasım'dan sonra devlet zayıfladı ve birçok yerde beylikler ortaya çıktı. Bunlar her ne kadar Abbâsî halifesinin devlet başkanlığını ve halifeliğini kabul etseler de gerçekte bağımsız hareket ediyorlardı.

Moğol imparatoru Cengiz Han'ın İslam ülkelerini yakıp yıkması karşısında fazla karşı koyamadılar. Cengiz'in torunlarından Hülagu, Bağdat'ı 1258'de aldı ve yakıp, yıkıp yağma ettiler. Camileri, medreseleri, kütüphaneleri, sanat eserlerini yok ettiler. Halifeyi şehit ettiler. Halifenin amcası Ahmet Mısır'a kaçıp Memlük sultanına sığındı. Memlüklüler onu halife tayin ettiler. Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim 1517 yılında bu sülaleden halifeliği almıştır.

SORULAR

1. İlk dört halifenin isimlerini yazınız.
2. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Osman (r.a.)'ın Kur'an'a hizmetlerini kısaca açıklayınız
3. Hakem olayı nedir? Hz. Muâviye'nin hakemi kimdir?
4. Hz. Ömer (r.a.)'ı kim şehit etmiştir?
5. İbn Mülcem kimdir?
6. İslam tarihinde ilk defa saltanata geçiş nasıl olmuştur?
7. İspanya'yı fetheden Emevî komutan kimdir?
8. Endülüs Emevî Devleti kaç sene yaşamıştır?
9. Abbâsî halifelerinden hatırlayabildiğiniz üçünün isimlerini yazınız.
10. Emevîlerin başşehri Şam olmasına rağmen Abbâsîler merkezi nereye taşımıştır?

İSLAM TARİHİ

KONULAR

2. KISIM MÜSLÜMAN TÜRKLER

- A- Türklerin İslamiyet'i Kabulü
- B- Bazı Müslüman Türk Devletleri
- C- Selçuklular
- D- Osmanlılar

A- Türklerin İslamiyet'i Kabulü

Hz. Ömer (r.a.) zamanında fetihler yapılarak İslam dünyasının sınırları çok genişletilmişti. Müslümanlar 642 yılında Sâsânî İmparatorluğu'nu yıkarak Ceyhun kenarına ulaşıp Türklerle komşu olmuşlardı. Emevîler zamanında Kuteybe bin Müslim komutasındaki askerler 705 yılında Türklerle savaşta **Maveraünnehr'e** hâkim oldular. **Talas'a** kadar akınlarda bulundular. Böylece Türklerle Müslümanlar karşılaşmış oldular. Bu mücadeleler Türklerin İslamiyet'i yakından tanımalarına ve incelemelerine yardımcı oldu.

Abbasîlerin halifeliği almalarından sonra Çinliler Türk illerine kadar ilerlemişlerdi. Müslümanlarla Türkler işbirliği yaparak 751 yılında Talas şehri yakınlarında Çinlilere saldırdılar. Müslümanlar ve Türkler büyük bir zafer elde ettiler. Bu zaferden sonra Müslümanlar Çin'e doğru ilerlediler.

Talas Savaşı hem Türkler hem de Müslümanlar için bir dönüm noktası oldu. Birbirleriyle yakınlaşıp kaynaştılar. Türkler hızla Müslüman olmaya başladılar. Çinliler de bir daha Türklerle saldıramadılar. Türklerin inanç ve yaşayışlarının İslama çok yakın olması Müslüman olmalarını kolaylaştırmıştır. Çünkü İslam'ın yasakladığı zina, hırsızlık, yalan, adam öldürme, gasp v.b. kurallar Türklerin inancında da günah ve ayıp sayılıyordu. Ahiret inancı, kurban kesmek ve ruhun ölümsüzlüğüne Türkler de inanıyorlardı. Abbâsîler'in ilk zamanlarından başlayarak ordu komutanlıkları ve valilik gibi önemli görevlerin bir kısmı Türklerle verildi. Halife Mu'tasım zamanında Samarra şehri Türkler için kuruldu ve Hassa ordusu Türklerden meydana geldi.

Türk kumandanı Afşin, İran'daki Bebek isyanını bastırarak Bizans ordusunu Ankara yakınlarında bozguna uğrattı. Oğuzların Müslüman olmasıyla İdil (Volga) Bulgarları, Karahanlılar ve Gazneli devletleri İslamiyet'i kabul ettiler. Böylece

Türkistan'da İslamiyet yayılmış oldu. Türklerin kitleler hâlinde İslam'a girmeleri ve hızla batıya ilerlemeleri batıdaki Hristiyan dünyasını korkuttu. Hristiyanlar, Müslüman Türk devletlerine saldırmaya başladılar. Bu savaşlarda Türkler hem kendilerini hem de İslam dünyasını korudular. 10. yüzyıl sonrasında İslam'ın siyasi ve idari liderliğini Türkler aldılar.

• B- Bazı Müslüman Türk Devletleri

• Karahanlılar (840-1292)

Doğu Türkistan ile Batı Türkistan arasında kuruldu. Devletin kurucusu Bilge Kül Kadir Han'dır. Satuk Buğra Han Müslüman olup Abdülkerim adını aldı. Halkın büyük bir bölümü İslamiyet'i kabul etti. İlk Müslüman Türk devleti Karahanlılardır.

Abdülkerim Satuk Buğra Han zamanında İslamiyet hızla yayıldı. İslamiyet'i kabul etmeden önce Samanoğulları devleti ile sık sık savaşlardı. Ama Müslüman olduktan sonra çok iyi geçindiler.

Abdülkerim Satuk Buğra Han'dan sonraki hükümdarlar döneminde Samanoğulları devleti yıkıldı. Toprakları Karahanlılar ve Gazneliler arasında paylaşıldı.

Karahanlı hükümdarı Yûsuf Kadir Han ölmeden önce topraklarını çocukları arasında paylaştırdı. Daha sonra karışıklıklar çıktı ve ülke Doğu Karahanlılar ve Batı Karahanlılar olmak üzere ikiye ayrıldı. Ülkeleri bölündüğü için güçleri zayıfladı. Doğu Karahanlılar devleti Karahitaylar, Batı Karahanlılar Devleti Harzemşahlar tarafından ortadan kaldırıldı.

• Tolunoğulları (868-905)

Mısır'da kurulan ilk Türk devletidir. Abbâsîler zamanında Mısır valisi olan Tolunoğlu Ahmet tarafından kurulmuştur. Tolunoğlu Ahmet Mısır valisi iken Abbâsîler kendisine geniş yetkiler verdiler. Tolunoğlu Ahmet Abbâsîlerin zayıf olduğu bir dönemden faydalanarak hemen bağımsızlığını ilan etti. Devlete çeki düzen vererek Suriye'yi aldı. Daha sonra Çukurova, Irak ve Toroslara kadar ülkesini genişletti.

Tolunoğlu Ahmet ülkesini ilerletti. Tarımı geliştirip halkını ağır vergilerden kurtardı. Birçok eser yaptırdı. Fakat yerine geçen oğulları devleti iyi yönetemediler ve devlet Abbâsîler tarafından 905 yılında yıkıldı.

• Gazneliler (963-1186)

Alp Tegin tarafından Afganistan, Pencap ve İran'da kurulan Türk İslam devletidir. Başkenti Gazne olduğu için bu devlete Gazneliler denilmiştir. Bu devletin en parlak dönemi Gazneli Mahmut zamanıdır. İslam'ı yaymak için birçok seferler

düzenledi. Topraklarını genişletti. Horasan'ı, İndus Irmağı boylarını ve Pencap'ı ele geçirdi. Hindistan'a 17 sefer düzenledi. Hint devletleri Gazneli Mahmut'un egemenliğini kabul ettiler. Kuzey Hindistan'da İslamiyet yayıldı.

Gazneli Mahmut ölünce yerine oğlu Mesut geçti. Mesut iyi bir komutandı, ama iyi bir yönetici değildi. Selçuklularla savaştı. Dandanakan Savaşı'nda Selçuklulara yenildi. Toprakları tek tek elden çıkmaya başladı ve devlet zayıflayıp 1186 yılında yıkıldı.

• Eyyûbîler (1171-1348)

Eyyûboğlu Selâhaddîn, Fâtimî devletini tamamen ortadan kaldırıncaya yeni bir devlet kurdu. Haçlılarla şiddetli mücadelelere girişti. Hitfin savaşıyla Kudüs'ten haçlıları attı (1187). Yemen'den el-Cezire'ye kadar genişleyen devlet, Selâhaddîn-i Eyyûbî ölünce oğulları arasında paylaşıldı. Sonra kısa zamanda Memlûkler'in eline geçti.

• C- Selçuklular

Oğuzlar, Türk milletinin büyük kollarından biridir. Göktürkleri, Selçuklularını ve Osmanlı Devleti'ni Oğuz Türkleri kurmuştur. Selçuk Bey, Oğuzlar'ın ordu komutanıydı. Oğuzlar'ın lideri ile arası açıldı ve kendisine bağlı Oğuzlar'ı alarak Cent şehrine yerleşti. Selçuk Bey kendisine bağlı Oğuzlarla İslamiyet'i kabul etti. Müslüman olmayan Oğuzlar'ın lideri vergi için adamlarını gönderince "kâfire vergi verilmez" diyerek reddetti. Bu olay Selçuk Bey'in ününü artırdı ve diğer Türk boylarının sempatisini kazandı. O boyların çoğu Selçuk Bey'in yönetimi altına girdi. Karahanlılarla Samanoğulları çarpışınca Selçuk Bey Samanoğullarına yardım etti. Samanoğulları savaşı kazandı ve Samanoğulları Selçuk Bey'e bir miktar toprak verdi. Selçuk Bey'in ölmesinden sonra devletin başına önce oğlu Arslan Bey, daha sonraları torunları Tuğrul Bey ve Çağrı Bey geçti.

• Tuğrul ve Çağrı Beyler

Bu iki kardeş Gazneliler'e karşı başarılı savaşlar yaptılar. Ele geçirdikleri ülkelerin insanlarına çok iyi davrandılar. Gaznelilerle yaptığı **Dandanakan Savaşı'nı** (1040) kazanıp devletlerinin kuruluşlarını tamamlamış oldular. Tarihçiler, Dandanakan zaferini Türklerin İstanbul'un fethinden ve Malazgirt zaferinden sonra en önemli olay olarak kabul ederler. Çünkü bu olaydan sonra Türkler Akdeniz'e açılıp, Rumeli'yi fethedeceklerdi.

• Selçuklu Devletinin Yükselme Devri

Dandanakan zaferini Çağrı ve Tuğrul Bey beraber kazanmıştı. Çağrı Bey büyük olmasına rağmen hükümdarlığı kendi isteğiyle kardeşi Tuğrul Bey'e bırak-

mıştı. Tuğrul Bey, Dandanakan zaferinden sonra Horasan'ı ve İnan'ı aldı. Abbâsî halifesine haber gönderip bağılılığını bildirdi.

Bu sırada Anadolu Bizans İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altındaydı. Bu bölgeye Türk kuvvetleri gönderildi ve birçok şehir fethedilip Türk ve Müslüman şehri hâline geldi.

Tuğrul Bey, Türk tarihinin yetiştirdiği önemli devlet adamlarından biriydi. Adaletli ve büyük bir komutandı. 1063 yılında vefat etti. Yerine Çağrı Beyin oğlu Alparslan geçti.

• Alparslan (1063-1072)

Alparslan, yaptığı savaşlarda başarı kazanmış ünlü bir komutandı. Anadolu'yu Türklere ikinci vatan yapmaya azimliydi. Alparslan sultan olunca önce millî birliği sağlamak ve devleti daha güçlü hâle getirmek için çalıştı. Güçlü ordusuyla Bizans sınırlarına dayanıp Gürcistan'ı aldı. Bizansın ünlü kalelerinden Ani Kalesi ve Kars'ı aldı. Bu başarıları İslam ülkelerinde sevinçle karşılandı. Ünlü komutanları ve beyleri Anadolu'ya akınlar yapmaları için görevlendirdi. Bu beyler Anadolu'ya akınlar yaptılar ve Kayseri'yi alıp Akdeniz kıyılarına kadar ilerlediler.

Türkler uzun zamandan beri Anadolu'nun içlerine göç etmeye başlamışlardı. Buraya gelen Türkler, İslam'ın emrettiği şekilde güzel ve doğru hareket ederek Bizanslıların gönüllerini kazanıyorlar ve bir yandan da gelecekte Türk İslam yurdu olması için planlar yapıyorlardı.

Bizans imparatoru Romanos Diogenes (Romen Diyojen) Türklerin bu ilerleyişinden korktu ve bunu önlemek için güçlü bir ordu hazırlayarak Türklerin ilerleyişlerini durdurmak istiyordu. En seçkin askerlerini ve ünlü komutanlarını bu savaş için hazırladı. Sefere çıkmadan önce Ayasofya'da yapılan dinî törene katıldı, zafer için dua ettiler ve harekete geçtiler.

Karşılıklı elçilerin gidip gelmesinden sonuç alınamamıştı. Savaştan başka çare yoktu. Her türlü hazırlık yapıp ve tedbirler alındıktan sonra gruplar hâlinde cuma namazı kılındı, dualar edildi. Alparslan askerlerini kontrol etti ve ordusuna şu kutlu konuşmayı yaptı:

“Kumandanlarım, askerlerim! Biz ne kadar az olursak olalım, onlar ne kadar çok olurlarsa olsunlar, daha fazla bekleyemeyiz. Müslümanların duası bizimledir. Ya kazanır amacımıza ulaşırsız, ya da şehit olur cennete gideriz. Bugün ben sizlerden biriyim, sizlerden bir farkım yok. Beni takip etmek isteyenler arkamdan gelsin, isteyenler evlerine dönsünler. Peşimden gelip nefislerini Allah'a adayarlardan şehit olanlar cennete, sağ kalanlar Allah'ın rızasına kavuşacaklardır.”

Askerler hep bir ağızdan: “Seninle beraberiz.” diye söz verdiler.

İki ordu Malazgirt ovasında karşılaştı. Türk ordusunda 54.000 asker, Bizans ordusunda 200.000 asker vardı. Çok şiddetli bir savaş oldu ve üç saat içinde çok büyük bir zafer kazanılıp Bizans imparatoru da esir edilmişti. Böylece Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı ve Türklerin ikinci anayurtları oldu.

Alparslan Romen Diyojen'e çok iyi davranıp affetti. Alparslan dokuz yıl sultanlık yaptı. Tarihi kaynaklar kendisine Cihan Sultanı ünvanını vermişlerdi. Malazgirt zaferinden bir yıl sonra Ceyhun Irmağı yakınlarında ele geçirip esir aldığı bir kale kumandanı tarafından şehit edildi. Yerine oğlu Melikşah geçti (1072).

• **Melikşah (1072-1092)**

Büyük Selçuklu Devleti Melikşah zamanında en parlak dönemini yaşadı. Malazgirt zaferinden yararlanılıp devletin sınırları genişletildi. Ege Denizi ve boğazlara kadar olan bölge Türk sınırlarına katıldı. Devletin sınırları doğuda Orta Asya içlerinden, batıda Akdeniz'e, kuzeyde Kafkas dağlarından, güneyde Basra Körfezi ve Mısır'a kadar uzanıyordu. Vezir Nizamülmülk'ün koyduğu kanun ve metodlarla devlet işleri çok düzenli işledi. Herkese adaletle davranılıyor, halk mutlu ve huzurlu yaşıyordu. Ayaklanmalar ve huzursuzluklar hemen gideriliyordu. Başkent önce Rey, daha sonra İsfahan oldu.

• **Yıkılışı**

Melikşah 38 yaşında iken vefat etti. Babalarının ölümünden sonra oğulları arasında taht kavgası başladı. Devlet zayıfladı, birlik ve beraberlik kayboldu. Her tarafta ayaklanmalar başladı.

Melikşah'tan sonra yerine geçen oğlu Sancar zamanında (1117-1157) devlet bir süre daha gücünü korudu. Gazneliler'den Gazne şehrini, Karahanlılar'dan Maverünnehir'i aldı. Ancak Karahitaylılarla yaptığı savaşta yenildi ve durumu iyice bozuldu. Oğuz boylarının isyanı sonucu karışıklıklar içinde kalan devlet 1194 yılında yıkıldı.

Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra bunlar birkaç gruba ayrılarak, Irak, Suriye, Kirman ve Anadolu Selçuklu Devleti kurulmuştur.

• **Anadolu Selçukluları (1077-1308)**

Ünlü hükümdarları Kılıçarslan, Süleyman Şah'tır. Batıdan gelen haçlı ordularıyla mücadeleye giriştiler. Haçlıların Anadolu'da ilerlemesine engel olup, yurdu savunmada ve haçlıları yıpratmada başarılı oldular. Anadolu'da Türk birliği Alaadin Keykubat zamanında hız kazandı. 1176'da yapılan savaş sonucu Bizans Anadolu'yu geri almaktan vazgeçti. Daha sonra Anadolu Selçuklu Devleti, beyliklere bölünerek birlik ve beraberliğin olmayışı sonucu dağıldı.

D- Osmanlılar

• **Kuruluşu**

Oğuzlar'ın Kayı boyundan Ertuğrul Bey'in oğlu Osman Bey tarafından Bile-

cik'in Söğüt kasabasında kurulmuştur (1299). Anadolu'daki Türk beyliklerini arkasına alarak Bizans'ı hedef gösteren Osman Gazi kısa zamanda Osmanlı Devleti'nin sınırlarını genişletmiş, şimdiki Marmara bölgesinde Osmanoğulları olarak tarihte Avrupalı'nın korkulu rüyası olan Osmanlı İmparatorluğu'nun temellerini atmıştır. Oğlu Orhan Gazi zamanında Rumeli'ye geçilmiş, Murat Bey zamanında Edirne fethedilmiş, Yıldırım Bayezid döneminde ise İstanbul kuşatması yapılmıştır.

• Gelişmesi

Yıldırım Bayezid'den sonra her geçen gün sınırları genişleyen Osmanlı, Sultan Fatih'in İstanbul'u fethetmesiyle (1453) Hz. Peygamberimiz'in müjdesine mazhar olup, çağ açıp kapatarak büyümede hız kazandı. Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman'la Almanya ortalarına kadar ilerleyen Osmanlı ordusu hem İslam birliğini sağlamış, hem de ilim, kültür ve medeniyette öncülük yaparak tarihteki yükselişini en üst noktaya getirmiştir.

• Gerilemesi ve Yıkılışı

Kanunî Sultan Süleyman'dan sonra gelişmesi duran Osmanlı, 1699 Karlofça Antlaşması ile gerileme dönemine girmiştir. 1839'da yayınlanan "**Tanzimat Fermanı**" ile çöküşü hızlanan Osmanlı, 1. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış, Anadolu'nun işgaline karşı kazanılan millî mücadeleden sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti (1923) ile birlikte tarih sahnesinden çekilmiştir.

SORULAR

1. Türklerin İslam'la tanışmaları hangi savaş sırasında olmuştur?
2. İlk Türk İslam devleti hangisidir?
3. Tolunoğulları devleti kim tarafından, hangi tarihler arasında kurulmuştur?
4. Selçukluların meşhur hükümdarlarını yazınız.
5. Malazgirt Muharebesi hangi tarihte gerçekleşmiştir? Sonuçları nelerdir?
6. Kudüs ilk defa hangi Sultan tarafından alınmıştır?
7. Osmanlı devletini, hangi tarihte, kim kurmuştur?
8. İstanbul'u kim fethetmiştir?
9. Osmanlı en geniş coğrafyaya hangi hükümdar zamanında hükmetmiştir?
10. Osmanlı'nın çöküşünü hangi olay hızlandırmıştır?

9. BÖLÜM TÜRKÇE

KONULAR

- Sözcük Türleri
- Fiiller
- Fiil Kipleri
- Yapıca Fiiller
- Kök, Ek, Gövde
- Atasözleri ve Deyimler
- Alıştırmalar

• Sözcük Türleri

İsimler: Canlı ve cansız bütün varlıkları, kavramları, duyguları, düşünceleri, durumları ve bunların birbiriyle olan münasebetlerini tek tek veya cins cins karşılayan sözcüklere isim (ad) denir.

Sıfatlar: Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklere sıfat denir.

Zamirler: Cümlelerde isimlerin (adların) daha önce geçmiş kavramların yerini tutan sözcüklere zamir denir.

Zarflar: Fiillerin, sıfatların ya da görev bakımından kendilerine benzeyen sözcüklerin anlamlarını çeşitli yönlerden etkileyen sözcüklere zarf (belirteç) denir.

Edatlar: Tek başlarına anlamı olmayan, cümle içerisinde anlam kazanan sözcükler ve kavramlar arasında, anlamca ilgi kurmaya yarayan sözcüklere edat denir.

Bağlaçlar: Aralarında anlam bakımından bağlantılı olan cümleleri, kavramları anlam ve şekil yönüyle birbirine bağlayan sözcüklere bağlaç denir.

Ünlemler: Üzüntü, sevinç, heyecan, çöşku, şaşma, acıma, kızma, ürperme v.b. duyguları ifade eden sözcükler, ünlem sözcükleridir.

İkilemeler: Aynı türden kelimelerin tekrar edilmesiyle oluşan gruplar ikileme sözcükleridir.

Yansımalar: Bilinen veya bilinmeyen herhangi bir şeyin çıkardığı sese benzer seslerden oluşturulan sözcükler yansıma sözcükleridir.

Fiiller: Varlıkların yaptıkları bütün işleri, hareketleri ve oluşları, belirli bir zamana ve şahısa bağlı bir şekilde belirten sözcüklere fiil (eylem) denir.

- İçinde fiilin yapıldığı veya yapılmış olduğu zaman dilimi *geçmiş zamandır*.

Örnek: **Abdullah dün gelmiş.**

- İçinde fiilin yapılmakta olduğu zaman dilimi *şimdiki veya geniş zamandır*.

Örnek: **Abdullah geliyor.**

-İçinde fiilin yapılacağı süreci gösteren zaman ise *gelecek zamandır*.

Örnek: **Abdullah yarın gelecek.**

Fiillerde işi yapan varlıklara kişi (şahıs) denir.

1. Kişi: Ben (tekil) Biz (çoğul)
2. Kişi: Sen (tekil) Siz (çoğul)
3. Kişi: O (tekil)Onlar (çoğul)

• **Fiil Kipleri:** Zaman eki almış fiilin, ayrıca kişi eki de almasıyla ortaya çıkan biçimine kip denir.

Fiil Kökü + Zaman Eki + Kişi Eki = Kip

a) Haber (Zaman) kipleri b) Dilek (İsteme) kipleri

Haber (zaman) kipleri: Haber (zaman) kipleri, zaman kavramlı kiplerdir. Fiilin yapıldığını, yapılmakta olduğunu veyahut yapılacağını bildirir.

1. Di'li geçmiş zaman: Fiilin kesin olarak yapıldığını anlatır. Fiilin, anlatımdan önce yapıldığını bildirir.

Fiil tabanı (kök ya da gövde) + di'li geçmiş zaman eki "-di" + kişi eki = di'li geçmiş zaman kipi.

Örnek çekim:

1. tekil şahıs:.....aldım
1. çoğul şahıs:..... aldık
2. tekil şahıs:..... aldın
2. çoğul şahıs:..... aldınız
3. tekil şahıs:.....aldı
3. çoğul şahıs:.....aldılar

2. Miş'li geçmiş zaman: Kesin anlamlı değildir. Fiilin, sözden önce yapıldığını anlatır.

Fiil tabanı (kök ya da gövde) + miş'li geçmiş zaman eki "-miş" + kişi eki = miş'li geçmiş zaman kipi.

Örnek çekim:

1. tekil şahıs: okumuşum
1. çoğul şahıs: okumuşuz
2. tekil şahıs: okumuşsun
2. çoğul şahıs: okumuşsunuz
3. tekil şahıs: okumuş
3. çoğul şahıs: okumuşlar

3. Şimdiki zaman kipi: Fiilin yapılırken, olurken söylendiğini bildirir.

Fiil tabanı (kök ya da gövde) + Şimdiki zaman eki "-yor" + kişi eki = Şimdiki zaman kipi

- Örnek çekim: 1. tekil şahıs: görüyorum
1. çoğul şahıs: görüyoruz
 2. tekil şahıs: görüyorsun
 2. çoğul şahıs: görüyorsunuz
 3. tekil şahıs: görüyor
 3. çoğul şahıs: görüyorlar

4. Gelecek zaman kipi: Fiilin sözden önce yapılacağını bildirir.

Fiil tabanı (kök ya da gövde) + Gelecek zaman eki "-ecek, -acak" + kişi eki = Gelecek zaman kipi

- Örnek çekim: 1. tekil şahıs: çalışacağım
1. çoğul şahıs: çalışacağız
 2. tekil şahıs: çalışacaksın
 2. çoğul şahıs: çalışacaksınız
 3. tekil şahıs: çalışacak
 3. çoğul şahıs: çalışacaklar

5. Geniş zaman kipi: Fiilin her zaman yapıldığını, yapılacağını anlatır.

Fiil tabanı (kök ya da gövde) + Geniş zaman eki "-r" + kişi eki = Geniş zaman kipi

- Örnek çekim: 1. tekil şahıs: dinlerim
1. çoğul şahıs: dinleriz
 2. tekil şahıs: dinlersin
 2. çoğul şahıs: dinlersiniz
 3. tekil şahıs: dinler
 3. çoğul şahıs: dinlerler

Dilek (İsteme) Kipleri:

Dilek (İsteme) kipleri istek, gereklilik, koşul anlamlı kiplerdir.

1. İstek kipi:

Fiil tabanı (kök ya da gövde) + İstek kipi eki "- e, - a" + kişi eki = İstek kipi

Örnek çekim:

1. tekil şahıs: geleyim
1. çoğul şahıs:..... gelelim
2. tekil şahıs: gelesin
2. çoğul şahıs:..... gelesiniz
3. tekil şahıs: gele
3. çoğul şahıs:..... gelsinler

2. Gereklilik kipi

Fiil tabanı (kök ya da gövde) + Gereklilik kipi eki "- meli, - malı" + kişi eki = Gereklilik kipi

Örnek çekim:

1. tekil şahıs:..... yürümeliyim
1. çoğul şahıs:..... yürümeliyiz
2. tekil şahıs:..... yürümelisin
2. çoğul şahıs: yürümelisiniz
3. tekil şahıs:..... yürümeli
3. çoğul şahıs:..... yürümeliler

• Yapıca Fiiller

- 1- Basit Fiiller
- 2- Türemiş Fiiller
- 3- Bileşik Fiiller

- **Basit fiiller:** Başka bir kelimedenden türememiş, başka bir kelimeyle birleşmemiş asıl fiillerdir.

Örnekler: Bil-mek, gez-mek.

- **Türemiş fiiller:** Fiil, isim veyahut sıfatların kök ve gövdelerine yapım eklerinin eklenmesiyle oluşturulan fiillerdir. Örnekler: Baş-la-mak, kara-la-mak.

- **Bileşik fiiller:** Birden fazla kelimenin birleşmesiyle oluşturulan fiillerdir.

Örnek: Yaz-a-bil-mek, bak-a-kal-mak gibi.

Bileşik fiiller üçe ayrılır

1. Özel bileşik fiiller:

a) **Yeterlilik fiili:** Fiil kök ya da gövdelerine “-e (-a)” ekiyle beraber bilmek fiili getirilerek yapılır.

Örnek: Gör-e-bilmek, bak-a-bilmek gibi.

b) **Tezlik fiili:** Fiil kök ya da gövdelerine “-ı (ı, u, ü)” ekiyle beraber vermek fiili getirilerek yapılır.

Örnek: Gel-i-vermek, yaz-ı-vermek gibi.

c) **Süreklilik fiili:** Fiil kök ya da gövdelerine “-a (-e)” ekiyle beraber, bu eklerle uyacak şekilde “durmak, kalmak, gelmek “ fiileri getirilerek yapılır.

Örnek: Gez-e-durmak, bak-a-kalmak gibi.

d) **Yaklaşma fiili:** Fiil kök ya da gövdelerine “-e (-a)” ekiyle beraber vermek fiili getirilerek yapılır.

Örnek: Düş-e-yazmak, öl-e-yazmak gibi.

e) **İsteklenme fiili:** Fiil kök ya da gövdelerine “-e-ceği” veya “-esi” ekleriyle beraber, gelmek fiili getirilerek yapılır.

Örnek: Gör-e-ceği-i-geldi, gid-e-sim-geldi gibi.

2. Yardımcı bileşik fiiller

Yardımcı fiiller isim ve fiillerin birleşmesinden oluşur. Yardımcı fiiller, isim ve isim soylu sözcüklere iş, hareket, oluş, yargı anlamı veren “etmek, olmak, eylemek, kılmak” fiillerinden oluşur.

a) Etmek yardımcı fiiliyle yapılanlar.

b) Olmak yardımcı fiiliyle yapılanlar.

c) Eylemek yardımcı fiiliyle yapılanlar.

d) Kılmak yardımcı fiiliyle yapılanlar.

3. Anlamca kaynaşmış bileşik fiiller

Etmek, olmak, eylemek, kılmak yardımcı fiillerinin dışındaki diğer fiiller, isim soylu sözcüklerle birleşebilir veya gruplar oluşturabilirler. Oluşan bu yeni fiiller, gerçek sözlük anlamlarından farklı anlamlar taşırlar. Ayrıca bazıları deyimleşirler. Örnek: Yardım etmek, hissetmek, hak etmek.

Ek Fiil

1. Hikâye biçimi: Basit zamanlı fiilin sonuna, ek fiilin di'li geçmiş zamanının eklenmesiyle oluşur. Örnek: Geliyor-idim.

2. Rivayet biçimi: Basit zamanlı fiilin sonuna, ek fiilin miş'li geçmiş zamanının eklenmesiyle oluşur. Örnek: Duruyor-imiş.

3. Koşul biçimi: Basit zamanlı fiilin sonuna, ek fiilin koşul kipinin eklenmesiyle oluşur. Örnek: Yürüyor-ise.

Fiillerde Çatı

Fiiller bağlı oldukları özne ve nesnelere göre çeşitli özellikler gösterirler. Bu özellikler "fiillerde çatı" başlığı altında incelenir. Fiillerde çatı, öznenin (Fiili yapan unsur) durumuna ve nesnenin (Fiilden etkilenen unsur) durumuna göre iki bölümde incelenir:

1. Özne durumuna göre fiilde çatı, kendi arasında dörde ayrılır:

a) Etken fiiller: Özneleri yapıcı olan fiillerdir.

Örnek: Mustafa kitap okudu.

Özne Yüklem (Fiil)

b) Edilgen fiiller: Özneleri fiilin etkisindedir. Edilgen çatılı fiillerde özneye "sözde özne" denir.

Örnek: Mektup hemen hazırlandı.

Sözde Özne Yüklem (Fiil)

c) Dönüşlü fiiller: Öznenin yaptığı işten direk olarak etkilenen fiillerdir.

Örnek: Bilgisayar akşamleyin tamir edildi.

Özne Yüklem (Fiil)

d) İşteş fiiller: Birden fazla öznenin aynı zamanda aynı fiile bağlı olduğu fiillerdir.

Örnek: Ahmet ve Osman telefonda görüşüldü.

Özne Yüklem (Fiil)

2. Nesne durumuna göre fiilde çatı, kendi arasında ikiye ayrılır:

a) Geçişli fiiller: Nesne alan fiillerdir.

Örnek: Mehmet gazeteyi inceledi.

Özne Nesne Yüklem (Fiil)

b) Geçişsiz Fiiller: Nesne almayan fiillerdir.

Örnek: Bebek gece ağladı.

Özne Yüklem (Fiil)

Fiilimsiler

Fiilden türeyerek oluştukları hâlde, cümlelerde isim, sıfat, bağ fiil görevindeki kelimelerdir. Fiilimsiler isim fiiller, sıfat fiiller ve bağ fiiller olmak üzere üç bölümde incelenir:

1. İsim fiiller (Eylemliler)

Fiillerin köklerine -mek / -mak, -me / -ma, -iş / -ış / -üş / -uş“

eklerinden herhangi birisi eklenerek oluşturulan yeni kelimeye **isim fiil** denir. Bu oluşan kelime yarı isim yarı fiildir.

Örnekler: Okumak, çalışma, düşünüş gibi.

2. Sıfat fiiller (Ortaçlar)

Fiil köklerine “-en / -an, -er / -ar, -ecek / -acak, -esi / -ası, -dik / -dık, mez / -maz, -miş / -mış“ eklerinden herhangi birisi eklenerek oluşturulan yeni kelimeye **sıfat fiil** denir.

Örnekler: Okuyan (insan), çalışacak (işçiler), düşünmez (yağınlar) gibi.

3. Zarf (Bağ) fiiller (Ulaçlar)

Fiil köklerine “- e / -a, -i / -ı, -ü / -u, -ıp / -ip, -erek / -arak, -meden / madan, -eli / -alı“ eklerinden herhangi birisi eklenerek oluşturulan yeni kelimeye **zarf (bağ) fiiller** denir.

Örnekler: Okuya okuya (yolculuk yaptılar.), çalışarak (başarıya ulaştılar.), düşünmeden (hiçbir işe girişmiyorlardı) gibi.

Önce besmele,
En güzel kelime.

Allah'ım
Yol boyunca
Bırakma elimi,
Düşerim sonra.

Allah'ım
Niçin halkettinse beni
Kalbime söyle iyice,
Engellerden arınsın yolum.

Allah'ım
Nasıl pırıl pırılrsa,
Güzelse sevdiğin kulların,
Öyle güzel kıl beni.

Allah'ım
O güzeller güzeli
Hangi iyilik diledi senden,
Dilerim ben de öylelerini.

Allah'ım
Peygamber Efendimiz
Hangi şeylerden sığındıysa sana,
Upuzak tut benden de onları.

Allah'ım
Yol boyunca,
Tarih boyunca,
Başiboş bırakma bizi.

• Cahit Zarifoğlu
(1940 - 1987)

Önemli Kelimeler: **Halketmek:** Yaratmak, **Arınmak:** Temizlenmek

SORULAR

1. Çocuk, Allah'tan kendisine neyi söylemesini istiyor?
2. Çocuğun yoluna çıkan engeller neler olabilir?
3. Çocuk, "Güzeller güzeli" diye kime diyor?
4. Tarih boyunca başiboş bırakılmak ne demektir?

• Kök - Ek - Gövde

Kök: Başka bir kelimedenden türememiş, bölünemeyen anlamlı, en küçük ifadeye "kök" denir. Kökler sadece bir değil birden fazla heceden de oluşabilir. Örnekler: Oku, yaz, gel, ses, balık, pencere.

Ek: Kelimelerin kök veya gövdelerine bağlanarak onlara yeni yeni anlamlar kazandıran ayrıca bu eklerle çeşitli görevleri belirleyen unsurlara "ek" denir. Ekler yapım ve çekim ekleri olmak üzere, iki ana gruba ayrılır:

a) **Sözcüklere yeni anlamlar kazandıran ekler** *yapım ekleridir.*

Örnek: Türk kelimesi bir ırkı ifade ederken; -çe yapım eki bu kelimeye eklenince bir dil, lisân anlamını katar. Türk: Türk + çe = Türkçe

b) **Kelimelerin kök ve gövdelerine eklenerek, eklendiği ifadelerin anlamını değil; sadece şeklini değiştiren ekler** *çekim ekleridir.*

Örnek: Kitap kelimesine "-ler" çoğul eki geldiğinde, kelimenin anlamı değişmez; sadece bir kitap anlamı varken, birden fazla kitap anlamına gelir. Kitap: kitap + lar = kitaplar

Gövde: Kök durumundaki ifadelerin, üzerlerine yapım eki almalarıyla oluşan yeni ifadelere *gövde* denir. Örnek: Bil: bil + inç = bilinç

Cümle: Bir olayı, duyguyu, düşünceyi, isteği ve yargıyı anlatmak için oluşturulan ifade gruplarına "cümle" denir. Cümlenin dört önemli parçası bulunmaktadır. Bunlar yüklem, özne, nesne ve tümleçtir.

1. **Yüklem:** Cümlelerde iş, oluş ve yargı bildiren unsurdur.

Örnek: Yavuz çocuk kulübüne üye olmak istiyor. Yüklem

a) **Fiil cümlesi:** Cümledeki fiili çekimli fiil olan, cümlelerdir.

Örnek: Fuarda çok ilginç kitaplar gördüm. Yüklem

(*Bu cümlenin yüklemi, fiil soyludur. Bu cümle, bu nedenden dolayı fiil cümlesidir.*)

b) **İsim cümlesi:** Cümledeki yüklemi, isim soylu kelimelerin ek fiil olmasıyla oluşan cümlelerdir.

Örnek: Kırmızı ışıkta geçen adamdı. Yüklem

(*Bu cümlenin yüklemi, isim soyludur. Bu cümle bu nedenden dolayı isim cümlesidir.*)

2. **Özne:** Cümlelerde eylemi yapan unsurdur.

Örnek: Yavuz, çocuk kulübüne üye olmak istiyor. Özne

3. **Nesne:** Cümlelerde öznenin yaptığı işten direk olarak etkilenen unsurdur.

Örnek: Yavuz, çocuk kulübüne üye olmak istiyor. Nesne

4. **Tümleç:** Cümlelerdeki yüklemi çeşitli anlamlarla kuvvetlendiren unsurdur.

Örnek: Yavuz, çocuk kulübüne üye olmak istiyor. Tümleç

• Atasözleri ve Deyimler

1. Atasözleri

Anlam derinliği olan, kalıplaşmış, ayrıca halk diline ve kültürüne yerleşmiş ifade gruplarına “**Atasözü**” denir. Atasözleri kesin hüküm cümleleri olduğundan, yargı bildirirler.

Örnek: • Akıl yaşta değil, baştadır. • Balık baştan kokar.

- Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. • Güneş balçıkla sıvanmaz.
- Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar, gibi.

2. Deyimler

İfade veya ifade gruplarının gerçek anlamlarından uzaklaşarak, meydana gelen yeni kalıplaşmış sözlere “**deyim**” denir. Deyimler yargı bildirmezler.

Örnek:

- Odunum yaş • Dört elle sarılmak • Ana baba günü
- Bir dediğini iki etmemek • Mal canlısı • Koltuk düşkünü
- Kulağı tetikte, gibi.

Paragraf: Aynı amacı, anlamı anlatmaya çalışan cümlelerin bütününe “**paragraf**” denir. Şekil olarak paragraf, bir satır başından başlayıp, diğer satır başına kadar olan bölümdür.

Paragraflar amaçça ve anlamca bir bütündür. Bundan dolayı her paragraf aynı zamanda birer düşünce birimidir. Bir yazıda paragraf sadece bir cümleden de oluşabilir. Fakat paragraflar genellikle birden fazla cümlelerden oluşur. Her paragrafta bir düşünce savunulmaya çalışılır.

Kompozisyon: Herhangi bir konu hakkında duygu ve düşünceleri anlatan kısa ve özlü yazıya kompozisyon denir.

Kompozisyon üç bölümden oluşur:

- 1. Giriş bölümü.** Giriş bölümü genellikle tek paragraftır. Yazıda anlatılacak olan konu ilk olarak bu bölümde sunulur. Bu bölüm kısa, sade, özlü ve etkileyici cümlelerden oluşur.
- 2. Gelişme bölümü:** Gelişme bölümünde, giriş bölümünde tarif edilen konu geniş bir şekilde bir veya birden fazla paragrafla anlatılır.
- 3. Sonuç bölümü:** Sonuç bölümünde, giriş bölümünde başlayıp, gelişme bölümünde anlatılan düşünceler özlü bir cümle ile bir sonuca bağlanır.

“İnsan bu, kabrine bile alışır oğlum. Git hele bir, alışırsın.” derdin. Lâkin ben dört aydır hâlâ alışmadım. Köyümün, evimin herşeyi, ama her şeyi buram buram burnumda tütüyor. Biliyorum karıştı kafan, şaşırıydın değil mi? Haklısın anam, çünkü senin, yüzün gibi ak yüreğin bunca çirkinliği, kötülüğü bilemez, anlatsam da anlayıp kabullenemez. Ama ben yine de anlatacağım.

Anacığım sen bana çocukluğumdan beri sevmeyi, saymayı, hoşgörüyü öğrettin. “Kul hakkı bu oğul, zehirden acıdır.” derdin. Hakk’ı bildirdin. Birdir, tektir deyip yaratanımı tanıttın. Resulünü sevdirdin. Beni bir oya gibi işledin, bezedin. Bunları sadece söylemekle de kalmadın, yaşadın. Benim için biricik örnektin. Yok anacığım yok, buralar senin bana öğrettiğin gibi değil. Çok yabancı, çok uzak. Burada insanlar benim köyümdeki gibi sevgi dolu, güler yüzlü değil, birbirinin yardımına koşmuyor, birbirinin dertleriyle dertlenmiyorlar. Herkes daha fazla kazanmak, daha iyi yaşamak kaygısında. Aileler yuva sıcaklığını yitirmiş, ah bir görsen anacığım.

Geçenlerde okulda bir arkadaş, ders sırasında birden fenalaştı, hastaneye bile yetiştiremediler. Sonradan öğrendik ki, uyuşturucu kullanıyormuş. Ailevi problemleri varmış. Annesi babası ayrı yaşıyor, kendisiyle ilgilenmiyorlarmış. Zaten babası da alkol mübtelasıymış. Hiçbir şeye, hiçbir kimseye inanmazmış. Sana, bembeyaz örtüne, nurdan yüzüne, berrak kalbine ne kadar yabancı sözler bunlar değil mi anacığım?

İşte böyle anacığım... Sana mektubumun başında alışmadım demiştim ya, alışmadım da. Fakat öylesine korkuyorum ki, bir gün alışmaktan, bir gün buralara uyup sana, senin bana öğrettiklerine yabancı kalmaktan, bu hayatın bir parçası olup çıkmaktan, onlar gibi düşünüp, onlar gibi yaşamaktan. Ne olursun anne beni koru. Anne beni koru... (*Altınoluk-Yuvamız Dergisi*)

Önemli Kelimeler:

Yürek: Gönül, kalp, cesaret, yiğitlik

Oya: Başörtü, mendil gibi şeylerin etrafına süs olarak dikilen işleme

Bezemek: Süsleme, nakışlama

Uyuşturucu: Esrar, morfin, kokain

Mübtela: Alışkanlık, bağımlılık, düşkünlük

Berrak: Temiz, duru

Deyimler:

Buram buram burnunda tütme: Çok özlemek.

SORULAR

1. Çocuğun buram buram burnunda tüten ne? Niçin?
2. Kul hakkı niçin zehirden acıdır?
3. Büyük şehirlerde ve yabancı yerlerde insanlar birbirlerine niçin sıcak davranmıyorlar?
4. Uyuşturucuya daha çok kimler alışıyor?
5. Çocuk, bulunduğu yere alışmaktan niçin korkuyor?

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki açıklamaların ve bilgilerin doğru olanlarına "D", yanlış olanlarına ise "Y" harfi koyunuz.

a- Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklere "sıfat" denir.

Örnek: Temiz dişler. **Sıfat**

b- Aralarında anlam bakımından bağlantılı olan cümleleri, kavramları anlam ve şekil yönüyle birbirine bağlayan sözcüklere "bağlaç" denir.

Örnek: Arabayı çok dikkatli kullanıyordu. **Bağlaç:**

c- Aynı türden kelimelerin tekrar edilmesiyle oluşan gruplar, ikileme sözcükleridir.

Örnek: Ali, Ahmet, Mehmet kütüphanede beraber ders çalıştılar.

İkileme sözcük:

d- Türkçe'de fiillerde iki kip vardır. Bunlardan birisi haber (zaman) kipleri, diğeri de dilek (istek) kipleridir.

e- Haber (zaman) kipleri 5 çeşittir. Bunlar: Di'li geçmiş, miş'li geçmiş, şimdiki, gelecek ve geniş zamanlardır.

f- Dilek (istek) kipleri 4 çeşittir. Bunlar: İstek, gereklilik, rивayet ve reddetme şekilleridir.

g- Hakan kitap okudu, fakat Cevdet boş boş oturdu
Özne nesne fiil bağlaç özne ikileme fiil

h- Anne ve babaya saygı gösterildi.

Tümleç özne bağlaç

2. Aşağıdaki cümlelerde, altı çizilmiş olan fiillerin hangi kip ve zaman olduğunu, noktalı olan yerlere yazınız.

a) Abdullah dün geldi.

..... /

b) Kendi ve aynı zamanda başkalarının emniyetini düşünen bir sürücü, trafik kurallarına daima dikkat edip uyar.

..... /

c) Okulda başarılı birer öğrenci olmanız için, derslerinize düzenli olarak çalışmalısınız.

..... /

d) Bayram gelince akrabalarımı ziyaret edeceğim.

..... /

e) Sınavda dikkatli olmadığı için, birçok hata yapmış.

..... /

f) Zor durumda olan insanlara yardım edelim.

..... /

g) Anayurdum, vatanım Türkiye'yi çok seviyorum.

..... /

h) Çalışkanlığından dolayı başarıdan başarıya koşuyor.

..... /

3. Aşağıdaki noktalı yerlere uygun olan çekimli fiilleri yazınız.

a) 1. tekil şahıs: çalışmalıyım

2. tekil şahıs:

3. tekil şahıs:

1. çoğul şahıs:

2. çoğul şahıs:

3. çoğul şahıs: çalışmalılar

- b) 1. tekil şahıs:okumalıyım
2. tekil şahıs:
3. tekil şahıs:
1. çoğul şahıs:
2. çoğul şahıs: okumalısınız
3. çoğul şahıs:
- c) 1. tekil şahıs:
2. tekil şahıs:düşünürsün
3. tekil şahıs: düşünür
1. çoğul şahıs:
2. çoğul şahıs:
3. çoğul şahıs:
- d) 1. tekil şahıs:
2. tekil şahıs:
3. tekil şahıs:
1. çoğul şahıs:
2. çoğul şahıs: yazacaksınız
3. çoğul şahıs:
- e) 1. tekil şahıs:
2. tekil şahıs:
3. tekil şahıs:
1. çoğul şahıs:
2. çoğul şahıs: göndermişsiniz
3. çoğul şahıs:
- f) 1. tekil şahıs:gittim
2. tekil şahıs:
3. tekil şahıs:
1. çoğul şahıs:
2. çoğul şahıs:
3. çoğul şahıs:
- g) 1. tekil şahıs:
2. tekil şahıs:
3. tekil şahıs: dikkat etmeli
1. çoğul şahıs:
2. çoğul şahıs:
3. çoğul şahıs:

- h) 1. tekil şahıs:
2. tekil şahıs:
3. tekil şahıs:
1. çoğul şahıs:
2. çoğul şahıs:
3. çoğul şahıs: spor yapmalılar

4. Aşağıdaki ifade gruplarının hangileri “atasözü”, hangileri “deyim” dir, yazınız.

- a) Tuzu kuru olmak.
b) Dört elle sarılmak.
c) Yalancının mumu yatıya kadar yanar.
d) Akılsız başın zahmetini ayaklar çeker.
e) Ağaç yaş iken eğilir.
f) Bugünün işini yarına bırakma.
g) Gözü açık olmak.
h) Su uyur, düşman uyumaz.

5. Aşağıdaki nokta nokta bölümlere uygun sözcükleri yazınız.

a) Kompozisyonun, ve sonuç olmak üzere üç bölümü vardır.

b) Atasözleri yargı (hüküm), deyimler ise

c) Cümlelerde isimlerin (adların) daha önce geçmiş kavramların yerini tutan sözcüklere “.....” denir.

d) Varlıkların yaptıkları bütün işleri, hareketleri ve oluşları, belirli bir zaman ve şahısa bağlı bir şekilde belirten sözcüklere “..... (.....)” denir.

e) Aralarında anlam bakımından bağlantılı olan cümleleri, kavramları anlam ve şekil yönüyle birbirine bağlayan sözcüklere “.....” denir.

f) Görmek fiilini şahıslara göre çekiniz.

1. Ben görüyorum 4. Biz
2. Sen 5. Siz
3. O 6. Onlar.....

Cevap Anahtarı

1. Sorunun cevapları

a- D, b- Y, c- Y, d- D, e- D, f- Y, g- D, h- Y,

2. Sorunun cevapları

- a- Haber (zaman) kipi / Di'li geçmiş zaman
b- Haber (zaman) kipi / Geniş zaman
c- Dilek (istek) kipi / Gereklilik şekli
d- Haber (zaman) kipi / Gelecek zaman
e- Haber (zaman) kipi / Mişli geçmiş zaman
f- Dilek (istek) kipi / İstek şekli
g- Haber (zaman) kipi / Şimdiki zaman
h- Haber (zaman) kipi / Şimdiki zaman

3. Sorunun cevapları

- a) 2. tekil şahıs çalışmalısın
3. tekil şahıs çalışmalı
1. çoğul şahıs çalışmalıyız
2. çoğul şahıs çalışmalısınız
- b) 2. tekil şahıs okumalısın
3. tekil şahıs okumalı
1. çoğul şahıs okumalıyız
3. çoğul şahıs okumalılar
- c) 1. tekil şahıs düşünürüm
1. çoğul şahıs düşünürüz
2. çoğul şahıs düşünürsünüz
3. çoğul şahıs düşünürler
- d) 1. tekil şahıs yazacağım
2. tekil şahıs yazacaksın
3. tekil şahıs yazacak
1. çoğul şahıs yazacağız
3. çoğul şahıs yazacaklar

- e) 1. tekil şahısgöndermişim
2. tekil şahıs göndermişsin
3. tekil şahıs göndermiş
1. çoğul şahıs göndermişiz
3. çoğul şahısgöndermişler
- f) 2. tekil şahıs..... gittin
3. tekil şahıs gitti
1. çoğul şahıs gittik
2. çoğul şahıs gittiniz
3. çoğul şahısgittiler
- g) 1. tekil şahıs..... dikkat etmeliyim
2. tekil şahıs dikkat etmelisin
1. çoğul şahıs dikkat etmeliyiz
2. çoğul şahısdikkat etmelisiniz
3. çoğul şahıs dikkat etmeliler
- h) 1. tekil şahıs.....spor yaparım
2. tekil şahıs spor yaparsın
3. tekil şahıs spor yapar
1. çoğul şahıs spor yaparız
2. çoğul şahıs spor yaparsınız

4. Sorunun cevapları

- a) Deyim, b) Deyim, c) Atasözü, d) Atasözü, e) Atasözü
f) Atasözü, g) Deyim, h) Atasözü

5. Sorunun cevapları

- a) giriş, gelişme; b) bildirir, bildirmezler; c) zamir; d) fiil, (eylem)
e) bağlaç, f) 2. görüyorsun 3. görüyor 4. görüyoruz 5. görüyorsunuz 6. görüyorlar
g) basit, türemiş ve bileşik; h- fiillerde çatı

10 BÖLÜM HİTABET

KONULAR

- Hitabet Nedir?
- Hitabet Çeşitleri
- Hitabetin Önemi
- Hatibin Fiziki Olarak Dikkat Etmesi Gereken Hususlar
- Hatibin Konu Bakımından Dikkat Etmesi Gereken Hususlar
- Hitabet Konusunda Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar
- Hutbe
- Hutbe ve Planı
- Hutbenin Şartları
- Konu Bakımından Hutbede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar
- Hutbe Örneği

• Hitabet Nedir?

Topluluğa karşı konuşmak, bir fikri, duygu ve düşünceyi etkili bir biçimde kısa ve öz olarak anlatma sanatıdır.

Buradaki anlatım sözün inceliklerine, konuşmanın kurallarına uymak suretiyle konuşma sanatını ortaya koymaktır. Yoksa gelişigüzel konuşmak hitabet değildir. Hitabet sanatı kişilere nasıl konuşacağını, sözün etkilerini, plan ve programlarını öğretir.

Hitabet; hatip, dinleyiciler ve konuşma ile geçen bir olaydır. Bu üç ana unsur arasındaki uyum kadar her birinin de kendine has bir olgunluk seviyesinde bulunması gerekir.

Hitab eden erkeğe hatip, hanıma hatibe denir. Hatip/hatibe, topluluk karşısında anlaşılır ve öz bir şekilde konuşma yapan kimsedir.

“İnsanların anlayabilecekleri şekilde konuşunuz.” (Hadîs-i Şerif)

• Hitabet Çeşitleri

Genel olarak işlenen hitabet türlerinden en önemlileri şunlardır:

- Vaaz ve hutbeler
- Konferanslar
- Seminerler
- Sempozyumlar v.s.

• Hitabetin Önemi

Hitabet bir söz söyleme sanatı olduğuna göre edebî bir değere sahiptir. Her insan, hatta ne kadar kültürlü olursa olsun güzel konuşamayabilir. Hitabet sanatının önemini şu üç noktada toplayabiliriz:

- Hitabet kurallarına göre yapılan konuşmalardan daha iyi sonuç alınır.
- Pedagojik yapı içerisinde yapılan, planlı, programlı ve sistemli bir konuşma, insanlar tarafından dikkatle ve önemle takip edilir.
- Konu direk olarak topluluğa anlatıldığından dinleyicilerin etkilenmesi daha kolay sağlanır.

• Hatibin Fiziki Olarak Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

1. Kılık kıyafet, giyim: İyi bir kıyafet, iyi bir tavsiye mektubundan daha tesirlidir. Aynı zamanda iyi bir kıyafet adamı karşılatır, iyi bir ahlak adamı uğurlatır. Gerçekten de insanlar karşılaştıkları kişilerin önce kıyafetlerine giyimlerine bakarlar. Kıyafeti perişan, saç sakalı birbirine karışmış hatip, konuşmasından beklediği sonucu alamaz.

2. Vücut hareketleri ve duruş: Hatibin el kol hareketleri, jest ve mimikleri hitabette önemli rol oynar. Bütünüyle hatibin her türlü hareketi dinleyiciler tarafından dikkatle takip edilir. Bu konuda hatibin hareketlerine dikkat etmesi, anormal davranışlardan kaçınması gerekir.

3. Ses tonu ve telaffuz: Hatibin her şeyden önce düzgün ve pürüzsüz bir sese sahip olması gerekir. Ses, Allah vergisidir. Ancak hatip, bu konuda dikkatli davranarak varsa ses kusurunu en aza indirebilir. Hatip telaffuza, yani kelimelelerin ağızdan düzgün, tam ve dolgun olarak çıkmasına da dikkat etmelidir. Mesela: Kur'an'da zikredilen cennet modeli anlatılırken yumuşak bir tarzla ve sevdirerek anlatılmalı. Ama cehennem bahsi geçince oradaki şiddet ve korkuyu vurgulayabilmeli. Yani yerli yerinde hitap edilmeli.

4. Hitabette zaman ve mekân unsuru: Konuşmanın verimli ve faydalı olması için öncelikle zaman unsuru iyi kullanılmalıdır. Konuşmanın yapılacağı günün belli saatleri, konunun geçtiği veya konuyu ilgilendiren olayın zamanı, konuşmanın zamanlaması, bu unsurların anahtarlarıdır. Konu önemli bir günü veya olayı ilgilendiriyorsa, konuşmada zaman olarak olayın geçtiği vakte ve saate tekabül etmelidir. Kadir Gecesi, Miraç Gecesi ve Mevlit Kandili'nde yapılan konuşmalar gibi.

Zaman da iyi ayarlanmalıdır. İslam'da ibadetlerde bile zaman konusunda ölçülü davranmak emredilir. Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde: **“Sizden biriniz cemaate imam olduğu zaman namazı kısa tutsun! Çünkü cemaatin içinde hasta veya ihtiyaç sahibi kişiler bulunabilir.”** buyurmuşlardır. Hitabette mekân unsuru da önemli bir konudur. Konuşmanın yapıldığı yer topluluğun, hatibi rahatlıkla dinleyebilecekleri bir ortamda olmalıdır.

• Hatibin Konu Bakımından Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Hatibin yapacağı konuşmanın ilmî yönünün sağlam olması ve konuşma tekniğine uygun olması gerekir. Aynı zamanda konu, çeşitli kıssa, hikâye, fıkra, örneklemeler gibi zenginleştirici unsurlarla renklendirilmelidir.

Yazılı anlatımda olduğu gibi, sözlü anlatımda da şu genel konuşma planı geçerlidir.

- 1- Giriş
- 2- Gelişme
- 3- Sonuç

Giriş: Genellikle konuşmalara uygun bir takdimle başlanır.

- Hatip samimi bir tavırla kendini ve konuyu takdim eder.
- Dinleyicilerin ilgisini çekecek bir olayla konuşmaya başlayabilir.

Gelişme: Konuşmanın en önemli detayları bu bölümde verilir.

- Konuda eksiklik bırakılmaz.
- Anlatımda sadelik esastır.
- Önemli kısımlar tekrar edilir.

Sonuç: Konu tam olarak anlatıldıktan sonra, sonuçta konuyu özetlemekte son derece fayda vardır.

- Konuşma çok yönlü olarak birkaç cümle ile özetlenmelidir.
- Konudan çıkarılacak dersler vurgulanmalıdır.

• Hitabette Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Hangi tür hitabet olursa olsun konuşmayı yapan hatibin bazı kural ve ilkelere uyması gerekir.

Bu ilkeler genel olarak şunlardır:

1. Konu bakımından konuşma ilgi çekici olmalıdır.
2. Konuda birliğe dikkat edilmelidir. (Konu dağıtılmamalıdır)
3. Konuşma açık ve net olmalıdır.
4. Anlatımda konu çekici hâle getirilmelidir.
5. Ses tonu ve telaffuz iyi ayarlanmalıdır.
6. Konuşma, dinleyicilerin dikkat ve sabırlarını aşmamalıdır.
7. Hatip kılık kıyafetine dikkat etmelidir.
8. Hatip konuşma konusunun planını önünde bulundurmalıdır.
9. Konuşmalarda, ayrıcalığa, tefrikaya meydan verilmemelidir.
10. Hatip konuşmada daima yapıcı olmalı, usandırıcı korkutucu ve nefret ettirici olmamalıdır.
11. Hatip mümkün olduğu kadar olumlu örnekler vermelidir.
12. Hatip şahıs ve kurumları rencide edici sözler kullanmamalıdır.

• Hutbe

Cuma ve bayram namazlarının belli bölümlerinde hutbe okunur. Hutbe okuyanlara da hatip denir. İslam dininde cumayı cemaatle kılmak farz, bayram namazları ise vaciptir.

Cumada hutbe okumak cumanın rüknündendir.

Her hafta cuma günü hatip minberde hutbe okur.

Hutbe konuları, haftanın önemli olayları dikkate alınarak hazırlanır.

• Hutbe ve Planı

Cuma ve bayram günlerinde hatibin minbere çıkarak yaptığı hitabete "Hutbe" denir.

Hutbenin rüknü, Cenâb-ı Hakk'ı tespih, tehlil, tekbir, hamd yoluyla zikretmekten ibarettir. Ancak adabına ve sünnete uygun bir hutbe şu esaslar dâhilinde okunur. Bunlar tertibini, planını meydana getirir.

1. Allah'a hamd edilir.
2. Hz. Peygamber'e salat ve selam edilir.
3. En az bir ayet ve hadis okunur.
4. Cemaatin anlayacağı dilde nasihat yapılır.
5. Bir ayet okunarak hutbeye son verilir.
6. Hatib oturarak umumi bir dua yapar.
7. İkinci hutbeye yine hamd, salat ve selamla başlanır.
8. Bütün Müslümanlar için dua edilir.
9. İkinci hutbenin sonunda da bir ayet okunarak son verilir.

• Hutbenin Şartları

1. Hutbeyi vakti içinde okumak.
2. Hutbeyi cumanın farzından önce okumak.
3. Bayram hutbelerini bayram namazından sonra okumak.
4. Hutbeyi cuma ve bayram hutbesi niyetiyle okumak.
5. Cumanın kılınabilmesi için üç kişilik cemaat bulunması gerekir.

• Hutbede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Amaca uygun verimli olacak bir hutbede konunun seçimi ve hazırlanış şekli önemlidir. Bunun için de genel olarak şu hususların gözönünde bulundurulması yerinde olur:

1. Konu, her şeyden önce halkın ilgisini çekmelidir.
2. Sosyal, kültürel, ekonomik, dinî ve ahlaki noktada güncel konular işlenmelidir.
3. Hutbe uzun olmamalıdır.
4. Hatip, cemaatin kültürel ve sosyal seviyesine dikkat etmelidir.

“Biz insanı en güzel bir şekilde yarattık.” (Tîn suresi, 4. ayet)

“Onlar, Allah’a ve ahiret gününe inanırlar; iyiliği emreder, kötülükten menederler; hayırlı işlere koşuşurlar. İşte bunlar iyi insanlardır.” (Âl-i İmrân suresi, 114. ayet)

“Ne zulmedin, ne de zulme uğrayın.” (Tirmizî)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah’ın Kur’ân-ı Kerîm’de: **“Biz insanı en güzel bir şekilde yarattık”** buyurduğu gibi, Allah insanı, yeryüzünün halifesi olacak şekilde akıl ve fikir açısından mükemmel bir şekilde donatmıştır. Onu diğer canlılardan daha yüksek mevkilere layık kılmıştır.

İnsana hizmet etmeyi, hayırlı insan olmayı bizlere telakki eden Peygamberimiz’i de, en güzel insanlık örneğini, bize rehber olarak göndermiştir.

İnsanın, en güzel mevkiini bulduğu, haysiyet ve değerini kazandığı da hiç şüphe yok ki İslam dini sayesinde. Dinimiz insana gereken değeri vermiş, insanlara hoşgörüyü ve insan haklarına saygıyı emir buyurmuştur. Bunun içindir ki insanların fikirlerine, düşüncelerine saygı göstermek yine insanlığın gereğidir.

Bilindiği gibi dünyadaki tüm anayasalarda kişinin hak ve hürriyetlerinin kısıtlanamayacağı garanti altına alınmıştır. Herkes kanunlar önünde eşit, herkes düşüncesinde, fikrinde ve zikrinde hürdür. İbadetinden dolayı kimseye karşı sorumlu değildir.

İnsan hiçbir zaman baskı altına alınamaz ve zorlanamaz. İnsan, kendisine yapılmasını istemediği bir şeyi başkalarına karşı da yapamaz. İnsan, kendisine nasıl değer verilmesini istiyorsa, karşısındakilere de öyle değer vermelidir. Kıymetinin bilinmesini arzu ettiği kadar, kendi cinsi olan diğer insanların da kadru kıymetini bilmelidir.

İslam’ın bütün emirlerindeki hikmet insan haklarının korunmasıdır. İslam, insanların birbirlerine saygı duymasını sağlamak ve kardeşçe yaşayışı gerçekleştirmektir. Sıla-i rahimin sevap oluşu, insanın yüzüne tebessümün bile sadaka yerine geçmesi bunun en güzel bir ifadesi değil midir? Allah resulü bir hadîs-i şerifinde: **“Ne zulmedin, ne de zulme uğrayın.”** (Tirmizî) şeklinde buyurmaktadır. O hâlde birbirimizi sevmek birbirimize saygı duymak mecburiyetindeyiz.

Muhterem Müslümanlar!

Yukarıda okuduğum ayette olduğu gibi, İslam, terörle de irtibatlandırılmaz. Terör, anarşi çıkarmak, bozgunculuk yapmak, insanın canına, malına kastetmek demektir. İslam, terörü önlemek ve insan haysiyetini korumak için gelmiş bir dindir. İslam, birliği, sevgi ve kardeşliği bozucu, insanın canına ve malına zarar verici davranışların tamamını yasaklamış bir dindir. Bir insanın öldürülmesini, bütün insanların öldürülmesi gibi gören bir din, terörle suçlanamaz!

Yüce Rabbimiz, Kur'ân-ı Kerîm'de müminlere şöyle hitap eder:

“Ey iman edenler, hep birden barışa girin. Sakın şeytanın peşinden gitmeyin. Çünkü o, apaçık düşmanınızdır.” (Bakara suresi, 208. ayet)

O hâlde, Müminler,

Sevgi barış ve kardeşliği emreden, kavga ve düşmanlığı yasaklayan yüce dinimizi bütünüyle yaşayınız!

İnsanları seviniz! İnsanlara güzel örnek olunuz!

Kin, nefret ve düşmanlıktan uzak durunuz! İçten ve dıştan meydana gelen olumsuzluklara karşı birlik ve beraberliğinizi koruyunuz. Ümmetin birlik ve beraberliğe en çok muhtaç olduğu bir dönemde cemaat ruhunuzu koruyunuz. Yüce dinimizi en güzel bir şekilde temsil ediniz.

İNSAN HAKLARI

KONULAR

- İnsan Hakları
- İnsan Hakları Mücadelesi
- İnsan Hakları Perspektifimiz
- Niçin İnsan Hakları?
- İnsan Hakları Sorunları
- Bir İnsan Hakları Örgütü Olarak Hil'f-ul Fudul
- Hilfü'l-Fudûl'un Özellikleri

• İnsan Hakları

Diline, dinine, ırkına, cinsiyetine, milliyetine, sosyal konumuna bakmaksızın insana, insan olduğu için tanınan hakların genel adıdır. İnsan hakları düşüncesi, insanların farklı kültür, din, inanç, mezhep ve dünya görüşlerine bakılmaksızın haklarını korumayı amaçlar.

• İnsan Hakları Mücadelesi

İlk insan hakları mücadelesi, Hz. Âdem'in oğlu Kâbil'in, kardeşi Hâbil'i haksız yere öldürmesi ile başlamıştır.

İnsan hakları mücadelesi, silah, sermaye, siyaset, medya, bilim ve teknik gibi güç unsurlarını elinde tutan kişi, kurum veya siyasi otoritelerin, bunları diğer insanlara zulüm aracı olarak kullanmalarına karşı, insanoğlunun tarih boyunca verdiği mücadeledir.

Bütün peygamberlerin mücadele gayeleri de budur. Günümüzdeki insan hakları mücadelesi de güçlülerin güçsüzlere, zalimlerin mazlumlara, kötülerin iyilere haksızlık yapmasını önlemek için çalışan İbrâhim (a.s.)'in, Mûsâ (a.s.)'in, İsâ (a.s.)'in ve Muhammed (s.a.v.)'in yapmak istediklerinin devamıdır.

"Kim haksız yere bir cana kıymamış veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmamış bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur." (Mâide suresi, 32. ayet)

• İnsan Hakları Perspektifimiz

Genel olarak insan haklarının amacı, kişinin sırf insan olması nedeniyle taşıdığı değerın korunmasıdır. İnsanın değeri, insanın diğer canlılar arasındaki özel yerinden kaynaklanır.

İnsan; Allah'ın yarattığı, donattığı, özgür ve sorumlu kıldığı üstün bir varlıktır. **Eşref-i mahlûkât** olan insanla yüce Yaratıcı arasında bir ahit (sözleşme) yapılmış ve insana halifelik (yükümlülük) verilerek bir emanet teslim edilmiştir.

Bu emanet, sorumluluğa dayanan bir özgürlüktür. Hilafet ödevi ise; bu emanetle yerine getirilecek adaletin sağlanmasıdır. Bu anlamda Benî Âdem (İnsanoğulu), yeryüzünde başıboş bırakılmamış ve Allah'a, kendisine, insanlara, diğer canlılara, tabiata ve gelecek kuşaklara karşı sorumlu tutulmuştur.

İnsanın taşıdığı temel değer ve misyonun özü budur.

Yeryüzünde adaleti egemen kılmaya ve insanın hilafet sorumluluğundan uzaklaştırıcı engelleri bertaraf etmeye dayanan; fitri ve adil olanı arayan insan hakları düşüncesinin anahtar kavramlarından **“hak”**, **“özgürlük”**, **“adalet”** ve **“eşitlik”**ten çıkartılması gereken mana şöyle olmalıdır:

Hak; Allah'ın insana bahşetmiş olduğu, engellenemez, devredilemez, değiştirilemez olan beş temel hak vardır.

- Can emniyeti
- Mal emniyeti
- Akıl emniyeti
- Nesil emniyeti
- Din emniyeti

Günümüz insan hakları metinlerinde temel haklar kataloğu olarak zikredilen, yaşam, mülkiyet, inanç, düşünce, basın, seçme-seçilme, yönetime katılma, çalışma, barınma, seyahat, örgütlenme, direnme ve zulme karşı çıkma, haysiyet, şeref ve namusu koruma, evlenme, boşanma, adil yargılanma gibi, hak ve özgürlüklerin esası olarak da yorumlanabilecek olan bu temel emniyetlerin sağlanması ve korunması, yapılması gerekli insan hakları mücadelesinin **asgarisidir**.

Özgürlük; Allah'ın insana emaneti olan iradenin seçme ve özerkleşme yeteneğidir. Ancak bu irade, aynı zamanda insanın ödev ve yükümlülüklerini de içerir. İnsan, yaratıcısına, kendisine ve başkasına karşı sorumlu bir varlıktır. İnsanın özgürlüğü, sorumluluk bakımından çift yönlü bir **mahiyete** sahiptir.

Sorumluluklardan kendisini uzak gördükçe, özgürlük; negatif bir fonksiyon olarak insanın zalimleşmesine, kendisine ve başkasına zarar vermesine, başıboş ve **lakayit** bir varlık durumuna düşmesine neden olur.

Sorumluluğa dayalı pozitif özgürlük ise, insanı yücelten ve varoluş espirisiyle yaşamını anlamlandıran üstün bir varlık derecesine yükseltir.

Bu anlamda insan haklarının en önemli ayaklarından biri olan pozitif özgürlük, insanın iradesini Allah'a, kendisine, başkasına, tabiata ve gelecek kuşaklara karşı sorumluluğunu bilerek, hak ve adaletin tesisi için kullanması demektir. Sorumluluğa dayanan özgürlük, aynı zamanda insan haklarının ahlaki temelini oluşturur.

Adalet; Her insanın doğal hakları, yeteneği ve çabasının karşılığını alabilmesi, ekonomik, sosyal ve siyasal dengenin hakediş çerçevesinde kurulmasını ifade eder.

Eşitlik; İnsanların ortak değer ve normlar karşısında aynı hak ve yükümlülükler sahip olmasıdır. Adalet ilkesi, gerek hukukun egemenliğinin tesisi, gerekse sosyal adalet ilkelerinin teminini içerir ve zulmün, insan yaşamının bütün boyutlarından temizlenmesini hedefler.

İnsan hakları mücadelesi; insanların temel ve ortak değerleri sahiplenmesi, koruması ve uğrunda mücadele etmesini sağlamaktan geçer. Bu anlamda bütün insanların, her türlü görüş ve inançtan, **etnik** ve siyasi kimlikten, sosyal statü ve cinsiyetten önce insan olma bilinci ve sorumluluğunu öne çıkartmak ve insan haklarını adil ve ahlaki temellerde savunmayı gerektirir.

• Niçin İnsan Hakları?

• “Biz kuşkusuz insanı en güzel biçimde yarattık.” (Tîn suresi, 5. ayet)
“Sizler insanlar için yaratılmış, doğruluğu emreden ve kötülükten men eden, Allah’a inanan hayırlı bir ümmetsiniz.” (Âl-i İmrân suresi, 110. ayet)

• İşte bu varoluş esprisini için ezenler ve ezilenler ekseninde ezilenlerden yana olmak için “İnsan hakları.”

• İnsan, Allah'ın yarattığı, donattığı, özgür ve sorumlu kıldığı üstün bir varlık olduğu için “insan hakları”.

• Allah'ın insana bahşetmiş olduğu engellenemez, devredilemez, değiştirilemez olan can, mal, akıl, nesil ve din gibi, tüm dinlerin de müşterek kabul ettiği beş temel hakkı emniyet altına almak için “insan hakları”.

• Eşref-i mahlûkât olarak insanla yüce Yaratıcı arasında bir sözleşme yapıldığı ve insana halifelik verilerek bir emanet teslim edildiği için “insan hakları”.

• Bu emanet bir özgürlük, hilafet ödevi ise; bu emanetle yerine getirilecek adaletin sağlanmasının adı olduğu için “insan hakları”.

• Yeryüzünde adaleti egemen kılmaya ve insanın hilafet sorumluluğundan uzaklaştırıcı engelleri **bertaraf** etmeye dayanan; fitri ve adil olanı arayan hak, özgürlük, adalet ve eşitlik sevdalısı olduğumuz için “insan hakları”.

• İnsan haklarına ve bu hakların ihlallerine karşı erdem, onur, özgürlük, eşitlik ve adalet için insandan yana insanca tavırlar sergileyebilmek; bu sergileyişleri dünya kamuoyunca izlenebilir, gözlenebilir somut davranışlar hâline getirmek için “insan hakları”.

• İnsan haklarının toplumsal, siyasi ve hukuki alanlarda hayat bulması için mücadele vermeyi esas alan, kişi ve kurumlarla samimi diyalogların kurulmasına yönelik çabaları etkin hâle getirmek için “insan hakları”.

• Pozitif, nesnel kazanımlar talebiyle her türlü girişimin hayata geçirilmesi yönünde; diğer sivil örgütlerle işbirliği yaparak kamuoyunda bu konudaki duyarlılıkları geliştirmek için “insan hakları”.

• Biz insanız; insanla ilgili olan hiçbir şeye kayıtsız kalamayız da onun için “insan hakları”.

• Yaşam, mülkiyet, inanç ve düşünce, basın, seçme-seçilme, yönetime katılma, çalışma, barınma, seyahat, örgütlenme, direnme ve zulme karşı çıkma, adil yargılama gibi asgari hak ve özgürlüklerin korunmasını sağlamak için “insan hakları”.

• Hak, adalet ve özgürlük sevdasını yeryüzünde egemen kılmak, günümüz dünyasında “modern” ve “seküler” mekanizmaların bireysellik ve bencillik dayatmalarına karşı ahlaki, erdemi, hanîf tutumu gündemleştirmek için “insan hakları”.

• “Bütün insanlar eşit ve özgür olarak doğarlar.” evrensel gerçeğini kabul etmek ve bu çerçevede insanın bizatîhi yaratılış gayesini kendi özel bağlamında esas kabul ederek, hem misyonda, hem aksiyonda, hak ve adalet taşıyıcılığına evrensel düzeyde katkı sağlamak için “insan hakları”.

• “Mazlumı kafa yapısına göre değil, zulmediciye nispetle sıfatlandır.” ölçüsünden hareketle, mazlumda zulme maruz kalmaktan başka özellik aramayan bir anlayışla, insanın onurunun ve haklarının çiğnenmesine karşı mücadeleyi güçlendirmek ve bu çizgideki diğer kişi ve kurumlarla yardımlaşmak için “insan hakları”.

• Mazluma karşı hiçbir kavmiyet **asabiyeti** taşımadan ve ideolojik hiçbir kıyım biçmeden, “mazluma kimliği sorulmaz” ölçüsüyle yetinmeyip, insan hak ve özgürlüklerinin korunabilmesi için “zalimden hesap sorma anlayışının” geliştirilmesine katkıda bulunmak için “insan hakları”.

• İnsan özelinde vuku bulan hak ihlallerinden, toplumlar ve devletler genelinde yaşanan etnik asimilasyon politikalarına kadar insan haklarını “yangından ilk kurtarılacak” kutsal kabul eden bir anlayış ve hassasiyeti, insanlığın hâkim değerleri arasında en yüksek mevkiye yerleştirmeye gayret etmek için “insan hakları”.

• İnsan haklarına ve bu hakların ihlallerine karşı erdem, onur, özgürlük, eşitlik ve adalet için insandan yana insanca tavırlar sergileyebilmek için “insan hakları”.

• Yaşadığımız coğrafyanın halklarına, aydınlarına, gazetecilerine, akademisyen ve bürokratlarına, işçi ve öğrencilerine, yönetici ve yönlendiricilerine açık; her tür diyalog çağrısı ile hakkı ve adaleti, onur ve erdemi, eşitlik ve kardeşliği, emek ve özgürlüğü, tavsiyeleşme ortamlarını, imkânlarını, kurum ve kuruluşlarını, çaba ve faaliyetlerini destekliyerek ortak **refleksle** muhalefet hattı oluşturmak için “insan hakları”.

• Bütün yeryüzü coğrafyasında ezilen halklara, doğaya, hayata ve insana yöneltilen her türlü haksız saldırı ve hak ihlalleri karşısında duyarlı, tavırlı ve taraflı olmak, fiili açılımlar kazandırmak için “insan hakları”.

• Yeryüzünün değişik ülkelerine yayılmış hâlde yaşayan göçmenlerin, mültecilerin, yabancı işçilerin ve sürgün azınlıkların güvenlik duygusu içerisinde; fiili saldırganlık ve manevi birlikte bir tacize maruz kalmadan özgür bir yaşamı sürdürebilmelerini sağlamak için her türlü girişimi pratik zeminlere taşımak ve bunları tartışmak için “insan hakları”.

• Cinsiyet ayrımcılığı ve bunu çağrıştıran asimilasyon politikalarına karşı mücadele etmek ve bu mücadeleyi kuvvetlendirmek için “insan hakları”.

• Önce insan ve onun hakları ilkesi gereği hükümetler, siyasi partiler ve sivil toplum örgütleriyle hak, adalet ve özgürlük sorumluluğunu paylaşarak kolektif eylemleri desteklemek için “insan hakları”.

• İşsizliğin, yoksulluğun, sefaletin sürekli derinleştiği, küresel saldırılara karşı “insan hakları”.

• Globalleşme **söylemi** içerisinde genelleşme dayatmasına karşı, gerçek anlamda evrensel ve eşitlikçi, insanlığın vicdanının kanadığı ve insan onurunun ve haklarının ihlal edildiği her yeri merkez alan özgürlükçü bir anlayış için “insan hakları”.

• Yeryüzündeki birleşik, küresel sömürü cephesi karşısında fitri ve adil olan düşünceleri daha da güçlendirmek için “insan hakları”.

• İnandığını inandığı gibi söylemek, ahlakın ve erdemin isyanı olmak, güçsüzlerin gücüne güç, gönlüne güvenç katmak için “insan hakları”.

• Hakkın hâkim olması, yeryüzünde barış, adalet ve huzurun sağlanması, gerçek anlamda cihadın sonuca ulaşması için “insan hakları.”

• İnsan Hakları Sorunları

Günümüzde insan hakları konusunda tartışılması ve netleştirilmesi gereken bazı önemli problemler bulunmaktadır:

1. İnsan hakları sorununda sıkça karşılaşılan problemlerin başında çifte standart gelir. İnsan hakları mücadelesini ahlaki ilkeler temelinde ele almamanın sonucu olarak çoğu zaman “Ben” ve “Öteki” ayrımı yapılmakta ve “Ben”, haksız durumda dahi tercih edilmektedir. Oysa insanın her tür tercih ve kimliğinin ötesinde bir zemin olarak insan kimliğinin, değiştirilemez haklarının kabullenilmesi gerekmektedir.

Ahlaki ilkeler çerçevesinde ötekinin, başkasının inanç seçme; inancını yaşama, düşüncesini ifade etme, örgütlenme ve siyasete katılma hakkının savunulması bir yükümlülüktür. İnsanların inanç ve düşünce farklılıklarından kaynaklanan **çelişkilerin**, insan hakları ihlalinin gerektirecek biçimde çatışmaya dönüşmemesi ve özgür, karşılıklı saygı temelinde tebliğ ve teklife dönük olarak tartışılmasının sağlanması gerekmektedir. Böyle bir perspektifin doğal sonucu ötekinin var olma hakkını kabullenme, mazlum ve mağdur olduğu durumlarda özgün şartlara bakmadan ötekinden yana olabilmeyi gerektirir.

2. İnsan hakları ihlalleri genellikle ve ağırlıklı olarak mevcut siyasal otoritelerden kaynaklanmaktadır. İnsana yabancı ve insanın üstünde kurumlar olarak siyasal otoriteler, çoğu zaman kendi yasal çerçevelerine rağmen işkence, kötü muamele, hukuk dışı yasak ve müeyyideler, inanç ve düşünce özgürlüğüne müdahale, örgütlenme ve direnme hakkını ihlal, kültürel asimilasyon gibi insan haysiyeti ve özgürlüklerine yönelik birçok tecavüzde bulunabilmektedir.

Bu nedenle evrensel ve yerel ölçeklerde insan hakları mücadelesi siyasal otoritelere karşı ve onlarla sınırlı kalma durumu ile karşı karşıyadır. Öte yandan, toplumsal yaşam içerisinde, insanların birbirleriyle ilişkilerinde ve özellikle örgütlü toplumsal akımların kendi düşünceleri doğrultusunda verdikleri siyasal mücadele sürecinde birçok insan hakkı **ihlali** gerçekleşmektedir. Bu nedenle, insan hakları savunusunun öncelikli ve ağırlıklı muhatabı olarak siyasal otoriteler olduğu gerçeği yanında, şu veya bu nedenle devlet dışı kişi, kurum ve örgütlerin gayri insani eylem ve **cürümlerinin** de insan hakları mücadelesinin hedefi olması lazımdır.

Zulüm kimden gelirse gelsin zulümdür ve adalet herkes için herkese karşı savunulmalıdır.

3. İnsan hakları mücadelesinde bir diğer problem, özgürlüklerin sınıridir. Temel özgürlükler alanında sınır, bu özgürlüklerin herkesi içermesi ve sürekliliğinin sağlanmasını engelleyici her tür tutum özgürlüğe müdahaledir. Özellikle sorumluluğu yüklenmeden özgürlüğü kullanmaya kalkışmak, başkasına yönelik

ayrı bir özgürlük ihlalidir. Aynı şekilde cebir ve şiddet yoluyla insanlara dayatmalarda bulunmak da özgürlüğün ihlalidir.

Bu anlamda insanların gerek düşüncelerini ifade, gerekse yaşam tarzı bağlamında ötekinin hakkını gözetici bir ahlaki standarta riayet etmesini sağlamak gerekmektedir. Yine şiddet konusunda, savunma ve korunma özelliği taşımayan, bizatihi zulmü def etme amacı içermeyen her türlü şiddetin karşısında olunmalıdır.

Barışı korumaya, zulmü bertaraf etmeye dönük eylem dışında hiçbir şiddet yöntemi ve uygulaması kabul edilemez.

• Bir İnsan Hakları Örgütü Olarak “Hilfü'l-Fudûl”

“Kim olursa olsun zalime karşı ve kim olursa olsun mazlumdan yana olacağız. Nur ve Sevr dağları yerinde kaldığı müddetçe bu yeminimizden dönmeyeceğiz!”

Kaynaklarda kısaca “Hilfü'l-Fudûl Yemini” olarak geçen dayanışma, dostluk ve yardımlaşma teşkilatının kuruluş amacı deklare edilen yemin metninde özet olarak böyle geçiyor.

Birkaç farklı kaynaktan yemin metninin tamamı şöyledir:

“Allah’a yemin ederiz ki, Mekke’de ister bizden olsun ister yabancı, ister iyi olsun ister kötü, haksızlığa uğrayanın hakkını geri alıncaya kadar tek bir el gibi hareket edeceğiz. Deniz, süngeri ıslattığı, Hira ile Sevr dağları yerlerinde kaldığı sürece bu yemine aykırı davranmayacağız ve birbirimize malî yardımda bulunacağız!”

Hz. Peygamber (s.a.v.)’in risalet öncesi bir Arap dayanışma, savunma ve hak arama geleneği olan “hilf”lere katıldığı bilinmektedir. Bunlardan en meşhuru tarihe “Hilfü'l-Fudûl” (Erdemliler-Faziletli İttifakı) olarak geçen dayanışma örgütüdür.

Araplar’da “hilf” geleneği: Sözlüklerde “anlaşma, akit ve yemin” anlamlarına gelen hilf terim olarak cahiliye Arapları’nda kabilelerin veya şahısların yardımlaşma, dayanışma ve himaye amacıyla yaptıkları antlaşma ve ittifakları ifade ediyordu.

Tarihî kaynaklar hilflerin daha çok iki anlamda kendini gösterdiğinden bahseder. Bunlardan birincisi savunma ve hak arama, ikincisi ise hak ve hukuk mücadelesini şeklinde **tezahür** ettiği.

Birincisinde Arap kabileleri dış güvenliklerini sağlamak için başka kabilelerle bugünkü anlamda “savunma işbirliği antlaşmaları” imzalıyorlardı. Böylece Arap yarımadasının her yanına güvenli ticaret seyahatleri düzenleyerek, çıkarlarını

güvence altına almış oluyorlardı. İşte bunları sağlayan antlaşmalara “**hilf**” deniyordu.

İkincisinde ise Arap olsun veya olmasın zulme uğrayan ve mağdur edilen kişilerin yanında yer alıp hak ve hukukunu zalimlere karşı korumak amacıyla bir araya gelen kabileler mazlumun hakkını zalimden alıncaya kadar mücadele edeceklerine dair yemin ediyorlardı.

• **Hilfü'l-Fudûl (Erdemliler İttifakı)**

Mekke'de bazı Kureyş kabilelerinin ve şahısların katılımıyla “kim olursa olsun zalime karşı ve kim olursa olsun mazlumun yanında” mücadele edileceğine dair yemin edilerek kurulan ve Hz. Peygamber'in de kurucu üyesi olduğu “Erdemliler Mücadele Platformu” anlamına gelen **ittifaktır**.

Hilfü'l-Fudûl'ün Kuruluşu:

Hicretten 33 yıl önce yapılmış bir anlaşmadır. Hilfü'l-Fudûl, muhtemelen Hz. Peygamber'in yaklaşık 27 yaşlarında olduğu sıralarda, yani peygamberliğinden onüç yıl kadar önce, Mekke'de kimi kabilelerin ve şahısların katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

O günkü Arap toplum yapısının böylesi bir teşkilatı ortaya çıkarması Mekke'deki haksızlıklar, zulümler ve savunmasızlığın hat safhada olduğunun bir göstergesidir. Kabileler arasındaki egemenlik savaşları Mekke tarihinin ana siyasi gelişmelerini teşkil ediyordu. Öte yandan Mekke'ye dışardan gelen yabancıların sık sık mağdur edildiği tarihi kaynaklarca ifade edilmektedir.

Hilfü'l-Fudûl, Mekke'ye dışarıdan gelenlere haksızlık ve zulümlerin yapılması neticesinde kurulmuştur.

Rivayete göre Zubeyd kabilesinden bir kişi umre için Yemen'den Mekke'ye gelir ve bir tüccar ile yanında getirdiği malların pazarlığını yapar. Fakat tüccar malların parasını yapılan anlaşma üzerine ödemek istemez. Yemenli yabancı parasını alamayınca Mekke'de birçok kişi ve kuruma müracaat eder. Yemenli yabancıncının mağduriyetine kimsenin aldırış etmediğini gören Hz. Peygamber'in amcası Zübeyr b. Abdulmuttalib şehrin en zengin, yaşlı ve nüfuzlu kabile reisi durumundaki Cud'an et-Teymi'ye başvurarak bu işin görüşülmesi için toplantı yapmaya ikna eder.

Toplantıda uzun tartışmalar yapılır ve Mekke'ye gelen yabancılar yönelik “hak ihlallerinin” devam ettiği, mevcut “hilf”lerin (kurumların) yansız ve tarafsız davranmadıkları, zulmü yapanın kendi kabilesinden olması durumunda hiç orali olunmadığı, bunun ise kabul edilebilir bir durum olmadığı dile getirilir. Toplan-

tıya katılanlar bu ve benzeri haksızlıkların önlenmesi için yemin ederler ve bir nevi kurucular kurulu gibi çalışacak gönüllü bir grup oluştururlar. Toplantıya Haşimoğullarından zubejr b. Muttalip ve o sırada henüz yaklaşık 27 yaşlarında olan Hz. Muhammed de katılır. Haksızlığa, zulme ve bu türden hak ihlallerine karşı “yeminleşenler”, yani Hilfü'l-Fudûl kurucular kurulunun Hz. Peygamber'in risaletini ilan etmesi sonrası İslam'a ilk destek verenler olması oldukça anlamlıdır.

Hilfü'l-Fudûl'ün Faaliyetleri

İslam'dan önce ve İslam'dan sonra Hilfü'l-Fudûl'ün nasıl çalıştığını gösteren bazı olaylar şöyledir:

Sumale kabilesine mensup bir tüccar Mekke'nin ileri gelenlerinden Ubey bin Halef'e mal satmış, fakat parasını alamamıştı. Çaresiz kalan tüccar Hilfü'l-Fudûl'a başvurdu. Teşkilat mensupları Ubey'e gidip “Fudûliler'den” geldiğini söylemesi, parasını tekrar istemesini, vermemesi hâlinde kendilerinin bizzat alacaklarını bildirmesini istediler. Bunun üzerine Ubey parayı hemen ödemek zorunda kaldı.

Bir tüccar kızı ile birlikte hac için Mekke'ye gelir. Yine şehrin güçlü ve egemen kişilerinden Nubeyh b. Haccâc'ın kızını zorla elinden alması üzerine tüccar Hilfü'l-fudûl'a başvurur. Hilf mensuplarından bir grup gönüllü hemen Nubeyh'in evini kuşatırlar. Saldırgan, erdemlilerin kararlılığı karşısında fazla direnemez ve kızı geri vermek zorunda kalır.

Bir başka olay da daha cahiliye döneminde Ebû Cehil ile Hilfü'l-Fudûl kurucusu Hz. Muhammed'i karşı karşıya getirmiştir. Yine Mekke'ye gelen korumasız bir tüccar ve yine Mekke'nin kurulu rant düzeni egemenlerinden Ebû Cehil. Ebû Cehil daha o yıllarda gücünü ve nüfuzunu kullanarak “ihale” zorbalıklarına kalkışmıştı. Zubeyd kabilesinden bir tüccar Mekke'ye getirdiği mallarını istediği değer üzerinden satamamıştı. Çünkü Ebû Cehil tüccarın malına çok düşük fiyat veriyor ve kimsenin bu fiatın üstüne çıkmasına izin vermiyordu. Mekke'deki diğer tüccarlar da Ebû Cehil korkusundan bugünkü tabirle “fiyat kıramıyorlardı.” Sıkıntıya düşen yabancı bir tüccar Hilfü'l-Fudûl'e gitti ve Hz. Peygamber ile bizzat görüştü.

Hz. Peygamber Ebû Cehil'in verdiği fiatı reddederek ve üç deve yükü malı tüccarın istediği fiattan Hilfü'l-fudûl adına satın aldı. Bunun üzerine durumu öğrenen Ebû Cehil Hz. Peygamber'in yanına gelerek tartışmaya başladı. Aralarında şiddetli bir ağız kavgası oldu.

Fakat Hz. Peygamber (s.a.v.) geri adım atmadı ve Ebû Cehil öfkeli bir şekilde çekip gitti.

• **Hilfüt-Fudûl'ün Özellikleri**

• **Hilfüt-Fudûl** cahiliye döneminde olup bitmiş bir olay değildir. Hz. Peygamber (s.a.v.) İslami dönemde de Hilfüt-Fudûl'un kuruluş amaçlarına daima bağlı kalmıştır.

• **Hilfüt-Fudûl** haklı-haksız veya adalet-zulüm ekseninde kurulmuş orjinal bir insan hakları örgütüdür.

• Bu mücadele ekseni Kur'an'ın siyasal ve sosyal amaçlarıyla tamamen örtüşen adalet-zulüm temelinde "taraf" bir mücadeledir.

• **Hilfüt-Fudûl** haksızlıklara karşı erdemli insanların bir araya gelmesi ve uluslararası ilişkilerde baskıcı güçlere karşı erdemliler blokudur.

• **Hilfüt-Fudûl** yeryüzünde adaleti ikame etmek, temel hak ve özgürlükleri korumak, iyiliği yaymak, kötülüğün önüne geçmek... Bunu yaparken de ehliyete, liyakata, istişareye dayanmaktır.

• **Hilfüt-Fudûl** bizim insan hakları anlayışımıza ışık tutan çok eski dönemlerde zulme ve zalime karşı mazlumdan yana, kendi için istediği iyilikleri bir başkası için de isteyen, kendisine yapılmasını istemediği kötülükleri bir başkasına da yapılmasını istemeyen, hak, adalet ve özgürlük sevdalarının buluşma mekânlarıdır.

TEŞKİLAT DERSLERİ

RÖPORTAJ

Şubemizi Tanıyoruz

Osman Abi: Şube Başkanı

Zeynep Abla: Şube KT Başkanı

“Osman Abi ve Zeynep Abla, bizimle röportaj yapmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.” diye sözlerine başladı Ali.

“Bu bizim ev ödevimiz. Bizim için çok önemli.” dedi Esra. “Kur’an okumayı öğrendiğimiz bu camiyi ve IGMG’yi öğretmenimize ve sınıf arkadaşlarımıza da anlatacağız. Çok heyecanlıyız, çok!”

Osman Abi çocukların enerji ve heyecanını tebessüm ederek karşıladı.

“Bu bizim için de önemli çocuklar. İslam’ı doğru anlatmak ve Müslümanları doğru tanıtmak için çok güzel bir fırsat.” dedi Zeynep Abla.

Zeynep Abla Şube Kadınlar Teşkilatı Başkanı idi. Almanya’da doğup büyümüş; mühendislik eğitimi almıştı. Bir teknoloji şirketinde bilgisayar mühendisi olarak çalışıyordu. Şube Kadınlar Teşkilatı Başkanlığı görevini fahri olarak yürütüyordu. Yani bu görevini yapmak için bir ücret almıyordu.

Osman Abi ise bir şirkette usta başı olarak çalışıyordu. O da Almanya’da dünyaya gelmişti. Meslek eğitimini tamamlamış ve makine teknikeri olmuştu. İki yılı aşkın bir süredir de bu cemiyette Şube Başkanlığı yapıyordu.

“Evet çocuklar, hadi başlayalım öyleyse!” dedi Osman Başkan. Herkes ona “Başkanım” diyordu. Esra ilk soruyu sordu:

“Öncelikle sizlerden bize kendinizi tanıtmanızı rica ediyorum. Sizinle başlayalım mı Zeynep Ablacığım?”

“Memnuniyetle Esra. 1988 yılında Almanya’da doğdum. Bilgisayar mühendisiyim. Evliyim ve bir kız çocuğu annesiyim.”

“Osman Abi?”

“Ben 1984 doğumluyum. Ben de Almanya’da doğdum. Makine teknikeriyim. Biri kız biri erkek iki çocuk babasıyım.”

Ali: “Osman Abi, siz burada Şube Başkanısınız. Şube Başkanı ne demek?”

“IGMG Teşkilatlarına ait 600’ün üzerinde cami şubemiz var. Bunlardan biri de bizim bu cemiyetimiz. Şube demek, IGMG’nin şehirlerdeki cami cemiyetleri demek. Şube Başkanı da şubeyi IGMG’nin prensiplerine göre yöneten idarecidir.”

Siz de başkansınız Zeynep Abla, bu nasıl oluyor?

“Doğrudur. Ancak ben Kadınlar Teşkilatı’nın Şube Başkanım. Şubemizin başkanı Osman Bey’dir. Şubemizdeki kadınlarımıza yönelik hizmetlerin organize edilmesi ise benim görevim.”

• IGMG ne demek? Millî Görüş nedir?

“Anladım,” dedi Ali.

“Peki IGMG ne demek Zeynep Abla?”

“IGMG, Almanca bir kısaltma. Türkçe açılımı ise İslam Toplumu Millî Görüş.”

Esra sordu: “Millî Görüş ne demek?”

Şube Başkanı Osman Abi hemen cevapladı:

“Millî kelimesini biliyorsunuz değil mi?”

“Evet.... Millî Takım gibi mi?” dedi Ali.

Osman Abi devam etti: “Yani, hemen hemen öyle. Nasıl ki millî takım o ülkenin takımı ise ‘Millî Görüş’ de Anadolu insanının din, dil ve kültüründen ortaya çıkmış yerli görüş demektir. Millî Görüş özelde faaliyet gösterdiği ülkelerdeki Müslümanların, genelde de tüm İslam ümmetinin sorunlarına sahip çıkan ve çözümler arayan görüştür. Millî Görüş birlikte yaşadığı topluma faydalı olmayı amaç edinen, tüm insanlığın huzur ve mutluluğu için çalışmalar yapan görüştür.”

Osman Abi bu sırada art arda Kur’an’dan ayetler okuyarak ve meallerini söyleyerek bu söylediklerini Kur’an ayetleri ile desteklemişti.

“Söyleyin bakalım çocuklar siz kimin milletindensiniz?”

“İbrâhim (a.s.)’ın milletinden.”

Hem Ali hem de Esra aynı anda tek bir ağızdan cevap vermişlerdi.

Osman Abi Kur’ân-ı Kerîm’den ayetler okumaya devam etti.

“Yüce Rabbimiz Âl-i İmrân suresinin 95. ayetinde mealen şöyle buyuruyor:

'De ki: Allah doğruyu söylemiştir. Öyle ise, hakka yönelmiş olarak İbrâhim'in dinine (milletine) uyunuz. O, müşriklerden değildi.'

İşte Millî Görüş'teki millî kelimesi 'millet-i İbrâhim'deki millî kelimesi ile eş anlamlıdır. Yani Millî Görüş demek tek olan Allah'a iman eden İbrâhim (a.s.)'ın dinine uyanların sahip olduğu görüş demektir. Bizim Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de dinimiz İslam da İbrâhim (a.s.)'ın dini üzeredir. Dolayısıyla Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ümmeti olan tüm Müslümanlar da 'milleti İbrâhim'dendirler.'

Ali sordu: "Osman Abi sen Kur'an'a bakmadan sure ve ayetleri nasıl biliyorsun?"

"Ben hafızım Aliciğim. Hafız, Kur'ân-ı Kerîm'in tamamını ezbere bilen kimselere denir, biliyorsun değil mi?"

"Evet" dedi Esra, Ali'nin cevap vermesini beklemeden. Ve sorularına devam etti:

"Bu cemiyetlere ve camilere nasıl ihtiyaç duyuldu? Neden camiler ve cemiyetler kuruldu? Buna kimler öncülük etti? Ya da..."

"Dur, dur Esra!" dedi Osman Abi gülererek. "Bu kadar soruya art arda cevap vermem kolay olmayacak. Öncelikle bu sorduklarına cevap vereyim."

Esra mahcup bir gülümsemeyle "Buyur Osman Abi!" dedi:

"Esracığım, Türkiye'den gençler Almanya'ya öğrenci ve işçi olarak geldiler. İçinde birlikte yaşamaya başladıkları toplumun dili, dini ve kültürü çok farklı idi. Cuma namazı kılmak istediklerinde sıkıntı yaşıyorlardı. Bir araya gelip sohbet etmek ve birlikte vakit geçirmek istiyorlardı ama bunu yapabilecek uygun mekânlar yoktu. İlk olarak Braunschweig şehrindeki öğrenci ve işçiler bir araya gelip ilk mescidi açtılar. Daha sonra Türkiyeli işçilerin yoğun olduğu şehirlerde art arda cemiyetler açıldı."

• Mescitten Teşkilata

Esra bu sefer Zeynep Abla'ya döndü: "Bu sırada işçilerin eşleri ve çocukları neler yapıyordu Zeynep Abla?"

"İşçiler ve öğrenciler ya bekârdılar ya da eşlerini ve çocuklarını memleketlerinde bırakıp yalnız gelmişlerdi Avrupa ülkelerine. Mescitlerin ilk kuruluş aşamasında kadınların varlığından ve katılımından bu nedenle bahsedemiyoruz."

"Peki bugün IGMG'nin merkezi nerede bulunuyor?"

"Maşallah! Siz tam gazeteci olmuşsunuz çocuklar. IGMG'nin genel merkezi Almanya'nın Köln şehrinde dir."

• İslam Toplumu Millî Görüş'ün Hizmetleri

Ali sordu: "IGMG hangi hizmetleri veriyor?"

"Çocuklar, öncelikle IGMG'nin siz çocuklarla alakalı hizmetlerinden başlayayım." dedi Zeynep Abla.

"IGMG'nin bir Çocuk Kulübü var. 3 yaşından 13 yaşına kadar çocuklar bu kulübe üye olabiliyorlar. Çocuk Kulübü gerek Genel Merkez'de gerekse bölge ve şubelerde çocuklara yönelik faaliyetler organize ediyor. Okula başlayanlar için dua günleri düzenliyor. Böylece ilkokul birinci sınıfa giderken çocuklarımız bu önemli günlerine camide ve dualarla başlıyor. Ramazan ayında çocuk iftarları tertip ediyor. Çocuklara ramazanı ve oruç tutmayı sevdirmeyi amaçlıyor. Aylık olarak 'Gökkuşuğu' adında bir çocuk dergisi çıkartıyor ve Çocuk Kulübü üyelerine ücretsiz gönderiyor. Pırl pırl ve cıvı cıvı bir dergi. Mutlaka görmelisiniz ve okumalısınız çocuklar!"

"Ben zaten Çocuk Kulübü üyesiyim." dedi Esra. Yine Ali'den önce davranmıştı. "Ben de!" dedi Ali. "Ben de Çocuk Kulübü üyesiyim."

Zeynep Abla devam etti: "IGMG siz çocuklarımızın Kur'an eğitimi, İslam din eğitimi ve Türkçe dil eğitimi alabilmeniz için kurslar düzenliyor.

IGMG, Hasene isimli insani yardım kuruluşuyla birlikte çalışıyor. Böylece IGMG dünyanın neresinde olursa olsun; rengi, dili ve dini ne olursa olsun, her mazlum, mağdur ve ihtiyaç sahibinin yardımına koşuyor. Hasene'nin kumbaraları sanırım sizlerde de var, değil mi? Bu kumbaraları doldurup Kadir Gecesi'nde Hasene'ye ulaştırırsanız sizler de dünyanın mazlum ve mağdur insanlarına el uzatmış olursunuz."

Ali sordu: "IGMG'nin Genel Merkezine bölgemiz ile birlikte ziyarete gittik. IGMG bir ticari şirket olmadığına göre nereden ve nasıl gelir elde ediyor?"

Osman Abi cevapladı: "Çocuklar, IGMG bir dinî cemaat. Hukuki olarak da bir dernek. Bir dernek olarak geliri üyelerinin ödediği aidatlar. Bu nedenle ne kadar çok insanımız IGMG'ye üye olarak destek verirse IGMG de o kadar çok hizmet üretir. Bunun için bizler yıl boyunca Genel Merkez üyeliğini teşvik eden kampanyalar yapıyoruz. Genel Merkezimizin hangi hayırlı ve güzel işleri yaptığını insanlarımıza aktarıyoruz. Onların da bu hayırlı ve güzel işlere katkıları olsun istiyoruz. Peygamber Efendimizin 'Hayra vesile olan onu yapan gibidir.' dediğini duyduunuz, değil mi?"

"Evet!" dedi Ali. "Geçen ramazan ayında zekât-fitre zarflarını dağıtırken eğitim merkezimizin müdürü Yasin Hoca da aynı sözü bizimle paylaşmıştı. Bunun hadis olduğunu söylemişti."

"Aferin sana Ali. Aynen öyle."

Ali: "Geçenlerde Selim amca vefat etti. IGMG onlara da yardım etmiş. IGMG ölümlere de mi yardım ediyor?"

Osman Abi yine tebessüm etmişti. “Çocuklar!” dedi. “Doğmak ve yaşamak gibi ölmek de mutlak bir gerçeklik. Hepimiz öleceğiz. IGMG ölene değil ölen kişinin ailesine yardım ediyor aslında. Ölüm tabii aileyi derinden etkiliyor. İnsanlar üzüntülü oluyor. İşte UKBA bu sırada devreye girip cenaze ile ilgili tüm resmî işlemleri üyesi adına yapıyor. UKBA IGMG’nin desteklediği cenaze yardımlaşma derneğidir. Cenaze nerede defnedilecekse oraya kadar cenazeyi ulaştırıyor. Her işlemin İslami kurallara uygun yapılmasını sağlıyor. Böylece üyemize karşı son görevimizi de yerine getirmiş oluyoruz.”

• Eğitim Materyallerimiz ve Okullarımız

Esra: “Peki bizim Kur’an kurslarında okuduğumuz Elif Ba ve Temel Bilgiler kitaplarını kimler nerede hazırlıyor? Bunlar nereden satın alınabiliyor? Ayrıca IGMG’nin okul çalışması ve diğer İslami cemaatlerle ortak çalışmaları da var mı?”

Bu soruya Zeynep Abla cevap verdi:

“Çocuklar!” dedi. “Sizin bahsettiğiniz kitaplarla birlikte yüze yakın kitap IGMG’nin farklı birimleri tarafından yazılmış veya derlenmiştir. Elif-Ba ve Temel Bilgiler serisi de IGMG tarafından üretilmiş, yenilenmiş ve geliştirilmiştir. Yani bu leziz yemeklerin hazırlandığı yer, mutfak, IGMG Genel Merkezidir. IGMG’nin basılmış tüm eserlerini Almanya’nın Köln şehrinde bulunan IGMG Kitap Kulübü’nden ve PLURAL yayınevinden temin edebilirsiniz.

Bunlara ek olarak IGMG dünyanın çeşitli bölgelerinde okullar açılmasına öncülük ediyor. Anaokulları, ilkokul, ortaokul, lise hatta üniversite... Bu okulların açılmasını ve Müslüman çocukların eğitimine katkı verilmesini destekliyor.

IGMG ayrıca diğer Müslüman dinî cemaat ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışmalar yürütüyor. Örneğin, okullarda okutulan İslam din dersleri ve üniversitelerin İslam ilahiyatı çalışmalarını iki örnek olarak verebilirim.”

• Teşkilat Yapılanmamızda Birimler ve Sorumluluk Alanları

Ali sordu: “Osman Abi şubemizde siz başkansınız. Bir de birlikte çalıştığınız arkadaşlarınız var. Bize onların çalışma alanları ile bilgi verir misiniz?”

“Başkan yardımcısı arkadaşımız Teşkilatlanma Başkanıdır. Başkan olmadığı durumlarda başkana vekâlet eder. Şube yönetim kurulu toplantıları ile üyelere yönelik toplantıları organize eder ve yönetir.

Camide imamın çalışmalarını, hutbeleri, vaazları, mübarek gün ve gecelerdeki

programları ve ramazan ayındaki cami hizmetlerini İrşad Başkanı takip eder.

Camide veya eğitim merkezindeki ana sınıftan temel eğitim ve yetişkinler eğitimine kadar tüm eğitim çalışmalarını Eğitim Başkanı organize ve takip eder.

Ramazan ayı içerisindeki zekât-fitre çalışması, ramazan ayında ihtiyaç sahiplerine gıda yardımı yapılan "kumanya kampanyası" ve Avrupa'da açılan okullara, eğitim merkezlerine maddi yardım için yapılan "infak çalışması" Sosyal Hizmetler Başkanı kardeşimiz tarafından takip ediliyor.

Buralardan hac ve umreye gitmek isteyen kişilerin işlerini Hac, Umre ve Seyahat İşleri Başkanı takip eder.

Allah; 'Her nefis ölümü tadacaktır.' buyuruyor çocuklar. Elbette içimizde zaman zaman vefat edenler de oluyor. Vefat eden kişinin defnine kadar tüm işleri UKBA derneği takip ediyor. Az önce konuşmuştuk sizinle. İşte bu derneğe üyelik işlemlerini de Cenaze İşleri Başkanı takip eder.

Bilgi hazinemizi ve maneviyatımızı artırmak için her hafta yaptığımız Erkam Sohbetleri programlarını Erkam Sohbetleri Başkanı düzenliyor.

Yaptığımız toplantıların notlarını Şube Sekreteri tutuyor. Programlar için hazırlıkları, teşkilatımızın tertip ve düzeninin takibini de İdari İşler Başkanı yapıyor.

Teşkilatımızın gelir ve giderlerini de Muhasebe Başkanı takip ediyor.

Elbette bu kadar güzel işlerin hem bizim insanımıza, hem de dışımızdaki insanlara tanıtılması ve anlatılması gerekir. Bunlarla ilgili çalışmaları da Kurumsal İletişim Başkanı, Tanıtım ve Kültürel Hizmetler Başkanı ve Basın Yayın Başkanı yapıyorlar.

Bütün bu saydığımız kardeşlerimiz bu görevler için hiçbir maddi karşılık beklemeden sadece Allah rızası için fahri olarak çalışıyorlar. İleride bu görevleri sizler üstleneceksiniz. İnsanlığa hizmet eden bu teşkilatlarımızı sizler daha güzel noktalara taşıyacaksınız.

Yaptığımız tüm bu çalışmalar aynı zamanda Kadınlar Teşkilatımız ile kız ve erkek Gençlik teşkilatlarımızın ilgili birim başkanları ile birlikte yürütülüyor. Yani dört teşkilat, ana teşkilatın öncülüğünde, koordinasyon içinde çalışıyor.

• İslam Toplumu Millî Görüş Marşı

Kur'an'ı sünneti rehber edinen
İmanı en büyük imkândır bilen
Bir çiçekle bahardır müjdelenen
İslam Toplumu Millî Görüş

Hak, adalet ve tevhit yolumuz bizim
Kardeşlik ve dostluk özümüz bizim
Mazlumla olmaktır farkımız bizim
İslam Toplumu Millî Görüş

Kolları ufukta yürür durmadan
Aşılmaz engeli aşar yılmadan
Heyecan doludur koşar bıkmadan
İslam Toplumu Millî Görüş

Hak, adalet ve huzur yolumuz bizim
Kardeşlik ve dostluk sözümüz bizim
Ümmetin yanında kalbimiz bizim
İslam Toplumu Millî Görüş

Hikmetle sesleniş tüm Avrupa'ya
Avusturalya'dan Kanada'ya
Balkanlar'dan Afrika'ya
İslam Toplumu Millî Görüş

Hak, adalet ve azim yolumuz bizim
Kardeşlik ve dostluk sözümüz bizim
Dünyaya marşımız selamdır bizim
İslam Toplumu Millî Görüş

<https://youtu.be/AcR6YADLhIo>

• **Alıştırmalar**

1. IGMG ne demektir? Türkçe ve yerel dildeki aılımlını yazın.
2. Aşağıdaki boş bırakılan yerlere şube idarecilerinizin isim ve soy isimlerini yazın.
 - a. şubenizin İsmi:
 - b. şube Başkanı:
 - c. şube Kadınlar Teşkilatı Başkanı:
 - d. şube Gençlik Teşkilatı Başkanı:
 - e. şube Kadınlar Gençlik Teşkilatı Başkanı:
3. şubenizin tarihini araştırın. Kurucuları ile roportaj yaparak şubenizi tanıtan bir sunum hazırlayın. Hazırladığınız bu sunumu eğitimcilerinizle birlikte önce eğitim merkezindeki hoca ve arkadaşlarınıza, ardından da camide cemaate sunun.
4. IGMG'nin faaliyetlerini gösteren bir afiş çalışması yaparak eğitimcilerinize sunun. Daha sonra bu afişi eğitim merkezinin veya sınıfınızın ilan tahtasına asın.
5. IGMG marşını ezberleyin. Eğitimcinizle birlikte marşı sınıfınızda tahlil edin.

A

abluka: Bir devletin veya yerin dışarı ile ilişkilerini zor kullanarak kesme; kuşatma

abide: Gelecek nesillere hatıra kalacak eser

adet: Yapıla yapıla, işlene işlene herkes tarafından uyulan şey, alışkanlık, görenek

ahit: Anlaşma, sözleşme, söz verme

alamet: İşaret, iz, nişan

amel: Çalışma, fiil, hareket, davranış. Dinin emirleri doğrultusunda hareket etme, ibadet

asabiyet: Akraba, soy, kavim, millet, din v.b. gayreti gütmeye

asgari: En az

arş: Yüksekliği sebebiyle bütün cisimleri içine alan yer

atalet: Boş durma, işlememe, tembellik

aza: Organlar, bütün parçalar

B

bağdaşmak: İyi anlaşmak, uyum sağlamak

balığ: Ergin, erişmiş, buluş çağına gelmiş

barınmak: Oturacak yer veya imkân bulmak

bend: Bağlama, hükmü altına alma

bertaraf etmek: Ortadan kaldırmak, tesirsiz hâle getirmek

biat: Devlet reisine itaat ve sadakati bildiren anlaşma, uyma, bağlanma, itaat bildirme

binaen: Bunun üzerine, buna dayanarak

bizatihi: Kendiliğinden, kendisi

C

cebir: Zor, zorlama, baskı yapma

cizye: İslam ülkelerinde Müslüman olmayanlardan, himaye ve askerlikten muafiyet karşılığı alınan vergi

cürüm: Ceza gerektiren suç

Ç

çelişmek: Birbirine zıt hâlde bulunmak

çetin: Sert, işlenmesi, elde edilmesi, çözümü zor

çığır: Yenilik, yeni yol

D

dalalet: Sapıtma, doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme

delealet: Bir şeyin delil, belge olma hâli.

fin: Gömme

dirayet: Beceriklilik, muktedir olma, iktidar, incelikleri kavrama, sezîş

diyeyet: Yaralamada yaralanan organa karşı, ölen için öldürülenin ödemesi gereken şeri bedel

döşek: Yere yayılarak yapılan yatak

E

ebedî: Sonsuz

ecdad: Atalar, dedeler, geçmişler

ecir: Bir iş veya hizmet karşılığı verilen şey, ücret, sevap, sabır ve tevekkülün karşılığı manevi mükâfat

erdem: Fazilet, maharet, liyakat

erzak: Yiyecek ve içecek şeyler

esâtîr: Putperestlik devrinde tanrıların ve kahramanların etrafında oluşturulan efsanevi tarih, hurafeler

esir: Savaşta düşman tarafından yakalanan, düşman eline düşen, tutsak

eşik: Toz, toprak, soğuk v.b. şeylerin eve girmesini önlemek için kapı önüne yanlamasına konulan engel

etnik: Kavmî, ırki,

eza: Ezizyet, incitme, sıkıntı verme, zulüm

ezelî: Başlangıcı bilinemeyecek kadar eski

F

fecr: Güneşin doğmaya başlama zamanı, güneşin doğmasından önceki alacakaranlık

fedakârlık: Hakkı olan bir şeyden vazgeçmek, fedakarca hareket

fend: Bir işi kolaylaştıran hüner, püf noktası

fetret: Devlet otoritesi bakımından karışıklık ve düzensizlik devri

feyz: Bereket, bolluk, verimlilik

fidye: Esirlikten veya zor bir durumdan kurtulmak için verilen bedel

fitne: Ara bozma, bozgunculuk

G

gaflet: Nefsin arzularına uyarak zamanı boşuna geçirerek önemsiz şeylerle uğraşmak

ganimet: Savaşta askerın hakkı olarak düşmandan ele geçirdiği mal

gıyaben: Kendisi olmaksızın, kendisinin yokluğunda

H

halife: Hz. Peygamber'in yerine geçen halefi, vekili, devlet başkanı

halis: Karışmamış, hilesiz

hanîf: Tek Allah'a inanan

haraç: Zor kullanarak alınan para

hasat: Ürün kaldırma, tarım ürünü toplama, ekin biçme

hased: Kıskanma, çekememezlik

hasenat: İyi işler, iyilikler, hayırlar, sâlih ameller

haslet: Yarattılıştan, doğuştan gelen özellik

hayâ: Utanma, sıkılma duygusu, Allah korkusu nedeniyle kötü ve günah olan şeylerden kaçınma

hayız: Kadınların adet görmesi

haysiyet: Değer, kıymet, itibar, şeref

hürs: Aşırn istek, şiddetli arzu

hikmet: Gizli sebep, öğüt verici, kısa ve öğretici ahlaki söz

hilm: Yumuşak huyluluk, sakinlik

himaye: Koruma, yardım etme

hiyerarşi: Alttan üste doğru rütbe ve mevki sıralaması düzeni

hoşnutsuzluk: Memnun olmama hâli

huşu: Allah'a karşı korku ve sevgi ile boyun eğme duygusuyla meydana gelen hâl

hüküm: Bir konu, iş, kimse veya şey hakkında verilen, karar, emir, tartışılmaz dinî kaide

I - İ

ıstılah: Özel manada kullanılan, herkesçe anlaşılmayan söz

icma: Dağınık unsurları bir araya getirme, toplama, İslam âlimlerin bir konuda ittifak etmeleri

idrak: Akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti

ihlal: Sağlamlığına zarar verme, bozma, sakatlama

ihtişam: Büyük gösteriş

ihtiva: İçine alma, bünyesinde bulundurma, kapsama

ikamet: Oturma, eğleşme

ikmal: Tamamlama, mükemmelleştirme, olgunlaştırma

ima: Dolaylı, üstü kapalı ifade etme
inkılap: Bir hâlden başka bir hâle dönme, devrim, ihtilal
intisab: Mensup olma, bağlanma
isra: Geceleyin yürütme, Hz. Peygamber'in Miraçı
istikbal: Gelecek zaman
istihsan: Daha kuvvetli delil karşısında zayıfı terketme, üst merciden kolaylık isteme, güzel bulma, beğenme, takdir etme
işrak vakti: Güneşin doğma vakti
itikât : Bir fikre, bir inanca bağlanma
ittifak: Bir konuda, ortak bir gayede anlaşma, fikir birliği etme

K

kâfi: İhtiyacı karşılayan, yeterli
kalyon: Yelkenli, bir sıra kürekli savaş gemileri
kanaat: Elindekiyle yetinme, göz tokluğu, bir konuda meydana gelen, sahip olunan görüş
karargâh: Kumandaya yardımcı kısımlardan meydana gelen kuruluş ve kuruluşun bulunduğu bina, durak
kâtib: Yazı işleri ile vazifeli kimse, sekreter
kastetmek: Kötülükte bulunmak, hedef olarak seçmek, söz konusu etmek
kemal: Olgunluk, kusursuz, tam ve eksiksiz olma hâli
kerahât: Haram sayılmamakla birlikte harama yakın sayılan fiil
kervan: Uzak yerlere yolcu ve ticari eşya taşıyan kabile
kibir: Kendini beğenme, büyüklük satma, gurur
kutsi: Kutlu, mukaddes
küre: Bütün yüz noktaları merkezden aynı uzaklıkta bulunan yuvarlak cisim

L

lafız: Ağızdan çıkan manalı veya manasız söz
lakayit: Kayıtsız, aldırmayan, ilgi göstermeyen
lütuf: İyi, yumuşak, dostça davranış, ikram ve yardımda bulunmak, müsaade, izin

M

mabut: Kendisine ibadet edilen, kulluk edilen varlık
mağrur: Gururlu, kibirli, övünen
mahallî: Bir yere has olan, yerli
mahiyet: Bir şeyi tayin eden asli husus, bir şeyin hakikati, nitelik
mahrumiyet: Bir şeye sahip olmama hâli, yoksunluk

maşher: Ölülerin dirilip kalkma günü, kıyamet gününde ölülerin dirilip toplanacakları yer

maslahat: Yerine göre icap eden iş, düzen, asayiş, barış yolu,

matem: Ölen, kaybedilen şeyin arkasından ağlama, yas

mazeret: Elde olmayarak meydana gelmiş, makul sebep, özür

mecaz: Bir sözün gerçek manasında kullanılmayıp, ilgi ve benzerlik bağı bulunan başka bir manada kullanılması

mecusi: Ateşe tapan, zerdüşt dinini benimseyen

mefhum: Bir sözün ifade ettiği mana, kavram

meşakkat: Sıkıntı, zahmet, güçlük, zorluk

metanet: Dayanıklılık, sağlamlık, sebat, gayret

metot: Usul

mevki: Yer, mekân, makam

meyil: Bir tarafa doğru eğilme, taraftarlık

meyyit: Ölü, ölmüş

miskin: Elinden iş gelmez, beceriksiz, zayıf, hâlsiz, zavallı, varlıktan, benlikten geçmiş, varlığını Hakk'a vermiş kimse

misyon: Bir şahıs veya heyete verilen özel vazife

mitoloji: Efsane, hurafe bilgisi

mizaç: Manevi vasıfların bütünü, huy, tabiat, yaratılış

muayyen: Tayin ve tesbit edilmiş, belli, sınırlanan, sınırlı

mucize: Peygamberler tarafından gösterilen, olağanüstü hâl ve hareket

mufassal: Uzun uzadıya açıklanıp, anlatılan, ayrıntılı, detaylı

muhafaza: Saklama, koruma

mukim: İkamet eden, oturan, yerleşik

murakabe: Denetleme, kontrol

musibet: Bela, felaket

mushaf: Kapak içinde toplanmış sayfeler, Kur'ân-ı Kerîm

mutasavvıf: Tasavvuf ilmine sahip olan

mutlak: Var olmak için başka bir varlığa ihtiyacı olmayan, kesin

müçtehit: Ayet ve hadislere dayanarak hüküm ortaya koyan, âlim

müeyyide: Yaptırma gücü

mükellef: Üzerine düşen görevi yerine getirmeye mecbur olan, yükümlü

münker: İnkâr edilen, reddedilen, kabul olmayan, İslamiyet açısından işlenmesi doğru olmayan, akılcı da çirkin kabul edilen şey

mürşit: Doğru yolu gösteren, rehber

müstehak: Bir şeyi hak etmiş olan

müstesna: Başkasına benzemeyen, seçkin, fevkalade

N

nadan: Haddini bilmez, cahil.

nafile: Fazlalık, İslamiyet'te farz veya vacip olmayan ibadet

naaş: Gömülmeye hazır cenaze

nesih: Hüküm kaldırma, iptal etme

nesnel: Afaki, objektif

nezdi ilâhîde: Allah katında, Allah yanında, Allah huzurunda

nifak: Dille inanır ve dost görünüp, kalben düşman olma hâli, ikiyüzlülük, ara bozukluğ

nifas: Yeni doğurmuş kadının hâli

nispet: İki veya daha fazla şeyin birbirine göre hâli

nîtelik: Vasıf, keyfiyet, mahiyet

nutuk: Topluluk önünde yapılan konuşma

nüfuz: Bir kimsenin emir ve hükümlerinin işlemesi, geçerli, olması

nüşha: Birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri

Ö

örf: Kanun olmadığı hâlde, halk tarafından alışkanlık olarak uyulan bulunulan yere ve duruma göre ortaya çıkan, akla aykırı olmayan, dince kötü karşılanmayan davranış, töre, adet

özerk: Hükümü elinde olan, istediği gibi hareket edebilen

P

pak: Saf, lekesiz, temiz, katışıksız, hilesiz

panayır: Bir yerde yılda bir veya birkaç defa kurulan ve birkaç gün devam eden büyük pazar

propaganda: Bir fikri, bir inancı yaymak, bir kişi ya da kuruluşu benimsetmek için çeşitli vasıtlarla yapılan faaliyet

pusu: Düşmana ansızın baskın yapabilmek için saklanılan yer

R

rakkase: Dans eden kadın, çengi

refleks: Duyu organları üzerinde bir uyarıcının tesirine karşı, bir kas veya bezin gösterdiği ani tepki

rencide: İncinmesine sebep olunmuş, kalbi kırılmış, gücendirilmiş,

rıza: Rızalı olma, memnuniyet, kabul

ridâ: Omuza alınan örtü

risalet: Resûllük, peygamberlik, nebilik, elçilik, bir tarafın sözünü diğer tarafa tebliğ etme
rivayet: Meydana gelen bir şeyi, bir haberi, bir sözü, bilgiyi nakletme
riya: İkiyüzlülük, yalandan gösteriş, sahte davranış
rükün: Bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, namazın farzlarından her biri

S

sabi: Çok küçük yaşta çocuk
sancak: Üzeri yazı işlemeli ve kenarları saçaklı büyük bayrak
sarfı nazar: Saymama, dikkate almama, hesaba katmama
sebat: Sözde durma, ahde vefa etme, kararlı olma, yerinde durma, sabit olma
sedir: Üstüne minder döşenen ve yaslanacak yerlerine yastık konulan kerevet
seküler: Dünyevi, cismani, laik
selamet: Dert, sıkıntı, kusur, noksanlık v.b. şeylerden emin olma, kurtuluş
sembol: Bir manayı, bir kavramı veya varlığı ifade eden şekil, rumuz
sena: Överek anma, övme, methetme
seriyye: Akıncı birliği
servet: Zenginlik, varlık
sezmek: Açıkça bir şey olmadığı hâlde ne olduğunu veya olacağını anlamak
sıfat: Bir kişi veya şeyin hâli, ünvan, vasıf, nitelik
sığınak: Korunmaya ve sığınmaya elverişli yer
sıla-i rahim: Akriba ve yakınlarını ziyaret etme, hâl-hatır sorma ve yardımda bulunma
simâ: Yüz hatlarının topluca görünüşü, yüz, çehre, beniz
söylem: Söyleme ve ifade etme tarzı, üslup
statü: Durum, hâl, mevki
stok: Satışa arz edilenlerin dışında kalan mevcut mal
sûr: Boynuздan yapılmış uzunca boru
sürgün: Ceza olarak belli bir yere gönderilmiş veya belli bir yerde oturmaya mecbur edilmiş kimse

Ş

şadırvan: Üzeri dam veya kubbe ile örtülü, yüksek, fıskiyeli ve çepeçevre musluklu havuz
şavt: Tavaф yaparken Kâbe'nin etrafında bir dönüş
şefaаt: Araya girme, aracı, ricacı olma
şeri: İslamiyetin temel kaidelerine ve İslam dininin emrettiği dünya nizamına uygun olan
şevk: Şiddetli arzu, aşırı heves, neşe, keyif
şuur: Bir şeyi anlama, kavrama ve tanıma gücü

T

taat: Boyun eğme, emre uyma, itaat, Allah'a kulluk etme, ibadet, zühd ve takva

tabaka: Sıralar hâlinde üst üste konulmuş şeylerden her biri, kat, derece, zümre, sınıf

taciz: Rahatsız etme, sıkma, aciz bırakma

tahribat: Yıkım, yıkıntı

tahrif: Bozma, değiştirme, bir metni ilave çıkarmalarla farklı manaya gelecek şekle sokma

takrir: Sözle ifade, ders verme

takva: Korkma, sakınma, kaçınma, Allah'ın emir ve yasaklarına uymada titizlik gösterme

tahrimen mekruh: Harama daha yakın olan mekruh

talep: İstek, arzu, rağbet

tali: Arkadan gelen, ikinci kısım

tamah: Hırs, açgözlülük, şiddetle isteme

tazim: Büyük görme ve saygılı davranma, ağırlama

taziye: Felaketli anlarda üzüntüyü azaltacak sözler söyleme, yakını ölen kimseye baş-sağlığı dileme

tebliğ: Bildiri, mesaj, bir dini veya bir fikri başkalarına anlatma ve böylece yayılmasına çalışma

tehzizat: Elbise ve silah dışında askeri harp ve levazımı

tedricen: Derece derece, yavaş yavaş

tefrika: Ayrılma, anlaşmazlık

tefekür: Bir mesele hakkında zihni faaliyet gösterme, derin düşünme

tehlil: Allah'tan başka ilah yoktur (Lâ ilâhe illallah) sözünü söyleme

tekabül: Karşılık olma, yerini tutma

tekbir: Allâhü ekber diyerek Allah'ı yüceltme

telaffuz: Bir harf, hece veya kelimeyi söylenmesi gerektiği şekilde seslendirme

telbiye: Hac sırasında "Lebbeyk Allahümmelabbeyk..." deme

telkin: Ölmek üzere olan bir kimsenin başında Kelime-i Şehadet getirerek tekrarlamasını sağlamaya çalışmak, fikrini kabul ettirme

tenzihen mekruh: Helale daha yakın olan mekruh

tertip: Usûl, nizam, tarz, düzenlilik

tespih: Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etme ve yüceltme

teselli: Acısını dindirme, güzel sözlerle gönlünü ferahlandırma

tesir: Öz, eser bırakma, bir takım sonuçlar meydana getirme

teslimiyet: Boyun eğiş, rıza, tevekkül

teşhir: Gösterme, sergileme, ilan etme, herkese duyurma

teşrik: Ortak etme

tevatür: Ağızdan ağıza yayılma, kuvvetli, yaygın söylenti

tevazu: Alçak gönüllülük, gösterişsizlik

tevekkül: Allah'a güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme
tezahür: Ortaya çıkma, görünme, belirme
tilavet: Okuma, Kur'an-ı Kerim'i usulüne göre ve tecvidli okuma

U

uhrevi: Ahirete ait, ahiretle ilgili

umumi: Herkese ait, herkesle ilgili

ulu'l-emr: Emir sahipleri, halife veya halife adına hüküm ve emir verenler

uzuv: Canlılarda hayati rol oynayan vücut parçası, organ, bir topluluğu meydana getiren unsurlardan her biri

vasıf: Bir kimse veya şeyi başkalarından ayıran kendine has hâl, nitelik, hususiyet

vasiyet: Ölümden sonra yapılmak üzere ısmarlanan şey

vebal: Sonunda ceza ve azap olan fiil, günah, sorumluluk

vecibe: Yerine getirilmesi borç hükmünde bulunan iş, boyun borcu

vefa: Sözünü yerine getirme, sözünde durma, borcunu ödeme

vesvese: Nefis ve şeytanın meydana getirdiği iç karışıklığı

vuku: Olma, meydana gelme, ortaya çıkma

yakarış: Dua, yalvarma

yaygı: Yere yayılan, serilen şey

yükümlülük: Mükellefiyet, mecburiyet

zat: Kendi, öz, asıl varlık, kişi

zelle: Sürçüp kayma

zerre: En küçük parça, maddenin bütün vasıflarını taşıyan en küçük parçası

zeval vakti: Güneşin öğle vaktinde en yüksek noktadan batıya doğru inmeye başlaması

zevce: Eş

zillet: Hor ve hakir olma, alçalma, küçülme, düşme

ziynet: Süs

zümre: Cemaat, topluluk

NOT

A series of horizontal dotted lines for writing.